MECIUL SECOLULUI

E. POLIHRONIADE — C. ȘTEFANIU

FISCHER·SPASSKI

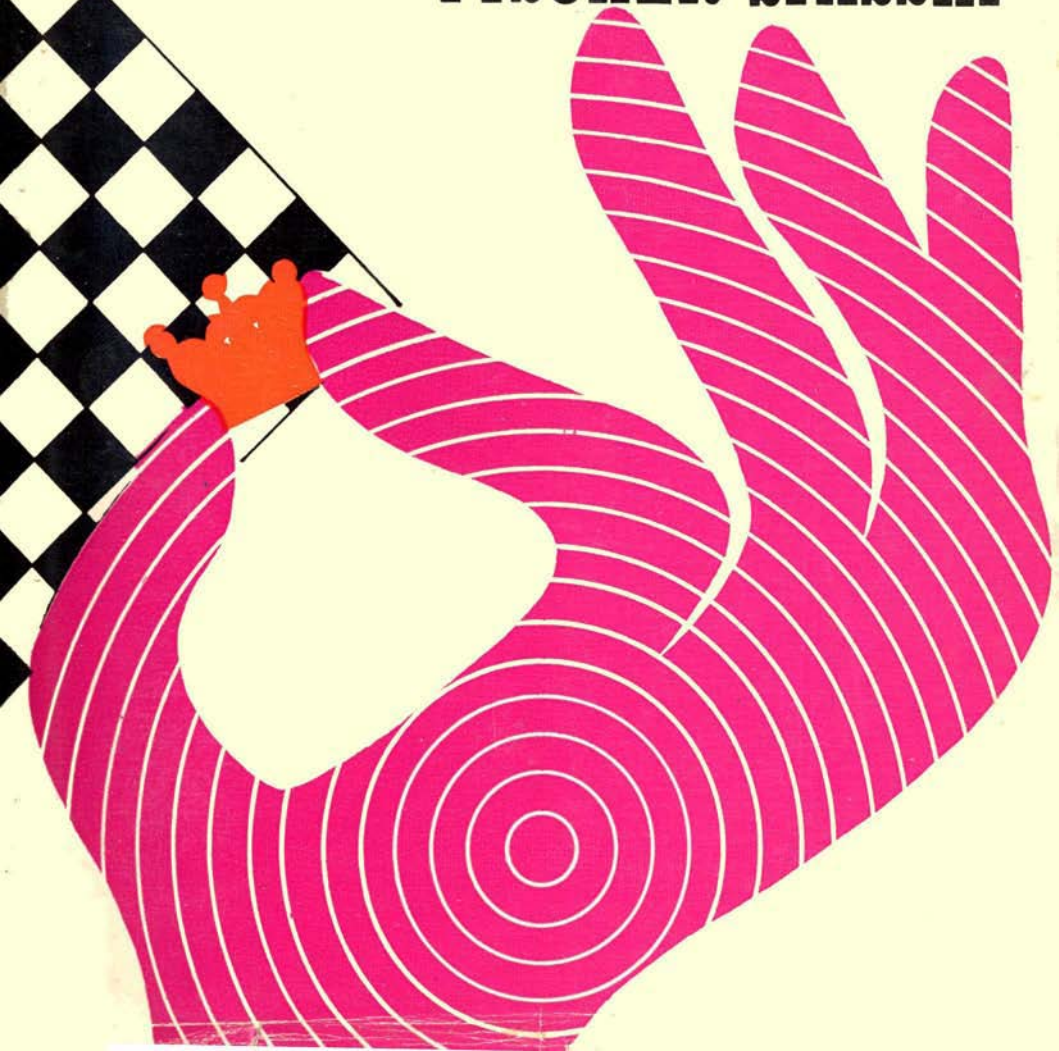

MECIUL SECOLULUI
FISCHER-SPASSKI

www.stere.ro

www.stere.ro

ELISABETA POLIHRONIADE • CONSTANTIN ŞTEFANIU

MECIUL SECOLULUI
FISCHER-SPASSKI

www.stere.ro

EDITURA STADION

SUPRACOPERTA: CORNEL RICMAN

www.stere.ro

MOTTO:

„Șahul
este piatra de încercare
a inteligenței"

GOETHE

www.stere.ro

www.stere.ro

LUMEA ÎN ȘAH ȘI ȘAHUL ÎN LUME

Nu de puține ori, chiar și în literatura română, prin pana prestigioasă a lui Mihail Sadoveanu, jocul de șah a incitat la o comparație cu lumea.

Popoarele organizate în triburi pașnice din îndepărtatele zori ale omenirii nu ar fi putut inventa jocul de șah. Mișcarea ordonată a pieselor, pe pătrățelele albe și negre ale tablei, nu putea fi imaginată decît în clipa în care oamenii au inventat trei principii fundamentale, care guvernează nașterea și dispariția structurilor sociale. În primul rînd, a trebuit să existe principiul competiției, o imagine a lumii în care grupurile distincte își realizează țelurile prin luptă și pînă și lucrurile inanimate sînt construite în mișcarea determinată de contradicție. Pandantul competiției este susținerea și colaborarea în interiorul grupului. Elementele se supun și se sacrifică în funcție de interese mai mari decît propria lor existență.

Al doilea principiu, care derivă direct din primul, vorbește despre diferențiere și ierarhie. În interiorul grupului există funcții, există o ordine, există priorități și precăderi. În sfîrșit, jocul de șah implică o mișcare rațională guvernată de legi și rigori. Este o imagine stilizată a normelor care trebuie să guverneze viața indivizilor.

Tabla de șah, într-un fel, reflectă mai puțin lumea modernă și mai mult lumea feudală. Nu numai pentru că în fruntea ierarhiei stau regele și regina, nu pentru că avem cavaleri, soldați și turnuri de pază, adică o concepție strategică legată de războiul feudal.

Dar și pentru că rigiditatea mișcării fiecărei piese ne amintește de o lume a breslelor, a ordinelor cavalerești, a acelor destine sociale care guvernează evoluția unui individ de la naștere și pînă la moarte. Atît doar că în mod expres există o posibilitate de avansare și orice pion care răzbate prin toate pericolele tablei, parcurgînd calea pînă la linia de fund a adversarului, are posibilitatea să promoveze pînă aproape de funcția supremă.

Am impresia, fără să știu precis, că ordinea și legitatea lumii șahului nu au fost născute atît de necesitățile interioare, cît a reflectat forma cea mai înaltă și cea mai rațională a imaginii despre societate, așa cum exista într-o anumită epocă istorică. Ea reprezintă un vis, o necesitate scoborîtă în relațiile dintre oameni și poate nu întîmplător oamenii cu mare talent la șah au predispoziții către cea mai abstractă dintre științe, matematica și către cea mai abstractă dintre arte, muzica.

Figurile de șah repetă cumva proporțiile matematice ale spațiului pe portativ. Nu știu dacă Johann Sebastian Bach a jucat șah, dar putem deduce cu încredințare că dacă a jucat, a jucat bine. Lumea neprevăzutului este îngrădită de regulă și pe micul spațiu al tablei, imprevizibilul este tot timpul întovărășit de putința prevederii, de regula de fier a jocului însuși. Cine a jucat vreodată șah își aduce aminte de sentimentul de desperare pe care îl ai atunci cînd după o serie de mișcări greșite, adversarul ți se infiltrează implacabil printre linii și poți să-ți vezi sfîrșitul fără nici o putință de evitare.

Consecințele acțiunii nestăpînite sînt ca un memento al ireversibilității faptelor noastre.

Lumea feudală sau lumea umană chiar, reflectată în tabla de șah, statuînd un principiu și o structură, își construiește astfel în mod organic și morala, pedepsește nesăbuința, dar încurajează îndrăzneala și mai ales pedepsește cea mai gravă dintre erorile umane, pierderea din ochi a întregului pe seama spectaculosului părții.

Am putea afirma fără frica de a greși, că jocul de șah reprezintă o inițiere în regula unității prin diversitate, o morală a structurilor integrale, o înțelegere a importanței totului. Am putea reflecta foarte mult în legătură cu tot ce se poate deduce din jocul de șah.

Trebuie să pomenim și faptul că jocul de șah, reflectînd lumea, o și neagă, tocmai pentru că reprezintă o imagine a ei, abstractă și ideală. Pentru că este adevărat că unitatea, previziunea, putința de combinație, minuția analizei și lărgimea punctului de vedere sînt răsplătite prin victorie. Însă spre deosebire de viața din toate timpurile, jocul de șah are nu numai reguli de mișcare a pieselor, dar și un cavalerism absolut.

Jocul de șah se petrece deschis, sub ochii adversarului. Fiecare dintre parteneri are dreptul pe rînd la o mișcare

ca într-un duel din Evul Mediu. Șiretenia nu se poate realiza nici prin încălcarea regulii, nici prin lovitura dată pe la spate în întunericul spațiului. Există o lealitate fundamentală, o îngrădire realizată prin lege, foarte apropiată de idealul cavaleresc.

Farmecul deosebit al șahului însă derivă din faptul că ne învață un alt principiu fundamental, de data asta neprivind acțiunea, ci cunoașterea. Există posibilitatea ca toate secretele să fie ascunse și cu adevărat secrete, cu toate că aparent sînt în fața noastră și jocul este pe față.

În spatele a ceea ce se întîmplă, trebuie să ghicești o rațiune tot atît de ascunsă, ca semnele pe care nu le putem interpreta ușor, ale erupției unui vulcan sau premonițiile unui cutremur. Tot atît de neexplicită, în afara efortului de înțelegere, ca legile istoriei și ca legile naturii.

Pentru un jucător adevărat, care înfruntă un adversar pe măsura sa, importanța deducției unui fapt anodin este tot atît de mare și cere aceeași ascuțime, aproape ca cea a lui Newton, care s-a întrebat de ce cad merele și a descoperit legea gravitației. Atît doar că rațiunea din șah este evident conștientă și umană. Prin acest joc ni se atrage chiar atenția că negreșit în spatele fenomenelor se ascunde ceva și că observînd însușirea putem deduce intenția și desfășurarea ulterioară. Chiar legenda inventării șahului dovedește că de la început a fost pedepsită, ca primă lecție adevărată a jocului, graba și ușurința.

Se știe, suveranul oriental căruia i s-a oferit pentru prima oară jocul de șah, a crezut că va da doar o mînă de grîu, înmulțind în progresie geometrică boabele pe fiecare pătrățică.

Cred că primul șahist a fost un slab jucător de șah, tentat să acorde cu ușurință toată încrederea unor spuse ce i se păreau oarecare. Precum se știe, toate hambarele imperiului său nu conțineau atîtea boabe de grîu cît cerea nevinovata pretenție a inventatorului.

Rareori s-a întîmplat ca o legendă să acopere atît de fin fenomenul pe care îl semnifică. Numai un om înzestrat cu capacitatea de calcul a inventatorului șahului putea să descopere un asemenea joc.

Probabil că istoric, jocul a avut o evoluție, a început de la simplu și a ajuns la complexitatea actuală. Dar

privindu-l acum, mi se pare aproape ca fiind născut desăvîrşit de la început, legat prin toate compartimentele sale, ca orice lucru care ascunde şi reprezintă o lume. Regula este atît de severă, încît ni se pare rezultatul integral al unei fulgerații, prin care s-a luminat în întregime şi nu a unui proces îndelungat.

Lucrul cel mai interesant însă îl constituie faptul că după ce a fost gata constituit, şahul a avut capacitatea de a se dezvălui treptat şi că raporturile inițial stabilite nu şi-au dezvăluit de la început toate implicațiile, că după ce s-a născut jocul, înțelegerea lui a necesitat ea însăşi o lungă istorie, adică şahul, după ce i s-au stabilit regulile, deşi un om le-a stabilit şi inventat de la început, nefiind un element natural, a continuat să fie misterios, ca şi cum l-ar fi dictat un zeu. Partea cea mai interesantă, meditația asupra jocului de şah, ne-o oferă tocmai misterul ce rămîne ascuns în produsul integral uman.

Într-un simplu joc, o dată ce-ai pus premisele, ordinea minții umane ascunde consecințe nebănuite, o bogăție extraordinară de posibilități, pe care simpla cunoaştere a regulilor nu ne-o dă de-a gata. Să înveți jocul de şah, adică să-l poți juca, necesită o jumătate de oră. Caii merg în formă de L, turnurile merg în linie dreaptă, pionii fac un pas mai tîrziu, doi pași la început ş.a.m.d.

Însă de la această primă inițiere şi pînă la adevăratul joc de şah este o cale lungă care durează ani şi ani şi pretinde experiență, iar pentru a ajunge la nivelul unui jucător mare se poate afirma că este necesară o anumită conformație a minții şi poate chiar a caracterului. Este curios cum prin îmbinarea într-un spațiu închis a cîtorva figuri cu un mers prestabilit, să se poată dezvolta o întreagă teorie, o mulțitudine de soluții şi este loc de atîta aprofundare şi de atîta necesitate logică.

Jocul de şah în felul acesta, are o legătură strînsă cu ceea ce se numeşte structuralism în gîndirea modernă, cu acel spațiu de tăceri şi de expresie, care compune şi un text de literatură mereu interpretabil şi mai mult interpretat decît însăşi intenția autorului.

Jocul de şah îşi ascunde astfel nenumărate secrete şi dezvoltă nenumărate interpretări posibile, dar logic stringente, o varietate de soluții supuse calculului optimal, adică are o adevărată adîncime, care se naşte din raporturi

și relații. Condiția desfășurării unei asemenea adîncimi este tocmai limitarea spațiului în care se desfășoară acțiunea.

Deosebirea fundamentală dintre șah și viața concretă derivă probabil tocmai din nelimitarea practică a vieții, din faptul că doza de neprevăzut e incalculabilă matematic, iar influențele exterioare sînt cosmice și deci infinite. Însă o filosofie a șahului văzută într-o lumină matematică logică, mai ales prin logica modelării, poate fi substanța unei cărți și nu a unei simple prefețe.

Putem conchide doar că avem de-a face cu o lume cu regulile structurilor închise și congruente, care reprezintă un model al lumii reale și ca orice model, are o ipostază cu un număr extrem de mare de interpretări posibile.

Este interesant însă să privim șahul, nu numai lumea reflectată în șah, dar și șahul în lume.

Cartea de față este înainte de toate o descriere a unor partide deja celebre, a marelui meci din Islanda, dintre Fischer și Spasski pentru titlul de campion mondial.

Relațiile umane concrete, specifice timpului nostru, au dat o anumită coloratură prin personalitatea acestei întreceri atît de faimoase. Cred că niciodată în istoria șahului, atenția întregii lumi nu a fost concentrată pe o asemenea întrecere, într-un joc ce nu este spectaculos în sine.

Desigur, o cauză o reprezintă însăși mijloacele de comunicație ale timpului nostru, existența televiziunii, care reduce spațiul și face ca atîtea evenimente să se întîmple aproape sub ochii noștri.

De asemenea, rafinamentul extraordinar al tehnicii publicității, sumele de bani care au fost în joc, au contribuit și ele la prezența în conștiința publică a acestor partide de campionat, care au depășit cu mult ecoul obișnuit doar în cercul amatorilor.

În sfîrșit, nu trebuie să uităm că a fost o întrecere între două lumi și noi știm că nimic în epoca noastră nu poate să fie în afara desfășurării lor istorice, care ne implică atît de adînc.

Apoi a fost o luptă și între două temperamente, între două stiluri de joc și trăsăturile de caracter, ciudățeniile lui Bobby Fischer nu au fost străine de interesul uman pe care îl comporta meciul. Se pare că Fischer, cîștigă-

torul acestui meci, face parte dintr-una dintre cele două variante fundamentale de jucători de șah, aceștia împărțindu-se în două clase temperamentale, reflectate în stilul de joc: fantastul imaginativ și inhibatul ultracalculat. Să spunem așa, jucătorul artist al marilor inspirații, care introduce maximum de neprevăzut posibil într-un joc bazat pe previziune și prevedere și jucătorul om de știință sau tehnician, stăpînit atît de mult de rigoarea jocului încît se aseamănă aproape cu un computer.

Spasski nu face parte din categoria jucătorului tehnician și nici nu este atît de clar artist ca Fischer.

Despre particularitățile americanului, despre extrema sa irascibilitate, despre egocentrismul său, nu străin temperamentului artistic, despre precocitatea sa genială, despre nivelul infantil al legăturilor sale umane s-a scris destul de mult. Biografia sa are elementele unei monomanii, ale unei obsesii care absoarbe întreaga pasiune umană în limitele înguste ale unui joc de șah. Într-un fel, îți vine greu să crezi că un om dedicat răbdătorului joc al regilor, poate să fie atît de inegal, iar puerilitatea lui nu reprezintă un argument pentru forța și decența albă a rațiunii.

Însă activitatea științifică, să-i spunem serioasă, cea mai înrudită cu șahul — matematica — a avut ea însăși nu numai profesori severi, dar și tineri precoci geniali, cu umoare schimbătoare, cu trăsături de monomaniac. E suficient să-l citãm pe unul dintre cei mai mari matematicieni, Evariste Galois, mort tînăr într-un duel, participînd la toate răscoalele ce i se puteau oferi, iubitor de comploturi, amorez nefericit, mare modernizator al matematicii. Din această familie de inteligențe, sensibile și inegale, face parte și Fischer.

Sensibilitatea sa extremă față de ambianță, timiditatea explodînd în spectaculos, tendințele contradictorii — de a fi ascuns și în același timp în centrul atenției — caracterul de primadonă și de forță ocultă, creează un profil special și ne poate da o indicație despre o trăsătură a jocului, pentru că șahul, înainte de a fi un sport sedentar, un model al lumii sau o oglindă a ei, este totuși un joc. Înainte de a fi ocupația unor profesioniști, el este o plăcere de tinerețe prelungită pînă la bătrînețe.

Bobby Fischer este un copil mare. De aceea se poate identifica atît de mult cu jocul, îl poate lua atît de în serios.

Șahul poate prezenta marele avantaj de a fi un mod indirect de manifestare, o fortăreață în interiorul căreia oamenii, cu o mare putere de imaginație, pot să îndrăznească să facă ceea ce nu au curajul să săvîrșească în viața de toate zilele.

Întocmai ca și arta, șahul poate să fie un teritoriu de defulare. El prezintă avantajul de a fi lumea și totuși un joc, de a da garanții că protagonistul nu se va pierde în infinita imprevizibilitate a vieții.

Cred că există o legătură între acest joc complicat și joaca oricărui copil. Lumea de fantasme în care crezi și nu crezi, a închipuirilor pe care fiecare le-am practicat în copilărie, se continuă și pe teritoriul tablei de șah, într-o formă simbolică. Tocmai păstrarea acestei ingenuități infantile permite marelui joc de șah, marginea de îndoială în existența prea concretă a lucrurilor, capabilă să dezvolte imaginația, pentru că această facultate umană, poate cea mai prețioasă, se naște din îndoiala în existența strict aievea a lumii în care trăim.

Bobby Fischer nu ar fi un jucător de șah atît de mare dacă nu ar fi și puțin copilăros. Este desigur adeseori un copil imposibil, avînd izbucnirile temperamentale ce se nasc totdeauna atunci cînd ne descoperim, ca-n pubertate, personalitatea, înainte de a ne obișnui cu adevărat că sîntem ce sîntem, adică atunci cînd toate posibilitățile ne sînt în față. Însă este strict adevărat că meciul din Islanda mai are o semnificație legată de influența prezentului asupra concepției jocului de șah.

Ceva din nonconformismul lui Fischer are legătură cu întregul fenomen al contestației din Occidentul contemporan. Ni se impune o ciudată paralelă. Așa cum în literatură și în artă, secolul al XX-lea a repus în chestiune problema imaginației și am trăit sub diferite forme o recrudescență romantică sub formă expresionistă, tot așa fenomene similare se întîmplă în toate domeniile.

Să ne amintim de modul cum se îmbracă tinerii în Occident, de mișcarea studențească, de nostalgia după natură a mișcării hippy cu tot utopismul ei, ca să înțelegem mai bine un stil ce se reflectă pînă și în jocul de șah.

Cu douăzeci de ani în urmă, după haosul și dezorganizarea războiului, se simțea nevoia unei stabilități. Parti-

dele de șah erau închise, jocul era pozițional, calculul limita fantezia, tehnica și tradiția erau precumpănitoare. A fost marea epocă a lui Botvinnik cînd cea mai îndrăzneață partidă putea să fie Apărarea franceză și cînd în majoritatea cazurilor se deschidea cu pionul din fața damei. Așa cum lumea se retranșa pe poziții, își construia tranșee, tot așa se crea aproape un respect instituțional pentru un șah solid, sigur și neimaginativ.

Meciul dintre Fischer și Spasski reflectă alt stil și altă mentalitate. S-a trecut la un joc agresiv, deschis, imaginativ, ca o formă de protest împotriva rigidității, împotriva lui, să-i spunem, „organisation man". Fantezia de tip artistic a ajuns la modă și în șah.

Cu un secol în urmă, marele șahist Morphy, tot american, autorul celebrei partide cu ducele de Brunswick într-o lojă a operei din Paris, avea același stil, același temperament ca Fischer.

Barba de la mijlocul veacului trecut, reapărută pe fețele contemporanilor noștri tineri, ca orice modă de altfel, reflectă un stil, iar apelul la emoție este deci romantic și nu este atît de depărtat de apelurile diverse către afectivitate din epoca noastră. Indiferent de convingerile politice ale lui Fischer, ceva din spiritul generației lui se păstrează pe tabla de șah, i-a trezit imaginația, afectivitatea, cabotinismul ca și credința în genialitate.

Geniul este o noțiune romantică. Jocul său ca și al altora a impus un alt ritm jocului de șah, cu adevărat modern, cu toate riscurile și turnantele spectaculoase pe care le implică. Nu de mult, într-o partidă de șah s-a folosit Gambitul regelui, cea mai agresivă și mai spectaculoasă dintre deschideri și aș zice caracteristică prevalenței artistice față de răceala pur rațională din toate celelalte deschideri în șah. Aceste partide sînt desigur strălucite, iar spectaculosul lor intrinsec a ajutat foarte mult și la marea popularitate a întîlnirii de la Reykjavik.

I-a fost dat celui mai din nord teritoriu locuit al Europei, cu peisajul său selenar, cu munți vulcanici, tociți, acoperiți de un mușchi brun, prin care se mișcă molcom oi brune, să fie terenul unor întîlniri atît de pline de culoare. Aș spune că putem descifra pînă și aici un simbol. Pentru că insula nordică este patria vestitelor saga, a unor basme pline de fantezie, iar islandezii în

țara lor pustiită de culoare, o înlocuiesc vopsindu-și violent casele în tonuri tari de roșu, galben, verde.

Să nu uităm în sfîrșit, că recuzita romantică cuprinde ori țări exotice cu vegetație luxuriantă, ori cealaltă extremă, pustiul și stînca.

Noul romantism artistic din șah ne vorbește nu despre cum este lumea, ci în parte cum am dori să fie, ca să compenseze rigiditățile uriașelor mecanisme de organizare, pe care le pretinde nivelul tehnicii moderne.

Jocul de șah, în felul acesta, nu este o lume totuși, în afara comunicației cu lumea largă în care se petrece, pentru că este jucat de oameni, care nu pot scăpa de faptul că sînt fiii unei anumite epoci.

Cartea pe care o prefațez va cuprinde analize de specialiști asupra partidelor, care vor demonstra cu mijloace specifice speculațiile din această prefață, pe care am scris-o nu numai din nostalgie pentru epoca cînd jucam și eu șah, dar și din admirație pentru Elisabeta Polihroniade, al cărei joc ne face să sperăm, tocmai datorită noii popularități a șahului, că va ridica interesul general public în acest sport ciudat și complex, așa cum racheta lui Năstase a făcut să se joace tenis pe toate maidanele țării, sport pe care un lord nu-l joacă niciodată cu bretele, decît dacă vrea el.

ALEXANDRU IVASIUC

www.stere.ro

„CE ESTE JOCUL DE ȘAH: SPORT, ARTĂ SAU ȘTIINȚĂ"

Cinci foști campioni mondiali de șah își spun părerea.

DR. MAX EUWE (OLANDA)

Emanuel Lasker declara: „Șahul este luptă". Eu sînt întru totul de acord cu această părere. Lasker considera — și eu apreciez că avea dreptate — că lupta pe tabla cu 64 de pătrate are caracter de dispută sportivă și că ea nu poate progresa decît pe o bază științifică.

Momentul estetic, după părerea mea, are preponderență în studiile de șah artistice. Din punct de vedere estetic pot fi privite și apreciate și unele partide de șah jucate în concursuri, dar numărul lor este redus, deoarece nu orice poziție conține elemente estetice.

Scopul principal al jocului de șah rămîne obținerea victoriei. Acest element îi determină caracterul de sport. Dacă un jucător efectuează o mutare slabă, cu singurul scop de a crea o situație frumoasă, atunci oricine este de părere că această mutare a fost slabă.

DR. ING. MIHAIL BOTVINNIK (URSS)

Nu de mult a văzut lumina tiparului cartea mea „Meciul revanșă pentru titlul de campion al lumii, Botvinnik — Smîslov 1958". În capitolul final, m-am oprit în mod amănunțit asupra acestei chestiuni. Punctul meu de vedere izvorăște din următoarele considerații: șahul este în primul rînd un joc, dar dacă o partidă de șah rămîne și trăiește mulți ani de-a rîndul, atunci șahul devine artă.

Eu nu privesc jocul de șah ca pe o știință. Dar în el există fără îndoială și elementul științific, fără de care este imposibil să se joace bine șah în actualul stadiu de dezvoltare a teoriei. Totuși, acest element îndeplinește un rol secundar.

VASILI SMÎSLOV (URSS)

Consider șahul o artă independentă. Tatăl meu a fost muzician și în același timp un șahist înzestrat, avînd în palmaresul său o victorie asupra lui Alehin, de care era foarte mîndru. Cînd aveam

șapte ani m-a învățat să joc șah. Am crescut într-o atmosferă impregnată de muzică și șah. Și de atunci mi-am închinat viața acestor două feluri de artă.

MIHAIL TAL (URSS)

Șahul este înainte de toate artă. Prin ce s-ar putea explica uriașa sa forță de atracție? Pentru ce milioane de oameni joacă șah, mii de oameni asistă cu pasiune la concursuri, sute de oameni studiază teoria șahului, reconstituie partidele celor mai puternici maeștri? Singura explicație, după părerea mea, este influența estetică colosală a acestui joc asupra minții oamenilor.

TIGRAN PETROSIAN (URSS)

Șahul, prin natura lui, este o operațiune logică (care la rîndul ei decurge dintr-o întreagă serie de alte operațiuni logice), ceea ce nu înseamnă că acest joc este o știință.

Ca formă, șahul este o întrecere sportivă.

Partida de șah se desfășoară în condițiile caracteristice luptei sportive: încadrarea în timp, asistența publicului, probleme emoționale și psihologice, alegerea unei tactici în funcție de adversar, de situația din turneu sau din meci.

Șahul nu este artă, deoarece, în primul rînd, nu caută să înfățișeze nimic deosebit, ca în pictură sau în teatru. Pentru șah important nu este fabula sau personajele artistice, ci logica. Desigur, atît jucătorii, cît și spectatorii capătă satisfacții estetice de la fiecare partidă reușită. Dar aceasta nu înseamnă că șahul este artă. Frumusețea rezolvării uneia sau alteia din operațiunile matematice nu fac din matematică o artă. În ambele cazuri, matematică și șah, frumusețea rezidă în obținerea adevărului, în armonia lăuntrică a ideilor, a finalității logice a acestor idei.

PARTEA I

CAMPIONATUL MONDIAL DE ȘAH DE-A LUNGUL VEACURILOR

www.stere.ro

www.stere.ro

DE LA „CÎATURANGA“ LA „JOCUL DE ȘAH“

Peste 1400 de ani s-au scurs în clepsidra pămîntului, de cînd o minte luminată din îndepărtata țară a Indiei a avut geniala viziune a ceea ce avea să fie în zilele noastre jocul de șah. În „Cartea Regilor“, marele poet Firdusi, povestește că la curtea regelui persan Husru, supranumit Nușirvan (cel drept), s-au înfățișat soli din India, care printre daruri bogate și urări de sănătate veșnică, i-au adus și o tablă cu 64 de pătrate, pe care stăteau frumoase figuri din fildeș, înfățișînd elefanți, călăreți, oameni de rînd și regi.

Firdusi ne spune mai departe că Husru, după ce a învățat tainele șahului, a poruncit ca minunatul joc să fie învățat de toți supușii regatului său.

Despre originea șahului circulă cele mai diferite versiuni și legende. Printre presupușii lui inventatori se numără legendarul Sem, fiul lui Noe, regele Solomon, marele filozof Aristotel, Palamede, un locotenent al miticului Ulise din războiul Troiei și alții. În realitate, șahul a apărut cu mult după dispariția tuturor acestora.

Prima mențiune sigură despre existența acestui joc se găsește în povestirea persană „Karmanak“, scrisă în jurul anului 600 e.n., în timpul domniei regelui Husru al II-lea.

Mai tîrziu, între anii 600—650, au apărut încă două mențiuni despre șah, într-un poem indian al lui

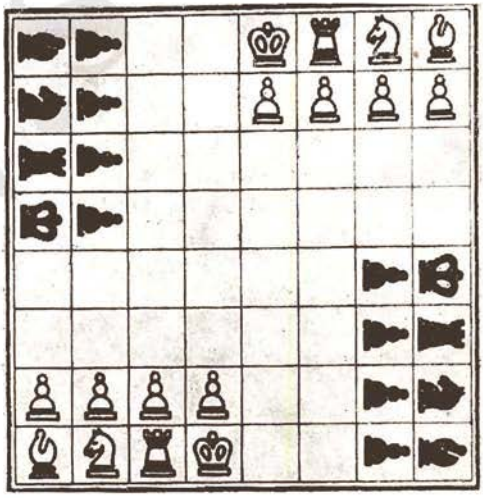

Ciaturanga, forma primară a jocului de șah.

Bana, în care este descrisă ordinea instaurată în regatul Kaunai, în timpul rajahului Harşa (606—648), unde: „n-a avut loc vreo altă luptă decît între albinele strîngătoare de miere, nu s-au tăiat alte picioare decît ale versurilor şi nu au fost întreţinute alte armate, decît pe tabla cu 64 de pătrate".

Pe baza acestor documente, se poate afirma că jocul de şah, sub forma lui primară, a apărut în jurul anului 570, în India, undeva pe valea Gangelui. Cunoscutul istoriograf al şahului englezul H. J. R. Murray, într-un articol publicat în „British Chess Magazine", în 1936, precizează: „În general, s-a constatat că atunci cînd o ţară are o literatură dezvoltată, în ea apar menţiuni despre şah în decurs de circa 50 de ani de la introducerea jocului sau de la schimbări importante în regulile sale. În povestea persană despre născocirea şahului, se arată cum un sol indian a adus acest joc lui Husru I şi i-a propus să-i explice jocul sau să plătească tribut; este de presupus că indianul a folosit pentru scopul său un joc de curînd inventat, nu unul vechi, care ar fi putut fi cunoscut în Persia.

În perioada dintre 450—550, nordul Indiei a fost invadat de valuri succesive de Huni, care au zguduit fundamentele societăţii din nordul Indiei şi au rupt lanţurile tradiţiei. Numai după ce Husru I a zdrobit puterea hunilor în valea rîului Oxus, ravagiile produse de ei au încetat. Toate aceste trei considerente vorbesc în favoarea ipotezei că şahul a fost inventat în jurul anului 570 e.n. şi explică de ce călătorul chinez Fa-hien, care a vizitat India între 399—414, scriind o povestire amănunţită despre călătoria sa, nu pomeneşte nimic despre şah.

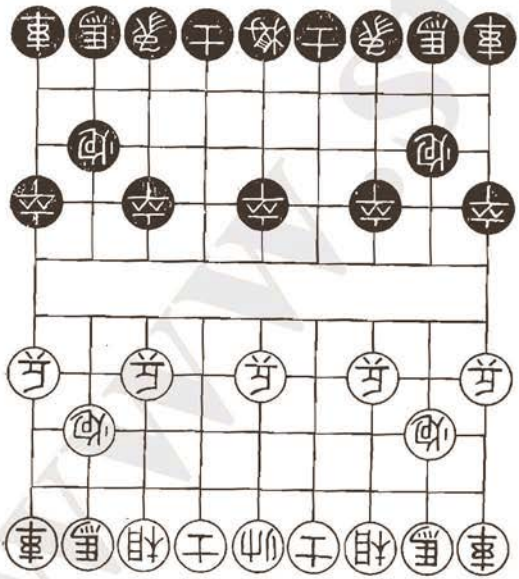

Siang-ki, şahul chinezesc.

De altfel şi argumente de ordin filologic, demonstrează originea indiană a şahului, cunoscut iniţial sub numele de *Ciaturanga*, cuvînt sanscrit care înseamnă armată. Trecînd în Persia s-a transformat în *Ciatrang*, iar la arabi

O pagină din culegerea de probleme a lui Alfons al X-lea, regele Castiliei și Leonului (Spania) manuscris cunoscut sub denumirea de Alfonso-Codex.

în *Șatrandj*, după care intrînd în Spania a primit denumirea de *Ajedrez*. Spre răsărit, ajungînd mai întîi în Tibet, Ciaturanga a devenit *Ciandaraki*, apoi în China i s-a spus *Cian-Ki* sau *Ciong-Ki*. Mai tîrziu, cu mari modificări față de Ciaturanga obișnuită, jocul a luat denumirea de *Siang-Ki*, practicîndu-se și astăzi în China în mod cu totul izolat de restul lumii.

Răspîndirea primitivului joc indian Ciaturanga — străbunul șahului — în întreaga lume s-a făcut cu o viteză deosebit de mare.

De circa 100 de ani, istoricii au căzut de acord că șahul ar fi o invenție a budiștilor. Numai așa se poate explica de ce în India s-au găsit atît de puține înscrisuri sanscrite, care să facă vreo mențiune despre Ciaturanga sau Șatrandj.

Revista „Șahmatnîi Listok", redactată de marele jucător rus Cigorin, scria în nr. 2—3/1897: „Este foarte probabilă presupunerea că invenția jocului aparține budiștilor... Această presupunere este

confirmată de faptul că în răsărit șahul este foarte răspîndit la popoarele budiste: Birmania, Siam, Tibet, China, Japonia, Java, Mongolia; pe de altă parte, prin aceasta se explică poate tăcerea intenționată a literaturii sanscrite atunci cînd e vorba de șah, tăcerea păstrată cu înverșunare de brahmani, șahul fiind invenția unei secte urîte și persecutate... Budiștii, urmăriți cu cruzime de brahmani, au fugit din India".

Astfel, la scurt timp de la inventarea lui, Șatrandjul a apărut în Tibet, China și Japonia, în Siam și Indonezia, în țările Asiei centrale.

Pătruns în Asia centrală, jocul indian Ciaturanga, care după toate izvoarele cunoscute se juca între patru adversari, a fost supus succesiv unor importante modificări, pentru a-l face mai interesant. Prin schimbările apărute, noul joc denumit la început Ciatrang, iar mai tîrziu sub influența arabă Șatrandj, se juca numai între doi adversari. Principala modificare a constat în dublarea pieselor și înlocuirea unuia din regi cu o regină (damă).

În anul 711, oștile Islamului au trecut Gibraltarul, cucerind întreaga Peninsulă Iberică. Odată cu cultura lor, arabii au adus în Europa și jocul de șah. Istoria stă mărturie că în acea vreme flamura verde arabă flutura pe un vast teritoriu, care se întindea de la Indus pînă la Oceanul Atlantic. Stăpînind Africa și Spania, arabii au intrat în legături directe cu țările din sudul Europei. Astfel, după spanioli, italienii au fost primii beneficiari ai cunoașterii Șatrandjului. Iar de aici trecerea lui în restul țărilor europene, inclusiv în România, a fost doar o problemă de timp. Au făcut excepție numai rușii, care l-au primit direct din Asia centrală, dovadă fiind puritatea terminologiei șahiste ruse, care a păstrat denumirile asiatice ale aproape tuturor figurilor (Slon = elefant = nebun; Ferz = regină = damă).

În veacurile următoare, după o lungă serie de modificări, s-a ajuns ca pe la mijlocul secolului al XVI-lea — cînd a fost creată rocada — să se stabilească toate regulile actuale ale jocului de șah.

Europenii, prelucrînd Șatrandjul cu migală de artizani i-au dat amprenta caracteristică spiritului întreprinzător al latinilor, înlocuindu-i încetineala specifică orientului cu dinamismul renașterii, ceea ce a dus la șahul modern, așa cum se joacă în zilele noastre.

Datorită specificului său de întrecere, Șatrandjul — șahul de mai tîrziu — a căpătat un pronunțat caracter sportiv. În cronicile arabe din secolele al VIII-lea și al IX-lea sînt menționate numele unor jucători celebri de șatrandj, ca Zairab din Horezm, Abu Hafiz, Djabir al Kufi, Ansari sau Naim al Hadim de origine tadjică. Între acești jucători considerați „alia" (mari maeștri) ai timpului lor, s-au disputat numeroase întîlniri, dintre care se menționează în mod

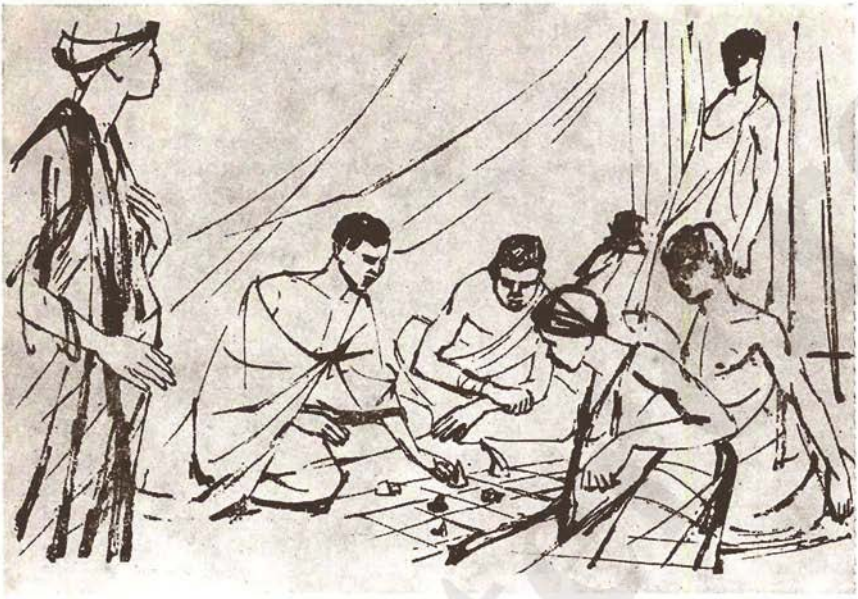

Locuitorii din Sumatra sînt amatori de șah din timpuri străvechi.

special aceea desfășurată în anul 819, în fața califului Al Mamun din Horasan, între Zairab, Djabir și Ansari.

Dar cel mai mare jucător de șatrandj a fost As Suli, la începutul sec. al X-lea, considerat de istorici un geniu de talia unui Greco sau Morphy. Cronicarii povestesc că, pentru a-l lăuda pe un bun jucător de șatrandj, i se spunea „joacă tot atît de bine ca As Suli".

După intrarea sa în Europa, Șatrandjul a continuat o vreme să fie jucat în paralel cu șahul modern, după care, în a doua jumătate a sec. al XVI-lea, a dispărut aproape cu desăvîrșire. La sfîrșitul veacului al XVI-lea și în special în prima jumătate a secolului următor, noul șah a cunoscut prima sa perioadă de mare avînt. În acest timp apare un mare număr de jucători talentați, în special în Spania și Italia și încep să se organizeze întreceri între cei mai buni. Astfel apar rivalități inevitabile, se scriu cărți de specialitate, iar aristocrația timpului practică șahul și îl protejează, dîndu-i noi posibilități de dezvoltare.

O primă apariție cu mare forță de joc a fost spaniolul Ruy Lopez, un cleric din Zafra (Estramadura), care datorită excepționalului său talent șahist, a obținut din partea regelui Filip al II-lea chiar funcția de episcop de Segura.

Ruy Lopez a fost considerat cel mai bun jucător de șah al timpului său pînă în anul 1575, cînd a fost învins la Madrid, în cîteva meciuri disputate cu italienii Leonardo il Puttino și Paolo Boi, deveniți la rîndul lor celebri.

În cursul numeroaselor sale călătorii făcute prin Europa (a ajuns pînă în Ungaria) și în Asia (respectiv în Turcia), Paolo Boi a făcut o mare propagandă șahului. Paolo Boi a fost invitat și în Portugalia, unde a jucat, stînd într-un genunchi, cu regele Sebastian. Însuși Papa Urban al VIII-lea juca șah cu plăcere cu el și pentru a-l păstra lîngă dînsul, i-a oferit titlul de episcop la Vatican, demnitate pe care Paolo Boi a refuzat-o.

Dar exemplul cel mai înalt al progresului șahului în această primă perioadă de dezvoltare îl constituie, fără îndoială, apariția genialului jucător italian Gioachino Greco, supranumit „il calabreze", care din păcate a trăit puțin (aproximativ 34 de ani între 1600—1634). Datorită stilului său de joc combinativ, mult mai agresiv decît al contemporanilor săi, Greco a dominat autoritar șahul sec. al XVII-lea iar influența sa s-a păstrat și în prima jumătate a sec. al XVIII-lea.

A doua jumătate a sec. a XVIII-lea a fost însă dominată de marea personalitate a francezului François-André Danican Philidor (1726—1795), născut la Dreux.

Philidor (nume suplimentar, care se pare că i-a fost dat de Ludovic al XVI-lea, la curtea căruia fusese invitat ca muzician) a făcut parte dintr-o familie de muzicieni, toată viața sa închinînd-o șahului și muzicii. Dar dacă în ceea ce privește muzica, creația sa a fost mai puțin durabilă (printre altele a scris opera comică „Bastien et Bastienne"), în schimb, în șah el a ajuns în vîrful piramidei, fiind considerat de istoriografi ca precursorul epocii moderne a șahului.

În această perioadă, centrul lumii șahiste se mută de la Madrid la Paris, la celebra „Café de la Régence", dar nici Londra, unde se organizase cunoscutul club din St. James Street, nu se lasă mai prejos.

Philidor este primul jucător de șah care a susținut partide „oarbe" în simultan, provocînd deosebită uimire; la Londra, în seara zilei de 2 mai 1795, a jucat trei partide „à l'aveugle" în același timp, ceea ce constituie cel dintîi record mondial în materie. În 1749, Philidor scrie cartea sa de bază „l'Analyse", lucrare în care se analizează pentru prima oară și jocul de mijloc. Mai mult decît atît, pe baza principiului „pionii sînt sufletul șahului", el studiază partida în totalitatea ei, considerînd pionii ca fiind o adevărată infanterie,

În aceeași perioadă cu Philidor, pot fi menționați și alți jucători de valoare ca Filippo Stamma din Alep, englezul Abraham Janssens, italienii Ercole del Rico, Giani Batista, Lolli, Domenico Ponziani, francezul Legal.

Mai tîrziu, a apărut marea rivalitate dintre francezul Deschapelles (1780—1847) și englezul Lewis (1787—1870). În același timp, în îndepărtata Rusie, tînărul A. D. Petrov (1794—1867) pune bazele unei mișcări șahiste organizate.

www.stere.ro

CAMPIONATE MONDIALE NEOFICIALE

Către mijlocul sec. al XIX-ea, datorită pasionantelor dispute dintre jucătorii de șah din Franța și Anglia, se ajunge la organizarea unor meciuri, care vor avea drept rezultat desemnarea *„celui mai bun jucător de șah din lume"*.

LA BOURDONNAIS—MAC DONNELL

PARIS—LONDRA 1834: + 45 — 27 = 13

Epoca marilor întreceri în șah, începută de către Deschappelle (general francez din suita lui Napoleon Bonaparte) și scriitorul șahist englez Lewis, avea să fie continuată cu un deosebit succes de către Louis-Charles Mahé de La Bourdonnais (1797—1840) și Alexander Mac Donnell (1798—1835). Acest duel direct franco-englez, avea să stîrnească o rivalitate, cum nu mai fusese cunoscută pînă atunci în istoria șahului. Spectatorii francezi și englezi, constituiți în tabere, au urmărit cu sufletul la gură, desfășurarea celor șase meciuri dintre La Bourdonnais și Mac Donnell disputate în 1834 și încheiate cu un scor general favorabil lui La Bourdonnais.

Probabil cu ocazia acestei dispute, a fost inventat ceea ce astăzi se cheamă „războiul nervilor" în șah.

MECIUL	+	—	=	TOTAL
1.	16	5	4	25
2.	4	5	—	9
3.	6	5	1	12
4.	8	3	7	18
5.	7	4	1	12
6.	4	5	—	9
	45	27	13	85

Întrecerea a provocat un interes atît de mare la Londra, încît ziarul „Bell's Life in London", a publicat la 4 ian. 1835, pentru prima oară în lume, o partidă de șah (a 54-a partidă a meciului).

Pentru a ne da seama mai în amănunt de modul în care s-au desfășurat partidele, vom da cuvîntul scriitorului șahist englez George Wal-

ker: „Primul meci a început în iunie și s-a terminat în iulie 1834 și a cuprins 21 de partide, fără a socoti remizele. Locul luptei a fost clubul Westminster. Prima partidă a atras un număr foarte mare de spectatori. De obicei se juca de la orele amiezii pînă seara; adeseori, continuarea partidei era amînată pentru a doua zi. Se juca în fiecare zi, afară de duminică. Unele partide durau multe ore, deoarece limita lor nu era fixată. Uneori Mac Donnell se gîndea la o mutare o oră și jumătate și chiar mai mult; în ceea ce-l privește pe La Bourdonnais numai o dată am observat că s-a gîndit 55 de minute. În general, Mac Donnell era mult mai lent, el consumînd circa două treimi din totalul timpului de gîndire".

Întîlnirile dintre La Bourdonnais și Mac Donnell au atins un înalt nivel tehnic, fapt care l-a determinat pe Cigorin în 1894 să publice 38 de partide în revista „Șahmatî", analizate mai tîrziu cu multă atenție și de către Alehin; iată două dintre aceste perle șahiste ale trecutului.

1. GAMBITUL REGELUI

MAC DONNELL—LA BOURDONNAIS

1.e4 e5 2.f4 e:f4 3.Cf3 g5 4.Nc4 g4 5.Cc3 g:f3 6.D:f3 Nh6? (d5!) 7.d4 Cc6 8.0—0 C:d4 9.N:f7+! R:f7 10.Dh5+ Rg7 11.N:f4 N:f4 12.T:f4 Cf6 13.Dg5+ Rf7 14.Taf1 Re8 15.T:f6 De7 16.Cd5 Dc5 17.Rh1 Ce6 18.T:e6+!! d:e6 19.Cf6+ și negrul cedează.

2. DESCHIDEREA NEBUNULUI

MAC DONNELL — LA BOURDONNAIS

1.e4 e5 2.Nc4 Nc5 3.b4 N:b4 4.f4 d5 5.e:d5 e4 6.Ce2 Cf6 7.0—0 0—0 8.Cbc3 c6 9.d:c6 C:c6 10.Rh1 Ng4 11.Del e3! 12.d:e3?(Nd3) N:e2 13.N:e2 Ce4 14.Nb2 Da5 15.Nd3 N:c3 16.N:c3 C:c3 17.Dh4 f5 18.Tf3 Ce4 19.Th3 h6 20.Tf1 Dc5 21.Dh5 Dd6 22.g4 Tae8 23.Nc4+ Rh7 24.g5 (g:f5!) Ca5 25.g:h6 (Nf7!) g6 26.De2 C:c4 27.D:c4 Cd2 28.Dc3 Dc6+ 29.D:c6 b:c6 30.Tdl Td8 și albul cedează.

În 1836, este editată în Franța prima revistă de șah din lume „Palamède", fondată de La Bourdonnais, care apare cu intermitență pînă în anul 1847.

STAUNTON — SAINT AMANT

PARIS, 1843: +11 —6 =4

Cea de a doua dispută pentru supremația neoficială a lumii șahiste a avut ca protagoniști din nou un englez — Howard Staunton

(1810—1870) și un francez — Charles Fournier de Saint Amant (1800—1872).

După o primă confruntare, pe care a cîștigat-o Saint Amant cu +3 —2 = 1, în 1843, la Paris, Staunton îl învinge cu +11 —6 = 4, într-un meci senzațional, care s-a desfășurat la Paris, la „Café de la Régence".

După această victorie, Staunton a fost considerat primul jucător de șah al lumii. El a fost o personalitate șahistă remarcabilă. Jucător pozițional, cu un calm tipic englezesc, a influențat în mod deosebit jocul contemporanilor săi, punînd bazele școlii pozitionale engleze.

Odată cu Staunton, șahul vest-european intră în faza marilor turnee.

TURNEUL DE LA LONDRA (1851)

Răspîndirea șahului a continuat cu pași mari în întreaga lume, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cînd legăturile între șahiști au început să se multiplice, datorită apariției cărților, revistelor de șah și desfășurării unor concursuri, în special prin corespondență, care au trezit interesul pentru disputarea unor întreceri directe.

Primul mare turneu internațional de șah s-a organizat în anul 1851, de către H. Staunton, în saloanele clubului „St. George's" din Londra, cu ocazia expoziției internaționale industriale. Au fost invitați inițial 32 de jucători, printre care A. D. Petrov, St. Amant, Jänisch, von der Lasa, dar la concurs s-au prezentat numai 14, organizatorii fiind nevoiți să includă printre participanți pe englezii Brodie și Kennedy, pentru a avea un număr de 16 jucători, potrivit sistemului în care urma să se desfășoare competiția.

La 26 mai 1851, cei 16 concurenți s-au adunat la clubul St. George's pentru a discuta regulamentul concursului. S-a stabilit să se joace în sistem eliminatoriu, cîte trei partide în prima rundă și cîte șapte în următoarele. Timpul de gîndire era nelimitat, în prima zi jucîndu-se opt ore, partida urmînd a se continua a doua zi în caz de întrerupere.

Iată cum descrie cîștigătorul concursului — A. Anderssen — în „Deutsche Schachzeitung" cîteva momente ale acestui celebru turneu: „În urnă au fost puse 16 bilete. Pe cîte două din ele era scris același număr. Jucătorii care trăgeau același număr jucau între ei. În afară de aceasta, unul din bilete era alb, celălalt galben; cel care trăgea biletul alb juca cu piesele albe în prima partidă. A doua zi, la 27 mai, la ora 11 dimineața, a început lupta. Toate cele opt perechi joacă la clubul St. George's. Nu e prea confortabil. Mesele și scaunele sînt mici și joase. Marginile marilor table depășesc marginile meselor.

Lîngă jucători nu este loc pentru cel care scrie mutările. Şi nu este loc nici ca să te sprijini de masă. Însă englezii nu suferă din cauza acestor incomodităţi. Drept, ca o lumînare, englezul stă nemişcat, cu ambele degete mari băgate în buzunarele jiletcii şi priveşte tabla gîndindu-se uneori la o mutare cîte o jumătate de oră. Cîte o dată poţi să oftezi de o sută de ori pînă cînd în sfîrşit, cu o mişcare rapidă şi hotărîtă, englezul execută mutarea".

Rezultatul concursului a constituit o surpriză pentru toţi marii maeştri ai şahului, victoria revenind mai puţin cunoscutului profesor german de matematici din Breslau, Adolf Anderssen (1818—1879), care şi-a învins toţi adversarii, printre care şi pe Staunton. Iată cum a evoluat lupta:

TURUL I *(PRELIMINARII)* ELIMINATORIU

Anderssen (Germania) — Kieseritzky (Franţa)	2 1/2—1 1/2
Wywill (Anglia) — Löwe (Anglia)	2—0
Williams (Anglia)—Löwenthal (SUA)	2—1
Staunton (Anglia) — Brodie (Anglia)	2—0
Szen (Ungaria) — Newham (Anglia)	2—0
Kennedy (Anglia) — Mayer (Germania)	2—0
Mucklow (Anglia) — E. Kennedy (Anglia)	2—0
Horwitz (Germania) — Bird (Anglia)	2 1/2—1 1/2

TURUL II *(SFERTURI)*

Anderssen — Szen	4—2
Wywill — Kennedy	4 1/2—3 1/2
Williams — Mucklow	4 1/2—2 1/2
Staunton — Horwitz	4 1/2—2 1/2

TURUL III *(SEMIFINALE)*

— Pentru locurile 1—4:	
Anderssen — Staunton	4—1
Wywill — Williams	4—3
— Pentru locurile 5—8	
Szen — Horwitz	4—0
Kennedy — Mucklow	4—0
(Ultima pereche nu a mai continuat concursul)	

TURUL IV *(FINALA)*

— locurile 1—2: Anderssen — Wywill	4 1/2—2 1/2
— locurile 3—4: Williams — Staunton	4 1/2—3 1/2
— locurile 5—6: Szen — Kennedy	4 1/2—1/2
— locul 7: Horwitz (fără joc)	
— locul 8: Mucklow	

Astfel, pentru prima oară în istoria şahului, s-a putut face o ierarhizare a marilor jucători de şah din lume, putîndu-se vorbi despre un campion mondial, bineînţeles neoficial, pentru că turneul de la Londra a constituit, în limitele acelei epoci, o întrecere a celor mai buni şahişti de pe glob.

Că Anderssen a meritat cu prisosință victoria în concurs, o demonstrează celebra „Partidă nemuritoare", pe care a jucat-o contra lui Kieseritzky, în turul I.

3. GAMBITUL REGELUI

ANDERSEN—KIESERITZKY

1.e4 e5 2.f4 e:f4 3.Nc4 Dh4+ 4.Rf1 b5 5.N:b5 Cf6 6.Cf3 Dh6 7.d3 Ch5 8.Ch4 Dg5 9.Cf5 c6 10.Tg1!! c:b5 11.g4 Cf6 12.h4 Dg6 13.h5 Dg5 14.Df3 Cg8 15.N:f4 Df6 16.Cc3 Nc5 17.Cd5 D:b2 18.Nd6! D:a1+ 19.Re2! N:g1 20.e5 Ca6 21.C:g7+ Rd8 22.Df6+! C:f6 23.Ne7 mat.

Pentru cunoscătorii șahului, partida aceasta constituie o adevărată operă de artă.

P. MORPHY — A. ANDERSSEN

PARIS, 1858: +7 −2 =2

Paul Morphy (1837—1884), născut la New Orleans (SUA), din tată spaniolo-irlandez și mamă franțuzoaică, de profesie avocat, poate fi considerat primul „monstru sacru" al șahului. Este singurul jucător din toate timpurile, care a cîștigat toate întrecerile la care a luat parte.

Cu turneul de la New York din 1857, pe care l-a cîștigat învingînd în finală pe reputatul mare maestru L. Paulsen, tînărul șahist din New Orleans își începe extraordinara sa carieră șahistă, unică pînă astăzi în istoria șahului. Într-o scurtă perioadă de numai 18 luni (oct. 1857—martie 1859), Morphy a învins pe rînd pe cei mai puternici jucători din Europa și America, după care, în mod cu totul neașteptat, s-a retras pentru totdeauna din activitatea șahistă.

În decembrie 1858, la Paris, Morphy susține meciul decisiv pentru supremația șahistă în lume, contra germanului A. Anderssen, învingătorul turneului de la Londra din 1851. Anderssen a avut aceeași soartă ca și predecesorii săi, Morphy cîștigînd meciul cu +7 −2 =2. După concurs, Anderssen a fost primul care a recunoscut fără rezerve superioritatea lui Morphy, devenit astfel primul campion mondial neoficial, acceptat ca atare de toată lumea șahistă.

Ca divertisment, Morphy dădea și spectacole cu partide „oarbe", ridicînd recordul mondial la opt partide în simultan.

Existența meteorică a lui Morphy a lăsat urme adînci în arta șahului. Forța lui Morphy se baza în esență pe noul principiu descoperit de el: mobilizarea rapidă a forțelor și concentrarea lor în centrul tablei. Astfel își surclasa adversarii chiar din deschidere.

Iată și trei exemplare din prețioasa moștenire rămasă de la Morphy.

4. JOCUL CELOR PATRU CAI

L. PAULSEN — P. MORPHY

NEW YORK, 8 NOIEMBRIE 1857

1. e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Cc3 Cf6 4. Nb5 Nc5 5.0—0 0—0 6.C:e5 Te8 7. C:c6(Cf3!) d:c6 8. Nc4 b5 9.Ne2 C:e4 10.C:e4 T:e4 11.Nf3 Te6 12.c3?(d3) Dd3 13.b4 Nb6 14.a4 b:a4 15.D:a4 Nd7 16.Ta2 Tae8 17.Da6 D:f3! 18.g:f3 Tg6+ 19.Rh1 Nh3 20.Td1 Ng2+ 21.Rg1 N:f3+ 22.Rf1 Ng2+ 23.Rg1 Nh3+ (23...Ne4+ 24.Rf1 Nf5! 25.De2 Nh3+ 26.Re1 Tg1 mat) 24.Rh1 N:f2 25.Df1 N:f1 26.T:f1 Te2 27.Ta1 Th6 28.d4 Ne3 și albul cedează.

5. APĂRAREA PHILIDOR

H. BIRD — P. MORPHY

LONDRA, 1858

1.e4 e5 2.Cf3 d6 3.d4 f5 4.Cc3 f:e4 5.C:e4 d5 6.Cg3 (C:e5!) e4 7.Ce5 Cf6 8.Ng5 Nd6 9.Ch5 0—0 10.Dd2 De8 11.g4? (C:f6!) C:g4 12.C:g4 D:h5 15.Ce5 Cc6 14.Ne2 Dh3 15.C:c6 b:c6 16.Ne3 Tb8! 17.0—0—0 T:f2!! 18.N:f2 Da3! 19.c3 D:a2 20.b4 Da1+ 21.Rc2 Da4+ 22.Rb2(Rc1!) N:b4 23.c:b4 T:b4+ 24.D:b4 D:b4+ 25.Rc2 e3! 26.N:e3 Nf5+ 27.Td3 Dc4+ 28.Rd2 Da2+ 29.Rd1 Db1+ și albul cedează.

6. APĂRAREA PHILIDOR

P. MORPHY — DUCELE DE BRUNSWICK
CONTELE DE ISNOUARDS
(în consultație)

ÎNTR-O LOJĂ A OPEREI DIN PARIS, 1858

1.e4 e5 2.Cf3 d6 3.d4 Ng4 4.d:e5 N:f3 5.D:f3 d:e5 6.Nc4 Cf6 7.Db3 De7 8.Cc3 c6 9.Ng5 b5 10.C:b5 c:b5 11.N:b5+ Cbd7 12.0—0—0 Td8 13.T:d7!! T:d7 14.Td1 De6 15.N:d7+ C:d7 16.Db8+ C:b8 17.Td8 mat.

La 47 de ani, în anul 1884, Morphy se stinge din viață, răpus de o meningită.

W. STEINITZ — A. ANDERSSEN

LONDRA, 1866: + 8 — 6 = 0

Retragerea din arena șahistă a lui Morphy a lăsat din nou liberă disputa pentru „cel mai bun din lume". Cîștigînd iarăși, în 1862, concursul internațional de la Londra, care de data aceasta s-a jucat

în sistem turneu, Anderssen s-a reinstalat în fruntea șahului mondial. La același turneu, a apărut însă pentru prima oară într-un concurs internațional și tînărul austriac Wilhelm Steinitz, care deși clasat pe locul al șaselea, a atras atenția, prin jocul său strălucit, combinativ.

După numai patru ani de la acest debut în 1866, cu o zestre apreciabilă de victorii șahiste în meciuri directe, Steinitz joacă la Londra un meci decisiv cu Anderssen, pe care-l învinge cu 8—6, preluînd coroana neoficială de campion al lumii.

www.stere.ro

CAMPIONATELE MONDIALE OFICIALE

W. STEINITZ — J. ZUKERTORT

S.U.A., 1886: + 10 — 5 = 5

Primul jucător care a purtat titlul oficial de campion al lumii a fost austriacul Wilhelm Steinitz (1837—1900), născut la Praga, stabilit la Londra între 1862—1882 și apoi la New York, pînă la sfîrșitul vieții.

În lunile ianuarie-februarie ale anului 1886, în trei orașe din Statele Unite ale Americii (New York, Saint Louis și New Orleans) s-a desfășurat meciul dintre W. Steinitz și J. H. Zukertort, cîștigat de primul cu + 10—5 și 5 remize. De remarcat faptul că după primele cinci partide, Zukertort (1842—1888) conducea cu 4—1.

Spre deosebire de Morphy, Steinitz vedea în șah mai mult decît un joc. El însuși declara: „Șahul este dificil; cere multă gîndire serioasă și o cît mai harnică cercetare".

Datorită studiilor și cercetărilor lui, eliminînd exagerările, Steinitz a clarificat conceptul jocului pozițional, a clasificat deschiderile și a stabilit legi care au devenit clasice, contribuind prin aceasta la creșterea măiestriei șahiste la un nivel neatins încă, dîndu-i un caracter apropiat de știință și artă. Devenind campion mondial, Steinitz avea să desfășoare o activitate deosebit de laborioasă ca jucător, cercetător și scriitor, dînd șahului un avînt enorm.

Aici este locul să precizăm că în concepția și organizarea societății de atunci, titlul de campion mondial era un fel de proprietate personală, iar transferarea lui unui alt jucător se putea face numai în condițiile puse de deținător.

Între 1886 și 1894, timp de opt ani cît a fost campion mondial, Steinitz și-a pus titlul în joc de patru ori, în fața lui M. I. Cigorin (de două ori), I. Gunsberg și Em. Lasker.

W. STEINITZ — M. CIGORIN

HAVANA, 1889: + 10 — 6 = 1

Cu Mihail Ivanovici Cigorin (1850—1908) începe apariția maeștrilor ruși în arena internațională a șahului (1881). Numeroasele participări ale lui Cigorin în turnee și meciuri erau însoțite, de regulă, de succese deosebite, care l-au ridicat la nivelul de principal pretendent la titlul de campion mondial. Confruntarea dintre Steinitz și Cigorin a fost una dintre cele mai interesante din istoria șahului, lupta fiind amplificată printre altele, de faptul că avea și un caracter principial; era lupta a două concepții diferite: Steinitz susținea „noua școală" pozițională, iar Cigorin afirma că în șah nu se poate stabili jocul pe baza unor principii generale, ci în funcție de particularitățile poziției la care s-a ajuns.

Acest prim meci jucat în 1889 la Havana, între cei doi mari maeștri ai șahului, a fost cîștigat de Steinitz cu scorul de + 10—6 și o remiză. Jocul lui Cigorin a fost influențat pe de o parte de insuficiența antrenamentului, iar pe de altă parte de lipsa de grijă față de apărare în sistemele de joc care rezultă după 1.d2—d4, pe care Steinitz le studiase foarte mult.

W. STEINITZ — I. GUNSBERG

NEW YORK, *1890/1891: + 6 — 4 = 9*

În perioada disputei Steinitz-Cigorin, pe plan mondial se afirma un alt jucător de șah, I. Gunsberg (1854—1930), mai puțin apreciat, datorită stilului lui de joc foarte apropiat de al lui Steinitz, dar mult mai pasiv.

Cigorin însuși scria: „Gunsberg face parte, după părerea noastră, din categoria acelor jucători care sînt mai capabili de a elabora planuri iscusite de apărare, decît de atac; adesea însă acestea din urmă nu reușesc".

Acceptat ca adversar, Steinitz l-a învins pe Gunsberg mai puțin convingător decît pe Cigorin, cu scorul de + 6—4 și 9 remize, eliminîndu-l pentru totdeauna din cursa pentru titlu.

W. STEINITZ — M. CIGORIN

HAVANA, 1892: + 10 — 8 = 5

Meciul revanșă Steinitz-Cigorin pentru campionatul mondial s-a desfășurat în 1892, tot la Havana și s-a încheiat din nou în favoarea lui Steinitz, dar din păcate în mare parte datorită unei grave orbiri șahiste a lui Cigorin, cînd scorul era 9—8 pentru Steinitz.

Cîştigarea partidei de către Cigorin ar fi adus egalarea scorului, rămînînd ca învingătorul meciului să se stabilească în prima partidă decisă ce ar fi urmat. Cigorin a jucat incredibil Nd6-b4???, fără să observe catastrofa de la h2.

Steinitz

Cigorin

Rezultatul final a fost aşa cum se ştie: + 10 — 8 = 5 pentru Steinitz. Însuşi campionul mondial a recunoscut că „Cigorin a terminat meciul aproape învingător".

După întoarcerea la Petersburg, Cigorin a declarat: „Vorbind deschis, am pierdut meciul cu Steinitz numai din pricina căldurii. Spre sfîrşit am jucat pe jumătate bolnav. După meci toate hainele atîrnau pe mine ca într-un cuier". De altfel, şi publicaţia franceză „La stratégie", în numărul său din martie 1892, îl elogia pe marele învins: „Cigorin a pierdut, dar cu toate acestea, el stă şi mai sus în ochii adevăraţilor preţuitori ai artei şahului: stilul său îndrăzneţ, agresiv, atrage fără deosebire simpatia tuturor. Combinaţiile lui profunde pot fi înţelese şi apreciate just numai după o analiză amănunţită a poziţiei, iar atacurile neaşteptate şi frumoase dau atîta farmec partidelor lui, încît ele sînt întotdeauna rejucate şi studiate cu încîntare. Partidele acestui meci poartă în ele pecetea uriaşei forţe a lui Cigorin. El a fost învins, numai pentru că s-a întîlnit cu o astfel de stîncă de granit ca Steinitz".

W. STEINITZ — EM. LASKER

S.U.A. — CANADA, 1894: + 5 — 10 = 4

Sfîrşitul secolului al XIX-lea îl găseşte pe deţinătorul titlului W. Steinitz îmbătrînit, suportînd cu multă demnitate durerile unui reumatism, care îl obligau să se deplaseze cu greu, într-o cîrje şi un baston. Toată lumea şahistă era convinsă că prăbuşirea „leului" este iminentă. Cei mai calificaţi concurenţi pentru preluarea sceptrului şahului erau consideraţi rusul Cigorin şi doctorul Tarrasch din Nürnberg, care în ultimii ani cîştigase trei mari turnee: Breslau 1889, Manchester 1890 şi Dresda 1892.

Spre surprinderea generală însă, Steinitz (care avea suficiente motive să evite o nouă întîlnire cu Cigorin sau cu Tarrasch, jucători în mare formă) este provocat și acceptă să joace un meci pînă la 10 partide cîștigate, cu tînărul și mai puțin cunoscutul Emanuel Lasker, care pînă atunci nu cîștigase decît două modeste concursuri internaționale (Londra, 1892 și New York, 1893) și cîteva meciuri cu jucători mai puțin cotați, ca Blackburne, Vasquez, Showalter, Golmayo. Autoapreciindu-și succesele la justa lor valoare, Lasker, cu ochii spre coroana lui Steinitz, îl provocase mai înainte pe Tarrasch, care era considerat cel mai bun jucător european. Acesta, considerîndu-se oarecum ofensat de cutezanța acestui culegător de „succese de duzină", refuză ostentativ propunerea lui Lasker, recomandîndu-i să cîștige mai întîi cîteva mari concursuri internaționale, „pentru a avea dreptul să-l provoace pe un Tarrasch".

Astfel, Lasker se hotărăște să dea „lovitura cea mare" și îl provoacă direct pe Steinitz.

Meciul s-a disputat în 1894, în marile orașe New York, Philadelphia și Montreal, încheindu-se cu victoria șalangerului la scorul de + 10—5 și 4 remize.

La încheierea ultimei partide, deși prăbușit în scaunul său, obosit peste măsură de o înfrîngere pe care nu o scontase, W. Steinitz cu un cavalerism și o corectitudine, care l-au călăuzit toată viața sa zbuciumată, a fost primul care a aplaudat victoria adversarului său cu cuvintele: „De trei ori ura pentru noul campion". Omul care timp de 27 de ani culesese numai victorii, fusese în sfîrșit înfrînt.

EM. LASKER — W. STEINITZ

MOSCOVA, 1896/1897: + 10 — 2 = 5

Emanuel Lasker, fiu al unui cantor evreu sărac, se naște la 1868 în localitatea Berlinchen din Germania. Învață șahul de la fratele său mai mare Bertold, jucîndu-l în perioada studiilor, mai mult pentru bani, într-o ceainărie din Berlin, unde are ocazia să-l întîlnească pe marele maestru de mai tîrziu, studentul în medicină S. Tarrasch.

În iarna anului 1888, Lasker este invitat la un concurs de șah cu amatori, care se ținea la cafeneaua „Keiserhof" din Berlin, pe care-l cîștigă, intrînd brusc în rîndul „performerilor" șahului.

Încurajat de acest prim succes, Lasker participă în vara anului 1889 la concursul internațional de la Breslau, unde se clasează pe primul loc în turneul principal. De notat că turneul maeștrilor a fost cîștigat de marele maestru S. Tarrasch.

Trei ani mai tîrziu, în 1892, cu ocazia unei noi expoziții internaționale, este invitat la Londra, unde ia parte la celebrul turneu de șah, înscriindu-și numele pe tabelul de onoare al învingătorilor. În urma acestui succes, fără proporțiile unei mari performanțe, deoarece la concurs luaseră parte numai cîțiva din marii maeștri ai timpului (Blackburne, Gunsberg), Lasker își dă seama de marele său talent în arta șahului și se hotărește să rămînă la Londra, pentru a se dedica jocului de șah. Nu neglijează însă nici activitatea sa profesională de matematician și filozof, în care a dat la lumină o serie de lucrări de importanță universală.

Din Anglia, pleacă în 1893 în America, unde după o serie de succese șahiste, îl provoacă la meciul pentru titlul suprem pe W. Steinitz, meci pe care l-a cîștigat în condițiile arătate.

Noul campion a fost primit de „aristocrația" șahistă cu destulă neîncredere. Se impunea deci o confruntare. În această idee se organizează în 1895 turneul de la Hastings (primul din seria turneelor de început de an, devenite tradiționale), la care iau parte 22 dintre cei mai buni jucători din Europa și America, printre ei fiind și primii patru pretendenți la titlul mondial: Lasker, Tarrasch, Cigorin și Steinitz. Dar, spre surpriza generală, turneul se încheie cu victoria mai puțin scontată a americanului Harry Nelson Pillsbury (1872—1906), un jucător de excepțional talent, care avea să confirme ulterior cu brio performanța sa.

La acest turneu au participat și jucătorii de origine română A. Albin și G. Marco.

La încheierea întrecerii, pe primele cinci locuri s-au clasat: Pillsbury 16 1/2 puncte, Cigorin 16, Lasker 15 1/2, Tarrasch 14, Steinitz 13. Rezultatul nu limpezise nici pe departe autoritatea deținerii titlului de către Lasker și astfel s-a ajuns la organizarea primului meci-turneu în 6 ture, între cei „5 mari"; vanitosul Tarrasch refuză însă invitația.

Deși învins de Pillsbury în meciul direct, cu 3 1/2—2 1/2, Lasker obține în turneul care s-a desfășurat la Petersburg între 13 decembrie 1895—18 ianuarie 1896 (pentru prima oară în Rusia) un succes clar, ustificînd întru totul titlul, pe care-l deținea din 1894.

	1	2	3	4	TOTAL
1. Em. Lasker	—	4	2 1/2	5	11 1/2
2. W. Steinitz	2	—	5	2 1/2	9 1/2
3. H. Phillsbury	3 1/2	1	—	3 1/2	8
4. M. Cigorin	1	3 1/2	2 1/2	—	7

După cîştigarea marelui turneu de la Nürnberg, în 1896 (Lasker 13 1/2 puncte, Maroczy 12 1/2, Pillsbury, Tarrasch 12, Janovsky 11 1/2, Steinitz 11 etc., 19 concurenţi), Lasker a fost unanim recunoscut ca autentic şi pe deplin îndreptăţit campion mondial de şah.

În aceste condiţii, Lasker acordă revanşa fostului campion al lumii W. Steinitz, meci care se desfăşoară la Moscova între 7 noiembrie 1896—14 ianuarie 1897; cîştigă din nou Lasker, cu scorul categoric de + 10—2 şi 5 remize.

După acest ultim examen, Lasker a păstrat coroana şahistă cu toată demnitatea, pînă în anul 1921, interval de timp în care a disputat şase meciuri pentru titlu.

Despre Steinitz, mare luptător şi polemist pentru progresul şahului, unul din biografii lui a scris că „dacă pana lui Staunton a fost muiată în bilă, cea a lui Steinitz a fost muiată în vitriol", iar altul concluziona că „Steinitz a fost pentru timpul lui un coşmar, dar şi o legendă".

În 1900, Steinitz moare de o obnubilare gravă în clinica psihiatrică din New-York.

EM. LASKER — F. MARSHALL

S.U.A., 1907: + 8 — 0 = 7

După instalarea, cu autoritatea impusă de victoriile sale în „fotoliul" de campion mondial, Lasker nu a mai dat nimănui ocazia să atace titlul, deşi provocările nu au lipsit. Rînd pe rînd, Cigorin, Tarrasch, Pillsbury sau Maroczy i-au solicitat organizarea unui meci, dar Lasker a refuzat toate ofertele, cîntărindu-şi de fiecare dată şansele, cu toată minuţiozitatea. De abia în 1907, este de acord să joace primul meci pentru titlu, acceptînd ca adversar pe campionul SUA, Frank Marshall (1877—1944), care în afară de un loc întîi cîştigat în turneele de la Cambridge-Springs, SUA, 1904 şi Nürnberg, Germania, 1906, nu avea alte performanţe deosebite, care să-i justifice pretenţiile la titlu.

În aceeaşi perioadă, Tarrasch cîştigase turneele de la Viena 1898, Monte Carlo 1903 şi Ostende 1907.

Meciul cu Marshall, desfăşurat în oraşele New York şi Chicago, a fost pentru Lasker un veritabil „galop de sănătate", cîştigînd net cu + 8—0 şi 7 remize, scor nemaiîntîlnit pînă atunci într-o întrecere pentru campionatul mondial.

EM. LASKER — S. TARRASCH

GERMANIA, 1908: + 8 — 3 = 5

În sfîrșit, marea întîlnire în fața tablei cu 64 de pătrate a celor mai buni jucători de șah ai timpului, avea să se petreacă în anul 1908; Lasker apreciind că este într-o formă superioară tuturor celorlalți jucători, se hotărăște să atace „marele meci" cu Siegbert Tarrasch (1862—1934), pe care cîndva îl privea cu admirație în mica ceainărie berlineză, acolo unde făcuse primii pași spre șahul de cafenea. Dar Lasker nu uitase faptul că Tarrasch îi refuzase ostentativ un meci direct în 1894 și nici vehementele atacuri în presă și cu orice altă ocazie pe care i le adresa acest „praeceptor Germaniae".

Meciul, disputat într-o atmosferă plină de dușmănie între cei doi doctori, unul în filozofie, altul în medicină și amîndoi în șah, în orașele Düsseldorf și München din Germania anului 1908, a confirmat încă o dată geniul șahist a lui Lasker, care a învins cu + 8—3 și 5 remize.

Dr. Tarrasch, marele maestru care a luptat o viață întreagă pentru titlu, un fel de Keres al zilelor noastre din acest punct de vedere, și-a încheiat practic cariera șahistă după meciul cu Lasker. Deși a continuat să participe la mari turnee internaționale pînă în anul 1928, nu a mai reușit niciodată să ocupe unul din primele trei locuri. De la Tarrasch însă, ne-a rămas poate cea mai didactică lucrare în materie de șah: „Lehrbuch des Schachspiels".

EM. LASKER — D. JANOWSKY

PARIS, 1909: + 7 — 1 = 2

„Victima" următoare a „maestrului vrăjitor", cum avea să fie denumit mai tîrziu Lasker, a fost polonezul David Janowsky (1868—1927), un jucător din elita mondială, îndrăzneț și plin de temperament, care în general juca la cîștig.

Premiile întîi obținute la turneele de la Monte Carlo 1901, Hanovra 1902, Barmen 1905, (la egalitate cu Maroczy) și meciurile cîștigate la Winawer, Walbrodt, Schowalter, Marshall etc i-au dat dreptul să-l provoace pe Lasker la un meci pentru titlu. Dacă însă luăm în considerație și rezultatele modeste obținute la Nürnberg 1906 (ultimul loc, din 17 participanți), Karlsbad 1907 (locul 15 din 21) și Praga 1908 (locul 10 din 20), ajungem la concluzia că întîlnirea Lasker—Janovsky nu era nici pe departe cea mai indicată.

Cum era de așteptat, meciul, desfășurat la Paris în 1909, s-a terminat în favoarea lui Lasker cu + 7—1 și 2 remize, fiind cel mai scurt meci din istoria campionatelor mondiale.

EM. LASKER — K. SCHLECHTER

VIENA — BERLIN, 1910: + 1 — 1 = 8

Întîlnirea cu austriacul Karl Schlechter (1874—1918) a fost, se pare, un duş rece pentru Lasker. Disputat pe distanţa a 10 partide, s-a terminat spre surprinderea generală, chiar şi a lui Lasker, cu un scor egal: + 1 — 1 şi 8 remize. Campionul lumii, obişnuit cu victorii uşoare, s-a găsit în faţa unui adversar meticulos, care s-a străduit să greşească cît mai puţin. În acest meci, mai mult ca în oricare altă întîlnire, principiile de joc ale lui Lasker s-au dovedit a nu fi universal aplicabile, Schlechter fiind un jucător care ştia să-şi ţină nervii în frîu şi nu se grăbea niciodată.

Principiul de bază din sistemul de joc a lui Lasker l-a concretizat marele maestru Reti, într-un articol publicat după marele turneu de la New York, din 1924:

„Secretul lui Lasker este următorul: pentru el elementul principal într-o partidă de şah este lupta nervilor. În primul rînd, el caută să sape psihicul adversarului, să-i pregătească o depresiune nervoasă şi prin aceasta să-l determine să facă o greşeală decisivă. Pe ce cale obţine el aceasta? Lasker studiază partidele, stilul, părţile tari şi slabe ale jocului viitorilor săi adversari. El caută să facă nu mutările obiectiv cele mai bune, ci pe cele mai neplăcute, pentru fiecare din adversarii săi; el conduce partida pe un făgaş străin adversarului şi pe această cale, făcînd adeseori intenţionat mutări mai slabe, îndreaptă partida direct spre prăpastie. În aceste condiţii, adversarul nu mai este în stare să menţină o poziţie conformă stilului său şi deşi poate se găseşte într-o situaţie mai bună, obiectiv vorbind cîştigată, el este mereu obligat să facă faţă unor noi probleme, în mod special grele pentru el. Din această cauză, el pierde mult timp şi este silit, în poziţie dificilă, să joace repede şi începe să se încurce în complicaţii. Acum porneşte şi Lasker să joace cu toată forţa lui colosală. Atunci adversarul, care încă stă mai bine, suferă o depresiune nervoasă, o catastrofă psihică, care-l duce direct la prăbuşire pe tabla de şah".

Cu un joc arareori agresiv, Schlechter ştia să se apere cu multă îndemînare, trecînd apoi chiar la contraofensivă. Despre jocul lui Schlechter, Lasker scria: „fantezia sa caută frumuseţea într-un joc simplu şi mutările sale sînt de o frumuseţe lipsită de pretenţii, dar pline de efect".

După meci, Lasker a rămas în continuare campion mondial, datorită unei clauze contractuale, care preciza că în caz de egalitate, titlul va rămîne în păstrarea deţinătorului, prevedere care a fost menţinută pînă în zilele noastre.

EM. LASKER — D. JANOWSKY

BERLIN, 1910: + 8 — 0 = 3

Probabil pentru a-şi restabili prestigiul şifonat de rezultatul din întîlnirea cu Schlechter, Lasker a acceptat să joace chiar în toamna aceluiaşi an, fapt unic în analele meciurilor pentru titlu, revanşa cu D. Janowsky, pe care l-a învins din nou fără dificultăţi, cu cel mai sever scor din istoria campionatelor mondiale: + 8—0 şi 3 remize. Cu această nouă victorie, Lasker a apreciat că a lichidat orice rivalitate în materie de şah cu toţi pămîntenii şi s-a închis în „turnul său de fildeş" pentru o perioadă de 11 ani.

Em. LASKER — R. CAPABLANCA

HAVANA, 1921: + 0 — 4 = 10

În acest timp, sub soarele arzător al tropicelor, în Cuba, apăruse un copil minune al şahului, José Raul Capablanca y Graupéra (1888—1942), fiul unui plantator de zahăr; la 12 ani, copilul Capablanca devine campion al insulei, uimind pe toţi şahiştii din Havana prin precocitatea sa.

Patru ani mai tîrziu, în 1904, pleacă în SUA; în 1906 se înscrie la universitate, dar în 1908 îşi întrerupe studiile şi se dedică exclusiv jocului de şah, devenind un an mai tîrziu campion al Statelor Unite, cînd îl învinge fără drept de apel pe Marshall: + 8—1 şi 14 remize.

Cu acest meci începe strălucita carieră şahistă a lui Capablanca; timp de 10 ani (1911—1920) el a obţinut nu mai puţin de opt victorii şi două locuri secunde, în cele 10 turnee din Europa şi America la care a luat parte, palmares care l-a impus ca şalanger la titlul mondial, ţinut la „naftalină" de Lasker, încă din anul 1910.

Atras de condiţiile materiale oferite de Capablanca, Lasker a acceptat în 1921 disputarea unui meci de 30 de partide, la Havana. Şi astfel, în decorul luxuriant-tropical, în saloanele de un rafinament excesiv din „Grand Casino de la Plaja", începe marea dispută între „colosalul" Lasker şi „giganticul" Capablanca.

Lupta celor doi titani al şahului s-a desfăşurat în general în favoarea lui Capablanca, avantajat atît de „terenul propriu", respectiv căldura toridă pe care Lasker o suporta cu multă greutate, cît şi de cei 20 de ani în minus faţă de adversarul său.

Iritat de insuccesele din prima parte a meciului (după 14 partide jucate Capablanca conduce cu + 4—0 şi 10 remize), Lasker propune ca restul partidelor să se dispute într-o altă localitate, cu un climat acceptabil pentru amîndoi. La refuzul lui Capablanca, Lasker renunţă

la continuarea disputei și astfel în istoria șahului se înscrie cel de al treilea campion mondial, cubanezul José Raul Capablanca.

După 27 de ani de „domnie șahistă", Lasker a predat „coroana", dar spre deosebire de predecesorul său, W. Steinitz, a continuat să joace cu aceeași forță deosebită, locurile întîi ocupate la Moravska-Ostrava, 1923, și New York, 1924, îndreptățind solicitarea unei revanșe, pe care însă Capablanca nu i-a mai acordat-o niciodată.

La cîțiva ani după pierderea titlului, Lasker a scris cartea „Lasker's Chess Manual", un adevărat monument al literaturii șahiste.

Despre șahistul, filozoful și matematicianul Em. Lasker, marele savant Albert Einstein, se destănuia într-o introducere la una din biografiile lui Lasker: „L-am întîlnit pe Lasker în casa prietenului meu Moszkowski și l-am cunoscut apoi mai bine cu ocazia plimbărilor noastre comune, în decursul cărora au avut loc multiple schimburi de idei, legate de cele mai diferite probleme. A fost, ce-i drept, un schimb unilateral, în care eu eram cel ce primea, iar Lasker cel ce oferea, pentru că acest om se simțea mult mai bine cînd putea „produce", cînd putea să-și formuleze propriile sale idei, decît să se încadreze în acelea ale altei persoane... Întotdeauna mi s-a părut că șahul constituie pentru Lasker mai mult o profesie, decît scopul însuși al vieții sale. Tendința sa lăuntrică era îndreptată spre pricepere științifică și ea era orientată către acea frumusețe căreia nimeni, odată ce a gustat din ea, nu i se poate sustrage. Existența și independența de odinioară ale lui Spinoza se bizuise pe șlefuirea lentilelor; același rol îl juca în viața lui Lasker șahul. Spinoza avusese însă o soartă mai bună, căci preocupările sale profesionale îi lăsaseră gîndirea liberă și neangajată, în timp ce jocul de șah al unui maestru îl ține pe acesta în legăturile sale, îi cuprinde spiritul și îl modelează în așa fel, încît libertatea, chiar și a celui mai puternic, are de suferit.

Aceasta o simțeam eu în permanență cu ocazia discuțiilor și a lecturilor cărților sale filozofice. Dintre acestea din urmă, m-a interesat în mod deosebit „Filozofia imperfecțiunii", o carte nu numai foarte originală, dar care permite și o adîncă introspecție în întreaga personalitate a lui Lasker. Mie mi-a plăcut independența de nezdruncinat (în gîndire) a lui Lasker, o calitate atît de rară într-o omenire, în care mai toți, chiar și cei inteligenți, aparțin clasei trabanților".

Lasker a fost o individualitate „sui generis" în șah. La începutul activității sale șahiste, el putea fi considerat un elev al lui Steinitz. Marele său talent însă l-a făcut să-și dea seama de exagerările dogmatice ale școlii steinitziene și să le evite, adaptînd la stilul și personalitatea sa, ceea ce era corect în principiile „școlii noi".

Caracter de mare luptător, Lasker a intuit faptul că șahul nu trebuie limitat la combinații mai mult sau mai puțin complicate ale pionilor și figurilor, ci că în spatele pieselor de lemn stau ființe gînditoare, cu calități și slăbiciuni inerente și împotriva acestora trebuie dusă lupta hotărîtoare. Această „descoperire" i-a asigurat lui Lasker o superioritate de lungă durată asupra contemporanilor săi.

Că Lasker a fost dublat și de un mare talent șahist, se poate vedea și din faptul că el s-a menținut în primele rînduri ale elitei mondiale șahiste pînă la adînci bătrînețe. În 1935, la 67 de ani, la o vîrstă cînd aproape toți marii șahiști trec în rîndurile spectatorilor, Lasker a participat la marele turneu de la Moscova, unde s-a clasat pe locul al treilea (după Botvinnik și Flohr), fără să piardă vreo partidă.

Totuși, datorită stilului său prea „psihologizat", Lasker a fost considerat un colos singuratic, care nu a putut crea o școală. Cu privire la aceasta, marele maestru american Rueben Fine scria cîndva: „Se spune adeseori că Lasker nu a creat nici o școală. Acest lucru este poate adevărat, dar într-un sens foarte restrîns. „Școala" sa constituie cercetarea științifică pe tabla de șah, a unui spirit liber, iar partidele și operele sale șahiste, care materializează spiritul său, vor inspira oamenii atît timp cît se va juca șah pe lumea aceasta. Lasker nu a creat nici o școală, dar toți jucătorii de șah sînt elevii săi".

J. R. CAPABLANCA — A. ALEHIN

BUENOS AIRES, 1927: + 3 — 6 = 25

Cîștigarea titlului de campion mondial i-a dat lui Capablanca iluzia invincibilității, așa cum de altfel mărturisea personal în celebra sa carte de mai tîrziu „My Chess Carrer": „Au fost perioade în viața mea, cînd eram foarte aproape să cred că nu pot pierde nici măcar o singură partidă de șah". Stimulat și de anturajul său, care îl adula cu titulaturi ca „Champion of all Time" sau „Mașina de jucat șah", arborează o aroganță disprețuitoare față de restul lumii șahiste, dînd la iveală supărătoare defecte de caracter. Fără îndoială însă, Capablanca a fost cel mai științific jucător al epocii sale.

Interesant și unic în istoria șahului este faptul că încă înainte de a prelua coroana de lauri a campionului mondial, Capablanca avea un adversar, care se pregătea cu minuțiozitate să-i ia titlul. Acesta era rusul Aleksandr Aleksandrovici Alehin (1892—1946), născut la Moscova, într-o familie burghezo-aristocratică. Încă din

copilărie, cum mărturisește chiar el, a simțit o atracție irezistibilă pentru șah.

Pentru Alehin șahul a însemnat totul; el și-a subordonat întreaga existență artei șahiste. În 1909 la 16 ani, el cîștigă campionatul de amatori al întregii Rusii și obține titlul de maestru, iar un an mai tîrziu, participă pentru prima oară la un concurs internațional de maeștri la Hamburg, unde obține un onorabil loc VII—VIII.

Turneul care l-a catapultat însă pe Alehin direct în elita mondială a șahului a fost selectul concurs de la Petersburg din 1914, unde în turul final s-a clasat al treilea din cei 11 participanți, după Lasker (campionul mondial) și Capablanca, viitorul lider al lumii șahiste.

	1	2	3	4	5	PUNCTE	TURNEU PRELIM.	TOTAL
1. Em. Lasker	—	1 1/2	2	1 1/2	2	7	6 1/2	13 1/2
2. J. Capablanca	1/2	—	1 1/2	1	2	5	8	13
3. A. Alehin	0	1/2	—	2	1 1/2	4	6	10
4. S. Tarrasch	1/2	1	0	—	1/2	2	6 1/2	8 1/2
5. F. Marshall	0	0	1/2	1 1/2	—	2	6	8

De aici, lucid, cu o intuiție excepțională, Alehin a privit direct spre titlul suprem, pentru cucerirea căruia a făcut totul. O convorbire a lui Alehin în acest sens cu maestrul P. A. Romanovski, înaintea turneului de la Mannheim din 1914, este edificatoare. La acest concurs, unde fusese invitat și Capablanca, Alehin și-a anunțat definitiv participarea cu numai două ore înainte de începerea primei runde. Întrebat de ce a ținut atît de mult în nesiguranță pe organizatori, Alehin a răspuns:

— Vedeți Dvs., eu eram decis să joc, numai dacă nu participa Capablanca.

— De ce?

— Astăzi eu joc mai slab decît Capablanca și în acest turneu el ar fi luat premiul I; este evident că în momentul de față nu este în interesul meu să mă clasez în urma lui.

— Bine, dar Lasker este campionul mondial.

— Este adevărat, dar în curînd va fi Capablanca.

După primul război mondial, în care a luptat în cadrul unui detașament de Cruce roșie, fiind scutit de serviciul militar din cauza unei afecțiuni cardiace, Alehin cîștigă primul campionat de șah al URSS, desfășurat în anul 1920.

La începutul anului 1921, pleacă pentru totdeauna din țara sa natală, stabilindu-se în Franța, unde în 1923 obține diploma de Doctor în științe juridice la Sorbona.

Pînă în anul 1927, Alehin are o activitate intensă șahistă, participînd la cele mai prestigioase turnee mondiale, cu rezultate destul de bune, remarcîndu-se însă faptul că în nici unul din aceste concursuri nu reușise să-l depășească pe cubanez, pe care-l urmărea cu foarte multă atenție.

„Am observat în jocul lui Capablanca, mărturisea Alehin, o mică slăbiciune: creșterea neîncrederii în sine în cazul unei rezistențe îndîrjite! Într-adevăr, observasem și înainte că din cînd în cînd, Capablanca comitea mici inexactități, însă nu bănuiam că nu poate scăpa de acest neajuns, chiar dacă își încordează toate forțele. Aceasta a fost o descoperire excepțional de importantă pentru viitor".

Lasker, care studia pe fiecare din adversarii săi, mărturisea admirativ în 1924: „Alehin este o uriașă problemă. Fără îndoială că el nu și-a încheiat dezvoltarea. Combinațiile lui sînt uimitoare".

La 29 noiembrie 1923, Alehin trimite lui Capablanca o scrisoare oficială, prin care îl invită la un meci pentru titlul mondial în anul 1924, scrisoare rămasă fără răspuns clar.

Federația Internațională de Șah (FIDE), de-abia înființată (iunie 1924), nu a avut posibilitatea să-l determine pe campionul lumii să-și pună titlul în joc în fața unui adversar, care se anunța teribil de amenințător. De aceea, tratativele organizării întîlnirii au fost mult tergiversate de Capablanca, care impunea șalangerului său condiții financiare deosebit de grele: o bursă de 10.000 de dolari aur.

Dar strălucita victorie a lui Alehin în turneul de la Baden-Baden, 1925 și dorința de a se eschiva de la meciul revanșă cu Lasker, l-au hotărît pe Capablanca să perfecteze meciul pentru titlu cu Alehin, acceptînd ca loc de desfășurare orașul Buenos Aires, capitala Argentinei.

La 16 septembrie 1927, sub seninul sudului subtropical, a început emoționanta întrecere între cei mai buni jucători de șah din lume. Un adevărat „meci al secolului" pentru acea vreme. Practic, se angajaseră într-o luptă pe viață și pe moarte două concepții. Pe de o parte, tehnicismul și practicismul dus pînă la calitatea de „mașină umană" de jucat șah, reprezentat prin Capablanca, continuator al școlii dogmatice europeano-americane și pe de altă parte, șahul „creație artistică", susținut de Alehin, jucătorul care cîndva ajunsese la iluzia primejdioasă că șahul este atît de cuprinzător, încît în orice poziție slabă se găsește o combinație salvatoare.

Marea confruntare dintre cei doi titani, care prin contract se oprea în momentul în care Capablanca realiza cinci partide cîștigate, iar Alehin șase, s-a terminat după o luptă epuizantă de 34 de partide, cu scorul de + 6—3 în favoarea lui Alehin și 25 de remize, fiind cel mai lung meci din toate timpurile pentru titlul mondial.

Ultima partidă a acestei lupte acerbe a demonstrat încă o dată caracterul dificil al lui Capablanca. După 82 de mutări, la a doua întrerupere, Capablanca, cu negrul, deşi convins că partida era definitiv pierdută (vezi diagrama 2) fiind la mutare, în loc să cedeze sportiv şi să-l felicite pe noul campion mondial, cum au făcut-o predecesorii săi, a dat mutarea în plic, părăsind imediat sala de joc. Apoi, din camera hotelului, i-a scris lui Alehin că se consideră învins, plecînd imediat spre casă.

2

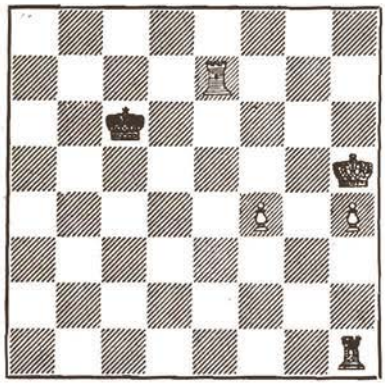

„Don Juan"-ul lumii şahiste, sentimentalul José, răsfăţatul sexului frumos, campionul care cu puţin în urmă declarase că „jocul de şah ar fi epuizat", propunînd mărirea tablei de şah şi adăugarea de noi piese, omul care îşi crease mitul invincibilităţii fusese învins convingător de un artist al şahului.

Şi totuşi, cu toate scăderile lui de caracter, Capablanca a continuat şi după 1927 să joace un rol de frunte în arena cu 64 de pătrate, cîştigînd de o manieră remarcabilă, în 1936, turneele de la Moscova şi Nottingham (la egalitate cu Botvinnik). Orgoliul, îngîmfarea şi aroganţa au fost din păcate carenţele care l-au însoţit permanent pe Capablanca, care pînă la sfîrşitul vieţii nu l-a mai putut convinge pe Alehin să-i acorde revanşa.

În 1942 Capablanca moare în urma unei crize cardiace, în elegantele saloane ale Manhattan Chess Club-ului din New York.

A. ALEHIN — E. BOGOLIUBOV

GERMANIA — OLANDA, 1929: + 11 — 5 = 9

„Visul vieţii mele s-a împlinit şi am reuşit să culeg roadele muncii şi eforturilor mele îndelungate", scria Alehin după ce devenise campion mondial. Timp de doi ani după dramatica victorie asupra lui Capablanca, noul campion nu a luat parte la nici un turneu. În acest timp, Capablanca se străduia să demonstreze că este încă un demn şalanger al lui Alehin, participînd cu mult succes la turneele de la Kissingen 1928 (locul 2, după Bogoliubov), Berlin, 1928 (locul 1) Karlsbad, 1929 (locul 2, după Nimzovici). Antipatia reciprocă a acestor doi mari jucători de şah devenise însă atît de puternică,

încît Alehin era hotărît să nu-i mai acorde revanşa niciodată. Astfel cei doi „mari" ai şahului, nu s-au mai întîlnit în faţa tablei de şah pînă la turneul de la Nottingham din 1936, cînd Alehin pierduse titlul de campion mondial în favoarea lui Euwe.

În această situaţie, propunerea lui E. Bogoliubov (1889—1952) de a susţine un meci pentru titlu este primită cu multă bucurie de Alehin.

Bogoliubov, rus de origine, apare în arena internaţională şahistă în anul 1913, cînd cîştigă un meci modest la Salve cu +5 —3 =2, intrînd în anul următor în circuitul marilor concursuri. Începînd din 1919, devine un redutabil mare maestru, ocupînd primul loc în marile turnee de la Berlin şi Stockholm 1919, Kiel 1921, Pystyan 1922, Breslau şi Moscova 1925 (înaintea lui Lasker, Capablanca, Marshall etc.), Berlin 1926, Hamburg 1927, Kissingen şi Berlin 1928, astfel că pretenţia lui Bogoliubov de a-l întîlni pe Alehin era suficient motivată.

Meciul Alehin — Bogoliubov, contractat pentru 30 de partide, s-a desfăşurat în turneu prin diferite oraşe din Germania şi Olanda, încheindu-se înainte de limită cu scorul de +11—5 şi 9 remize pentru Alehin.

Avînd mai mult un caracter de „încălzire", meciul cu Bogoliubov a constituit pentru Alehin un nou start în marile concursuri internaţionale, în care a jucat cu o forţă extraordinară, cîştigînd de o manieră de supercampion turneele de la San Remo 1930, Bled 1931 (cu 5 1/2 puncte înaintea lui Bogoliubov, un adevărat record în materie), Londra şi Berna 1932, Zürich 1934. Mai mult decît atît, în 1932 la Chicago, corectează şi recordul mondial de „oarbe", jucînd 32 partide în simultan. Se poate afirma că 1930—1935 a fost perioada de apogeu a lui Alehin.

A. ALEHIN — E. BOGOLIUBOV

GERMANIA, 1934: + 8 — 3 = 15

Revanşa meciului cu Bogoliubov, a avut acelaşi caracter de antrenament pentru Alehin, asemănător celui din 1929. Însuşi Alehin, în a patra partidă a meciului, comentează: „Din cauza numeroaselor sale slăbiciuni, albul (Alehin) este sortit unei pasivităţi totale. Din fericire pentru el, negrul (Bogoliubov) nu este la înălţime nici din punct de vedere strategic, nici din punct de vedere tactic . . ."

Şi în continuare trage concluzia: „Această partidă demonstrează completa inutilitate a organizării meciului . . ." Într-adevăr, scorul cu care s-a încheiat (+8—3 şi 15 remize pentru Alehin), a arătat că

Bogoliubov era departe de a fi un real șalanger pentru campionul lumii, care continua ostentativ să evite un meci-revanșă cu Capablanca.

A. ALEHIN — M. EUWE

OLANDA, 1935: + 8 — 9 = 13

Ajuns în culmea gloriei, Alehin nu putea totuși savura în tihnă plăcerea deplină a realizării visului său suprem, datorită unor decepții de ordin moral. În primul rînd, dorul de patria sa natală, care între timp devenise un vast șantier șahist, îi producea o veșnică stare de nemulțumire.

Faptul că pasiunea pentru șah îi absorbise întreaga activitate și în afară de șah nu se îngrijise de nimic altceva, nici chiar de propria sa persoană, neavînd o adevărată familie sau un grup de prieteni, l-a condus pe Alehin la o pierdere treptată a autocontrolului, căzînd în patima alcoolului.

Urmărit ca o umbră de cubanezul Capablanca, pentru perfectarea revanșei pe care o solicita cu insistență, Alehin acceptă în anul 1935, un nou meci pentru titlul mondial, de astă dată alegîndu-și ca adversar pe mai puțin proeminentul M. Euwe.

Olandezul Machgielis Euwe, născut la Amsterdam în 1901, pe numele prescurtat Max Euwe, a învățat șah încă de la vîrsta de 4 ani, jucînd cu părinții săi, pe care i-a și întrecut la 8 ani. În 1925 își încheie studiile universitare la Amsterdam, devenind doctor în matematici și concomitent cu practicarea muncii de profesor de liceu, intră în circuitul turneelor internaționale de șah, realizînd de-a lungul anilor un singur succes deosebit, la Hastings 1930/1931, cînd a ocupat locul întîi, înaintea lui Capablanca.

Un an mai tîrziu ocupă din nou primul loc la Hastings, dar la egalitate cu Flohr și Thomas. În restul concursurilor, a fost doar un participant util, care a contat întotdeauna în lupta pentru primele locuri.

La 3 octombrie 1935, a început la Amsterdam meciul de șah între un Alehin plin de contradicții (în arsenalul său „șahist", care îl însoțea în turneu, apăruseră un motan mascotă denumit „Șahul" și ... astrologul-excroc Klein, în care Alehin începuse la un moment dat să creadă orbește) și un Euwe pregătit din toate punctele de vedere să înfrunte rigorile unei întreceri de un excepțional grad de dificultate, ajutat atît de un numeros grup de teoreticieni de seamă, cît și de publicul spectator, dornic să-și vadă compatriotul încununat cu laurii de campion mondial.

Meciul s-a desfășurat în diferite orașe olandeze; după o serie de momente dramatice, titlul a fost cîștigat la limită de Max Euwe, cu scorul de +9—8 și 13 remize, devenind astfel cel de al cincilea campion mondial. De astă dată, Alehin nu a mai arătat acele calități unice, inegalabile, cu care își întrecuse toți adversarii, cu care îl învinsese pe Capablanca și care îl duseseră la numeroase victorii în marile turnee internaționale.

Întrecerea, urmărită cu o neobișnuită pasiune de întreaga lume șahistă, a reunit un număr extraordinar de spectatori, printre care s-au numărat și marii maeștri Capablanca, Lasker, Flohr, Tartakower și Maroczy.

Ce se întîmplase cu Alehin? Într-o conferință ținută la Zürich, Dr. Lasker a arătat că în lunga sa carieră, Alehin a avut prea multe succese și a pierdut obișnuința de „a pierde". În ultimii ani, Alehin nu mai urmărise progresul șahului și de aceea jocul său s-a resimțit. Euwe a înțeles aceasta și astfel i-a fost relativ ușor să-l învingă pe Alehin, care era demoralizat.

Cei care se așteptau ca Alehin să joace contra științificului și metodicului Euwe la fel ca în meciul cu Capablanca, au rămas surprinși chiar de la începutul luptei. Ca și în meciurile cu Bogoliubov, Alehin și-a permis experimentele cele mai riscante, a dat curs liber fanteziei sale geniale, însă nu s-a mai arătat capabil de forța uriașă de analiză din meciul cu Capablanca; Euwe a reușit în cele mai multe cazuri să fructifice erorile de calcul ale lui Alehin.

Spre deosebire de Alehin, Euwe a jucat în acest meci cu claritate, știință și metodică, demne de un doctor în matematici. El studiase temeinic ultimele noutăți ale teoriei, însușindu-și tot ce este bun, calitățile jocului său științific fiind claritatea în construcție și simplitatea în conducerea partidei.

M. EUWE — A. ALEHIN

OLANDA, 1937: + 4 — 10 = 11

Înfrîngerea din primul meci disputat cu Euwe l-a trezit pe Alehin la realitate. Departe de a fi un om sfîrșit, așa cum se insinua în diferite cercuri adverse, Alehin revine la o viață normală, reluîndu-și munca sa perseverentă de studiere a teoriei șahiste și a jocului adversarilor săi. Astfel, în 1937, cînd Max Euwe, cu o eleganță demnă de invidiat, îi oferă prilejul unui meci revanșă pentru titlul lumii, Alehin se prezintă în plenitudinea forțelor sale și cîștigă întîlnirea cu categoricul scor de +10—4 și 11 remize, redevenind campion mondial de șah, titlu pe care-l va deține pînă în dimineața zilei de

24 martie 1946, cînd moare datorită unei paralizii a inimii, în mica localitate Escorial de lîngă Lisabona. Lîngă fotoliul în care a fost găsit mort, se găsea o tablă de șah și piesele respective.

Jucător complex, dotat cu un excepțional talent și cu deosebită putere de muncă, personalitatea șahistă a lui Alehin a dominat perioada dintre cele două războaie mondiale, ridicînd arta șahului la un nivel nemaiîntîlnit pînă atunci, influențînd din punct de vedere al stilului pe majoritatea maeștrilor contemporani.

Spre deosebire de toți marii maeștri ai secolului al XX-lea, Alehin nu a avut un repertoriu de deschideri preferat, adică 4—5 deschideri folosite în permanență la alb sau la negru și studiate în mod amănunțit. În general, el a folosit toate deschiderile și variantele cunoscute.

De asemenea, a reluat și reactualizat continuări vechi, date pe nedrept la arhivă și uitate, îmbunătățindu-le cu idei noi strategice. Jocul pe ambele flancuri era strategia lui preferată, fiind un genial maestru al combinației.

Alehin a fost un adevărat „monstru sacru" al șahului.

O privire statistică asupra activității lui Alehin, ne arată că în cei 40 de ani de activitate, marele campion a susținut circa 50.000 de partide, dintre care 3.000 contra maeștrilor. În cele 83 de mari turnee de maeștri, 6 olimpiade și 26 meciuri individuale la care a participat, a jucat 1.251 de partide, din care a cîștigat 725, a pierdut 126 și a remizat 400, realizînd un procentaj general de circa 74%.

De remarcat faptul că din cele 83 de turnee la care a luat parte, el a ocupat locul I (singur) în 45, în 36 nu a pierdut nici o partidă, iar de cinci ori a realizat performanța rarisimă de a cîștiga toate partidele. În 12 turnee a împărțit primele două locuri, iar în alte cinci primele trei locuri. Din 26 de meciuri a cîștigat 24, pierzînd numai contra lui Nenarokov, în 1906 (la vîrsta de 16 ani) și contra lui Euwe, în 1935.

Cărțile de turneu scrise de Alehin („New York 1924", „New York 1927", „200 partide de șah", „Zürich 1934", „Nottingham 1936") precum și cele teoretice („Gran Ajedrez" și „Legado"), sînt de permanentă actualitate, deoarece ele conțin analize de mare întindere și profunzime, indispensabile cunoașterii și înțelegerii complete a șahului.

MECI-TURNEUL HAGA—MOSCOVA

1 MARTIE — 16 MAI 1948

Cu moartea lui Alehin (1946) se încheie perioada romantică, perioada de „turnir" a disputării titlului de campion mondial al

jocului de șah. În același an, 1946, după multe discuții, Congresul Federației Internaționale de Șah (FIDE) stabilește un sistem de disputare a titlului de campion mondial, pe care-l definitivează un an mai tîrziu, după afilierea la FIDE a Federației de șah a U.R.S.S.

Potrivit acestui sistem, titlul suprem urma să se dispute din trei în trei ani, în urma unor turnee eliminatorii (zonale, interzonale și meciurile-turneu ale candidaților), destinate să desemneze un șalanger, care să fie opus campionului lumii.

După moartea lui Alehin, pentru atribuirea în cît mai scurt timp a titlului mondial devenit vacant, s-a hotărît organizarea directă a unui meci-turneu, la care au fost invitați să participe cei mai tari șase mari maeștri, apreciați ca atare în 1946: Dr. Max Euwe (Olanda), singurul ex-campion mondial în viață, Paul Keres (U.R.S.S.), Mihail Botvinnik (U.R.S.S.), Rueben Fine (S.U.A.), Samuel Reshevsky (S.U.A.) și Vasili Smîslov (U.R.S.S.).

Astfel s-a ajuns la organizarea celui mai puternic meci-turneu din istoria de pînă atunci a șahului, care urma să se desfășoare în patru ture la Haga și Moscova, în lunile martie—aprilie 1948.

Cu puțin timp înainte de începerea întrecerii, americanul R. Fine anunță că nu mai poate participa la concurs, fapt pentru care se hotărăște ca turneul să se desfășoare numai între cei cinci rămași în cursă, dar să se dispute pe distanța a cinci ture.

Cine avea să devină noul purtător al cununei de lauri, era destul de greu de întrevăzut, deoarece rezultatele obținute de pretendenți în întîlnirile lor anterioare erau destul de contradictorii.

	1	2	3	4	5
1. Max Euwe	—	9 1/2	4	2	0
2. Paul Keres	9 1/2	—	3	4 1/2	5 1/2
3. Mihail Botvinnik	2	4	—	3 1/2	8
4. Sammuel Reshevsky	2	3 1/2	1 1/2	—	1
5. Vasili Smîslov	1	2 1/2	3	2	—

Un pronostic era greu de dat. Revista Română de Șah, organizînd un astfel de concurs, a primit 220 de soluții. Cele mai multe îl vedeau cîștigător pe Keres, cîteva chiar pe Euwe; aproape fără excepție, lanterna roșie era destinată lui Smîslov. Numai cinci concurenți au pronosticat victoria lui Botvinnik.

Concursul, desfășurat în două etape (Haga — două ture, între 2—26 martie și Moscova — trei ture, între 11 aprilie — 16 mai), s-a încheiat cu victoria marelui maestru sovietic Mihail Botvinnik, care, în ordine, devine cel de al șaselea campion mondial de șah.

Iată rezultatele finale ale meci-turneului:

	1	2	3	4	5	TOTAL
1. M. Botvinnik	—	3	4	3 1/2	3 1/2	14
2. V. Smîslov	2	—	2	3	4	11
3. P. Keres	1	3	—	2	4 1/2	10 1/2
4. S. Reshevsky	1 1/2	2	3	—	4	10 1/2
5. M. Euwe	1 1/2	1	1/2	1	—	4

Mihail Botvinnik (U.R.S.S.), născut la Leningrad (Petersburg) la 17 august 1911, este jucătorul care s-a impus ca un autentic talent încă de la vîrsta de 15 ani. Marile performanţe însă întîrzie, astfel că numai în anul 1931 obţine consacrarea, cîştigînd cel de al VII-lea campionat al U.R.S.S. Foarte bine pregătit teoretic la şcoala lui Cigorin şi Alehin, Botvinnik realizează după numai cîţiva ani victorii internaţionale de mare prestigiu: Moscova 1935, Nottingham 1936, Moscova 1941 şi Gronningen 1946, impunîndu-se selecţiei pentru meci-turneul organizat de F.I.D.E.

De altfel, încă din timpul turneului A.V.R.O. 1938 şi apoi în 1946, interveniseră unele înţelegeri între Alehin şi Botvinnik în vederea disputării unui meci pentru titlu, dar izbucnirea celui de al doilea război mondial şi apoi moartea lui Alehin, au împiedicat realizarea unui astfel de proiect.

Odată intrat în U.R.S.S., titlul mondial avea să se dispute „în familie", timp de 14 ani, şahiştii sovietici dovedind o superioritate clară asupra restului lumii şahiste.

M. BOTVINNIK — D. BRONSTEIN

MOSCOVA, 1951: + 5 — 5 = 14

Începînd cu anul 1948, lupta pentru titlul de campion mondial s-a desfăşurat în mod organizat în cadrul programului de turnee de calificare elaborat şi condus de F.I.D.E.: zece turnee zonale, un turneu interzonal şi în final turneul candidaţilor, învingătorul urmînd a fi opus ca şalanger, campionului lumii. Primul meci, după sistemul adoptat de F.I.D.E., s-a disputat în primăvara anului 1951, la Moscova, în marea sală de concerte a Conservatorului Ceaikovski, între M. Botvinnik, deţinătorul titlului şi D. Bronştein (U.R.S.S.).

David Bronştein, născut la Kiev în anul 1924, devine maestru al sportului la vîrsta de 16 ani, repetînd performanţa lui Botvinnik. În 1948 cîştigă în mod remarcabil turneul interzonal de la Saltsjö-

baden, primind titlul de mare maestru; în același an, obține și primul titlu de campion al U.R.S.S. (ediția a XVI-a).

Practicînd un joc combativ, cu un bogat repertoriu de deschideri, Bronștein reușește să se claseze pe primul loc în turneul candidaților de la Budapesta, 1950, obținînd astfel dreptul de a-l întîlni pe Botvinnik într-un meci pentru titlul de campion mondial.

Meciul Botvinnik—Bronștein, așteptat cu justificat interes de întreaga lume șahistă, deoarece se înfruntau doi reprezentanți ai Uniunii Sovietice, țara în care jocului de șah i se acordase, după merit, o importanță de prima mărime, s-a încheiat cu un scor egal (12—12), după o luptă în care șansele de cîștig au alternat de partea fiecăruia. Rezultatul de egalitate a constituit un real succes pentru Bronștein, ținînd cont de marile performanțe obținute de adversarul său în perioada 1936—1948. Prin egalitatea realizată, conform regulamentului, Botvinnik și-a păstrat titlul pentru o perioadă de încă trei ani. Jocul lui însă nu a mai avut vigoarea din 1948, resimțindu-se în urma absențelor de la marile turnee internaționale, după preluarea titlului suprem.

M. BOTVINNIK — V. SMÎSLOV

MOSCOVA, 1954: + 7 — 7 = 10

Cel de al doilea meci din seria celor nouă disputate între marii maeștri sovietici în perioada 1951—1969, s-a desfășurat în anul 1954, la Moscova, cînd campionului mondial M. Botvinnik i-a fost opus un nou șalanger, în persoana lui V. Smîslov, tînărul mare maestru pe care Botvinnik îl învinsese cu greu (+1—0 și 4 remize), în meci-turneul din 1948. Și de data aceasta, Smîslov venea aureolat de un nou mare succes: cîștigarea turneului interzonal de la Zürich, din 1953 (18 puncte din 30 posibile), unde 16 mari maeștri din șapte țări s-au înfruntat în una din cele mai mari competiții din istoria șahului.

Despre noul șalanger, „Revista de șah" (România) scria: „Jocul lui Smîslov a fost excepțional. El a reușit să echilibreze în mod armonios marea lui putere de creație șahistă, cu necesitățile unei lupte dificile de concurs. Performanța lui Smîslov poate fi comparată cu marile victorii ale lui Botvinnik (la meci-turneele de la Moscova 1941 și Haga—Moscova 1948) și îl califică indiscutabil, ca pe cel mai indicat candidat la titlul de campion al lumii".

În același timp, Botvinnik, după perioada de pasivitate 1948—1951, reintră în unele concursuri, fără a mai obține însă rezultate pe măsura celor anterioare și se pregătește cu asiduitate să înfrunte

rigorile unei întreceri de 24 de partide pentru titlu, în compania lui Smîslov.

Meciul Botvinnik — Smîslov a avut o desfăşurare care reaminteşte de lupta din prima întîlnire Alehin-Euwe 1935. Din start, Botvinnik reuşeşte să ia un avantaj substanţial, conducînd cu 4—1 (două remize) după primele cinci partide, fapt pentru care opinia publică şahistă considera meciul ca jucat. Însă începutul nefavorabil nu l-a descurajat pe şalanger. Cu calmul imperturbabil care-l caracterizează, Smîslov a continuat să joace cu toată seriozitatea. În partida a şaptea s-a produs revirimentul. Demonstrînd o înaltă tehnică în final, Smîslov obţine prima victorie şi în mod cu totul neaşteptat, pentru prima oară în 25 de ani de activitate şahistă, Botvinnik pierde trei partide la rînd. Astfel, după zece partide, scorul devine egal 5—5 şi meciul . . . reîncepe. În următoarele cinci partide, toate decise, victoriile alternează menţinîndu-se un echilibru perfect. În continuare însă, Botvinnik preia din nou conducerea (două puncte avans după partida a 16-a), avantaj pe care îl pierde în rundele a 20-a şi a 23-a, meciul terminîndu-se la egalitate: 12—12; Botvinnik îşi păstrează astfel pe mai departe titlul de campion al lumii.

M. BOTVINNIK — V. SMÎSLOV

MOSCOVA, 1957: + 3 — 6 = 13

Departe de a fi prea afectat de insuccesul său din primul meci pentru titlu, Smîslov participă la o serie de concursuri internaţionale de mare valoare, cîştigîndu-le pe toate (Hastings 1954/55, Zagreb 1955, turneul candidaţilor — Amsterdam 1956, turneul Alehin — Moscova 1956), obţinînd astfel dreptul de a-l întîlni din nou pe Botvinnik pentru titlul mondial.

Cel de al doilea meci Botvinnik-Smîslov s-a disputat în anul 1957, tot la Moscova. Lupta în general s-a menţinut echilibrată pînă la partida a 17-a, în care Smîslov a reuşit să obţină victoria într-un final foarte dificil, pe care l-a condus excelent, luînd astfel un avantaj de două puncte (9 1/2—7 1/2), după care Botvinnik n-a mai găsit resursele necesare pentru a reduce scorul. Mai mult decît atît, dînd vădite semne de oboseală, el pierde şi partida a 20-a, iar în următoarele două (şi ultimele) el însuşi propune remiza după numai 13 şi respectiv 11 mutări, cînd partidele de-abia intraseră în jocul de mijloc, situaţie încă neîntîlnită în disputele pentru titlul mondial.

Din analiza partidelor, s-a putut aprecia că în acest meci Botvinnik a trecut printr-o evidentă criză. În special nu i-a mers jocul cu negrele, pierzînd patru din cele 11 partide jucate. Pe această temă se lansase şi gluma: „Smîslov joacă 1.e2—e4 şi Botvinnik cedează".

Prin contrast, noul campion mondial s-a pregătit amănunțit și cu atenție pentru meci, jucînd excelent cu albele și reușind relativ ușor să egaleze situația cu negrele. „Laboratorul" de acasă al lui Botvinnik avea faima de a nu greși niciodată. De data asta însă, în cîteva partide, analizele s-au dovedit insuficient de exacte.

După terminarea meciului, marele maestru suedez Gedeon Stahlberg declara: „Prin claritatea și logica jocului său, Smîslov reamintește de Capablanca. Repertoriul de deschideri al noului campion al lumii este, firesc, mai modern decît cel al celebrului cubanez, dar Smîslov are aceeași precizie, același calm și sînge rece în pozițiile cele mai dificile. În același timp, el este un maestru incontestabil al finalurilor. La fel ca și Capablanca, Smîslov știe să găsească soluții minunat de simple problemelor celor mai neașteptate".

V. SMÎSLOV — M. BOTVINNIK

MOSCOVA, 1958: + 5 — 7 = 11

Un an mai tîrziu, conform regulamentului FIDE de pe atunci, Smîslov a jucat revanșa cu M. Botvinnik, meci care s-a desfășurat din nou la Moscova. A treia întîlnire pentru titlul mondial între cei doi corifei necontestați ai șahului, caz fără precedent în istoria campionatelor mondiale, a debutat cu trei victorii consecutive ale lui Botvinnik, care pînă în final a reușit să cîștige cu scorul de 12 1/2—10 1/2, reeditînd performanța lui Alehin din 1937 și redevenind astfel campion de șah al lumii. Victoria lui Botvinnik s-a datorat fără îndoială pregătirii sale excepționale și voinței acerbe de a învinge. El a jucat la nivelul său maxim, mai ales în prima parte a meciului, reușind să demonstreze că și handicapul vîrstei poate fi învins. În schimb, Smîslov nu a mai arătat aceeași siguranță în conducerea partidei, calitate cu care cîștigase meciul precedent.

M. BOTVINNIK — M. TAL

MOSCOVA, 1960: + 2 — 6 = 13

Meciurile pentru titlul mondial dintre anii 1951—1958 au demonstrat că între Botvinnik și ceilalți mari maeștri nu mai existau mari diferențe de forță, ca în trecut. Se poate spune că deținătorul titlului era un „primus inter pares".

Adversarul următor al lui Botvinnik a fost tot un șahist sovietic, tînărul Mihail Tal, fiul unui medic, născut la Riga, la 9 noiembrie 1936. Jucător prin excelență ofensiv, de o îndrăzneală neobișnuită, a uimit prin partidele sale și rezultatele obținute.

De la marele, misteriosul Paul Morphy, nici un șahist nu a tulburat în așa măsură imaginația contemporanilor și n-a provocat atîtea discuții pasionante ca Mihail Tal. Învață șahul de la tatăl său și încă de la 11 ani începe să joace bine. Fără a fi un copil minune, la 17 ani devine maestru, iar în 1957 cîștigă, spre surpriza generală, cel de al XXIV-lea campionat al URSS și titlul de mare maestru.

Puternic lansat pe orbita marilor întreceri, în anii următori obține primul loc într-o serie de concursuri de mare importanță printre care și turneul candidaților, desfășurat în 1959, în trei orașe din Iugoslavia: Bled, Zagreb și Belgrad, înaintea unor adversari de certă valoare ca Keres, Petrosian, Smîslov, Fischer, obținînd astfel dreptul de a îl întîlni pe campionul mondial într-un meci de 24 partide, pentru titlu.

Confruntarea dintre Botvinnik și Tal a fost așteptată cu enorm interes, deoarece ca niciclnd în trecut, se întîlneau doi adversari cu stiluri de joc și comportamente foarte diferite. Botvinnik, un reprezentant al stilului clasic, calm, meticulos, științific, a fost jucătorul pe care se pare că nimic nu-l putea scoate din canoanele sale. El era capabil să stea ore în șir la masa de joc și nici un mușchi să nu i se miște pe față. Concentrarea lui în timpul partidei era atît de mare, încît tot universul său se micșora treptat, treptat, pînă se reducea la dimensiunile tablei cu 64 de pătrate. Ca individualitate șahistă, datorită pregătirii sale științifice, Botvinnik a fost întotdeauna înclinat spre o atitutine realistă; de aceea, jocul său avea în primul rînd caracter pozițional, combinația fiind doar un instrument de realizare a planului strategic.

Mihail Tal, cu un temperament diametral opus, era în permanență un pachet de nervi. Veșnic în mișcare, la concurs se ridica des de pe scaun, învîrtindu-se în jurul mesei, după care revenea căzînd adînc pe gînduri, fața sa exprima concentrația și agitația pe care o trăia cu o rar întîlnită intensitate, de-a lungul întregii partide. Reprezentant al unui stil intens combinativ, denumit de unii „psihologic", de alții „intuitiv", Mihail Tal a parcurs într-o perioadă de numai trei ani (1957—1960), datorită talentului său deosebit, toate treptele măestriei șahiste. În urma senzaționalelor sale victorii din turneele la care a participat, ziariștii au început să-l denumească „pantera neagră", „demonul", „vrăjitorul", „racheta" și chiar „Paganini", aluzie la virtuozitatea lui Tal în jocul pozițiilor „pe o singură strună", care dacă se rupea, urma catastrofa. Numai că această strună a lui Tal s-a rupt foarte rar. Unii, mai inventivi, au presupus chiar că Tal are capacitatea de a-și hipnotiza adversarii. Un reporter fotograf l-a imortalizat pe peliculă pe marele maestru american Paul Benkö, jucînd împotriva lui Tal, cu ochelari fumurii.

Așa s-a născut „enigma Tal", pe care au încercat să o rezolve, fără succes, mulți intimi ai jocului de șah. În jurul acestei probleme s-au dus discuții interminabile, care s-au străduit să clarifice ipoteza dacă victoriile lui Tal se datoresc apariției unui nou stil de joc sau forței și originalității talentului său.

Unii specialiști apreciau că „trăsătura caracteristică a stilului lui Tal este optimismul său nelimitat. El joacă repede, impetuos, încrezîndu-se pe deplin în intuiția sa excepțională, ceea ce îi dă o deosebită agerime tactică. Chiar în poziții complet deznădăjduite, Tal nu încetează să creadă în succesul său și își obosește adversarii prin inventivitatea sa în apărare".

Alții însă credeau că „în jocul lui Tal există mult risc, deseori nejustificat, iar atacurile lui de multe ori nu decurg din cerințele poziției".

Aparent, ambele opinii conțin o mare doză de adevăr. Dar tocmai acesta era „stilul psihologic" pe care-l aplica Tal în partidele sale. Ca și Lasker altă dată, Tal consideră că lupta șahistă nu este numai o întrecere între cunoștințele a doi oameni. Dacă ar fi așa, șahul nu ar mai stimula imaginația a milioane de oameni, ci ar fi un simplu joc ca „tablele" sau „popa prostul", desigur amuzant, dar fără a putea desfăta mintea și sufletul. În realitate, jocul de șah a fost și va fi întotdeauna o luptă între două gîndiri, caractere sau temperamente. Tal a demonstrat poate mai concret decît orice teorie, că în această profundă concentrare psihologică, în dramatismul luptei se ascunde secretul neobișnuitului farmec al șahului, pe care îl simt atît de mulți.

Meciul Botvinnik—Tal, desfășurat la Moscova în intervalul 15 martie—7 mai 1960, a fost dominat de stilul combinativ al lui Tal, care a cîștigat întrecerea cu 12 1/2—8 1/2, devenind la numai 23 de ani cel mai tînăr campion mondial de șah din istoria milenarului joc.

Posesorul unei puteri de calcul formidabile, noul campion al lumii a pus adversarului său probleme greu de rezolvat în limita timpului de gîndire regulamentar. Din analiza partidelor s-a constatat însă că Botvinnik a jucat sub posibilitățile sale, comițînd prea multe greșeli pentru un singur meci. Rămîn inexplicabile inexactitățile din partidele a doua și a treia, înfrîngerea din partida a șasea, gravele greșeli din partidele a șaptea și a 17-a și insuccesul din partida a 18-a. În plus, Botvinnik a fost aproape permanent în criză de timp, glumeții afirmînd că ceasul de control a fost... al doilea adversar al ex-campionului lumii.

Cu ocazia disputării acestui meci, s-a verificat încă o dată că superioritatea strategică nu poate compensa inferioritatea tactică.

În cîteva partide, Botvinnik a realizat în jocul de mijloc poziții avantajoase sau chiar cîștigate, dar greșeli mai mult sau mai puțin grave, au compromis în măsură mai mică sau mai mare toată acumularea de avantaje strategice, dînd posibilitate adevrsarului să recupereze și chiar să cîștige.

M. TAL — M. BOTVINNIK

MOSCOVA, 1961: + 5 — 10 = 6

Imediat după terminarea ultimei partide din meciul disputat în 1960, M. Tal, noul campion al lumii, a declarat ziariștilor: „Sînt fericit că am avut ocazia să joc un meci cu unul dintre cei mai remarcabili șahiști ai timpului nostru, liderul recunoscut al școlii șahiste sovietice, M. Botvinnik. Meciul, după cît mi se pare, a dat loc unei lupte aprige. Aproape în toate partidele ambii adversari au jucat la cîștig. Greșelile din unele partide pot fi explicate prin tensiunea înaltă a luptei. Sper ca în curînd să primesc din partea lui M. Botvinnik provocarea pentru meciul revanșă, în vederea căruia voi începe să mă pregătesc".

Fără îndoială, rezultatul întîlnirii cu Tal l-a afectat în mod deosebit pe Botvinnik, care cu obiectivitatea și simțul autocritic care-i sînt caracteristice, a studiat partidele jucate, greșelile făcute și în special cauzele lor; după cîteva luni de gîndire, Botvinnik s-a decis să joace revanșa, la care, ținînd seama de învățămintele trase din primul meci, s-a prezentat total „întinerit". Criza de timp dispăruse, apărînd în schimb siguranța în joc și dorința de cîștig. Jucînd tot în stilul său clasic, cu caracter strategic-pozițional, n-a mai căutat să evite complicațiile tactice provocate de Tal, ci le-a înfruntat combătîndu-le. Astfel, Botvinnik a cîștigat meciul revanșă cu severul scor de 13—8, reintrînd pentru a treia oară în posesia titlului de campion mondial, la respectabila vîrstă de 50 de ani.

Ce s-a întîmplat cu Tal în acest meci revanșă, ne destăinuiește marele maestru Salo Flohr, într-un articol publicat în revista „Ogoniok" în 1961: „Desigur, Tal a făcut greșeli șahiste și psihologice înainte și în timpul meciului revanșă, dar nu sînt de acord că Tal s-a pregătit slab. El este un practician excelent, un șahist pasionat, mereu la curent cu toate evenimentele șahiste, citește toate revistele de șah, el însuși fiind redactor al unei asemenea reviste. Una din greșelile făcute de Tal a fost aceea că, la fel ca și Smîslov în 1957, a crezut că Botvinnik, ca șahist, este un om terminat. S-a dovedit naivă presupunerea că meciul revanșă va fi ușor, că nu va cere eforturi deosebite, că nu va fi nevoie de luptă pentru cîștig, deoarece... Botvinnik va pierde sigur!" Un vechi sfat, pe care se pare că Tal

nu l-a cunoscut, spune că „unui leu, chiar cînd e bătrîn, nu-i recomandabil să-i bagi degetul în gură".

Într-un articol publicat în ziarul Izvestia din 22 iunie 1961, însuşi Botvinnik comenta, printre altele: „Încă în secolul trecut, şahul era studiat numai în timpul cînd partenerii se aflau în faţa tablei şi a figurilor. Maeştrii tari ai trecutului erau în primul rînd improvizatori, practicieni buni. Unul dintre ultimii şi poate cel mai genial improvizator a fost cubanezul Capablanca. La sfîrşitul secolului trecut a apărut însă şi un alt curent în şah: cel ştiinţific. Reprezentanţii acestui curent începeau să se pregătească pentru partidă cu mult înainte de a o juca. Lucrul acesta este normal: improvizaţia la tablă este întotdeauna legată de elemente întîmplătoare, pe cînd pregătirea minuţioasă constituie o bază solidă a succesului. Acest curent a căpătat o dezvoltare deosebită în şcoala şahistă sovietică şi a ajutat şahiştilor noştri să ajungă la o faimă mondială..." „...Aşadar, dacă autorul acestui articol (n.n. M. Botvinnik) este, după părerea generală, în primul rînd un cercetător şi un analizator, M. Tal este un excelent improvizator şi practician. Mi se pare că Tal acordă în primul rînd atenţie caracterului de joc al şahului şi numai în al doilea rînd logicii şi esteticii sale. Dacă n-ar fi aşa, atunci în meciul din 1960, partenerul meu n-ar fi aşteptat cu răbdare a cincea oră de joc, cînd deseori culegea „recolta" bogată a greşelilor mele..."

„...Mai trebuie adăugat că atitudinea ştiinţifică, analitică faţă de şah necesită calităţi specifice. Ea nu se dezvoltă dintr-o dată, ci de-a lungul multor ani de muncă serioasă. Desigur, M. Tal este prea tînăr pentru ca studiul şahului să constituie partea lui tare. Dar calitatea principală a tînărului mare maestru din Riga este improvizaţia. Un studiu atent a arătat că Tal nu este tare la tablă în poziţii de orice tip. Dacă Korcinoi, de exemplu, este un şahist de stil universal, care înţelege poziţii de tipul cel mai diferit, M. Tal se simte foarte bine numai în poziţii cu joc bogat de figuri, în special în acelea în care are iniţiativa. Unilateralitatea stilului partenerului meu i-a micşorat în oarecare măsură forţa tactică, ceea ce, probabil, a influenţat esenţial rezultatul meciului revanşă..."

„...Însă pentru a avea speranţa de succes în meciul revanşă, a trebuit să devin elevul lui Tal. Am învăţat de la el cîte ceva din măestria jocului practic şi de aceea în meciul revanşă, ca practician, n-am fost inferior campionului mondial".

În cursul acestui meci revanşă s-a desfăşurat cea mai lungă partidă jucată pînă acum în cadrul disputelor pentru campionatul mondial.

Ca încheiere la meciul revanşă, Botvinnik scrie:

„Cea mai importantă concluzie este aceea că actualmente nu

există pe globul pămîntesc un şahist care să depăşească în mod net pe ceilalţi. Există o grupă de mari maeştri, mari cunoscători ai şahului, care se deosebesc între ei ca stil şi caracter, dar sînt aproximativ egali ca forţă. Cel care este mai bine pregătit, în formă mai bună, acela iese învingător..."

„...Pentru M. Tal, meciul revanşă a fost primul insucces serios în viaţa şahistă. Asupra mea astfel de întîmplări au exercitat întotdeauna o influenţă bună. Cum va fi influenţat ex-campionul lumii, aceasta se va vedea în viitor".

M. BOTVINNIK — T. PETROSIAN

MOSCOVA, 1963: + 2 — 5 = 15

„Nu ştiu dacă îmi voi mai apăra titlul în meciul din 1963... Cred că voi fi prea bătrîn pentru aceasta", declara Botvinnik unor agenţii de presă în 1961, la scurt interval după terminarea meciului revanşă cu Tal. Desigur, era vorba doar de un exces de modestie, deoarece la începutul anului următor anunţa că este gata să înfrunte pe viitorul său adversar.

Cîteva luni mai tîrziu, din îndepărtatele Antile din Marea Caraibelor, telex-urile anunţau că turneul candidaţilor desfăşurat în pitoreasca insulă Curaçao, a fost cîştigat de marele maestru sovietic T. Petrosian, după un final dramatic, în care ordinea primelor trei locuri (Petrosian, Keres, Gheller) a fost stabilită doar în ultima rundă.

Noul şalanger, Tigran Petrosian, s-a născut la Tbilisi (URSS) la 17 iunie 1929. A început să joace şah de la 12 ani, dovedind un deosebit talent. La 18 ani, în 1947, devine maestru, iar în 1952, în urma remarcabilului loc doi realizat la turneul interzonal de la Stockholm i se acordă titlul de mare maestru.

După o perioadă de şapte ani, în care a participat la o serie de turnee internaţionale, clasîndu-se de obicei pe locuri fruntaşe, fără a ocupa însă niciodată locul întîi, Petrosian cîştigă în 1959, cel de al XXVI-lea campionat al URSS, succes pe care-l repetă şi în 1961, instalîndu-se în mod definitiv în grupa de elită a marilor maeştri de şah ai lumii.

Meciul pentru titlu între Botvinnik şi Petrosian, a stîrnit vii comentarii în întreaga presă, neîndrăznind nimeni să dea vreun pronostic. Deşi diferenţa de vîrstă era de 18 ani în favoarea lui Petrosian, totuşi cei doi competitori la titlu erau foarte apropiaţi ca stil şi forţă de joc. Desfăşurat pe scena Teatrului de estradă din Moscova, meciul Botvinnik—Petrosian, după o dispută în care echilibrul a fost men-

ţinut pînă la partida a 18-a, s-a încheiat în favoarea lui Petrosian, care a cîştigat cu scorul general de 12 1/2—9 1/2.

Cu prilejul unei conferinţe de presă, ţinută la cîteva zile după încheierea meciului, Petrosian a declarat: „Spre deosebire de predecesorii mei (n.n. Bronştein, Smîslov şi Tal), nu m-am grăbit să caut refacerea handicapului, cînd avantajul era de partea adversarului, ci dimpotrivă am continuat să joc liniştit. Am considerat că egalarea scorului, după pierderea primei partide, n-ar fi însemnat nimic. Pînă la încheierea meciului mai erau multe zile de joc. Pentru mine era important doar ca Botvinnik să nu mărească avantajul său la două puncte. Cred că această manieră de joc l-a surprins pe Botvinnik şi l-a scos din mînă. M-am convins de aceasta la încheierea celei de a 18-a partide. Şi nu numai pentru motivul că atunci diferenţa de scor s-a urcat la două puncte. După această partidă, am înţeles că Botvinnik este foarte obosit şi nu mai poate continua lupta cu energia de pînă atunci. Primele semne le întrezărisem şi în partida a 16-a, cînd Botvinnik n-a efectuat mutarea naturală 39.T:d4, iar apoi la întrerupere a dat în plic o mutare şi mai slabă..."

„...În pregătire, am apreciat creaţia lui Botvinnik în mod diferit de cea dată de adversarii săi precedenţi, V. Smîslov şi M. Tal. Am impresia că această caracterizare a mea a fost cea corectă. Smîslov şi Tal, jucînd cu Botvinnik, au căutat în mod constant să ascută lupta, considerînd că forţa combinativă este punctul slab al adversarului. Este interesant de remarcat faptul că asupra acestei slăbiciuni a convenit însuşi fostul campion mondial. Eu însă, analizînd atent partidele lui Botvinnik, m-am convins că cel mai bine este să renunţ la folosirea acestei aşa zise slăbiciuni. În al doilea rînd, spre deosebire de Smîslov şi Tal, eu am ajuns la concluzia că jucînd cu Botvinnik pot să intru fără pericole în final şi să caut a-l depăşi în acest stadiu al partidei".

Şi astfel, pentru a treia oară, Botvinnik a pierdut titlul de campion mondial, de astă dată fără posibilitatea de a-l mai putea recupera peste un an, deoarece conform unei noi decizii a FIDE, se renunţase la dreptul la revanşă.

Cu acest meci, cariera marelui jucător de şah M. Botvinnik s-a încheiat. Vîrsta şi tinerele talente nu i-au mai dat posibilitatea să urce din nou pe podiumul de onoare al şahului.

Un fapt rămîne însă cert şi anume că Botvinnik a fost cea mai strălucită figură a şahului mondial în perioada 1945—1963, în care, cu mici întreruperi, a deţinut titlul suprem.

T. PETROSIAN-B. SPASSKI

MOSCOVA, 1966: + 4 — 3 = 17

Cu meciul din 1963, „serialul Botvinnik" luase sfîrșit. Timp de 15 ani, liderul necontestat al școlii șahiste sovietice, dominase întîlnirile pentru titlul de campion al lumii. Pentru unii mari maeștri, Botvinnik devenise o obsesie. Dar anul 1963 fusese „cîntecul de lebădă" al marelui Botvinnik, silit de vîrstă și de „noul val" să părăsească arena cu 64 de pătrate, învins, dar cu demnitatea neștirbită.

Cununa de lauri a campionului lumii preluată de marele maestru Tigran Petrosian (URSS), avea să fie din nou pusă în joc în anul 1966. În acest timp, din imensa masă de jucători de șah ai URSS, se ridicase cu multă perseverență un nou mare talent, tînărul Boris Spasski. Deosebit de dotat, adolescentul a urcat treptele măestriei sportive cu o rapiditate puțin obișnuită. Ascensiunea lui Spasski a uimit într-atît, încît mulți cronicari îl vedeau ca pe cel mai îndreptățit candidat la viitorul meci pentru titlul mondial din 1960. Dar prezicerile au fost infirmate încă din 1957, cînd datorită unei căsnicii nereușite, Spasski intră într-o perioadă de depresiune. „Eram ca doi nebuni de culori diferite", avea să spună el cu amară ironie, după divorț.

În ciuda zbuciumului nervos, Spasski continuă să joace, dar în jocul său apar fisuri frecvente. În finalele campionatului URSS din 1958 și 1961, turnee care contau și ca zonale pentru campionatul mondial, el ratează de fiecare dată calificarea în ultima rundă.

Iată cum povestește ziaristul rus V. Vasiliev, într-un articol publicat în revista „Junosti" din 2.II.1960, dramatica desfășurare a finalului partidei Spasski—Tal din 1958: „...Într-o poziție egală, Tal propune remiză, dar Spasski, departe de a fi „pașnic", respinge propunerea. Atunci Tal s-a „supărat", ceea ce l-a făcut să joace în continuare inexact, astfel că a întrerupt partida într-o poziție periculoasă pentru el. Întorcîndu-se la hotel împreună cu antrenorul său A. Koblenz,a încercat să analizeze... Analiza a fost întreruptă la primele ore ale dimineții... Cînd Tal s-a prezentat la continuarea partidei, l-a văzut pe Spasski cu un pahar de kefir în mînă: „Da, desigur, și el analizase la nesfîrșit poziția! Cu atît mai bine" . Și iată, cei doi s-au așezat la tablă din nou, unul în fața celuilalt, cu fețele obosite de nesomn. Jocul a fost reluat. La început lucrurile au mers rău

pentru Tal: timp de mai multe mutări, regele său s-a plimbat sub focul neîncetat al bateriilor adversarului. Dar au fost suficiente una-două greșeli neînsemnate ale lui Spasski și poziția devine tăioasă. Acum și regele alb începe să nu se mai simtă prea comod în „apartamentele" sale. În acest moment Spasski, cu o voce schimbată, propune remiză. Tal era foarte obosit și în fundul sufletului îi părea rău de Spasski, care în caz de pierdere nu se mai califica pentru turneul candidaților. Dar lupta este luptă și Tal s-a decis să continue jocul. Pierzîndu-și calmul din cauza schimbării bruște a situației, Spasski a jucat nervos și curînd a trebuit să cedeze".

Drama s-a repetat și la zonalul din 1961, în aceeași ultimă rundă din campionatul URSS, cînd juca partida cu Stein, decisivă pentru calificarea în turneul interzonal. La întrerupere, poziția pieselor lui Spasski era mai slabă și după analize de o noapte n-a găsit continuarea salvatoare. A doua zi l-a anunțat pe Stein că cedează. Apoi, ca între prieteni, l-a întrebat ce a pregătit pentru continuare. Atunci a venit șocul: Stein nu găsise continuări cîștigătoare pentru el și se resemnase cu remiza. Boris Spasski se grăbise... să cedeze.

Aceste repetate înfrîngeri l-au hotărît pe Spasski să-și reanalizeze jocul: „Mai bine rămîn fără aplauze, dar trebuie să scap... de condoleanțe" și-a zis el. În primul rînd l-a luat ca antrenor pe teoreticianul Igor Bondarevski. Apoi și-a schimbat radical stilul de joc, înlocuind „lupta la baionetă" cu o construcție solidă a poziției, iar în loc de sacrificii, a preferat manevre strategice lucide...

Astfel „transformat", în 1962, după opt ani de încercări perseverente, Spasski reușește să cucerească primul titlu de campion al URSS, lăsînd în urma sa toată „crema" șahului sovietic. Mai tîrziu, în 1964, obține și mult rîvnita calificare la turneul interzonal, care se dispută în același an la Amsterdam și unde din nou... pentru a nu se știe cîta oară..., în aceeași „blestemată" ultimă rundă, trăiește o nouă dramă. Spasski conducea cu o jumătate de punct înaintea marilor maeștri Smîslov și Tal și cu un punct înaintea lui Stein și a danezului Larsen. O remiză îi asigura calificarea în meciurile candidaților. Dar în această partidă finală, pe care o disputa cu Larsen, nervii l-au trădat din nou și a pierdut.

Convins că a ratat continuarea cursei spre titlul mondial, a rămas consternat în scaun. Dar de data aceasta... „Fortuna" fusese de partea lui Spasski, deoarece la o masă vecină, Stein remiza, total

neașteptat, cu modestul Quinones, care nu realizase la primii 15 clasificați decît o singură jumătate de punct.

Începînd cu această ediție, desemnarea șalangerului urma să se facă pe baza unor meciuri eliminatorii, sistem care înlocuia întrecerile maraton de pînă acum ale turneului candidaților. În 1965, Spasski pregătit mai bine ca oricînd, atît teoretic cît și din punct de vedere al condiției fizice, elimină în serie pe Keres (6—4), Gheller (5 1/2—2 1/2) și Tal (7—4) și obține dreptul de a se întîlni cu T. Petrosian, campionul lumii.

În această suită de victorii, rezistența nervoasă „călcîiul lui Achile" de pînă atunci în jocul lui Spasski, fusese aceea care îl susținuse să ajungă pînă la atacarea „tronului mondial" pe care era instalat Petrosian.

Meciul Petrosian-Spasski, fără a atinge vreun moment parametrii senzaționalului, a plăcut mai ales prin tensiunea sportivă, cu care și-au disputat șansele cei doi combatanți. După o evoluție în care echilibrul s-a menținut cu unele alternanțe pînă la partida a 19-a, Spasski, obosit psihic, joacă în continuare mai puțin inspirat și dă posibilitate lui Petrosian să cîștige meciul cu scorul de 12 1/2—11 1/2.

La obișnuita conferință de presă organizată după terminarea meciului, Petrosian a declarat printre altele: „Comentatorii apreciază că Spasski ne-a arătat tot ce poate. După părerea lui Botvinnik, el n-a știut să se „programeze" cum trebuie pentru Petrosian. La drept vorbind n-a reușit nici el mai mult la timpul său. Un meci este confruntarea a două personalități. Programarea nu depinde numai de unul din cei doi adversari!..."

„...Sînt de acord cu Botvinnik asupra faptului că participarea la turneul de la Hastings n-a fost cea mai bună formă de pregătire pentru Spasski. Rezultatele meciurilor candidaților l-au făcut probabil să subestimeze dificultățile. Se pare că după strălucitele victorii contra lui Keres, Gheller și Tal, el a crezut în steaua sa bună, gîndind că totul va merge, ca să zic așa, în virtutea inerției".

Din punctul de vedere al pregătirii pentru meci, Petrosian și antrenorul său au fost mai inspirați.

Înainte de meciul cu Spasski, Petrosian a participat la un turneu de antrenament secret, împreună cu marii maeștri Korcinoi, Averbach, Boleslavski, Simaghin și Șamkovici, cîștigat cu autoritate de campionul mondial. Nu e mai puțin adevărat că Spasski a fost dezavantajat și de faptul că în meciurile candidaților și-a epuizat tot repertoriul de „noutăți". În plus, n-a ales cu suficient discernămînt, deschiderile la alb.

Părerea fostului campion mondial Botvinnik că Petrosian are antrenori mai valoroși și că soarta meciului va depinde de aceasta s-a dovedit astfel justificată.

T. PETROSIAN—B. SPASSKI

MOSCOVA, 1969: + 4 — 6 = 13

„Este foarte probabil că peste trei ani meciul pentru campionatul mondial să se desfășoare între aceiași adversari", declara Petrosian imediat după terminarea meciului din 1966. Profeția lui s-a împlinit. Ambiționat, poate mai mult ca în 1965, după pierderea meciului cu Petrosian, Boris Spasski traversează din nou meciurile candidaților din 1968, scoate din cursă unul după altul cu o obsedantă diferență de 3 puncte pe Gheller (5 1/2—2 1/2), Larsen (5 1/2—2 1/2) și Korcinoi (6 1/2—3 1/2) și în primăvara anului 1969, ia din nou loc pe scaunul de șalanger, în fața campionului lumii, Tigran Petrosian.

Acest al doilea meci Petrosian—Spasski pentru titlu, se poate afirma fără riscul de a greși, a fost copia fidelă a celui din 1966, cu singura deosebire, că în final cel care a cedat din punct de vedere psihic a fost Petrosian. Cîștigînd întîlnirea cu scorul general de 12 1/2 —10 1/2, Spasski a devenit la vîrsta de 32 de ani, cel de al X-lea campion mondial de șah.

După șase ani, Petrosian a părăsit tronul lumii șahiste așa cum îl ocupase, fără a aduce vreo contribuție deosebită la teoria sau tactica jocului propriu-zis.

Faptul că a reușit să dețină o lungă perioadă supremația mondială, s-a datorat aproape exclusiv virtuozității lui în apărare, fiind din acest punct de vedere, unul dintre cei mai talentați mari maeștri contemporani.

O concluzie în acest sens s-a putut trage după cele două mari concursuri la care a participat în 1966: meciul pentru titlul de campion mondial, pe care l-a cîștigat împotriva lui Boris Spasski și turneul de la Santa Monica (SUA), unde s-a clasat modest pe locul al șaselea, la 2 1/2 puncte de același Spasski, cîștigătorul concursului. S-a confirmat astfel părerea că Petrosian nu este ceea ce se numește un „luptător de turneu", ci marele specialist al meciurilor, unde știe să „țină" la remiză pe adversar atunci cînd dorește, să-i uzeze nervii prin jocul său ermetic, solid, profitînd apoi cu o tehnică exemplară de orice greșeală a acestuia, pentru a-l învinge în partidele decisive.

Lunga listă a confruntărilor în arena cu 64 de pătrate pentru supremația mondială în șah începută oficial în 1886, s-a oprit în pragul anului 1972, an în care a avut loc, după aprecierile specialiștilor, cea mai insolită dispută pentru titlul lumii. În cei 85 de ani (1886—1970), pentru mult rîvnita cunună de lauri a campionului mondial au avut loc 26 de meciuri și un meci-turneu, în care s-au jucat în total 585 de partide, din care 298 au fost decise și 287 remize.

Aruncînd o privire retrospectivă asupra acestor întreceri, se constată în primul rînd că, indiferent de formula de disputare, meciurile pentru tilul mondial au polarizat întotdeauna atenția întregii lumi șahiste. Aproape fiecare din aceste confruntări au constituit o ciocnire de idei, de concepții, de stiluri între personalități proeminente, care în perioada respectivă constituiau un curent, o modă. Astfel, W. Steinitz, prin succesele sale, a ridicat la rang de dogmă școala strategică, iar Lasker, prin ingeniozitatea stilului său, a introdus în joc elementul psihologic. Capablanca, „mașina șahistă", a devenit primul jucător de șah al lumii, printr-o tehnică desăvîrșită, care a uimit. A apărut apoi un geniu, supercampionul Alexandr Alehin, care combinînd tehnica cu strategia și ceva din elementul psihologic, a lansat moda jocului complex, care l-a ridicat pe culmi olimpiene. Euwe, prin jocul său prea „matematic" nu a făcut „epocă".

Cu moartea lui Alehin, perioada marilor campioni care dominau toată suflarea șahistă s-a încheiat. După 1948 a apărut un grup masiv de mari maeștri de valori aproximativ egale, în majoritate din URSS, care și-au apropiat titlul mondial în funcție de forma de moment. Astfel, Botvinnik, Smîslov, Tal, Petrosian și Spasski, prin rezultatele obținute, dădeau la un moment dat impresia că jocul de șah s-a plafonat și va muri prin remiză.

Pentru a „salva" milenarul joc de șah, cu cîțiva ani în urmă, marele maestru sovietic D. Bronștein a propus o „îmbunătățire", prin mărirea tablei de joc și adăugarea de noi piese, ceea ce propusese cîndva și Capablanca. Dar întocmai așa cum cu 45 de ani în urmă, Alehin l-a „contrazis" convingător pe Capablanca prin strălucitele sale victorii în marile turnee internaționale, în curînd, temerilor din ultimele două decenii avea să le pună capăt marele maestru american Robert Fischer, care exact cu aceeași tablă de șah cu 64 de pătrate și cu aceleași 32 de piese, cu care a jucat Capablanca și Bronștein, a demonstrat că bătrînul joc de șah are resurse nebănuite și din fericire este încă foarte tînăr.

Dar despre acest prezumtiv nou „monstru sacru" al șahului, Robert Fischer, care a uimit lumea șahistă contemporană cu rezultate neașteptate nici de cei mai apreciați specialiști (meciurile cu Taimanov, Larsen, Petrosian) vom vorbi pe larg în capitolele următoare.

PARTIDE RECORD DISPUTATE ÎN CADRUL MECIURILOR PENTRU TITLUL MONDIAL DE ȘAH

Cea mai scurtă:

7. APĂRAREA GRÜNFELD

T. PETROSIAN — M. BOTVINNIK

PARTIDA a 21-a, 1963

1.c4 Cf6 2.Cf3 g6 3.Cc3 d5 4.c:d5 C:d5 5.e4 C:c3 6.d:c3 D:d1+ 7.R:d1 Ng4 8.Ne2 Cd7 9.Ne3 e5 10.Cd2 remiză!? (după circa 15 minute de joc).

Cea mai lungă:

8. APĂRAREA CARO-KANN

M. TAL — M. BOTVINNIK

PARTIDA a 20-a, 1961

1.e4 c6 2.d4 d5 3.e5 Nf5 4.h4 h6 5.Ce2 e6 6.Cg3 Ce7 7.Cc3 Cd7 8.Ne3 Nh7 9.Nd3 N:d3 10.c:d3 h5! 11.Cce2 g6 12.Dd2 Cg8 13.0-0-0 Nh6 14.Rb1 N:e3 15.f:e3 Ch6 16.e4 De7 17.e:d5? e:d5 18.Da5 Cf8 19.Tdf1 Ce6 20.Tf3 Dd8 21.Da4 Db6 22.Tc1 Cg4 23.Cf1 0-0 24.Ce3 f5! 25.g3 Ch2 26.Tf4 Cg4 27.Cg2 Tae8 28.Da3 Tf7 29.Tc3 a6 30.Tb3 Da7 31.Dd6 Db8 32.D:b8 T:b8 33.Tf1 Ch2 34.Tc1 Te8 35.Cgf4 C:f4 36,g:f4 Cg4 37.Tb6 Rg7 38.Th1 Ch6 39.Cc3 Tc7 40.Ca4 Cf7 41.Rc2 Cd8 42.Rd2 Ce6 (prima întrerupere) 43.Re3 Td7 44.b4 Rf7 45.Cc5 C:c5 46.b:c5 Ta8 47.Rd2 Re6 48.Tg1 Tg7 49.Rc3 Ta7 50.Rb4 a5+ 51.Ra4 Ta8 52.Tgb1 Ta7 53.T1b5 Tg8 54.a3 Te8 55.T:a5 Tea8 56.T:a7 T:a7+ 57.Rb4 g5 58.h:g5 h4 59.a4 h3 60.Ra3 h2 61.Tb1 Ta8 62.g6 Tg8 63.Th1 T:g6 64.T:h2 Tg3 65.Th6+ Rd7 66.Th7+ Rc8 67.e6 T:d3+ 68.Rb2 Te3 69.e7 Rd7 70.e8D+ R:e8 71.T:b7 Rd8 72.a5 Te2+ 73.Rb3 Te1 74.Rc2 Te2+ 75.Rc3 Ta2 76.Tb6 Rc7 77.a6 Ta1 78.Rb2 Ta4 79.Rb3 Ta1 80.Tb7+ Rc8 81.Tb6 Rc7 82.Tb7+ Rc8 83.Ta7 Tb1+ 84.Rc3 Ta1 85.Ta8+ Rc7 86.Rb3 Tb1+ 87.Rc3 Ta1 88. Rb3 Tb1+(a doua întrerupere) 89.Ra2 Tb5 90.a7 Ta5+ 91.Rb3 Rb7 92.Tf8 Tb5+ 93.Ra4 R:a7 94.T:f5 Tb1 95.Tf6 Rb7 96.f5 Ta1+ 97.Rb4 Tb1+ 98.Rc3 Tc1+ 99.Rd2 Tf1! 100. Re3 Rc7 101.Tf7+ Rd8 102.Re2 Tf4 103.Rd3 Tf3+ 104.Rd2 Rc8 105.Re2 Tf4 106.Re3 Tf1 107.Tf8+ Rd7 108.Tf6 Rc7 109.Tf7+ Rd8 110.Re2 Tf4 111.Rd3 Tf3+ 112.Rc2 Rc8 113.f6 Rd8 114.Tf8+ Rc7 115.Rd2 Rb7 116. Re2 Tf4 117.Re3 Tf1 118.Tf7+ Rc8 119.Rd2 Tf3 120.Rc2 Rd8 121.Tf8+ Rc7 remiză!! Partida a durat circa 15 ore de joc.

MECIURILE PENTRU TITLUL DE CAMPION MONDIAL DE ŞAH

NR. CRT.	NUMELE JUCĂTORILOR	ANUL	LOCALITATEA	ŢARA	Rezultatul			
					+	—	=	Scor
1.	W. Steinitz — I. Zukertort	1866	New York Saint Louis New Orleans	S.U.A.	10	5	5	12 1/2 — 7 1/2
2.	W. Steinitz — M. Cigorin	1889	Havana	Cuba	10	6	1	10 1/1 — 6 1/2
3.	W. Steinitz — I. Gunsberg	1890/1891	New York	S.U.A.	6	4	9	10 1/2 — 8 1/2
4.	W. Steinitz — M. Cigorin	1892	Havana	Cuba	10	8	5	12 1/2 —10 1/2
5.	W. Steinitz — Em. Lasker	1894	New York Philadelphia Montreal	S.U.A. S.U.A. Canada	5	10	4	7 —12
6.	Em. Lasker — W. Steinitz	1896/1897	Moscova	Rusia	10	2	5	12 1/2 — 4 1/2
7.	Em. Lasker — F. Marshall	1907	New York Chicago	S.U.A.	8	0	7	11 1/2 — 3 1/2
8.	Em. Lasker — S. Tarrasch	1908	Düsseldorf München	Germania	8	3	5	10 1/2 — 5 1/2
9.	Em. Lasker — D. Janowsky	1909	Paris	Franţa	7	1	2	8 — 2
10.	Em. Lasker — K. Schlechter	1910	Viena Berlin	Austria Germania	1	1	8	5 — 5
11.	Em. Lasker — D. Janowsky	1910	Berlin	Germania	8	0	3	9 1/2 — 1 1/2
12.	Em. Lasker — J. Capablanca	1921	Havana	Cuba	0	4	10	5 — 9
13.	J. Capablanca — A. Alehin	1927	Buenos Aires	Argentina	3	6	25	15 1/2 —18 1/2
14.	A. Alehin — E. Bogoliubov	1929	Diferite oraşe	Olanda Germania	11	5	9	15 1/2 — 9 1/2
15.	A. Alehin — E. Bogoliubov	1934	Diferite oraşe	Germania	8	3	15	15 1/2 —10 1/2

NR. CRT.	NUMELE JUCĂTORILOR	ANUL	LOCALITATEA	ŢARA	Rezultatul +	—	=	Scor
16.	A. Alehin — M. Euwe	1935	Diferite oraşe	Olanda	8	9	13 14 1/2	— 15 1/2
17.	M. Euwe — A. Alehin	1937	Diferite oraşe	Olanda	4	10	11 9 1/2	— 15 1/2
18.	Meci turneu:	1948	Haga — Moscova	Olanda U.R.S.S.				
	M. Botvinnik (U.R.S.S.)				10	2	8 14	— 8
	V. Smîslov (U.R.S.S.)				6	4	10 11	— 9
	P. Keres (U.R.S.S.)				8	7	5 10 1/2	— 9 1/2
	S. Reshevsky (S.U.A.)				6	5	9 10 1/2	— 9 1/2
	M. Euwe (Olanda)				1	13	6 4	— 16
19.	M. Botvinnik — D. Bronstein	1951	Moscova	U.R.S.S.	5	5	14 12	— 12
20.	M. Botvinnik — V. Smîslov	1954	Moscova	U.R.S.S.	7	7	10 12	— 12
21.	M. Botvinnik — V. Smîslov	1957	Moscova	U.R.S.S.	3	6	13 9 1/2	— 12 1/2
22.	V. Smîslov — M. Botvinnik	1958	Moscova	U.R.S.S.	5	7	11 10 1/2	— 12 1/2
23.	M. Botvinnik — M. Tal	1960	Moscova	U.R.S.S.	2	6	13 8 1/2	— 12 1/2
24.	M. Tal — M. Botvinnik	1961	Moscova	U.R.S.S.	5	10	6 8	— 13
25.	M. Botvinnik — T. Petrosian	1963	Moscova	U.R.S.S.	2	5	15 9 1/2	— 121/2
26.	T. Petrosian — B. Spasski	1966	Moscova	U.R.S.S.	4	3	17 12 1/2	— 11 1/2
27.	T. Petrosian B. Spasski	1969	Moscova	U.R.S.S.	4	6	13 10 1/2	— 12 1/2

www.stareo

www.stere.ro

PARTEA A II-A

A VIII-A EDIȚIE F. I. D. E.
A CAMPIONATULUI MONDIAL DE ȘAH

www.stere.ro

www.stere.ro

TURNEUL INTERZONAL
PALMA DE MALLORCA — SPANIA (1970)

După Saltsjöbaden — Suedia (1948), Stockholm — Suedia (1952), Göteborg — Suedia (1955), Portoroj — Iugoslavia (1958), Stockholm — Suedia (1962), Amsterdam — Olanda (1964) și Soussa — Tunisia 1967), cel de al VIII-lea turneu interzonal de șah, fază intermediară în desemnarea șalangerului oficial al campionului mondial, s-a desfășurat în decorul natural splendid al Mediteranei, mai exact în localitatea Palma, orașul de reședință a marii insule Mallorca și a Balearelor.

Splendorile acestui grup de insule au atras asupra lor atenția cuceritorilor încă din antichitate. Mai întîi grecii, apoi romanii și arabii au „adăugat" țărilor lor Balearele, care în final au intrat sub administrația Spaniei. Datorită excepționalei lor poziții geografice, insulele Baleare au suscitat întotdeauna interesul navigatorilor Mediteranei, fapt care a dus la ridicarea și înflorirea rapidă a orașului Palma de Mallorca. Construit într-o diversitate de stiluri arhitecturale și plasat într-un climat deosebit de plăcut, Palma nu a întîrziat să devină una din plajele preferate ale Europei de Vest, iar ritmul mai vioi de viață al localnicilor a dat orașului o amprentă romantică aparte.

Începînd cu 1965, cînd s-a desfășurat primul turneu internațional de șah, Palma de Mallorca a intrat în familia orașelor care găzduiesc anual mari întreceri șahiste: Hastings — Anglia, Beverwijk — Olanda, Havana — Cuba, Mar del Plata — Argentina, Veneția — Italia, Sarajevo — Iugoslavia, Moscova — URSS, Groningen — Suedia etc. Și astfel, la cererea Federației spaniole de șah, FIDE a conferit orașului Palma de Mallorca dreptul de a organiza turneul interzonal al celei de a VIII-e ediții a campionatului mondial de șah.

La 9 noiembrie 1970, sub conducerea președintelui Federației spaniole de șah, Felix Heras, arbitrul principal al turneului, marele maestru belgian Alberic O'Kelly, a constatat că s-au prezentat la concurs toți jucătorii calificați în cele 10 turnee zonale, cu excepția

reprezentantului SUA, Paul Benkö, care pentru o compensație de 3500 dolari (!), renunțase să-și mai încerce șansele, cedînd locul lui Robert Fischer; ispitit și de o bursă de ...15.000 de dolari, după cum au declarat unii cronicari șahiști, acesta a acceptat să ia parte la turneu.

Este cunoscut faptul, care la timpul său a produs vîlvă deosebită, că la interzonalul de la Soussa (Tunisia, 1967), după 10 runde, cînd conducea autoritar cu 8 1/2 puncte, Fischer s-a retras pe neașteptate din concurs, motivînd că organizatorii n-au luat toate măsurile cuvenite, astfel încît programul de joc să-i permită să-și respecte obligațiile pe care i le impunea cultul religios căruia aparține. Fără a căuta să intrăm în amănuntele acestui penibil și unic caz din istoria campionatelor lumii, din acest conflict nu a avut de pierdut decît șahul. Fostul copil minune al anilor 1950—1956 s-a supărat așa de rău pe concursurile campionatului mondial, încît în ciclul următor nu a mai vrut să participe nici la turneul zonal, respectiv la campionatul SUA, care reprezintă a cincea zonă FIDE. A rămas astfel afară din concurs pentru încă o perioadă de trei ani, urmînd ca de-abia în anul 1972 să poată relua participarea la turneele zonale, pentru ca să aibă posibilitatea să atace titlul mondial în 1975. Dar, cîntărind la justa lor valoare teribilismele lui Fischer și ținînd seama de faptul că el este totuși, după campionul mondial, cel mai bun jucător contemporan, Prezidiul FIDE, la cererea delegației americane, a pus în discuție „problema Fischer" la congresul ținut la Siegen, cu ocazia desfășurării Olimpiadei a XIX-a și astfel s-a admis schimbul Benkö-Fischer, readucîndu-l în rîndurile competitorilor la titlul mondial pe acest mare talent al șahului. Că hotărîrea luată de FIDE a fost pe deplin oportună, a demonstrat-o însuși marele maestru american, care de la prima și pînă la ultima partidă jucată în turneul interzonal, a evoluat cu o strălucire, care ne-a amintit de Morphy sau Alehin, cîștigînd cu un procentaj de excepție pentru forța unui astfel de concurs: 80,43%.

O scurtă incursiune în evoluția lui Fischer între cele două turnee interzonale ne duce la o primă constatare, de mare importanță: el a cîștigat toate turneele la care a participat, cu rezultate impresionante.

Așadar, din 110 partide jucate, a cîștigat 74, a remizat 33 și a pierdut doar 3: la iugoslavul Kovacevici (Rovinj), la campionul mondial Boris Spasski (Siegen) și la Bent Larsen (Palma), realizînd un excepțional coeficient de 82,27%.

Este interesantă părerea comentatorului român S. Samarian, în legătură cu performanțele lui Fischer, după interzonalul de la Palma de Mallorca: „Nu cred să existe vreun jucător de șah pe care un astfel de rezultat să nu-l impresioneze. Urmărind zi de zi interzo-

TURNEUL	PARTIDE JUCATE	PUNCTE CÎȘTIGATE	PARTIDE PIERDUTE	PROCENTAJ REALIZAT
Soussa — Tunisia (Interzonal)	10	8 1/2	0	85,00
Nathania — Israel	13	11 1/2	0	88,46
Vinkovici — Iugoslavia	13	11	0	84,61
Meciul U.R.S.S—Restul lumii: cu Petrosian	4	3	0	75,00
Rovinj—Zagreb — Iugoslavia	17	13	1	76,47
Buenos Aires — Argentina	17	15	0	88,12
Siegen — RFG — Olimpiada a XIX-a	13	10	1	76,92
Palma de Mallorca (Interzonal)	23	18 1/2	1	80,43
Total	110	90 1/2	3	82,27

nalul și răspunzînd nenumăratelor întrebări ce mi s-au pus în legătură cu performanța lui Fischer, mi-am pus la rîndu-mi întrebarea dacă vreodată, în lunga istorie a șahului, vreun alt jucător a realizat ceva asemănător. M-am gîndit la triumfurile lui Paul Morphy la Londra și la Paris în 1858—1859, la victoriile lui Lasker în marile turnee de la Londra 1899 (83%) și Paris 1900, la fulgerătoarea carieră a lui Capablanca, la Alehin și neuitatele sale turnee de la San Remo 1930 (93,3%) și Bled 1931, la cele 14 puncte din 20 posibile (70%) ale lui Botvinnik în meci-turneul pentru campionatul lumii din 1948 și chiar la rezultatul lui Kotov de la interzonalul din 1952 (16 1/2 din 20). Situîndu-le în cadrul epocii și raportîndu-le la valoarea jucătorilor timpului, fără îndoială toate aceste turnee au reprezentat performanțe magnifice ale unor mari jucători, care și-au înscris astfel numele în istoria șahului, demonstrînd la un anumit moment o superioritate absolută asupra contemporanilor. O comparație este greu de făcut. Procentajul lui Alehin la San Remo 1930 este cel mai mare, dar o treime din participanții turneului erau slabi. Din acest punct de vedere, mai valoroase sînt rezultatele lui Capablanca la New-York 1927 (14 din 20) și Botvinnik 1948 (de asemenea 14 din 20), înregistrate exclusiv într-o companie de mari maeștri. Iar meciurile lui Morphy au fost susținute împotriva celor mai buni jucători ai timpului său și le-a cîștigat pe toate . . .

Poate că sistemul de coeficienți al profesorului Elo, sistem adoptat actualmente de către Federația Internațională de Șah, aplicat rezultatelor din epoca respectivă, ar putea da un răspuns mai precis la această întrebare, care, după cum am constatat, preocupă pe foarte mulți iubitori ai șahului . . .

Care-i secretul triumfurilor lui Fischer? Cum se explică această superioritate zdrobitoare pe care o arată la fiecare turneu? La această întrebare se poate răspunde, desigur, că Fischer este un mare talent, poate un geniu al șahului, care pe deasupra și muncește foarte mult.

Fără îndoială, aceste calități le are Fischer din belșug, dar mai are ceva, ceva în plus, ceva foarte prețios și rar: omul acesta capricios și încăpățînat, orgolios și plin de ambiție, iubește cu o pasiune fanatică șahul. Pentru el nu există nimic altceva în lume în afară de șah.

Privită din acest punct de vedere, asemănarea dintre Fischer și Alehin este izbitoare. Rămîne să vedem dacă ea se va menține, de-a lungul greului drum spre titlul suprem".

Revenind la rezultatele interzonalului de la Palma de Mallorca, primul loc fiind ca și „rezolvat" încă de la primele runde ale concursului, prin instalarea autoritară a lui Fischer în fruntea clasamentului, rămîneau de disputat următoarele cinci locuri, care dădeau dreptul de calificare în rîndul celor opt candidați, dintre care urma să se desemneze prin meciuri eliminatorii, viitorul șalanger al campionului lumii.

După „calculul hîrtiei", favoriți pentru cele cinci locuri disponibile porneau nu mai puțin de opt jucători: Larsen, Gheller, Polugaevski, Smîslov, Hort, Taimanov, Portisch și Gligorici, talonați (cu mari speranțe) de Mecking, Ivkov și chiar Panno. Dar, pe parcursul concursului au apărut și surprizele, unele chiar de mari proporții. După primele șase runde, în urma lui Fischer, plutonul fruntaș era format din Larsen, Gligorici, Gheller, Panno și . . . . mongolul Ujtumen. În acest sfert de concurs s-a înregistrat și victoria lui Larsen la Fischer, într-o partidă pe care danezul o pregătise timp de cinci ore înainte de începerea jocului.

Cu două runde înainte de terminarea concursului, pe lîngă Fischer se puteau considera calificați Hübner 14 1/2, Gheller 14 și Larsen 13 1/2 puncte, ultimile două locuri urmînd a fi disputate de Gligorici, Portisch, Taimanov 12 1/2, Smîslov, Uhlmann 12, Mecking, Panno și Polugaevski 11 1/2 puncte. Dar în penultima rundă, Gligorici pierde la Fischer, iar Portisch în mod neașteptat cedează un punct deosebit de prețios în fața cubanezului Jimenez și astfel Gligorici și Portisch ies practic din competiție. În final, Uhlmann cîștigînd ambele partide, iar Taimanov realizînd 1 1/2 puncte, completează lotul celor „6".

La închiderea concursului, Asociația internațională a ziariștilor șahiști a anunțat și ordinea celor mai buni jucători ai anului 1970: 1. R. Fischer (S.U.A.), 2. B. Spasski (U.R.S.S.), 3. B. Larsen (Danemarca), 4. M. Taimanov, 5. E. Gheller, 6. L. Polugaevski (toți U.R.S.S.), 7. L. Portisch (Ungaria), 8. P. Keres (U.R.S.S.), 9. V. Hort (Cehoslovacia) și 10. V. Korcinoi (U.R.S.S.). Cu această ocazie, lui Robert Fischer i s-a acordat premiul „Oscar" al șahului.

Pentru amatorii de analize, oferim mai departe cîteva din cele 276 de partide jucate la Palma de Mallorca.

9. DESCHIDEREA ENGLEZĂ

V. SMÎSLOV — R. FISCHER

1.c4 g6 2.Cc3 Ng7 3.g3 c5 4.Ng2 Cc6 5.b3 e6 6.Nb2 Cge7 7.Ca4 N:b2 8.C:b2 0—0 9.e3 d5 10.c:d5 (Pentru a evita deschiderea diagonalei a6—f1, era probabil mai bine 10.d3) **10...C:d5 11.Ce2 b6 12.d4 Na6!** (Cu prețul unui pion, negrul împiedică rocada albului. La 13.0—0? negrul cîștigă simplu pionul „d" prin 13...c:d4) **13.d:c5 Df6!** (Cu mutări de tempo, negrul pune stăpînire pe centrul tablei, preluînd inițiativa) **14.Cc4** (După 14.Cd4? b:c5 15.C:c6 D:b2) **14...Cc3! 15.C:c3** (Albul a renunțat la rocadă, urmînd să suporte consecințele rămînerii regelui în centrul tablei, care în general sînt funeste) **15...D:c3+ 16.Rf1 Tfd8 17.Dc1 N:c4+ 18.b:c4 Dd3+ 19.Rg1 Tac8!** (Negrul își pune în valoare toate figurile, iar pionul în plus pe care îl obține albul este lipsit de orice valoare, datorită avantajului pozițional al pieselor negre) **20.c:b6 a:b6 21.Db2 Ca5 22.h4** (În primul rînd, pentru eliberarea turnului din h1 și apoi pentru un eventual contraatac la rocada negrului) **22...C:c4 23.Df6** (Cu intenția 24.h5) **23...Df5!** (Maurul și-a făcut datoria, poate să moară! Pătrunderea turnurilor pe linia a doua dă șanse clare de cîștig) **24.D:f5 g:f5 25.h5 Td2 26.Tc1 Tc5!** (După 26...T:a2?! urma 27.Th4 b5 28.Nf1, cu eventuale șanse de apărare) **27.Th4 Ce5 28.T:c5 b:c5 29.Ta4** (În fine a intrat în joc și „proscrisul" de la h1, dar ...fără orizont) **29...c4 30.h6 Rf8 31.Ta8+ Re7 32.Tc8** (Pionul a2 nu mai poate fi apărat, din cauza pericolului înaintării c4—c3) **32...T:a2 33.Nf1 Tc2 34.Rg2 Cg4 35.Rg1 T:f2!** (Simplu și decisiv. După această mutare albul putea ceda liniștit) **36.N:c4 Tf3 37.Rg2 T:e3 38.Th8 C:h6 39.T:h7 Cg4 40.Nb5 Tb3 41.Nc6 Tb2+ 42.Rg1 Ce5 43.Na8 Tb8** și albul cedează.

10. DESCHIDEREA ENGLEZĂ

L. POLUGAEVSKI — O. PANNO

1.c4 Cf6 2.Cc3 e6 3.Cf3 b6 4.e4 Nb7 5.d3 (Iată o idee interesantă a lui Polugaevski, care urmărește limitarea activității nebunului negru din b7, urmînd ca pionul „d" să înainteze mai tîrziu în condiții optime) **5...d6 6.g3 Ne7 7.Ng2 0—0 8.0—0 c5 9.Te1!?** (Continuarea logică a ideii 5.d3. În această situație, albul se dezvoltă după schema unei Indiene a damei, dar cu pionul la d3, care controlează ferm cîmpul e4 și elimină astfel posibilitatea de eliberare a negrului prin Ce4. Într-o partidă Smîslov-Reshevsky, din meciul URSS-Restul lumii, Belgrad, 1970, s-a jucat 9.h3 Cc6 10.d4 etc.) **9...Cc6 10.d4 e5 11.d:e5 d:e5 12.Cd5 Ce8 13.a3 Cc7 14.b4!** (Profitînd de manevra lentă a calului pentru instalarea lui pe cîmpul e6, albul își dezvoltă toate figurile, cîștigînd și un spațiu util pentru manevră) **14...Nd6 15.Nb2 Ce6 16.Dd3 Db8** (16...Cd4 nu se poate juca, din cauza 17.C:d4 C:d4 18.N:d4 e:d4 19.e5 Ne7 20.Cf6+! g:f6 21.N:b7 Tb8 22.Nd5+) **17.Tab1 Nc8 18.Dd1 Td8 19.Nc3 Db7 20.Ch4!** (Poanta întregii manevre a figurilor albe: forțînd prin amenințări tactice, deplasarea pieselor negre pe aripa damei, albul pornește atacul pe flancul regelui. Vezi diagrama).

20...f6 21.Cf5 Nf8 22.Tf1 Df7 23.f4 (În acest moment, poziția albului este net superioară, iar cîștigul partidei constituie doar o problemă de tehnică) **23...De8?!** (Negrul n-a observat o combinație simplă cu cîștig de material,

dar oricum...) **24.f:e5 C:e5 25.Ch6+ Rh8 26.N:e5 f:e5 27.Cf7+ Rg8 28.C:d8 D:d8 29.Dh5 Nd6 30.Nh3 Cd4 31.N:c8 D:c 8 32.b5 De6 33.Tb2** și negrul cedează.

O excepțională realizare strategică a marelui maestru Polugaevski!

11. APĂRAREA SLAVĂ

W. UHLMANN — V. HORT

1.d4 d5 2.c4 c6 3.Cf3 Cf6 4.Cc3 d:c4 5.a4 Ca6!? (Ideea lui Smîlsov. Teoria recomandă 5...Nf5, care se pare că e mai solidă) **6.e4!** (Mai tare decît mutarea standard 6.e3) **6...Ng4 7.N:c4 e6 8.Ne3 Cb4 9.0—0 Ne7 10.a5! 0—0 11.Ne2 b6 12.h3! N:f3 13.N:f3 b:a5 14.Da4 Cd7!** (Preîntîmpină luarea pionului din a5; după 15.D:a5 D:a5 16.T:a5 urmează 16...Cc2! și negrul stă mai bine) **15.Tfd1 Cb6 16.Db3!** (La 16.D:a5 Cc4!+) **16...Tb8 17.Nf4 Tb7 18.Ca4 C:a4 19.D:a4 Td7 20.Ne3 h6 21.Tdc1** (Cu același scop, de a împiedica mutarea Cc2) **21...Dc7 22.D:a5 D:a5 23.T:a5 Tb8 24.Ta3!** (Sesizînd poziția de „cavaler rătăcitor" a calului negru, albul începe o operație de „încercuire") **24...Tbb7 25.Tc4! Rh7 26.g3 Nd8 27.Nd2 a5 28.e5!** (Acum încep să apară mai clar slăbiciunile poziției pieselor negre, spre exemplu, pionul c6) **28...Nb6 29.N:b4 a:b4 30.Td3!** (Decisiv)! **30...Na7 31.N:c6 Tdc7** (Și totuși negrul nu mai poate împiedica pierderea calității) **32.b3!** și într-o poziție de zug-zwang, în fața pierderii unei calități, negrul preferă să cedeze!

12. APĂRAREA BENONI

W. UHLMANN — **R. FISCHER**

1.d4 Cf6 2.c4 c5 3.d5 e6 4.Cc3 e:d5 5.c:d5 d6 6.e4 g6 7.Nf4 a6 8.a4 Ng7 9.Cf3 0—0 10.Ne2 Ng4 11.0—0? (h3) **Te8 12.h3?** (Dc2) **C:e4! 13.C:e4** (La 13.h:g4 N:c3) **13...T:e4 14.Ng5 De8 15.Nd3 N:f3 16.D:f3 Tb4 17.Tae1 Ne5 18.Dd1 D:a4 19.D:a4 T:a4 20.f4 Nd4+ 21.Rh1 Cd7 22.Te7 Cf6 23.T:b7 Ch5 24.Rh2 Ne3 25.Ne2 N:f4+ 26.N:f4 T:4 27.Tb6 T:f1 28. N:f1 Td8 29.N:a6 Rg7 30.Nb5 Rf6 31.Nc6 Re5 32.Tb7 Tf8 33.Te7+ Rd4 34.Td7 Cf6** și albul cedează, deoarece pierde pionul d5; la 35.T:d6? urmează Re5 și se pierde calitatea: 36.T:f6 R:f6.

13. APĂRAREA SICILIANĂ

R. FISCHER — **B. LARSEN**

1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 Cc6 6.Nc4 e6 7.Nb3 Ne7 8.Ne3 0—0 9.De2 a6 10.0—0—0 Dc7 11.g4 (Se mai poate juca și 11.Thg1 b5 12.g4 b4 13.C:c6 D:c6 14.Cd5 e:d5 15.g5 d:e4 16.g:f6 N:f6 17.Nd5 Da4 18.Dh5! cu avantaj pentru alb) **11...Cd7** (Mutarea care a alertat toată „suflarea" șahistă, chiar și pe campionul lumii Boris Spasski. S-a mai analizat 11...C:d4 sau b5, fără să se dea un verdict) **12.h4?!** (S-a crezut un timp că de aici au pornit toate necazurile lui Fischer și pierderea partidei. Unii maeștri au propus continuarea 12.g5 Cc5 13.Dh5 Td8 14.Thg1 Nd7 15.Tg3 g6, cu șanse mai bune pentru alb, decît cele obținute cu 12.h4. Ulterior, analize minuțioase au dus la concluzia, rămîne de văzut pentru cîtă vreme, că cea mai bună continuare ar fi fost 12.f4! sau eventual 12.Cf5!? e:f5 13.Cd5 Dd8 14.g:f5, cu probleme grele pentru negru) **12...Cc5 13.g5 b5 14.f3 Nd7** (La 14...b4 15.Ca4 Nd7 16.C:c6 N:c6 17.C:c5 d:c5 18.g6! h:g6 19.h5! cu atac decisiv pe flancul regelui) **15.Dg2 b4 16.Cce2 C:b3+ 17.a:b3** (La 17.C:b3 urma 17...a5 18.Rb1 a4 19.Cc1 Ce5! cu atac) **17...a5 18.g6 f:g6 19.h5 C:d4 20.C:d4** (Dublu atac la rocade. În atari situații, cine ajunge primul, acela va cîștiga partida. Vezi diagrama).

20...g5! (Mai mult decît inteligent: negrul restituie pionul în plus, pentru a prelua inițiativa) 21.N:g5 N:g5+ 22.D:g5 h6 23.Dg4 Tf7! (Cea mai bună mutare de apărare) 24.Thg1 (Nu merge 24.C:e6? deoarece după 24...Dc8 25.T:d6 Te7 se pierde calul) 24...a4 25.b:a4 e5! (Fără îndoială, după această veritabilă „lovitură de tun" albul nu mai are nici o șansă) 26.Ce6 Dc4 27.b3 (27.T:d6 Tc8 28.Tg2 Te7 duce la pierderea calului) 27...D:e6 28.D:e6 N:e6 29.T:d6 Te8 30.Tb6 T:f3 31.T:b4 Tc8 32.Rb2 Tf2 33.Tc1 Nf7 34.a5 Ta8 35.Tb5 N:h5 36. T:e5 Ne2 37. Tc5 h5 38.e5 Nf3 39.Rc3 h4 40.Rd3 Te2 41.Tg1 Td8+ 42.Rc3 Ne4 43.Rb4 Tb8+ 44. Ra3 h3 45.e6 N:c2 46.b4 Te3+ 47.Rb2 Nd3 48.Ta1 Na6 49.Tc6 T:b4+ 50.Rc2 Nb7 51.Tc3 Te2+ 52.Rd1 Tg2 și după o îndelungată rezistență, ambițiosul Bobby a trebuit să cedeze. Singura partidă pierdută la acest interzonal!

14. APĂRAREA SCANDINAVĂ

R. FISCHER — **W. ADDISON**

1.e4 d5 2.e:d5 D:d5 3.Cc3 Dd8 4.d4 Cf6 5.Nc4 Nf5? (O greșeală, pe care, destul de ciudat, talentatul Addison nu o cunoștea. Continuarea „cuminte" era 5...e6 6.Cf3 Ne7 7.0—0 0—0 8.De2 Cbd7 9.Te1 Cb6 10.Nb3 c6 etc.) 6.Df3! Dc8 7.Ng5 N:c2?! (Un „dar grecesc", fiindcă e arhiștiut că Fischer nu dă nimic pe gratis, nici chiar un autograf, dar un pion întreg) 8.Tc1 Ng6 9.Cge2 Cbd7 10.0—0 e6 11.N:f6 g:f6 12.d5 e5 13.Nb5 Ne7 14.Cg3 a6 15.Nd3! Dd8 16.h4 h5 17.Nf5 Cb6 18.Cce4 (Avalanșa albă nu va mai putea fi stăvilită, cu toate eforturile negrului) 18...C:d5 19.Tfd1 c6 20.Cc3 Db6 21.T:d5! c:d5 22.C:d5 D:b2 23.Tb1 D:a2 24.T:b7 și negrul cedează o partidă, în care a dat posibilitate lui Fischer să-și demonstreze măiestria în jocul de mijloc, atunci cînd adversarul joacă timorat de frica înfrîngerii.

15. APĂRAREA SICILIANĂ

B. IVKOV — **R. HÜBNER**

1.e4 c5 2.Cf3 e6 3.d4 c:d4 4.C:d4 a6 5.Nd3 Nc5 (O idee a lui Smîslov) 6.Cb3 Na7 7.0—0 Cc6 8.De2 (Continuarea 8.Dg4 Cf6 9.D:g7 Tg8 10.Dh6 Ce5! sau 9.Dh4 Ce5 10.Dg3 d6 11.Rh1 h5! dă avantaj negrului) 8...d6 (Merge și 8...b5) 9.c4 Cf6 10.Cc3 0—0 11.Ne3! N:e3 12.D:e3 Ce5?! (Era mai bine 12...e5! 13.Tfd1 Ne6 14.Tac1 Db8! cu joc bun pentru negru, Nicevski — Gheorghiu, Atena, 1969) 13.Tfd1! Dc7 14.Ne2 b6 15.f4! Cg6 (Nu merge 15...C:c4, deoarece cade pionul de bază din d6 și se deschide coloana „d") 16.g3 Nb7 17.Tac1 Tfd8 18.Td2! Tab8 19.Tcd1 Na8 20.a4! (Închide toate căile de eliberare a poziției prin b6—b5) 20...Ce7 21.Cd4 e5?! (Prea curajos, dar în situația negrului jocul pasiv ar fi curată sinucidere) 22.f:e5 d:e5 (Vezi diagrama)

23.Cdb5!! (O mutare de studiu, în plin mijloc de partidă, după care cîștigul albului apare și mai evident) **23...a:b5 24.C:b5 T:d2** (Negrul, în situație desperată, sacrifică dama, menținînd astfel unele șanse) **25.C:c7 T:d1+ 26.N:d1 N:e4** (După acest „carnagiu", să facem un bilanț: albul are damă contra turn + cal și poziție cîștigată, dar... are și o criză teribilă de timp, ceea ce îl face ca în continuare să comită o suită de greșeli) **27.g4? h6 28.h4?** (Slăbirea totală a apărării regelui se va dovedi fatală pentru alb) **28...Td8! 29.Ne2 h5!** (Apreciind corect situația albului, negrul trece la contraatac) **30.Cd5 N:d5! 31.D:b6 Tc8 32.c:d5 Ce:d5 33.Db3 Tc1+ 34.Nf1?** (Altă greșeală gravă. Era mai bine 34.Rg2, menținînd șansele de remiză) **34...C:g4 35.a5 Cde3 36.Db5 C:f1!** (Dacă 36...T:f1+ 37.D:f1 C:f1 38.a6!! și albul cîștigă. După mutarea din partidă însă, negrul cîștigă dacă 37.D:f1 T:f1+ 38.R:f1 Ce3+ pentru că cei doi pioni albi liberi sînt blocați) **37.Rg2 Cfe3+ 38.Rf3 Cf5 39.De8+ Rh7 40.a6 Cd4+** și albul a cedat o partidă eminamente cîștigată... pînă la mutarea a 27-a. Dar cum și finalul face parte din partidă, Hübner merită toate felicitările pentru jocul cursiv de pe toată durata partidei.

16. INDIANA REGELUI

M. TAIMANOV — B. IVKOV

1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 Ng7 4.e4 d6 5.Cge2!? (O idee pusă în practică de jucătorii unguri, care are ca scop luarea inițiativei pe aripa regelui prin Cg1—e2—g3 și prin înaintarea h2—h4—h5. În varianta clasică se joacă aici 5.Cf3; s-au propus însă și alte continuări ca 5.Ng5 sau 5.Ne2) **5...e5!** (Cel mai bun răspuns) **6.d5 c5 7.Cg3 h5!** (Se pare că negrul a renunțat la rocadă și schițează un atac în stilul care în ultima vreme se practică în Apărarea Benoni) **8.Nd3 h4 9.Cf1 Ch5 10.g3 Cf6!** (După slăbirea formației de pioni de pe aripa regelui prin g3, calul revine la f6, preluînd sub control diagonala c8—h3 și coloana „h") **11.Ng5 h:g3 12.f:g3 Nh3! 13.Dd2 Cbd7 14.0—0—0 Cf8 15.Rb1 C8h7 16.Nh6 Rf8! 17.N:g7+ R:g7 18.Ce3 Cg4 19.Nf1 Dg5!** (Negrul reușește prin mutări din ce în ce mai bune să treacă într-un final avantajos) **20.C:g4** (La 20.N:h3 urmează C:e3, cu avantaj) **20...N:g4 21.Ne2 D:d2 22.T:d2 Nh3! 23.Tg1 Cf6 24.Rc2 a6 25.a3 Nd7!** (Un nebun deosebit de activ, care i-a dat multe necazuri marelui maestru sovietic) **26.h4 b5! 27.c:b5 a:b5 28.N:b5 N:b5 29.C:b5 C:e4 30.Te2 Thb8** (Cu o structură de pioni superioară, negrul declanșează atacul final. Vezi diagrama)

31.T:e4 T:b5 32.a4 Tb7 33.Ta1 f5 34.Tc4 Rf6 35.g4 e4 36.h5 Tab8! (O

amenințare adresată pionului slab de la b2, care pentru a fi apărat, fixează „volens-nolens" singurul turn liber al albului) **37.Tb1 g:h5 38.g:f5 R:f5 39.a5 Re5 40.a6 R:d5! 41.a:b7 R:c4 42.Td1 T:b7 43.T:d6 Th7 44.b3+ Rb5 45.Te6 h4 46.T:e4 h3** și albul cedează.

17. APĂRAREA GRÜNFELD

L. PORTISCH — V. HORT

1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 d5 4.Cf3 (Ng5) **Ng7 5.Db3** (Nf4, Ng5, c3) **d:c4 6.D:c4 0—0 7.e4 Ng4 8.Ne2 Cfd7 9.Ne3 Cc6 10.0—0—0** (Td1) **Cb6 11.Dc5 e6** (Dd6!) **12.Rb1 Dc8** (Te8!) **13.h3 N:f3 14.N:f3 a5 15.Cb5! Td8 16.g4 Td7 17.h4 Dd8 18.h5 a4 19.h:g6 h:g6 20.Ne2 Ta5 21.Dc3 Ta8 22.f4 a3 23.b3! De7 24.Nf2 Ca7 25.C:a7 T:a7 26.Th2!** (Începutul operațiunilor decisive) **26...Dd6 27.De3 Ta8 28.Tdh1 Tad8** (La 28...N:d4? 29.e5! și Th8+) **29.e5! D:d4 30.D:d4 T:d4 31.Nh4!!** (Negrul este pierdut) **31...Rf8 32.Ng5! Cd5 33.N:d8 Td2 34.Ng5 T:e2 35.T:e2 Cc3+ 36.Rc2 C:e2 37.Rd3!** și negrul cedează.

18. INDIANA REGELUI LA ALB

R. FISCHER — R. HÜBNER

1.e4 c6 2.d3 d5 3.Cd2 g6 4.Cgf3 (Se mai joacă și 4.g3 Ng7 5.Ng2 e5! 6.Cf3 Ce7 7.0—0 0—0)**4...Ng7 5.g3 e5!** (Mai slab este: 5...d:e4 6.d:e4 Cf6 7.Ng2 0—0 8.0—0 Cbd7? 9.e5 Cd5 10.e6!±) **6.Ng2 Ce7 7.0—0 0—0 8.Te1 d4 9.a4 c5** (Se poate juca și 9...a5, rezervînd cîmpurile b4 și c5 pentru cal) **10.Cc4 Cbc6 11.c3 Ne6 12.c:d4 N:c4 13.d:c4 e:d4** (Negrul a realizat un pion liber, însă albul a obținut o majoritate de pioni pe aripa regelui) **14.e5 Dd7 15.h4** (Albul pregătește mutările Rh2 și Nh3) **15...d3 16.Nd2 Tad8 17.Nc3 Cb4** (Vezi diagrama)

18.Cd4!? (La analiza de după partidă, Hübner a fost de părere că albul ar fi putut obține avantaj și prin continuarea simplă 18.N:b4) **18...Tfe8 19.e6 f:e6 20.C:e6 N:c3 21.b:c3 Cc2 22.C:d8 T:d8 23.Dd2 C:a1 24.T:a1 Rg7 25.Te1 Cg8! 26.Nd5 D:a4 27.D:d3 Te8!** (E clar că Hübner luptă pentru remiză, de care acum e foarte aproape) **28.T:e8 D:e8 29.N:b7 Cf6 30.Dd6 Dd7 31.Da6 Df7 32.D:a7** (O mutare considerată ca o greșeală de către mulți comentatori. Însă în poziția la care s-a ajuns, se pare că nici una din părți nu poate realiza cîștigul, astfel încît albul a urmat cea mai simplă cale spre remiză) **32...Ce4 33.f3 Cd6 34.D:c5 C:b7 35.Dd4+ Rg8 36.Rf2 De7 37.Dd5+ Rf8 38.h5 g:h5 39.D:h5 Cc5 40.Dd5 Rg7 41.Dd4+** și remiză.

19. INDIANA REGELUI

V. SMÎSLOV — L. POLUGAEVSKI

1.Cf3 Cf6 2.g3 g6 3.b3 Ng7 4.Nb2 d6 5.d4 0—0 6.Ng2 e5 (Curajos; după 5.d4 înaintarea e5 e mai puțin recomandabilă) **7.d:e5 Cg4 8.h3!** (O propunere a marelui maestru maghiar Barcza. Teoria indică 8.0—0 sau c4) **8...C:e5 9.C:e5 d:e5?!**

(Era mai bine 9...N:e5) **10.D:d8 T:d8 11.Cd2 Cd7 12.0—0—0 Te8 13.Cc4** (Se amenință Ca5) **13...Cb6 14.Ca5! Tb8 15. Td2 c6 16.Thd1 f6 17.Td8!** (Un schimb care nu-i convine negrului, deoarece pierde una din singurele figuri active) **17...Rf7 18.T:e8 R:e8 19.Na3! Cd5 20.Nd6 Ta8 21.c4! Ce7 22.Nc7 f5 23.Td8+ Rf7 24.c5 Cd5 25.Nd6!** (Figurile albe au pătruns decisiv în dispozitivul adversarului, ocupînd poziții ideale. Urmează deci execuția! Vezi diagrama)

25...Nf6 26.Tf8+ Rg7 27.Cc4 e4 28.f3 e:f3 29.N:f3 Ng5+ 30.Rd1 Cc3+ 31.Re1 Cb5 (Nu era bine 31...C:a2, deoarece calul s-ar fi îndepărtat prea mult de propriul său rege) **32.Te8 Rf7 33.Th8! Nf6! 34.Ce5+** (După 34.T:h7+ Rg8, turnul nu mai avea cîmpuri bune de retragere) **34...Rg7 35.Te8! h5 36.e3!** (Continuare interesantă și destul de rar întîlnită într-o partidă practică: albul a făcut o mutare de așteptare pentru pierderea unui tempo, forțîndu-l pe negru să mute ceva) **36...Cc3 37.C:c6!** (Un sacrificiu, care va aduce decizia în partidă) **37...b:c6 38.N:c6 Nb7 39.T:a8 N:c6 40.T:a7+ Rg8 41.Ta6! Nd5 42.c6 Ce4 43.c7 Nb7 44.Ta8+!** (Mutare de studiu, care constituie fondul artistic al șahului) **44...Rf7 45.Nb4!** și negrul cedează.

20. INDIANA REGELUI

W. UHLMANN — E. GHELLER

1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 Ng7 4.e4 d6 5.Ne2 0—0 6.Ng5 (Moda zilei! Atacul Averbach) **6...c5 7.d5 h6** (Se joacă mult și 7...e6!) **8.Nf4** (Recomandat de teorie, dar se poate juca după preferință și 8.Ne3 sau 8.Nd2) **8...a6 9.Dd2 Rh7 10.Cf3 b5! 11.c:b5 a:b5 12.N:b5 Db6! 13.Ne2 Db4 14.e5 Ch5! 15.Ng3 Na6! 16.N:a6** (După 16.e:d6? e:d6 17.N:d6 Te8, cu cîștig pentru negru) **16...T:a6 17.e: d6 e:d6 18.0—0 Cd7 19.Tae1 C:g3 20.h:g3 Cb6 21.Te2 Cc4 22.Dd3 Tfa8!** (Vezi diagrama)

23.b3 D:c3 24.D:c3 N:c3 25.b:c4 T:a2 26.T:a2 T:a2 27.Tc1 Nf6 28.Rf1 h5 29.Ce1 g5 30.Tc2 (Într-un final inferior, albul caută căi de remiză) **30...Ta1+ 31.Re2 Rg6 32.Cf3 Rf5 33.Cd2 g4! 34.Cf1 Nd4 35.Cd2 Tg1 36.Cb3 Ne5! 37.Cd2 T:g2 38.Rf1 Th2 39.Rg1 Th3 40.Cf1 h4 41.Rg2 h:g3 42.f:g3 Re4 43.Tf2 f6 44.Ta2 Th8!** și albul cedează.

TURNEUL INTERZONAL DE ŞAH — PALMA DE MALLORCA (SPANIA): 9.XI — 12. XII. 1970

	PARTICIPANŢI	ŢARA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	+	−	=	PUNCTE	%
1.	ROBERT FISCHER	S.U.A.	■	0	1	½	1	1	½	1	½	1	1	1	1	1	1	1	½	1	1	½	½	1	½	15	1	7	18½	80,43
2.	BENT LARSEN	DANEMARCA	1	■	½	½	0	1	½	½	½	½	1	1	0	½	½	1	½	1	½	1	1	½	1	½	9	2	12	15	65,22
3.	EFIM GHELLER	U.R.S.S.	0	½	■	1	½	1	½	1	½	½	½	1	½	½	1	½	1	½	½	½	1	1	½	½	8	1	14	15	65,22
4.	ROBERT HÜBNER	R.F.G.	½	½	0	■	½	1	½	0	½	½	0	½	½	1	1	1	1	1	½	1	1	1	1	1	10	3	10	15	65,22
5.	MARK TAIMANOV	U.R.S.S.	0	1	½	½	■	½	½	½	½	½	½	0	½	0	1	1	½	1	½	1	½	1	1	1	8	3	12	14	60,87
6.	WOLFGANG UHLMANN	R.D.G.	0	0	0	0	½	■	1	½	½	1	½	½	1	½	0	1	½	1	1	½	1	1	1	1	10	5	8	14	60,87
7.	LAJOS PORTISCH	UNGARIA	½	½	½	½	½	0	■	½	0	1	½	1	1	½	½	½	1	½	½	1	½	1	1	0	7	3	13	13½	58,70
8.	VASILI SMÎSLOV	U.R.S.S.	0	½	0	1	½	½	½	■	1	½	½	0	½	½	½	½	½	½	1	1	½	1	1	1	7	3	13	13½	58,70
9.	LEV POLUGAEVSKI	U.R.S.S.	½	½	½	½	½	½	1	0	■	½	1	½	½	½	½	1	0	½	1	1	½	½	½	½	5	2	16	13	56,52
10.	SVETOZAR GLIGORIC	IUGOSLAVIA	0	½	½	½	½	0	0	½	½	■	1	½	1	½	1	½	½	1	0	½	1	½	1	1	7	4	12	13	56,52
11.	OSCAR PANNO	ARGENTINA	0	0	½	1	½	½	½	½	0	0	■	½	½	½	1	1	½	½	½	½	1	1	½	1	6	4	13	12½	54,35
12.	HENRIQUE MECKING	BRAZILIA	0	0	0	½	1	½	0	1	½	½	½	■	1	½	½	½	½	0	½	½	1	1	1	1	7	5	11	12½	54,35
13.	VLASTIMIL HORT	CEHOSLOVACIA	0	1	½	½	½	0	0	½	½	0	½	0	■	1	½	1	½	½	½	½	1	½	1	½	5	5	13	11½	50,00
14.	BORISLAV IVKOV	IUGOSLAVIA	0	½	½	0	1	½	½	½	½	½	½	½	0	■	½	½	0	½	½	½	½	1	½	½	2	4	17	10½	45,65
15.	DUNCAN SUTTLES	CANADA	0	½	0	½	0	1	½	½	½	0	0	½	½	½	■	0	½	½	1	½	0	1	½	1	4	7	12	10	43,50
16.	DRAGOLIUB MINICI	IUGOSLAVIA	0	0	½	0	0	0	½	½	0	½	0	½	0	½	1	■	1	½	½	½	1	½	1	1	5	8	10	10	43,50
17.	SAMUEL RESHEVSKY	S.U.A.	0	½	0	0	½	½	0	½	1	½	½	½	½	1	½	0	■	½	½	½	0	0	½	1	3	7	13	9½	41,30
18.	MILAN MATULOVICI	IUGOSLAVIA	½	0	½	0	0	0	½	½	½	0	½	1	½	½	½	½	½	■	½	½	0	0	½	1	2	7	14	9	39,13
19.	WILLIAM ADDISON	S.U.A.	0	½	½	0	½	0	½	0	0	1	½	½	½	½	0	½	½	½	■	½	0	0	1	1	3	8	12	9	39,13
20.	MIROSLAV FILIP	CEHOSLOVACIA	0	0	½	½	0	½	0	0	0	½	½	½	½	½	½	½	½	½	½	■	½	1	½	0	1	7	15	8½	36,96
21.	RENATO NARANJA	FILIPINE	½	0	0	0	½	0	½	½	½	0	0	0	0	½	1	0	1	1	½	■	0	0	1	5	11	7	8½	36,96
22.	TUDEV UJTUMEN	MONGOLIA	½	½	0	0	0	0	0	½	½	0	0	½	0	0	½	1	1	1	0	1	■	1	½	5	11	7	8½	36,96
23.	JORGE RUBINETTI	ARGENTINA	0	0	½	0	0	0	0	0	½	0	½	0	0	½	½	0	½	½	0	½	1	0	■	1	2	13	8	6	26,09
24.	ELEAZAR JIMENEZ	CUBA	½	½	½	0	0	0	1	0	½	0	0	0	½	½	0	0	0	0	0	1	0	½	0	■	2	14	7	5½	23,91

MECIURILE CANDIDAȚILOR 1971

Ceremonia de închidere a turneului interzonal de la Palma de Mallorca, prezidată de Dr. Max Euwe, președintele F.I.D.E., a inclus în programul ei și primul act din etapa următoare a campionatului mondial, tragerea la sorți a meciurilor candidaților.

Cei opt pretendenți: fostul campion mondial T. Petrosian și finalistul ediției precedente a turneului candidaților V. Korcinoi, calificați din oficiu conform regulamentului, împreună cu primii șase clasați la interzonal, au fost împărțiți în două grupe de forță, în ordinea clasificării lor în concurs, astfel:

1. **Petrosian, Korcinoi, Fischer și Larsen.**
2. **Gheller, Hübner, Taimanov și Uhlmann.**

A urmat apoi tragerea la sorți, după care s-a constituit tabelul cu ordinea desfășurării meciurilor:

1. R. FISCHER – SUA
2. M. TAIMANOV – URSS
3. B. LARSEN – DANEMARCA
4. W. UHLMANN — RDG
5. V. KORCINOI – URSS
6. E. GHELLER – URSS
7. T. PETROSIAN – URSS
8. R. HÜBNER – RFG

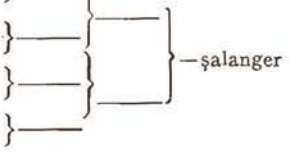

Constituirea celor patru perechi, care urmau să-și dispute sferturile de finală ale meciurilor candidaților, a stîrnit un deosebit interes în lumea șahului. Comentatorii, mari maeștri, ex-campioni mondiali, oficiali, au scris și au făcut declarații ce merită să fie amintite, analizînd, apreciind și . . . pronosticînd. Iată cîteva mai semnificative:

S. Samarian (Revista de șah, România): „De multă vreme, lupta pentru campionatul mondial n-a mai suscitat atîta interes. Ne obișnuisem cu supremația marilor maeștri sovietici și singura problemă care se punea era de a ști care dintre ei va ajunge la meciul pentru titlu. L-am aplaudat pe Tal, atunci cînd l-a învins pe Botvinnik, apoi pe Petrosian cînd a reușit să-și apere titlul împotriva lui Spasski, iar pe acesta din urmă pentru dubla serie de victorii în meciurile

candidaților. Era interesant, dar era „în familie". Lipsea acea intensitate a întrecerii sportive, pe care o dă mărimea mizei aflate în joc, acea emoție pe care o resimte spectatorul cînd asistă la o finală de campionat mondial între jucători sau echipe din țări diferite.

Apariția lui Bent Larsen și a lui Robert Fischer, victoriile strălucite pe care le-au repurtat în ultimii ani în marile concursuri (întrecînd în majoritatea cazurilor pe marii maeștri sovietici), au creat o nouă situație în „Olimpul" șahului, deschizînd perspectivele unei lupte nemaiîntîlnite pentru supremația mondială".

În cadrul unei conferințe de presă ținută la Leningrad, M. Botvinnik, după ce și-a exprimat o oarecare nemulțumire din cauza rezultatelor turneului interzonal, considera că pe atunci Uhlmann și Hübner nu puteau fi socotiți mai tari ca marii maeștri sovietici. Faptul că reușiseră să ocupe un loc între cei calificați, se datorise lipsei de combativitate a jucătorilor sovietici.

Vorbind despre succesul lui Fischer, fostul campion mondial era de părere să se analizeze cu mai multă obiectivitate forța șahului sovietic, deoarece Fischer se anunța ca „un pericol serios" pentru supremația mondială, deținută de U.R.S.S. cu atîta autoritate. Botvinnik era încă optimist în ceea ce privește șansele șahiștilor sovietici, după cum reiese din declarațiile sale, din care spicuim cîteva pasaje (Revista „64", U.R.S.S.).

„Cum arată situația acum, după Palma de Mallorca? Aș putea spune că nu e rea, fiindcă putea fi pentru noi și mai rea... De exemplu, din punctul meu de vedere, intrarea lui Uhlmann și Hübner (în turneul candidaților) nu mi se pare dezagreabilă. Situația ar fi fost mai neplăcută dacă ar fi intrat între cei șase și Portisch, deoarece acesta este un adversar mai periculos. Dar pe el l-a dezavantajat neîncrederea în posibilitățile sale. Marii maeștri sovietici trebuie să lupte în primul rînd cu Larsen și cu Fischer.

Larsen este o personalitate șahistă foarte interesantă. Cariera lui nu are o linie dreaptă, ca a lui Fischer. Cînd a cucerit un oarecare nume în șah, deodată dezvoltarea lui s-a împotmolit. Necontenit s-a străduit să presteze un joc complicat, dar rezultatele n-au fost totdeauna satisfăcătoare. Cînd a înțeles că amatorismul nu îl poate duce pe culmile cele mai înalte, a schimbat cariera sigură de inginer, cu soarta nesigură a maeștrilor de șah profesioniști. Pe atunci încă nu știa că va fi „marele" Larsen, dar succesul s-a copt destul de repede și în 1967, pe baza votului ziariștilor de șah, a fost declarat cel mai bun jucător de șah al anului. În competițiile cu meciuri, rezultatele lui au fost schimbătoare; spre exemplu, împotriva lui Spasski nu a putut obține nimic. Ca stil și caracter ne amintește de Taimanov sau de Bogoliubov. Veșnic optimist, încrezător în sine

și în pozițiile pe care le construiește, joacă cu ușurință și își chibzuiește bine energia. În plin joc, elaborează multe idei originale și ingenioase. Trăiește numai pentru șah, care înseamnă totul pentru el. După părerea mea, va cîștiga la Uhlmann fără dificultate, iar apoi va fi adversarul lui Fischer sau Taimanov. Posibilitățile lui nu mi se par mai slabe ca ale lui Fischer.

Petrosian va cîștiga sigur la Hübner, cu toate că în urmă cu circa șase ani a fost învins de acesta într-un . . . simultan. Stilul lui Petrosian este foarte original, fin, tipic pozițional. Are o mare capacitate de a calcula precis și extrem de rapid posibilitățile poziției. Este greu de comparat cu marii maeștri din trecut sau de astăzi. În poziții de maximă încordare, el conduce atacul cu artă și mai bine ca oricine. Uneori, adversarii lui n-au înțeles pur și simplu de ce au ajuns figurile lor în anumite poziții și cînd s-au dezmeticit a fost prea tîrziu . . .

. . . Cuplul Korcinoi — Gheller nu mă entuziasmează. Amîndoi sînt foarte dotați și dispun de multă experiență practică. Se înțelege că amîndoi vor să treacă mai departe, dar în fond este indiferent care din ei va cîștiga.

Primul adversar al lui Fischer este Taimanov. După părerea mea, șansele lui Taimanov nu sînt de disprețuit. Cu toate că Fischer, la Palma de Mallorca, a jucat admirabil și cu cei tari, succesele lui de pînă acum au fost obținute în concursuri cu jucători de forțe diferite. În ceea ce privește competițiile cu meciuri, el dispune de mai puțină experiență, fără să mai ținem seama de meciul neterminat cu Reshevsky. Acum îi vor apare probleme noi. Este însă posibil ca prin marele lui talent să rezolve în cursul competiției dezavantajul creat de lipsa de experiență. Totuși, dacă Taimanov se va pregăti serios pentru această confruntare, ar putea avea șanse, avînd în vedere marea lui experiență. În cursul celor 10 partide, consider că s-ar putea folosi de părțile slabe ale lui Fischer. Însă a pronostica este întotdeauna greu.

În general, Fischer este calificat drept un geniu. Eu nu sînt de această părere. Multe „genii" au fost în istoria șahului. În 1933, de exemplu, Flohr era situat în rîndul lor. După prima jumătate a meciului (Botvinnik — Flohr), care pentru mine nu s-a desfășurat favorabil, am trecut de la Moscova la Leningrad. Toată lumea se învîrtea în jurul lui, iar eu nici nu eram luat în seamă. Ziariștii îl comparau pe Flohr cu Napoleon. Napoleon poate a fost cu adevărat un geniu, dar Flohr în schimb a fost un om obișnuit, chiar dacă dispunea de un mare talent. După competiția A.V.R.O. 1938, Keres a fost catalogat între „genii". Însă nici Keres nu a fost un geniu, doar un mare maestru obișnuit. Apoi nu de mult ștampila geniilor

a fost aplicată lui Tal. Între timp, au mai trecut cîțiva ani și a reieșit că Tal are prea multe părți slabe pentru a fi un geniu al șahului. Acum, Fischer este un geniu. Dacă cineva vrea să apară ca geniu în șah, este necesar să dispună de o superioritate netă în rîndul adversarilor de aceeași categorie. Aceasta nu i-a reușit pînă acum, cu toate că la Palma de Mallorca, ca și la Stockholm în 1962, a obținut rezultate extraordinare . . . Fischer este mai obiectiv decît Larsen și calculează variantele cu mai multă ușurință. Această capacitate o au șahiștii numai la vîrsta între 20—30 de ani. După această vîrstă este necesar un autocontrol psihologic perfect. Baza acestuia este o inteligență corespunzătoare, și în cazul lui Fischer premisele nu sînt tocmai favorabile. După părerea mea, dacă el nu va fi campion mondial pînă la vîrsta de 30 de ani, nu va fi niciodată. În momentul acesta are cele mai mari șanse. Ne bucură că Fischer joacă, deoarece participarea lui înviorează și însuflețește lumea șahistă. Sarcina noastră este de a ne pregăti serios și de a apăra șahul sovietic față de el.

Chiar dacă Fischer va trece de toți adversarii săi, încă nu avem motive să ne speriem. Fără îndoială, Spasski este un jucător cu adevărat excepțional. El a străbătut de două ori drumul, de loc neted, al competițiilor pentru titlul mondial, iar meciul al doilea împotriva lui Petrosian, l-a cîștigat în mod convingător. Spasski nu este prea ambițios și cîștigă numai atît cît îi este necesar. În schimb, Fischer forțează victoria aproape în mod copilăros, așa cum a făcut în ultima rundă la turneul interzonal. Un mare jucător cu greu ar fi procedat așa.

Sînt deschideri pe care Spasski nu le cunoaște destul de temeinic, dar pe cele care le joacă, le stăpînește perfect. De la Toluș a preluat înclinarea de a tinde spre poziții complicate. Spasski este un bun psiholog. Are un fizic destul de robust și o mare capacitate de a-și regenera forțele într-un timp scurt. Dacă e necesar, poate să muncească mult și din greu. Totdeauna analizează pozițiile în mod critic și pierderile nu-l demoralizează. Nu trebuie să se teamă de Fischer, deoarece s-ar putea ca Fischer să fie scos din cursă chiar de candidați, dar răspunderea principală apasă pe umerii lui Spasski. Eu consider că probabil, în 1972 și chiar și în 1975, Spasski își va apăra titlul mondial. Dar ce va fi în 1978, adică peste cinci ani? Oare tinerii noștri maeștri, vor continua lucrul cu succes? Dacă vor munci ca în momentul de față, voi avea îndoieli. Noi avem nevoie atît de jucători foarte dotați, cît și de organizatori talentați! Dacă va fi așa, atunci și în viitor concurenții străini ne vor ajunge cu greu".

În ce măsură s-a realizat „prognoza" lui Botvinnik, se va vedea în capitolele următoare.

T. PETROSIAN — R. HÜBNER

SEVILLA (SPANIA): *4 — 3 (+1 = 6 — 0)*

Probabil că puțini au fost cei care s-au îndoit de victoria categorică a marelui maestru sovietic, mult prea experimentatul exrampion mondial Tigran Petrosian, asupra îndrăzneţului, dar încă romanticului Robert Hübner. Desfășurarea partidelor a arătat însă că vest-germanul nu s-a calificat întîmplător la turneul interzonal și că încheind concursul pe locul la care îi dădea dreptul forța sa de joc, nu a produs nici o surpriză.

Organizarea acestui meci din seria „sferturilor" a ridicat serioase probleme tehnice. De la început, Hübner s-a plîns de căldura excesivă, neobișnuită pentru el, la care s-a adăugat și faptul că sala de joc se afla într-un subsol, sub o arteră de circulație foarte frecventată și gălăgioasă. Eforturile organizatorilor l-au convins însă pe marele maestru german și pe secundantul acestuia, J. Hecht, că nu există altă soluție și astfel arbitrul meciului, maestrul englez Harry Golombek, care în 1953 a participat ca jucător la turneul internațional de șah de la București, a pus în mișcare ceasul de control pentru prima partidă, la data fixată inițial, 13 mai 1971. Imediat după începerea meciului, Hübner a protestat din nou împotriva zgomotului, care îl deranja în mod vădit. Nervozitatea lui a crescut cu fiecare partidă jucată, iar în cursul celei de a șasea, surse germane au afirmat că ajunsese în pragul unui adevărat șoc nervos. Criza s-a și produs în partida șaptea, cînd după un zgomot violent, venit din stradă, Hübner a greșit grav și a pierdut. În locul altor proteste deznădăjduite, dealtfel fără șanse de a fi ascultate, Hübner și-a făcut bagajele, l-a anunțat pe arbitru că cedează meciul și a plecat acasă.

De-abia în fața hotărîrii desperate a lui Hübner, organizatorii au solicitat întreruperea meciului pentru cîteva zile și continuarea lui în altă sală, pe care urmau să o amenajeze în acest scop. Era prea tîrziu însă; Hübner n-a mai revenit asupra deciziei pe care o luase.

După cele întîmplate la Sevilla, pe bună dreptate trebuie luat în considerație factorul psihologic, care joacă în șah un rol deosebit de important, mai ales dacă ținem seama de tensiunea în care se joacă aceste meciuri. Vrînd, nevrînd, trebuie să-i dăm dreptate lui Fischer, cînd consideră că e mai bună exigența prealabilă, decît protestele tardive.

În ceea ce îl privește pe Petrosian, după spusele lui Hübner zgomotul nu l-a putut deranja, deoarece . . . „el (Petrosian) este cunoscut ca avînd un auz foarte slab; i-a fost suficient să-și deconecteze aparatul auditiv".

Dealtfel, secundanții lui Petrosian, maeștrii internaționali A. Suetin și J. Zaițev, nu au intervenit niciodată pe parcursul acestui regretabil incident.

Așadar, după șase remize și o partidă cîștigată, T. Petrosian a realizat scorul de 4—3, calificîndu-se pentru semifinalele turneului candidaților, unde urma să-l întîlnească pe cîștigătorul meciului Korcinoi—Gheller.

Partida 1

21. APĂRAREA CARO-KANN

R. HÜBNER — T. PETROSIAN

1.e4 c6 2.c4 e6 3.Cc3 d5 4.c:d5 e:d5 5.e:d5 c:d5 6.Cf3 Cf6 7.Nb5+ Cc6 8.0—0 Ne7 9.Ce5 Nd7 10.d4 0—0 11.Ng5 C:e5 12.d:e5 Ce4 (O mutare de descongestionare) **13.N:e7 C:c3!** (La 13...D:e7 14.C:d5! D:e5 15.N:d7 Tad8 16.f3!) **14.N:d8** (După 14.b:c3 D:e7 15.D:d5 N:b5 16.D:b5 Tfc8, cu amenințările T:c3 și Tc5) **14...C:d1 15.N:d7 Tf:d8 16.e6 C:b2 17.Tab1 Cc4** (La 17... Cd3? 18.Nb5! și e6—e7) **18.T:b7** (S-a ajuns într-un foarte instructiv final, în care cea mai mică inexactitate poate duce la pierderea partidei. Vezi diagrama)

18...f:e6 (După 18...Cb6, ar fi urmat o splendidă mutare de studiu: 19.e7! T:d7 20.Te1! Te8 21.Tb8!! cu cîștig pentru alb) **19.N:e6+ Rh8 20.Td1** (Era mai bine 20.Tc1! cu probleme dificile pentru negru) **20...Cb6 21.f4 d4 22.f5 Ca4 23.f6 g:f6 24.Nf5 Cc5 25.T:h7+ Rg8 26.Tc7 Td5 27.Ng6 Tf8 28.Te1 Tg5 29.Nh7+ Rh8 30.Tee7 d3 31.h4 Te5** (Dacă 31...Th5? urmează 32.Ng6!) **32.T:e5 f:e5 33.T:c5 R:h7 34.T:e5 Td8 35.Te1 Rg6 36.Rf2 d2 37.Td1 Rh5 38.g3** (La 38.Re3 R:h4 și după schimbul turnurilor, negrul obține remiză prin Rh4-g3) **38...Rg4 39.a4 a5 40.Re3 R:g3 41.h5 Th8** și remiză.

Partida a 2-a

22. GAMBITUL DAMEI

T. PETROSIAN — R. HÜBNER

1.d4 d5 2.c4 e6 3.Cc3 Ne7 4.Cf3 Cf6 5.Ng5 0—0 6.e3 h6 7.Nh4 b6 8.N:f6 (Teoria recomandă 8.c:d5 C:d5 9.N:e7 D:e7 10.C:d5 e:d5 etc.) **8...N:f6 9.c:d5 e:d5 10.Dd2 Ne6 11.Td1 Ne7 12.a3 c6 13.g3! Dc8 14.Ng2 Nh3 15.0—0 N:g2 16.R:g2 Cd7 17.De2 Te8 18.Td2 Db7 19.Tb1 a5 20.Dd1** (După 20.b4 negrul își plasează un cal foarte activ la c4, prin 20...a:b4 21.a:b4 b5 și manevra Cd7-b6-c4) **20...Nd6 21.Dc2 Tac8 22.Tbd1 Cf6 23.Rg1 Dd7 24.Rg2 Tb8 25.Tc1 Tec8 26.e4 d:e4** (La 26...Nf4 27.Ce5!) **27.C:e4 De6 28.C:d6** (La 28.C:f6+?! urmează 28...D:f6 29.d5 Nc5! 30.d:c6 T:c6! 31.b4 Tbc8!! și negrul stă mai bine) **28...D:d6 29.Df5 Te8 30.Tdc2 Tbc8 31.Dd3 Cd5 32.Te2 T:e2 33.D:e2 Dg6 34.Rf1 Dg4 35.Ce5 De6 36.Cd3 D:e2+ 37.R:e2 f6 38.b4 a:b4 39.C:b4 Ce7 40.d5 c5 41.d6 Te8 42.d:e7** și remiză.

Partida a 3-a

23. APĂRAREA SICILIANĂ

R. HÜBNER — T. PETROSIAN

1.e4 c5 2.Cf3 e6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 d6 6.Nc4 (O linie de joc foarte utilizată de unii maeştri, în locul continuării clasice Nf1-e2, sau a atacului lui Keres: g2-g4) **6...Ne7 7.Ne3 0—0 8.f4?** (Era necesar 8.Nb3, pentru a interzice 8...d5) **8...d5! 9.Nd3 d:e4 10.C:e4 Cd5! 11.Df3 C:e3 12.D:e3 Db6 13.0—0—0 Td8 14.c3 Cc6 15.Cg5!? N:g5 16.f:g5 C:d4 17.c:d4 e5! 18.D:e5 Ne6 19.Rb1 Td5 20.De4 g6 21.Nc4 Nf5** (Albul sacrifică dama pentru a anula atacul foarte insistent al figurilor negre, păstrînd totuşi resurse suficiente pentru remiză. Vezi diagrama)

22.N:d5 N:e4+ 23.N:e4 Td8 24.h4! (La 24.d5?! De3 25. The1 D:g5, cu şanse de cîştig pentru negru) **24...T:d4 25.T:d4 D:d4 26.N:b7 Rf8 27.Nf3 Df2** şi remiză.

Partida a 4-a

24. GAMBITUL DAMEI

T. PETROSIAN — R. HÜBNER

1.Cf3 Cf6 2.d4 d5 3.c4 e6 4.Cc3 Ne7 5.Ng5 0—0 6.e3 h6 7.N:f6 (Spre deosebire de partida a doua, în care albul a pierdut un tempo cu mutarea intermediară 7.Nh4) **7...N:f6 8.Tc1 Ne7!? 9.a3!?** (Sau 9.Nd3 c5 10.c:d5 c:d4 11.C:d4) **9...c6 10.Nd3 Cd7 11.0—0 b6 12.De2** (Interesant era 12.Nb1 d:c4 13.Dc2 g6 14.Ce2, cu atac la rocadă) **12...Nb7 13.Tfd1 Db8 14.c:d5 c:d5 15.Nb5** (La 15.Na6 N:a6 16.D:a6 Dc8 17.D:c8 Tf:c8 18.Cb5 T:c1 19.T:c1 a6 20.Tc7 a:b5 21.T:d7 Nf6 22.g3 b4 23.a:b4 Ta4 24.Tc7, cu joc egal) **15...Cf6 16.Na6 Nd6 17.Tc2 Ce8 18.Tdc1 Cc7 19.Nd3 Dd8 20.Ce5 De7 21.Cb1** (Interesantă ar fi fost continuarea 21.Dh5!? Tfc8 22.Ce2 Ce8 23.T:c8 T:c8 24.T:c8 N:c8 25.C:f7 Cf6 26.C:h6+) **21...Tfc8 22.Cd2 Ce8 23.Na6 T:c2 24.T:c2 f6** şi în mare criză de timp de ambele părţi, s-a convenit asupra remizei.

Partida a 5-a

25. APĂRAREA SICILIANĂ

R. HÜBNER — T. PETROSIAN

1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.Cc3 Cf6 4.e5 d:e5 5.C:e5 e6 6.g3 Cbd7 7.Cc4 Cb6 8.De2 C:c4 9.D:c4 Nd7 10.Ng2 Dc8 11.a4 Nc6 12.N:c6 D:c6 13.Db5 Tc8 14.d3 şi...remiză.

Partida a 6-a

26. GAMBITUL DAMEI

T. PETROSIAN — R. HÜBNER

1.c4 Cf6 2.Cc3 e6 3.Cf3 d5 4.d4 Ne7 5.Ng5 0—0 6.Dc2 b6 7.N:f6 N:f6 8.e4 (Variaţiuni pe aceeaşi temă, faţă de partidele a doua şi a patra) **8...C6 9.0—0—0 d:e4 10.D:e4 Nb7 11.h4 Ca5 12.De3 Dd7 13.Ce4 N:e4 14.D:e4 c5 15.d5** şi... din nou o remiză „de salon" probabil în aşteptarea unor zile mai... senine!

Partida a 7-a

27. APĂRAREA SICILIANĂ

R. HÜBNER — **T. PETROSIAN**

1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.Cc3 e6 4.d4 c:d4 5.C:d4 Cf6 6.Ne3 Ne7 7.f4 Cc6 8.Df3 e5 9.C:c6 b:c6 10.f:e5 d:e5 (Tal atrage

atenția asupra continuării interesante 10...Cg4!? 11.e:d6 D:d6! Pericolul se putea evita prin schimbarea ordinii mutărilor: 9.f:e5 d:e5 10.C:c6; la 9... C:e5 10.Nb5+) **11.Nc4 0—0 12.h3** (Evită neplăcuta plasare a calului pe cîmpul g4) **12...Ne6 13.N:e6** (La 13.Nb3 ar fi urmat 13...c5! 14.N:e6 f:e6 15.De2 c4! 16.D:c4 Ch5! cu rămînerea regelui alb în centru, expus atacurilor) **13...f:e6 14.De2 Tb8 15.0—0!** (O îmbunătățire față de recomandarea lui Boleslavski, care propune 15.Tb1 Nb4 16.Nd2 Dd4. După îndepărtarea pionului b2, negrul obține o inițiativă durabilă) **15...T:b2 16.Tab1 Tb4! 17.Da6 Dc7 18.a3 T:b1 19.T:b1 Ta8 20.a4 h6 21.a5** (Nu merge 21.Tb7, din cauza 21...Dc8, care leagă turnul; la 21.Db7 D:b7 22.T:b7 Nd8!) **21...Rh7 22.Db7** (Albul pare să aibă avantaj pozițional; la continuarea naturală 22...D:b7 23.T:b7 Nd8 24.a6 Na5 25.Ca4 C:e4 26.T:a7, avantajul său ar deveni substanțial. Dar Petrosian, mare maestru necontestat al apărării, o găsit o resură interesantă. Vezi diagrama)

22...D:a5! (Un sacrificiu de calitate, cu compensații poziționale) **23.D:a8 D:c3 24.D:a7 C:e4 25.Tf1** (La 25.D:e7 D:e3+ 26.Rh1 Cg3+ 27.Rh2 Df4!) **25...Nh4 26.Tf7 Nf6 27.Rh2 D:c2** (Era mai bine 27...c5!) **28.Dd7 Db3 29.Nf2!** (Dacă 29.Tf8? D:e3 30.De8! și negrul obține remiză prin șah etern) **29...Dd5!**

30.Da7 Dd2 31.De3 Dc2! 32.Ne1 c5 33.h4 c4 34.Tc7 Dd3 35.Df3 Db1! 36.De3 (Nu merge 36.T:c4, din cauza 36...Cd6 și nebunul din **e1** rămîne fără apărare: 37.Tc7 D:e1 38.D:f6 Ce8 39.D:e6 D:h4+ 40.Rg1 Dd4+ 41.Rh1 Dd1+ 42. Rh2 Dh5+ 43.Rg1 C:c7, după care negrul are posibilități clare de cîștig) **36...Cd6 37.Dd2 Cf5 38.T:c4 e4! 39.Dc2??** (O „orbire șahistă", pe care Hübner, mai tîrziu, a justificat-o ca fiind o consecință nefastă a zgomotului permanent din stradă, venit în sala de joc. Era satisfăcător 39.Tb4! Dd3 40.D:d3 e:d3 41.Tb3, cu suficiente șanse de remiză) **39...D:e1 40.T:e4 Ne5+** și albul cedează.

V. KORCINOI — E. GHELLER

MOSCOVA (U.R.S.S.): *5 ½ — 2 ½ (+ 4 = 3 — 1)*

Un meci disputat cu adevărat ca între frați, într-o deplină sportivitate, arbitrat de cunoscutul maestru V. Mikenas, compatriotul celor doi pretendenți. Singura problemă organizatorică a constituit-o sala Clubului central de șah din Moscova, cu totul neîncăpătoare pentru numărul mare de spectatori care solicitau bilete, astfel încît după runda a doua, meciul a trebuit să fie transferat într-o alta mai mare.

În ciuda scorului sever cu care s-a încheiat, meciul a fost foarte disputat. După primele patru partide, situația era egală, dar începînd cu următoarea, creațiile deosebit de complicate ale lui Korcinoi

(secundant: V. Osnos) au triumfat: în ultimele patru partide a realizat 3 1/2 puncte.

Dintre cele patru „sferturi", meciul Korcinoi-Gheller, a fost fără îndoială cea mai valoroasă dispută ca nivel tehnic, distingîndu-se în mod deosebit a opta partidă.

Ajuns la maturitate completă de gîndire, Korcinoi este unul dintre cei mai compleți și mai profunzi jucători contemporani. Stilul lui este foarte asemănător cu cel al lui Lasker, care uneori, cu bună știință, se expunea atacurilor adverse, intra în mari complicații, își obliga adversarii la un mare consum de energie, forțîndu-i deseori să ajungă în acută criză de timp, cauză determinantă a inexactităților sau a greșelilor din finalul partidei. După opiniile multor comentatori de specialitate, Korcinoi apărea ca cel mai indicat adversar pentru Fischer în finala întîlnirilor candidaților. Legile nescrise ale hazardului au hotărît însă altfel.

Partida 1

28. INDIANA REGELUI

V. KORCINOI — E. GHELLER

1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 Ng7 4.e4 d6 5.Ne2 0—0 6.Cf3 e5 7.0—0 Cc6 (Alte continuări: 7...Cbd7 sau c6) **8.d5 Ce7 9.Cd2!?** (Teoria recomandă 9.Ce1 sau 9.Nd2) **9...a5 10.b3 Cd7 11.Na3 Cc5 12.b4 a:b4 13.N:b4 Ca6 14.Na3 b6 15.Cb3 f5 16.Nb2 f:e4** (În revista „64" Tal recomandă 16...Rh8, care permite manevra Ce7-g8-f6) **17.C:e4 Cf5 18.a4 Cc5 19.Cb:c5 b:c5** (La 19...d:c5 urma 20.a5!) **20.Nd3 Nh6 21.a5!** (Un pion care în general pune probleme adversarului) **21...De7** (La 21...Dh4 22.g3 Dh3 23.Te1! și Nd3-f1, cu avantaj pentru alb; sau eventual 21...Cd4 22.N:d4 și apoi g2-g3 și f2-f4) **22.Ta3!** (Un turn „pregătit" pentru... viitor) **22...Na6 23.Te1 Df7 24.Nf1 Tab8 25.Tb3!** (Oștile stau față în față și acum negrul trebuie să ia o decizie, de care va depinde desfășurarea ulterioară a partidei. Vezi diagrama)

25...T:b3 26.D:b3 Cd4 27.N:d4 e:d4 (La 27...c:d4 28.c5!) **28.Db2!** (Era mai slab 28.Da4, deoarece urma 28...Nd2, cu contrajoc pentru negru) **28...Df4** (Unii mari maeștri consideră că în această poziție dificilă era mai cuminte pentru negru să continue cu 28...d3!? 29.N:d3 Ng7 30.De2 Nd4) **29.Nd3 Ng7** (Un nebun fără orizont) **30.De2 Ne5 31.g3 Df3 32.Dd2 Dg4?** (În criză de timp, negrul nu observă dubla amenințare a calului alb la c5 și g5; trebuia 32...Nf6, dar oricum albul păstra un ușor avantaj) **33.C:c5! Nf4** (La 33...N:g3 34.h:g3 d:c5 35.Te7 și albul stă mai bine) **34.De2 D:e2 35.T:e2 d:c5 36.g:f4** și negrul pierde prin depășirea timpului de gîndire.

În orice caz, după 36...Rg7, probabil cea mai bună continuare, urma **37.Te6!** Tf6 38.Tc6, cu cîștig clar pentru alb.

Partida a 2-a

29. APĂRAREA SICILIANĂ

E. GHELLER — V. KORCINOI

1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 g6 (Varianta dragonului) **6.Ne3 Ng7 7.f3 0—0 8.Dd2 Cc6 9.Nc4 Nd7 10.Nb3 Tc8!?** (Se pare că e mai bine 10...Da5 11.0—0 Tfc8 etc.) **11.0—0—0 Ce5 12.Nh6?** (O mutare apreciată ca „insuficientă" de toți specialiștii. Teoria recomandă 12.h4 sau chiar 12.g4) **12... N:h6 13.D:h6 T:c3!** (Un sacrificiu, care conduce la slăbirea cronică a pionilor albi) **14.b:c3 a5 15.a4** (Probabil era mai bine 15.a3) **15...Dc7 16.De3 Dc5!** (Se amenință 17.N:a4, cu continuarea Ce5-c4; la 17.Rb1 b5! 18.a:b5 a4!) **17.Rd2 N:a4! 18.Ta1** (Nu merge 18.N:a4, din cauza răspunsului Ce5-c4+ și albul pierde dama) **18...N:b3** (Era mai bine 18...Nd7 și apoi 19...a4!) **19.c:b3 d5!** (Se urmărește deschiderea coloanei „d" pentru concentrarea atacului la rege) **20.h3** (La 20.e:d5 C:d5 21.D:e5 D:c3+ 22.Re2 Db2+ 23.Rd3 Cb4+ 24.Rc4 Tc8+ 25.Rb5 Cc2! cu cîștig pentru negru) **20...d:e4 21.f:e4 Ced7 22.Re2 Dc7 23.The1 Cc5 24.e5?** (Nu e bine, dar în situația albului e greu de făcut recomandări. Desigur însă, era mai utilă mutarea 24.Rf1) **24...Cd5 25.Df3** (Albul muncește ca un „cal de tramvai" pentru a se salva; dar fără ajutorul adversarului ar fi fost nevoit ca la sfîrșitul partidei să noteze un depresiv 0—2 în meci. Vezi diagrama)

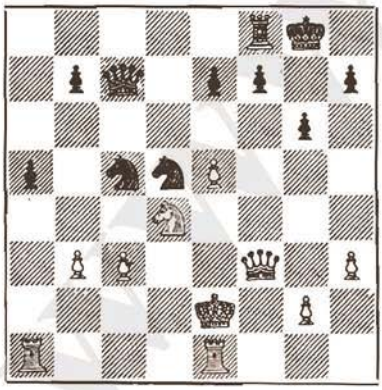

25...e6? (Negrul putea decide partida imediat prin 25...Ce4!!) **26.Rf1 Cd7 27.c4 Cb4 28.Tad1 Cc5 29.Rg1 Db6 30.Rh2! Cc6 31.Cb5 a4! 32.b:a4 C:a4 33.Df4 Cb2 34.Td2 Da5 35.Tee2 Ca4** și cu tot avantajul său material, albul acceptă remiza propusă de negru, deoarece mai avea numai cîteva secunde de gîndire pînă la primul control.

Partida a 3-a

30. INDIANA REGELUI

V. KORCINOI — E. GHELLER

1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 Ng7 4.e4 d6 5.Ne2 0—0 6.Cf3 e5 7.0—0 Cc6 8.d5 Ce7 9.Nd2 Ce8 10.b4 f5 11.Db3 Cf6 12.e:f5 g:f5 13.c5 Rh8 (Impiedică atacul prin Cf3:e5!) **14.c:d6 c:d6 15.Tac1 Nd7 16.a4 Cg6 17.Nb5 h6 18.N:d7 D:d7 19.Cb5 Ce8 20.Ce1 Rh7 21.Dh3 e4 22.Cd4 Cc7 23.T:c7** (După 23. C:f5, nu merge 23...T:f5? din cauza 24. T:c7; dar negrul poate juca mai bine 23.... C:d5! 24.g4 Cgf4 25.N:f4 C:f4 26.De3 T:f5! cu joc excelent 27.D:e4; dacă 27...Te8 28.D:f5 D:f5, urmează 29.g:f5 Ce2+ și negrul cîștigă) **23...D:c7 24.Ce6 De7 25.f3!** (Trebuia întîi 25.Ng5 și numai după 25...Dd7 era bine 26.f3; după 25.Ng5 dama nu poate muta la f7, din cauza Ng5:h6 și apoi Ce6-g5!) **25...Dh4 26.D:h4 C:h4 27.C:f8+ T:f8 28.f:e4 f:e4 29.T:f8 N:f8 30.Rf2 Cf5 31.Cc2** (31.g4 Ce7 32.Re3 C:d5+ 33.R:e4 C:b4!) **31...h5 32.Nf4 Nh6 33.g3 N:f4 34.g:f4 Rg6** și remiză.

Partida a 4-a

31. APĂRAREA SICILIANĂ

E. CHELLER — V. KORCINOI

1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 g6 6.Ne3 Ng7 7.f3 0—0 8.Dd2 Cc6 9.Nc4 Nd7 10.Nb3 Tc8 11.h4! (Mai bine decît 11.0—0—0) **11...Ce5 12.h5 C:h5 13.0—0—0 Cc4 14.N:c4 T:c4 15.g4 Cf6 16.Nh6!?** (Unii comentatori au recomandat 16.

Tdg1) **16...C:e4!** (Albul aștepta, probabil continuarea 16...N:h6 17.D:h6 T:c3 18.g5! Ch5 19.T:h5 g:h5 20.Th1, cu bune șanse de atac. Negrul însă are alte planuri) **17.De3** (17.C:e4 T:d4 18.Dh2, cu joc complicat) **17...T:c3 18.b:c3 Cf6 19.N:g7 R:g7 20.Th2!** (Se profilează atacul la rocadă prin dublarea turnurilor; continuarea 20.Dh6+ Rh8 21.g5 Ch5 dă bune șanse negrului; la 22.Th2, mutarea 22...Tg8 apără totul) **20...Da5** (Aparent, cu doi pioni pentru calitate, negrul a prins o poziție bună. Dar... să urmărim partida în continuare. Vezi diagrama)

21.Cb3! (O mutare care spulberă toate iluziile negrului. Intenția 21...De5 nu mai merge, din cauza 22.D:e5 d:e5 23.g5 și albul câștigă; mai slab pentru alb ar fi 21.Tdh1 Tc8 22.T:h7+ C:h7 23.Dh6+ după care remiza este inevitabilă, din cauza 23...Rf6 !; de asemenea, 21.D:e7 Da3+ 22.Rd2 Te8 23.T:h7+ C:h7 24.D:d7 Cf6, cu joc bun pentru negru) **21...D:a2 22.D:e7 Da3+** (Continuarea tentantă 22...Ne6 23.Cd4 Da3+ 24.Rd2 D:c3+ 25.R:c3 Cd5+ este respinsă prin 26.Rb2 C:e7 27.C:e6+ f:e6 28.T:d6; era însă mai eficient 22...Na4) **23.Rb1 Te8 24.D:d6 D:d6** (Fără îndoială, toate aceste simplificări sînt în favoarea albului, care are o calitate în plus) **25.T:d6 h6 26.Cd4 Te5 27.Rb2** (Era mai bine Te2!) **27...Nb5 28. Td2 Nc4 29.Td1 Cd5** (Negrul aruncă în luptă ultimele resurse tactice, dar cu slabe speranțe) **30.Ta1 Cb6! 31.Td8** (La 31.T:a7 Cc8!) **31...Na6 32.Rb3 Te3 33.Ta5 Te1 34.Tc5 Te7 35.Td6 Te1 36.Tc7 Nc4+37.Rb2** (La 37.T:c4? urma 37... Tb1+ 38.Ra2 C:c4, cu câștig) **37...Ca4+?** (Această mutare trebuia eventual pregătită prin 37... Nd5 38.Td8 a5) **38.Ra3 b5?** (O greșeală decisivă, dar oricum situația negrului era desperată) **39.T:c4! Ta1+ 40.Rb4 b:c4 41.Ta6** (Probabil că negrul nu a văzut această resursă) **41...h5 42.g:h5 Tb1+ 43.R:a4** și negrul cedează.

Partida a 5-a

32. GAMBITUL DAMEI

V KORCINOI — E. GHELLER

1.d4 d5 2.c4 e6 3.Cc3 Ne7 4.Cf3 Cf6 5.Ng5 0—0 6.e3 h6 7.Nh4 b6 (Sistemul Tartakover — Bondarevski — Makogonov, care s-a jucat și în câteva partide ale meciului Petrosian—Hübner) **8.Ne2 Nb7 9.N:f6 N:f6 10.c:d5 e:d5 11.0—0 De7 12.Db3 Td8 13.Tad1 c5** (La 13...c6 14.Tfe1 Cd7 15.Nd3 Cf8 16.e4 d:e4 17.N:e4, cu atac) **14.d:c5 N:c3 15.D:c3 b:c5 16.Tc1 Cd7 17.Tc2 Tab8** (Era mai bine Tdc8!) **18.b3 De6** (Din nou era mai bine Tdc8) **19.Td1 Db6 20.Ce1!** (Eliberează diagonala d1—h5, pentru a lega calul din d7) **20...Tbc8 21.Ng4 Dg6?** (O încercare de contraatac neîntemeiată, care slăbește iremediabil și apărarea flancului damei) **22.Nh3 Tc7** (Era mai bine 22...c4) **23.Cd3 Cf6 24.Da5!** (Aici negrul putea ceda cu inima împăcată) **24...Ce8 25.T:c5 T:c5 26.C:c5** și negrul cedează.

Partida a 6-a

33. APĂRAREA SICILIANĂ

E. GHELLER — V. KORCINOI

1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 e6 6.g4 h6 7.g5 h:g5 8.N:g5 a6 9.Ng2 Nd7 10.De2 Ne7 11.0—0—0 Dc7 (La 11...C:e4 urma 12.D:e4 N:g5+ 13.f4 d5 14.C:d5!) **12.h4 Cc6 13.f4 0—0—0 14.f5 Rb8 15.f:e6 f:e6 16.Nh3 Ch5!**

(Cu aceasta, negrul egalează) **17.N:e7 C:e7 18.Dd2 e5 19.Cde2 Nc6 20.Dg5** (Nu este bine 20.Ne6, din cauza 20...Cg6) **20...d5 21.e:d5** (Continuarea 21.Ng4 nu este recomandabilă: 21...Cf6 22.D:g7 Cg4 23.D:g4 d4! şi pentru pionul sacrificat negrul are atac) **21...C:d5 22.Ng2 C:c3 23.C:c3 T:d1+ 24.T:d1 N:g2 25.D:g2 Cf6 26.Tg1 T:h4** şi remiză.

Partida a 7-a

34. INDIANA REGELUI

V. KORCINOI — E. GHELLER

1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.g3 c6 4.d5 c:d5 5.C:d5 d6 6.Cc3 Ng7 7.Ng2 Da5 8.Nd2 0—0 9.e3 Cbd7 10.Cge2 Ce5 11.0—0 Cc4 12.Nc1 Ng4 13.Db3 Tfc8 14.Cd4 (Greşit ar fi fost 14.D:b7? deoarece după 14...Tab8 15.D:e7 Te8 sau 15...Tc7 albul pierde dama) **14...Nd7 15.Td1 Tab8 16.h3 a6** (Era interesant atacul pe aripa damei prin 16...b5!? 17.Cc6 N:c6 18.d:c6 Db6, cu intrarea în joc şi a pionului a7) **17.a3 Dc5 18.Da2! Tc7 19.Cce2! Tbc8** (La 19...C:d5? 20.Cb3! şi calul este pierdut) **20.b3 Ce5 21.Nd2** (21.f4 Db6 22.f:e5 d:e5, cu joc mai bun pentru negru; la 22.Tb1 Ch5 23.f:e5 d:e5 24.Cf3 Tc2 25.Tb2 T:c1! cu atac decisiv) **21...Ne8** (La 21... C:d5 22.b4!) **22. Tac1 Db6 23.T:c7 T:c7 24.Nc3 Nb5 25.Dd2 N:e2 26.Na5!** (Anihilează întregul plan de atac al negrului) **26...Da7 27.C:e2 Tc8 28.Tc1 Db8 29.Tc2 Ced7 30.Dc1 Tc5 31.T:c5 C:c5 32.Dc2 De8 33.Cd4 h5** (Albul a realizat o poziţie superioară, cu figuri mai active. Vezi diagrama)

34.Nb4? (Greşit; după 34.b4! albul avea joc superior: 34...Ca4 35.Cc6! b:c6 36.D:a4 sau 34...Da4 35.b:c5 D:a5 36.c6! sau, în fine, 34...Ccd7 35.Dc7 Db8 36.D:b8+ C:b8 37.Cc6!) **34...Dc8 35.a4 Dc7 36.a5 Ce8 37.Ce2 Cd7 38.De4** (Schimbul damelor ar fi avantajos pentru negru şi i-ar simplifica problemele de apărare) **38...Rf8 39.Db1 Ce5 40.Nd2 Dc5 41.Cd4 Cd7 42.Ce6+ !?** (Albul sacrifică o figură pentru destrămarea apărării negrului, având în vedere poziţia mai activă a damei şi prezenţa pe tablă a perechii de nebuni. Totuşi, planul este destul de riscant, dar aşa joacă Korcinoi şi ...bine face!) **42...f:e6 43.d:e6 Ce5!** (Exact! La 43...Cdf6 44.D:g6 Rg8 45.g4!) **44.f4 Cf6?** (E rîndul negrului să greşească; trebuia 44...Cc6! 45.D:g6 Cd8 sau 45.N:c6 D:c6 46.D:g6 Rg8 şi albul nu poate obţine mai mult decît remiză prin şah etern. Dar întotdeauna în întîlnirile grele, greşelile se produc pe ultima parte a partidei, cînd îşi spune cuvîntul condiţia fizică) **45.b4! Db5 46.f:e5 D:e5 47. D:g6 D:e6 48.N:b7 D:h3 49. Dg5! De6 50.N:a6** (Albul şi-a asigurat doi pioni liberi legaţi, ceea ce este suficient pentru victorie) **50...Da2 51.Nc3 Dc2 52.N:f6 N:f6 53.Dh6+ Re8 54.D:h5+ Rd8 55.Dg4 Db1+ 56.Rf2** şi negrul pierde o partidă „pierdută", depăşind timpul de gîndire.

Partida a 8-a

35. APĂRAREA SICILIANĂ

E. GHELLER — V. KORCINOI

1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 a6 6.Ne2 (Continuărilor forte 6.Ng5, 6.Nc4 sau 6.f4 albul le preferă această mutare liniştită, jucată pe vremuri cu mult succes de către Smîslov) **6...e6** (Probabil din motive de... modă. Cea mai sigură cale de egalare a jocului o reprezintă continuarea 6...e5 7.Cb3

Ne6 8.0—0 Cbd7 9.a4 Tc8 10.Ne3 Ne7 11.Dd2 0—0 12.a5 Dc7 13.Tfd1 Tfd8 14.f3 d5!) **7.0—0 Ne7 8.f4 0—0 9.Rh1 Cc6 10.Ne3 Dc7 11.a4 Nd7 12.Cb3 b6** (La 12...Ca5? 13.e5! d:e5? 14.f:e5 D:e5 15.Nd4, cu joc superior) **13.Nf3 Tfd8 14.De2 Ne8 15.Nf2** (După 15.g4 d5! 16.e5 d4 17.C:d4 T:d4! 18.e:f6 N:f6 şi nu merge 19.N:d4, din cauza C:d4, cu continuarea Nc6!) **15...Tdc8 16.Ng3 Cd7 17.Tad1** (Nu dă nimic 17.Cd5 e:d5 18.e:d5 Nf6 19.d:c6 Cc5, cu situaţie egală) **17...Nf6 18.e5 d:e5 19.f:e5 Ne7 20.Cd4 C:d4 21.T:d4 Ta7 22.Tg4** (Albul pare a fi realizat o poziţie promiţătoare, cu figuri active, toate „privind" agresiv spre rocada neagră. Vezi diagrama)

22...h5!! (Lovitură de teatru! Un pion modest răstoarnă toate calculele minuţiosului Gheller şi îl obligă să reintre în pasivitate) **23.Te4 g6 24.h3** (Era interesantă o fantezie „à la Tal": 24.N:h5!? g:h5 25.Tf6!! Dc5. Dacă 25...N:f6 26.e:f6 şi la 26...Dc5 27.Tg4+! —26.Tg4+! h:g4 27.D:g4+ Rf8 28.Th6 Nf6 29.e:f6 C:f6 30.T:f6 Re7 31.Tf4! Se pare însă că apărarea negrului după 27...Rh7! se poate îmbunătăţi şi în acest caz albului nu i-ar mai rămîne decît şahul etern. Amatorii de analize au cuvîntul) **24...Nf8 25.Nh2 Ng7 26.Te3 Cc5 27.De1 Nc6 28.N:c6 D:c6 29.Dh4 Tad7 30.Tef3 b5 31.a:b5 a:b5 32.b4 Cd3! 33.Ce4 D:c2 34.Cf6+ N:f6 35.e:f6 Td5 36.Te3 Dc4 37.Dg3** (La 37.Te4 Cf2+!) **37...h4!** şi albul în poziţie pierdută, depăşeşte timpul de gîndire. La 38.Dg4 urma 38...Cf2+ cu atac decisiv.

B. LARSEN — W. UHLMANN

LAS PALMAS (INSULELE CANARE): 5 1/2 —3 1/2 (+4 = 3 — 2)

Cel mai lung meci al „sferturilor" s-a disputat între Bent Larsen — secundat de ... soţia sa Ingrid — şi W. Uhlmann, secundat de maestrul B. Malich. Un meci al emoţiilor, în care Larsen a luptat din răsputeri pentru a depăşi un adversar, care teoretic nu a fost cu nimic inferior, dar care nu a jucat întotdeauna suficient de bine inspirat, mai ales în partida a patra, cînd a pierdut o poziţie ... cîştigată!

Astfel, după nouă partide, arbitrul A. Heintze (R. D. Germană) a consemnat scorul de 5 1/2—3 1/2 în favoarea lui Larsen. Dacă examinăm mai îndeaproape forţa cu care a jucat Larsen împotriva lui Uhlmann, se vede uşor că în meciurile directe rezultatele sale nu sînt la fel de spectaculoase ca în turnee.

Partida 1

36. DESCHIDEREA RETI

B. LARSEN — W. UHLMANN

1.g3 d5 2.Ng2 c6 3.c4 Cf6 4.Cf3 g6 5.b3 Ng7 6.Nb2 Ng4 7.0—0 0—0 8.d3 N:f3 9.N:f3 Cbd7 10.Ng2 Te8 11.Cd2 a5 12.Dc2 e6 13.e3 De7 14.a3 Ch5 15.c:d5 N:b2 16.D:b2 c:d5 (La 16...e:d5 urma b3—b4—b5!) **17.Tfc1 Tec8 18.Cf3 Chf6 19.Cd4 Ce8 20.h4!** (Ia sub control cîmpul g5) **20...Ce5 21.Tc3 Tc5 22.T:c5!?** (Cu bună știință, Larsen provoacă un dezechilibru total în desfășurarea partidei, cu consecințe greu de apreciat de către „muritorii de rînd...") **22...C:d3** (La 22...D:c5 23.C:e6! o altă idee de sacrificiu pentru atac. Vezi diagrama)

23.T:a5!! (Splendid!) **23...C:b2 24.T:a8 Rg7 25.Nf1 e5 26.Cf3 e4 27.Cd4 Cd6 28.Ta5 De5 29.Tb1 Cd3 30.Td1** (Negrul se vede obligat să mai dea un pion, deoarece la 30...Cb2, singura mutare, **urmează 31.Td2) 30...Df6 31.N:d3 e:d3 32.Rg2 Ce4 33.f3 b6 34.Ta7 C:g3** (Singura încercare tactică, deși e greu de crezut că negrul mai are șanse, cu structura sa de pioni) **35.R:g3 De5+36.Rf2 Db8 37.Ta4 Dh2+ 38.Re1 D:h4+ 39.Rd2 Df2+ 40.R:d3** (Atacul negrului s-a încheiat, acum urmînd... „execuția") **40...h5 41.Ta7 h4 42.Tc7 Dg3 43.Tc2 De5 44.Tg1.** Aici partida s-a întrerupt și cum noaptea e un bun sfătuitor, a doua zi Uhlmann l-a anunțat pe Larsen că cedează.

Partida a 2-a

37. DESCHIDEREA ENGLEZĂ

W. UHLMANN — B. LARSEN

1.c4 g6 2.Cc3 c5 3.g3 Ng7 4.Ng2 Cc6 5.Cf3 (În partida Smîslov-Fischer, turneul interzonal de la Palma de Mallorca, 1970, a urmat 5.b3 e6 6.Nb2 Cge7 7.Ca4 N:b2 etc.) **5...e6 6.0—0 Cge7 7.d3** (Albul a hotărît să joace la cîștig) **7...0—0 8.Nd2 b6** (Dacă 8...d5, urmează 9.a3 b6 10.Tb1 Nb7 11.b4 c:b4 12.a:b4 d:c4 13.d:c4 Tc8!, ca în partida Petrosian-Fischer, din meciul URSS—Restul lumii, 1970) **9.Dc1 Nb7 10.Nh6 d6 11.a3** (Un cap de pod, pentru înaintarea b2—b4) **11...Dd7 12.N:g7 R:g7 13.e3 Tad8 14.b4!** (Un frumos și eficient sacrificiu de pion) **14...c:b4 15.a:b4 C:b4!?** (După unii mari maeștri, era mai prudent 15...a5) **16.T:a7 Cec6** (Era mai bine 16...Cc8, deoarece ar fi apărat mai sigur cîmpul slab b6. Probabil însă că în acest caz, albul nu ar mai fi răspuns 17.Ta3, ci 17.Ce5! d:e5 18.T:b7 D:d3, albul urmînd să recîștige pionul prin 19.Ca4, pentru că după 19...Dd6 negrul nu poate apăra pionul, din cauza 20.C:b6! C:b6 21.c5; dacă 19...Td6 20.Db2 D:c4? 21.D:e5+ cu amenințări multiple) **17.Ta3 C:d3 18.Da1!** (Albul și-a realizat ideea strategică, cîștigînd și un tempo; deasemenea, pionul b6 este anihilat) **18...Cc5 19.Tb1!** (Recîștigarea pionului prin Cd5+ nu mai este o problemă. Uhlmann știe însă că de multe ori, acumularea amenințărilor produce un efect psihic mai puternic, decît execuția rapidă) **19...f6 20.T:b6 Ta8 21.Cd4!** (Acum e destul de clar că negrul are probleme dificile de rezolvat) **21...T:a3 22.D:a3 Tc8 23.Ccb5! e5?** (Probabil Larsen n-a văzut decît continuarea 24.C:c6 N:c6 25.N:c6 T:c6; albul însă a gîndit ceva mai bine. Vezi diagrama) la pag. 100.

24.C:d6!! (Un sacrificiu frumos, cu urmări decisive) **24...D:d6 25.D:c5 D:c5 26.Ce6+ Rh6 27.C:c5 Na8 28.Ce4! Td8** (Negrul sacrifică încă un pion, în căutarea desperată de contrașanse; la 28... f5 29.Cd6 Tc7 30.Cb5 Tc8 31.N:c6! și albul cîștigă) **29.C:f6 Td1+ 30.Nf1 Tc1 31.h4 e4 32.Tb5!** (32.C:e4? Ce5!) **32...Ta1 33.Tc5 Cb4 34.Tc7 g5 35.h5 g4 36.Tc5! Cd3 37.C:g4+ Rg7 38.Tc7+ Rf8 39.T:h7 Ce1 40.Ce5! Cf3+ 41.C:f3 e:f3 42.g4! Ne4 43.Td7 Nc2 44.Td4 Rg7 45.c5 Na4 46.Rh2** și negrul cedează.

Partida a 3-a

38. APĂRAREA FRANCEZĂ

B. LARSEN — W. UHLMANN

1.e4 e6 2.d4 d5 3.Cd2 c5 (Varianta Tarrasch) **4.e:d5 e:d5 5.Nb5+ Nd7 6.N:d7+ C:d7 7.Ce2 Nd6 8.0—0 Ce7 9.Cf3 c4 10.Nf4 Dc7 11.Dd2 0—0 12.Tfe1 Tfe8 13.N:d6 D:d6 14.Cg3 Cc6 15.Dg5 Ce7 16.Te2 h6 17.De3 Cg6 18.D:e8+ T:e8 19.T:e8+ Rh7 20.a3 Cf6 21.Te3 Cg4 22.Tc3 Df4 23.h3 Cf6 24.Te3 Ce4! 25.C:e4 d:e4 26.Cd2 f5 27.Tae1 Dg5 28.g3 b5 29.Rh2 Ce7 30.c3 Cd5 31.T3e2 a6 32.Cf1 Cf6 33.Ce3 Dh5 34.d5 Df3 35.Td2 f4 36.g:f4 D:f4+ 37.Rg2 Cd7 38.Th1 Ce5 39.h4 + Df3+ 40.Rg1 Cg4! 41.C:g4 D:g4 + 42.Rf1 e3! 43.Te2 e:f2 44.R:f2 Df4+** și remiză.

Partida a 4-a

39. GAMBITUL DAMEI

W. UHLMANN — B. LARSEN

1.c4 Cf6 2.Cc3 e6 3.Cf3 d5 4.d4 c6 5.e3 Cbd7 6.Nd3 d:c4 7.N:c4 b5 8.Nd3 Nb7 (Continuarea clasică în varianta de Meran este 8...a6 9.e4 c5; mutarea 8...Nb7 este o încercare interesantă de a înlocui mutarea pasivă a7—a6 cu alta mai activă) **9.e4 b4 10.Ca4 c5 11.e5 Cd5** (Larsen a adoptat de multe ori această variantă cu două tăișuri. În 1968, la Monte Carlo, împotriva aceluiași adversar, el a jucat 12.d:c5 și după cîteva mutări a intrat în dezavantaj și a pierdut) **12.C:c5! N:c5! 13.d:c5 Da5** (La 13...C:c5 14.Nb5+ Rf8 15.Dd4; dacă 13...a6, nebunul nu se poate retrage la b6; cu mutarea din partidă se împiedică instalarea damei la d4) **14.De2 C:c5 15.Nb5+ Rf8 16.0—0 h6 17.Ne3! C:e3 18.f:e3 Rg8 19.Tac1 Ce4 20.Nc6! N:c6 21.T:c6 D:a2 22.Dc2 Cg5 23.Cd4 Dd5 24.Tc5 Dd7 25.Tc7 b3 26.Dc6 Dd5 27.h4** (Superioritatea albului este evidentă, dar negrul speră în... minunile pe care le poate face criza de timp) **27...D:e5!?** (Fără nici o șansă de a salva partida, Larsen face cu bună știință sacrificii, sperînd ca minutarul ceasului de control să aibă și el un cuvînt de spus. Vezi diagrama)

28.D:a8+ Rh7 29.D:a7 D:e3+ 30.Rh2 Td8 31.Cf3?? (Şi iată că „minunea" s-a produs, probabil că mai fantastică decît în visul lui Larsen. După această gafă, albul pierde repede partida; dacă ar fi jucat 31.Cc6, negrul putea ceda liniştit) **31...Df4+ 32.Rg1** (La 32.Rh1 C:f3 33.g:f3 Td2 34.Tf2 T:f2 35.D:f2 D:c7 şi pionii negri cîştigă) **32...C:f3+ 33.T:f3** (La 33.g:f3 ar fi urmat 33...Dg3+ şi Td8—d2) **33...Td1+ 34.Rf2 D:h4+ 35.g3** (La 35.Re3 De1+ cu mat în două mutări) **35...Dh2+ 36.Re3 Dd2+ 37.Re4 Dd5+ 38.Re3** (Dacă 38.Rf4, urmează 38...Td4+ sau Df5+ şi apoi mat) **38...Td3 +** şi albul cedează o partidă... „aproape cîştigată". Dar uneori şi zeii greşesc!

Partida a 5-a

40. APĂRAREA FRANCEZĂ

B. LARSEN — W. UHLMANN

1.e4 e6 2.d4 d5 3.Cd2 c5 4.e:d5 e:d5 5.Nb5+ Nd7 6.N:d7+ C:d7 7.Ce2 Nd6 8.0—0 Cgf6 9.Cf3 0—0 10.d:c5 C:c5 11.Ne3 Te8 12.Dd4 Cce4 13.Dd3 Dc7 14.h3 Cc5 15.Dd4 Cce4 16.Dd3 Cc5 17.Dd4 Cce4 şi remiză prin repetarea de trei ori a aceleeaşi poziţii. Caz rarisim în analele şahului pentru acest stadiu de dezvoltare a partidei.

Partida a 6-a

41. GAMBITUL DAMEI

W. UHLMANN — B. LARSEN

1.c4 Cf6 2.Cc3 e6 3.Cf3 d5 4.d4 c6 5.e3 Cbd7 6.Nd3 d:c4 7.N:c4 b5 8.Nd3 Nb7 9.e4 b4 10.Ca4 c5 11.e5 Cd5 12.C:c5 C:c5!? (În partida a patra din meciul Ivkov-Larsen, 1965, s-a jucat prima oară inovaţia 12...N:c5! Pachman consideră că 12...C:c5?! ar fi o mutare slabă, din cauza 13.d:c5 Da5 14.De2! a6 15.0—0 N:c5 16.Cg5! cu avantaj pentru alb; după 13...N:c5 s-a apreciat că prin 14.Nb5+ ar putea fi străpunsă apărarea negrului. Larsen însă a analizat mai profund mutarea 12...C:c5, şi se pare că a găsit noi resurse) **13.d:c5 N:c5 14.Nb5+** (Probabil era mai tare continuarea 14.Cg5! cu aducerea calului la e4) **14...Re7!** (Regele a rămas temporar în centru, dar va avea suficient timp să intre la adăpost) **15.0—0 Db6 16.Nd3 h6** (Elimină orice posibilitate de aducere a calului la e4) **17.De2 Thd8 18.Nd2 Rf8 19.Tac1 Tac8 20.Tc2 a5 21.Tfc1 Rg8 22.h3 Ce7 23.Ce1 Nd4 24.T:c8 T:c8 25.T:c8+ C:c8 26.b3 Ce7 27.Cf3 Nc5 28.Ne1 Cf5 29.Rf1 Dc6 30.Nb5 Dc7 31.Nd3 Cd4! 32.Cd4 N:d4 33.f4 Dc1!** („Pusă pe faţe mari", dama neagră pătrunde cu îndrăzneală în lagărul advers, ducînd partida într-un final foarte spectaculos. Vezi diagrama)

34.Dd2 (Desigur, schimbul damelor ar rezolva toate problemele albului) **34...Da1 35.Dc2 Nc3 36.Db1 Na6!!** şi albul a cedat.

Partida a 7-a

42. DESCHIDEREA RETI

B. LARSEN — W. UHLMANN

1.Cf3 Cf6 2.g3 g6 3.b3 Ng7 4.Nb2 d5 5.c4 Ng4 6.Ng2 c6 7.0—0 0—0 8.d3 N:f3 9.N:f3 Cbd7 10.Cbd2 e6 11.b4 De7 12.Db3 b5 13.c:b5 c:b5 14.Tac1 Tac8 15.e3 Cb6 16.Tc5 Dd7 (La 16...T:c5 17.b:c5 D:c5 18.Na3!) **17.e4 Ca4** (17...d:e4!)

18.T:c8 T:c8 19.N:f6 N:f6 20.e:d5 e:d5 (20...Tc3? 21.Ce4!) 21.D:d5 (21.N:d5 Tc3? 22.Ce4!) 21...D:d5 22.N:d5 Nc3. 23. Ce4 (23.Tc1 Cb6 24.Nb7 N:d2!=) 23... N:b4 24.Tb1 a5 25.a3 N:a3 26.T:b5 Cc3! (26...Nb4 27.Tb7) 27.C:c3 (27.T:a5 Nb4!) 27...T:c3 28.Nc4 a4 29.Ta5 (29.Tb7 Nf8 30.T:f7?? T:c4) 29...Tc2 30.f4 h5 31.Rh1 h4 32.g:h4 Tf2 33.T:a4 Nc1 34.Ta7 T:f4 35.Rg2 Ne3 36.Td7 Rf8 37.Rg3 Tf5 38.h3 Re8 39.Tb7 Nf4+ 40.Rg2 Ne3 41.Nb5+ Rf8 42.Nc6 Tf4 43.Nd5 Nc5 și remiză.

Partida a 8-a

43. APĂRAREA GRÜNFELD

W. UHLMANN — B. LARSEN

1.c4 g6 2.d4 Cf6 3.Cc3 d5 4.Cf3 Ng7 5.Da4+ (Un șah-test pentru a sonda „știința de carte "a adversarului) 5... Nd7 6.Db3 d:c4 7.D:c4 0—0 8.e4 Ng4 9.Ne3 Cfd7 10.Td1 (Într-o partidă Uhlmann-Jansa, Zinnowitz, 1971, s-a jucat 10.Db3 Cb6 11.Td1 Cc6 12.d5 Ce5 13.Ne2 C:f3+ 14.g:f3 Nh5 15.e4 Dc8 16.h4 c6 17.Tc1 c:d5 18.C:d5 De6 19.N:b6 a:b6 20.Tc7, cu ușor avantaj pentru alb) 10...Cb6 11.Db3 e6 12.Ne2 Cc6 13.e5! a5 14.a3 a4 15.Dc2 Nf5 16.Dc1 Ca5 17.Ng5! (O mutare care temperează avîntul negrului, manifestat prin ultimele mutări) 17...f6 18.e:f6 N:f6 19.N:f6 D:f6 20.0—0 Cb3 21.De3 Nc2? (Era mai bine 21...Cd5) 22.Tde1 Cd5 23.C:d5 e:d5 24.Nd3! Tae8? 25.D:e8! N:d3 (La 25...T:e8 urma 26.T:e8+ Rf7 27.Te3) 26.D:a4 N:f1 27.D:b3 Nc4 28.D:b7 (Cîștigarea partidei, în mod normal nu mai constituie o problemă) 28...Dd6 29.Ce5 De7 30.g3 Df6 31.f4 g5 32.C:c4 d:c4 33.Dd5+ Rh8 34.De5! g:f4 35.g:f4 Rg8 36.D:f6 T:f6 37.Tc1 Tc6 (Larsen continuă totuși partida, testînd probabil la rîndul lui cunoștințele despre finalurile de turnuri și pioni ale adversarului!) 38.d5 Tc5 39.b4! T:d5 40.T:c4 Td3 41.a4 și negrul a cedat.

Partida a 9-a

44. APĂRAREA FRANCEZĂ

B. LARSEN — W. UHLMANN

1.e4 e6 2.d4 d5 3.Cd2 c5 4.e:d5 e:d5 5.Nb5 + Nd7 6.De2+ Ne7 7.d:c5 (Mai slab este 7.Cf3, după care prin 7...Cf6 8.0—0 0—0 9.d:c5 N:c5 10.N:d7 Cb:d7 11.Cb3 Te8 12.Dd3 Nb6 13.Nf4 Te4, negrul preia inițiativa) 7...Cf6 8.Cgf3 0—0 9.Cb3 Te8 10.Ne3 N:c5 11.N:d7 (La 11.C:c5? urmează 11...Da5+) 11...Cb:d7 12.C:c5 C:c5 13.Db5 Tc8 14.0—0 a6 15.Db4 Te4 16.Dd2 h6 17.Tad1 Ce6 18.Tfe1 Dc7 19.c3 Te8 20.h3 b5 (Ambele tabere sînt în plină ofensivă, dar poziția albului este mai armonioasă) 21.Cd4 C:d4 22.N:d4 Ch5 23.T:e4 d:e4 24.Ne3 Te6 25.Dd8+ D:d8 26.T:d8+ Rh7 27.g4 Cf6 28.Rg2 g5 29.Rg3 Ce8 30.h4 g:h4 31.R:h4 Rg6 32.b3 f5 33.g:f5+ R:f5 34.Td5+ Rg6 35.Th5 Rh7 36.Rg3 Cg7 37.Tc5 Rg6 38.c4 b:c4 39.T:c4 Ch5+ 40.Rh4 Cf6 41.Tc5 Td6 42.Ta5 Cd5 43.Nd2 Rf7 44.Nc1 Tc6 45.Nd2 Td6 46.Rh3 Rg7 47.Nc1 Cf6 48.Nf4 Tc6 49.Rh4 Rg6 50.b4 Cg8 51.a3 Tf6 52.Rg3 Ce7 53.Ne5 Cc6 54.N:f6 C:a5 55.Nd4 Cc4 56.a4 Rf5 57.a5 Cd6 58.Nc5 Re5? (Greșeala care a dus la pierderea partidei; negrul nu trebuia să permită eliminarea calului de pe tablă) 59.N:d6 R:d6 60.Rf4 Rd5 61.b5! a:b5 62.a6 Rc6 63.R:e4 b4 64.f4 și negrul cedează, deoarece urmează 64...h5 65.a7 Rb7 66.a8D+ R:a8 67.f5 b3 68.Rd3 și pionul „f" se transformă cu șah. Probabil această ultimă „poantă" n-a văzut-o Uhlmann atunci cînd a jucat 58...Re5?

R. FISCHER — M. TAIMANOV

VANCOUVER (CANADA): 6 — 0 (+ 6 = 0 — 0)

Numeroase reviste de șah au inițiat concursuri de pronosticuri pentru meciurile candidaților, dar este cert că nu s-a găsit nici un concurent care să „îndrăznească" să prevadă scorul maxim, chiar

dacă era vorba despre Fischer, avînd în vedere că totuși el avea de înfruntat un mare maestru, care cu mai puțin de un an în urmă, încheiase învingător marile turnee internaționale de la Wijk aan Zee și Skoplje. Și totuși, Fischer, fără secundant, a cîștigat cu un incredibil 6—0 meciul cu Taimanov, asistat de marii maeștri Kotov, Vasiukov și Balașov.

Ca deobicei, în confruntările importante pe care le are de susținut, Fischer a cerut să i se creeze condiții optime de joc. Cînd cei doi adversari, Fischer și Taimanov, s-au dus prima dată în sala de joc pregătită de Federația de șah canadiană, într-o aulă a Universității Columbia din Vancouver, au anunțat pe organizatori că refuză categoric să joace într-un astfel de climat: „nu pot respira", a explicat Taimanov, iar Fischer, dîndu-i dreptate, a adăugat că „lumina este insuficientă, iar zgomotele din exterior insuportabile".

Discuțiile purtate între șeful delegației sovietice A. Kotov și reprezentantul Federației de șah a S.U.A. Edmondson, pentru găsirea unei alte săli de joc, ajunseseră la un moment dat în impas. A fost necesară intervenția personală a Dr. Max Euwe, președintele F.I.D.E., care avea în vedere și eventualitatea disputării meciului la Los Angeles sau în Iugoslavia, pentru soluționarea problemei. Și astfel, în ziua de 16 mai, cu trei zile mai tîrziu față de data de începere a celorlalte trei meciuri, arbitrul întîlnirii, iugoslavul Bozidar Kazici, a putut pune în mișcare ceasul de control și în acest ultim meci din sferturi, transferat în cele din urmă în Auditoriul Uniunii studenților din Vancouver.

La cererea lui Fischer, s-a asigurat iluminarea indirectă a mesei de joc, jucătorii fiind instalați pe scenă, iar spectatorii la o distanță suficient de mare pentru a nu tulbura liniștea. De asemenea s-a precizat prin contract că este interzis orice contact verbal sau vizual între jucători și secundanții lor în timpul desfășurării partidei. În plus, aceștia din urmă erau obligați să stea în sală în spatele primelor nouă rînduri de bănci.

Scorul cu care a cîștigat Fischer este de-a dreptul excepțional, însă Taimanov, recunoscut pentru supleţea și utilizarea rațională a timpului de gîndire, a comis în acest meci greșeli elementare.

Datorită proporțiilor senzaționale ale acestui rezultat, comentatorii de specialitate l-au analizat pe toate fețele, explicîndu-l fie prin insuficienta pregătire a lui Taimanov, fie prin adevărata stare de spirit a celor doi adversari.

„Unii comentatori, scrie S. Samarian în Revista de șah, analizînd în liniștea cabinetului de lucru partidele jucate la Vancouver, au exprimat părerea că scorul acesta nu oglindește raportul real

de forțe, că în partida a doua Taimanov ar fi putut remiza ușor, că în partida a treia a stat mai bine etc. . . . Se poate să fie așa, deși între condițiile analizei și cele ale luptei din timpul partidelor este o mare deosebire. Faptul rămîne însă fapt și cifrele vorbesc un limbaj rece, dar elocvent, împotriva căruia argumentele ce se aduc nu sună de loc convingător. Impresia noastră, motivată de comportarea lui Fischer la marile turnee de anul trecut (Zagreb, Buenos Aires, Palma de Mallorca) în care campionul american a jucat „contra cronometru" (adversari nu mai avea) pentru cel mai înalt rezultat, este că Robert Fischer luptă în fiecare partidă, în fiecare concurs, pentru a se depăși pe el însuși. Este un fel de încercare titanică, măreață, de a atinge rezultatul absolut, victoria totală și pură".

Într-un articol publicat în săptămînalul sovietic „64", marele maestru V. Korcinoi, înainte de a fi scos din cursă de către Petrosian, era de părere că „poate sînt vinovate și unele articole din presa noastră (n.n. presa șahistă sovietică), care l-au caracterizat nejust pe Fischer. Or, el merită un respect deosebit, atît ca mare maestru, cît și ca om cu o nețărmurită pasiune pentru șah . . ."

Din estimațiile presei de specialitate, a rezultat că organizarea meciului de la Vancouver a costat 12.000 de dolari, plus un extraonorariu de 3.000 de dolari oferit lui Fischer.

Partida 1

45. INDIANA REGELUI

M. TAIMANOV — R. FISCHER

1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 Ng7 4.e4 d6 5.Cf3 0—0 6.Ne2 e5 7.0—0 Cc6 8.d5 Ce7 9.Nd2 (Obișnuit, Taimanov juca 9.Ce1 sau Cd2. Cu mutarea din partidă, probabil a încercat să-și surprindă adversarul cu o noutate) **9...Ce8 10.Tc1 f5!** (Teoria recomandă 10...h6, pentru a interzice pătrunderea calului la e6 prin g5. Fischer însă a ales o continuare pare-se mai eficientă) **11.e:f5 g:f5 12.Cg5! h6** (Era interesant 12...c6 și Ce8-c7) **13.Ce6 N:e6 14.d:e6 Dc8! 15.Db3!** (La 15.Cd5 D:e6 cu cîștigarea pionului) **15...c6 16.Nh5** (Și totuși, negrul va cîștiga simplu un pion, fie pe cel din e6, fie pe cel din b2) **16...D:e6 17.D:b7 Cf6!** (O mutare care apără tot și îl pune pe alb în derută) **18.Ne2 Tfb8 19.Da6 T:b2 20.Tfd1 e4!?** (O înaintare impetuoasă, cu riscurile inerente cedării controlului cîmpurilor strategice d4 și f4, în ideea preluării sub control a diagonalei a1—h8) **21.Da3 Tb7 22.Nf4 d5 23.c:d5 c:d5 24.Cb5** (Pentru pionul pierdut, albul se străduiește să-și pună în atac tot arsenalul) **24...Cg6! 25.Cd4** (Nu se putea 25.Cc7, din cauza 25...Df7 26.C:a8 C:f4, cu situație mai bună pentru negru) **25...Dd7 26.De3 Rh7 27.h3 Tf8** (Era mai prudent 27...a5, pentru a împiedica pătrunderea turnului alb pe linia a șaptea) **28.Na6 Tb6 29.Tc7 Da4** (Acum albul este în fața unei situații care-i poate aduce surprize agreabile, dar cu o condiție: să nu se pripească. Nici contrașansele negrului nu sînt însă de neglijat; așadar, o poziție pe muchie de cuțit, din care va ieși învingător cel care va comite mai puține inexactități. Vezi diagrama)

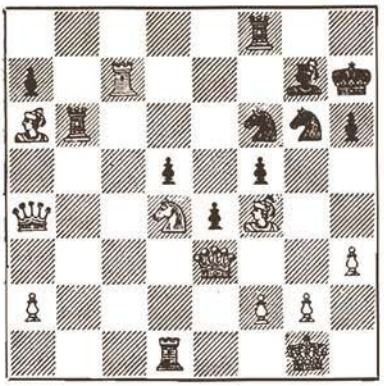

30.T:g7+ (Un sacrificiu de calitate greu de apreciat; acum însă „zarurile au fost aruncate") **30...R:g7 31.N:h6+ Rf7 32.Ne2** (Un tempo, care lasă răgaz negrului să-şi regrupeze forţele) **32...Tfb8 33.C:f5 Tb1 34.T:b1?!** (Era mai bine 34.Rh2! deoarece nu merge 34...T:d1 35.N:d1 D:d1, din cauza 36.D:a7+!) **34...T:b1+ 35.Rh2 Dd7** (După furtuna produsă de atacul alb, Taimanov a rămas cu un „inventar" ceva mai slab, dar încă în atac) **36.Cd4?!** (Inexact; în criză de timp, albul pierde iniţiativa; era mult mai bine 36.Dg5, forţîndu-l pe negru la manevra de remiză Cf6-h7-f6. Chiar şi 36.g4 era mai util decît retragerea calului la d4) **36...Dd6+! 37.g3 Db4** (Negrul contraatacă cu vigoare şi ameninţă mat) **38.Cc6 Db6!** (Schimbul damelor este avantajos negrului, care are o calitate în plus) **39.C:a7 D:e3 40.N:e3 Te1!!** şi albul cedează, deoarece după 41.Nb5 Ce5 nu mai poate evita matul, decît cu preţul unor pierderi decisive de material.

Partida a 2-a

46. APĂRAREA SICILIANĂ

R. FISCHER — M. TAIMANOV

1.e4 c5 2.Cf3 Cc6 3.d4 c:d4 4.C:d4 e6 5.Cb5 d6 6.Nf4 (Fischer considera cîndva că cel mai bine este aici 6.c4) **6...e5** (Dacă 6...Ce5 7.C1a3! a6 8.N:e5 d:e5 9.D:d8+ R:d8 10.0—0—0+ Nd7 11.Cc4 sau 7...Cf6 8.Dd4! a6 9.0—0—0 a:b5 10. N:e5, în ambele cazuri cu avantaj) **7.Ne3 Cf6 8.Ng5!** (Probabil cea mai bună continuare; în varianta Pelikan: 1.e4 c5 2. Cf3 Cc6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 e5 6.Cbd5 d6 7.Ng5, poziţia albului este aproape identică, cu excepţia mutării Cb1-c3, neefectuată încă) **8...Da5+** (Această mutare ne dă prilejul să ne oprim puţin asupra avantajului pe care-l prezintă poziţia din partidă, faţă de varianta Pelikan, deşi albul are un tempo în minus. La 8...a6, ca în varianta Pelikan, urmează 9.N:f6 g:f6 10.C5c3 şi negrul nu mai poate juca 10...d5! deoarece calul alb nu se va retrage la a3, ci la c3) **9.Dd2!** (9.Nd2 Dd8 10.Ng5 duce la remiză) **9...C:e4 10.D:a5 C:a5 11.Ne3 Rd7** (La 11...Rd8 12.f3 Cf6 13.N:a7 Cd5 14.Ca3 Ne6 15.c4! Cb4 16.Nb6+ şi după 17.Cc7, albul cîştigă o calitate) **12. Clc3** (Pe Fischer nu-l interesează recîştigarea pionului sacrificat, ci iniţiativa. După 12.f3 Cf6 13.C:a7 d5 14.c3 d4 15.c:d4 Cd5 16.C:c8 R:c8 17.Nd2 Cb3 18.Nc4 C:a1 19.N:d5 Cc2+ 20.Rf2 C:d4 21.N:f7, jocul devine egal) **12...C:c3 13.C:c3 Rd8 14.Cb5!** (Albul revine în atac) **14...Ne6** (La 14...d5 urma 15.N:a7, apoi Nb6+ şi în sfîrşit Cc7, cu cîştigarea pionului d5) **15.0—0—0 b6** (O mutare forţată pentru a-l împiedica pe alb să bată la a7) **16.f4!** (La 16.C:d6 N:d6 17.T:d6+ Re7, cu poziţie egală) **16...e:f4** (Era mai slab 16...e4, din cauza 17.C:d6 N:d6 18.T:d6+ Re7 19.Td4, cu atac) **17.N:f4 Cb7 18.Ne2 Nd7 19.Td2!** (Poziţia regelui negru rămas în centru începe să fie nesigură, forţele albului concentrîndu-se tot mai ameninţător) **19...Ne7 20.Thd1 N:b5** (Un punct din „programul" albului s-a realizat: perechea de nebuni) **21.N:b5 Rc7 22.Te2 Nf6 23.Tde1 Tac8 24.Nc4 Thf8 25.b4!** (Paralizează în bună măsură acţiunile calului) **25...a5 26.Nd5 Rb8 27.a3 Tdf8 28.N:f7 Nc3 29.Nd2 d5 30.Td1 d4 31.N:c3 T:c3** (Nu era rău nici 31...d:c3, avînd în vedere că albul nu mai are nebunul de cîmpuri negre) **32.Rb2 d3 33.R:c3 d:e2 34.Te1 Cd6 35.Nb5 Cb5+?** (În criză de timp, negrul n-a văzut mutarea mai bună

35...Tc8+! care după 36.Rb3 Cb5 37.c4 Cd4+ 38.Rc3 Cb5+ ar fi dus la egalitate) **36.Rb2 a:b4 37.a:b4 Td4 38.c3 Th4 39.N:e2 Cd6 40.Td1 Rc7 41.h3 Tf4 42.Tf1 Te4 43.Nd3 Te5 44.Tf2 h5 45.c4** (Prima întrerupere) **45...Tg5 46.Rc3 Rd7 47.Ta2 Rc8 48.Rd4 Rc7** (Negrul este în dificultate; cu un pion în plus și cu atac, albul are serioase șanse de cîștig, cunoscută fiind tehnica desăvîrșită în finaluri a lui Fischer) **49.Ta7+?!** (Marele maestru Averbach, autorul trilogiei „Finaluri de șah", e de părere că după 49.h4 Tg4+ 50.Rd5 T:h4 51.c5, pionul liber al albului, susținut de turn, nebun și chiar de rege, cîștigă ușor) **49...Rd8 50.c5?** (Era mai bine 50.Ta6 și apoi h2—h4, ca mai sus) **50...b:c5 51.b:c5 Ce8 52.Ta2?!** (Se pare că Fischer a ajuns la concluzia că acest final se poate cîștiga oricum! 52.Ne4 era mai tare) **52...Cc7 53.Nc4 Rd7 54.Tb2?!** (Neobișnuit pentru Fischer; din nou o mutare mai slabă. Era mai bine 54.Nb3) **54...Rc6 55.Nb3 Cb5+ 56.Re3 R:c5** (Soldatul cu "bastonul de mareșal" al albului a căzut și avantajul său s-a redus la minimum. Dar ca și Lasker odinioară, de-abia acum Fischer s-a „supărat" și începe să joace cu toată forța. Vezi diagrama)

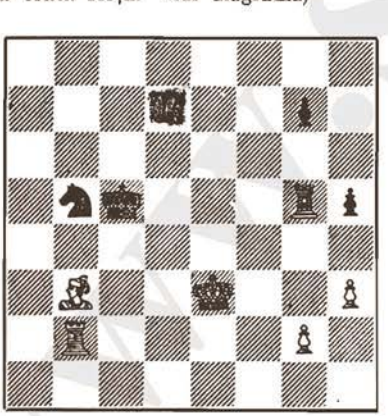

57.Rf4 Tg6 58.Nd1 h4 59.Rf5 Th6 60.Rg5 Cd6 61.Nc2 Cf7+ 62.Rg4 Ce5+ 63.Rf4 Rd4 64.Tb4 + Rc3 65.Tb5 Cf7 (Schimbul nebun—cal este dezavantajos pentru negru, care are regele departe de pioni) **66.Tc5+ Rd4 67.Tf5 g5+ 68.Rg4 Ce5+ 69.R:g5 Tg6+ 70.R:h4 T:g2** (Se pare că negrul a reușit să aducă partida în situația de remiză, deoarece cîmpul de eventuală transformare a pionului „h" este de culoare inversă nebunului alb. Dar turnurile prezente pe tablă dau încă speranțe albului că negrul ar mai putea face greșeli) **71.Nd1 Tg8 72.Ng4 Re4 73.Rg3** (A doua întrerupere) **73...Tg7 74.Tf4+Rd5 75.Ta4 Cg6** (După 75... C:g4 76.h:g4 Re6 77.Rh4 Tg8 78.Tf4 Re5, cu remiză) **76.Ta6 Ce5 77.Rf4 Tf7+ 78.Rg5 Tg7+ 79.Rf5 Tf7+ 80.Tf6 T:f6 81.R:f6 Re4??** (O gafă, pe care unii comentatori au pus-o pe seama moralului zdruncinat al lui Taimanov, în urma pierderii celei de a treia partide, care se disputase înaintea ultimei reluări a acestui final. În poziția din partidă este arhicunoscută continuarea 81...Cd3! 82.h4 Cf4 83.Rf5 Rd6! și regele negru poate ajunge pe cîmpul h8) **82.Nc8** (Acum pionul „h" poate înainta, deoarece calul este practic anihilat) **82...Rf4 83.h4 Cf3 84.h5 Cg5 85.Nf5 Cf3 86.h6 Cg5 87.Rg6 Cf3 88.h7 Ce5+ 89.Rf6** și negrul cedează o partidă, pe care cu puțină atenție o putea termina la egalitate. Dar și atenția face parte din arsenalul minimal al unui mare maestru de șah...!

Partida a 3-a

47. INDIANA REGELUI

M. TAIMANOV — R. FISCHER

1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 Ng7 4.e4 d6 5.Cf3 0—0 6.Ne2 e5 7.0—0 Cc6 8.d5 Ce7 9.Nd2 Ce8 10.Tc1 f5! 11.Db3 (Se pare că e mai bine decît 11.e:f5) **11...b6** (Profilaxie împotriva c7-c5, dar cu rabatul slăbirii cîmpurilor albe de pe flancul damei. Era mai prudent 11.Rh8) **12.e:f5 g:f5 13.Cg5 Cf6** (Acum 13...h6 nu mai este oportun, deoarece după 14.Ce6 N:e6 15.d:e6 Dc6 16.c5! b:c5 17.Cb5, albul realizează o poziție superioră) **14.f4 h6** (14...e4? dă avantaj pozițional albului) **15.f:e5 d:e5 16.c5! Cf:d5 17.C:d5 C:d5 18.c:b6 a:b6**

19.Tc6!! (O mutare excepțională, care demonstrează superioritatea pozițională incontestabilă a albului) **19...Rh8** (Nu merge 19...h:g5, deoarece urmează 20.Nc4 Rh8 21.N:d5 f4 22.Tc3! Vezi diagrama)

20.Cf3? (Una caldă, alta rece! Mulți comentatori s-au întrebat de ce n-a jucat Taimanov 20.Dh3! cu avantaj clar. Probabil n-a văzut că la 20...Tf6 poate urma 21.Nc4! iar negrul nu poate juca 21...T:c6, din cauza 22.Cf7+; cea mai bună continuare a negrului la 20.Dh3 ar fi fost 20...Cf6 21.Nc3 Nd7! 22.Ce6 N:e6 23.T:e6 Dd7 24.T:e5, cu avantaj pentru alb. După greșeala din partidă, negrul respinge ușor atacul figurilor albe și rămîne cu avantaj material) **20...Nb7 21.Tg6 Cf4! 22.N:f4 e:f4 23.Td1 De7 24.Te6 Dc5+ 25.Rf1 Tfd8 26.T:d8 T:d8 27.Da4 Dc1 +** (Acum e rîndul negrului că atace) **28.Rf2 Nf8 29.b4 Ne4 30.Te8?!** (În situație desperată, albul încearcă să complice jocul, dar... printr-un sacrificiu de damă?!) **30...Nc6 31.D:c6 D:c6 32.T:d8 Df6 33.Tc8 De7 34.Rf1 Rh7 35.Cd4 Ng7 36.Cb5 Ne5 37.a3 Dd7 38.Ta8 f3! 39.g:f3 N:h2 40.Rg2 Dg7+ 41.R:h2 De5+** și albul a cedat.

Partida a 4-a

48. APĂRAREA SICILIANĂ

R. FISCHER — M. TAIMANOV

1.e4 c5 2.Cf3 Cc6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Dc7 (Se poate continua și cu 4...Cf6, 4...e5 sau 4...d5; depinde de inspirație... și de adversar) **5.Cc3 e6 6.g3 a6 7.Ng2 Cf6 8.0—0 C:d4 9.D:d4 Nc5 10.Nf4 d6** (După 10...N:d4 11.N:c7 N:c3 12.b:c3 d5 13.e:d5 C:d5 14.Ne5 f6 15.Nd4 albul obține joc mai bun) **11.Dd2 h6** (Unii mari maeștri recomandă 11...Cd7) **12.Tad1 e5 13.Ne3 Ng4 14.N:c5 d:c5 15.f3 Ne6 16.f4 Td8** (Era mai bine 16...0—0) **17.Cd5 N:d5 18.e:d5 e4** (Forțat; altfel albul joacă 19.d6 și f:e5!) **19.Tfe1 T:d5 20.T:e4+ Rd8** (La 20...C:e4? 21.D:d5, cu cîștigarea pionului b7) **21.De2 T:d1+ 22.D:d1 + Dd7** (Schimbul damelor dă negrului un final ceva mai bun, dar și în cazul 22...Rc8, albul păstrează inițiativa) **23.D:d7 R:d7 24.Te5 b6** (Finalurile de turn și nebun contra turn și cal cu pioni de ambele părți sînt analizate cu multă competență în cartea lui S. Gawlikowski, dar modul în care Fischer conduce jocul reprezintă o adevărată pagină de aur a finalurilor. Vezi diagrama)

25.Nf1 a5 26.Nc4 Tf8 (De remarcat pasivitatea aproape totală a figurilor negre, în contrast cu poziția activă a celor albe) **27.Rg2 Rd6 28.Rf3 Cd7 29.Te3 Cb8 30.Td3+ Rc7 31.c3 Cc6**

32.Te3 Rd6 33.a4 Ce7 34.h3 Cc6 35.h4 h5 (Blochează înaintarea pionilor albi, dar cu riscurile inerente aşezării pionilor pe cîmpurile de culoarea nebunului adversarului) **36.Td3+ Rc7 37.Td5 f5 38.Td2 Tf6 39.Te2 Rd7 40.Te3 g6 41.Nb5 Td6 42.Re2 Rd8 43.Td3** (Schimbul turnurilor va aduce regele alb într-o poziţie dominantă, dar pînă la realizarea cîştigului mai e cale lungă şi Fischer e un mare duşman al remizelor) **43...Rc7 44.T:d6 R:d6 45.Rd3 Ce7** (Pionii negri de pe flancul regelui sînt în mare primejdie) **46.Ne8 Rd5 47.Nf7+ Rd6 48.Rc4** (Şi regele alb intră în luptă ca orice oştean de rînd, cu intenţia de a se instala pe cîmpul b5, atacînd pionii de pe flancul damei) **48...Rc6 49.Ne8 + Rb7 50.Rb5 Cc8 51.Nc6+ Rc7 52.Nd5 Ce7 53.Nf7 Rb7 54.Nb3 Ra7 55.Nd1** (Calul negru, devenit un fel de spectator, nu poate participa efectiv la salvarea propriei sale tabere) **55...Rb7 56.Nf3+ Rc7** (La 56...Ra7, după 57.Ng2, calul negru trebuie să mute şi urmează 58.Rc6!) **57.Ra6 Cg8 58.Nd5** (Acum albul, atacînd ambele baze ale grupelor de pioni, va realiza cîştigul fără probleme deosebite) **58...Ce7 59.Nc4 Cc6 60.Nf7 Ce7 61.Ne8** (Negrul putea ceda partida, dar... omul cît trăieşte, speră!) **61...Rd8 62.N:g6! C:g6 63.R:b6 Rd7 64.R:c5 Ce7 65.b4 a:b4 66.c:b4 Cc8 67.a5 Cd6 68.b5 Ce4+** (Celebrul „şah de războinic") **69.Rb6 Rc6 70.Rc6 Rb8 71.b6** şi negrul cedează.

Partida a 5-a

49. APĂRAREA GRÜNFELD

M. TAIMANOV — R. FISCHER

1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 d5 4.Ng5 (Spasski joacă aici de preferinţă 4.c:d5 C:d5 5.e4 C:c3 6.b:c3 Ng7 7.Nc4 c5 8.Ce2 0—0 9.0—0 Cc6 10.Ne3 Dc7 11.Tc1 Td8 12.h3! şi cu această inovaţie l-a surprins pe Fischer şi a cîştigat partida de la Siegen, 1970. La continuarea teoretică 12.De1, urmează 12... Da5, cu joc egal) **4...Ce4 5.Nh4** (Taimanov a jucat cu mult succes această mutare, pe care pînă la el n-a luat-o nimeni în seamă) **5...C:c3** (Se joacă şi 5...c5) **6.b:c3 d:c4 7.e3 Ne6 8.Tb1 b6 9.Ne2!** (In partida Mecking—Fischer, Buenos Aires, 1970, s-a jucat 9.Cf3 Ng7 10.Ne2, cu joc bun pentru negru. Cu mutarea din partidă, jocul albului a fost mult întărit) **9...Nh6 10.Cf3** (La 10.Nf3 c6 11.Ce2 0—0 12.Cf4 N:f4 sau 12.Nc8 etc...) **10...c6 11.Ce5 Ng7 12.f4 Nd5 13.0—0 Cd7 14.C:c4 0—0 15.a4** (Albul a realizat din deschidere o poziţie mai bună) **15...c5 16.Ce5 C:e5 17.d:e5 f6 18.Tb2 Ne6 19.Td2 Dc7 20.Ng4!** (O mutare care are menirea să impiedice pe cît posibil, aducerea turnurilor negre pe coloana deschisă „d") **20...Dc8!** (Dar şi răspunsul negrului nu e mai prejos, după 20...N:g4 21.D:g4 Tad8 22.Tfd1 T:d2 23.De6+! Rh8 24.T:d2 Td8 25.e:f6! e:f6 26.N:f6, cu poziţie superioară pentru alb) **21.Nf3 Tb8 22.De2 Td8 23.Tfd1 T:d2 24.D:d2 De8 25.e:f6 e:f6 26.Dd6 Tc8! 27.a5 Nf8 28.Dd2 Ne7 29.Nd5 Df7 30.N:e6 D:e6 31.Dd7** (Schimburile provocate de alb nu vor putea duce decît la remiză) **31...Rf7 32.D:a7 b:a5 33.e4 Dc6** (La 33...D:e4? 34.Te1! Ta8 35.Dc7 şi albul cîştigă) **34.Td7 D:e4 35.h3 a4** (Deşi este sub dublul atac al pieselor albe, negrul nu mai are practic probleme şi brusc devine activ) **36.Nf2 Rf8** (Pentru a evita continuarea 37.N:c5) **37.c4 a3! 38.D:a3 Ta8 39.Db2 Re8 40.Db5 Rf8 41.Td1 D:f4 42.N:c5 N:c5 43.D:c5+Rg7 44.Tf1 De4! 45.Dc7+ Rh6** (În condiţiile unui joc corect, nici unul din adversari nu putea obţine mai mult decît remiză. Vezi diagrama)

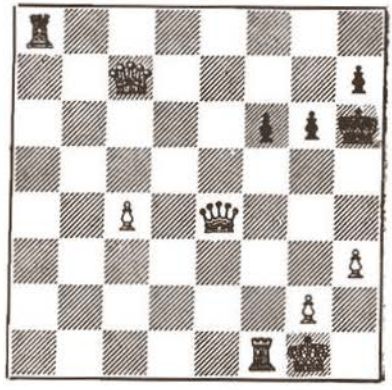

46.T:f6?? (Din nou o „orbire şahistă", care o reaminteşte pe cea din partida a doua, după care albul pierde imediat) **46...Dd4+ 47.Tf2 Ta1+** şi albul cedează.

Partida a 6-a

50. APĂRAREA SICILIANĂ

R. FISCHER — M. TAIMANOV

1.e4 c5 2.Cf3 Cc6 3.d4 c:d4 4.C:d4 e6 5.Cb5 d6 6.Nf4 e5 7.Ne3 Cf6 8.Ng5 Ne6 (Taimanov renunţă la 8...Da5+ şi adoptă o linie de joc asemănătoare celei din partida Fischer—Najdorf, Santa Monica, 1966) **9.C1c3 a6 10.N:f6!** (La timp, pentru că negrul este obligat să reia cu pionul) **10...g:f6 11.Ca3 Cd4** (11...b5 nu este periculos, deoarece albul poate juca 12.Cd5 b4 13.Cc4, cu aşezarea figurilor pe cîmpurile albe) **12.Cc4** (In partida amintită mai sus, s-a continuat cu 12.Nc4 b5 13.N:e6 f:e6 etc...) **12...f5 13.e:f5 C:f5 14.Nd3 Tc8 15.N:f5 T:c4** (Maestrul Nikitin propune 15...N:f5 16.Ce3 Ne6 17.Cd5 Ng7, cu poziţie bună pentru negru) **16.N:e6 f:e6 17.De2 Td4 18.0—0 Dg5 19.Tad1 Df5 20.T:d4 e:d4 21.Ce4 Ne7?** (Negrul joacă fără nici o convingere; după mutarea din partidă pierde pionul din d4) **22.Td1 De5** (La 22...e5? 23.T:d4! e:d4 24.C:d6+) **23.Dd3 Tf8 24.D:d4 D:d4 25.T:d4 d5 26.Cc3 Nc5 27.Td2 Tf4 28.g3 Tc4 29.Ce2 Ta4 30.a3 Rd7 31.Rg2 b5 32.c3 a5 33.Cd4 b4 34.Cb3 Nb6 35.a:b4 a:b4 36.c4 Rc6 37.c5 Nc7** (Nu merge 37...N:c5, din cauza 38.Tc2) **38.Cd4+ Rd7 39.f4 e5 40.c6+ Rc8 41.Cb5 Ta2 42.f5 Nb8 43.T:d5** şi negrul a cedat, încheind acest meci cu un eşec total, neîntîlnit încă în meciurile de acest gen.

T. PETROSIAN — V. KORCINOI

MOSCOVA: 5 1/2 — 4 1/2 (+1 = 9 — 0)

Prima semifinală din turneul candidaţilor, disputată între marii maeştri T. Petrosian şi V. Korcinoi, între 4—26.VII.1971, nu a satisfăcut nici pe departe exigenţele justificate ale admiratorilor şahului. Probabil miza mare a întrecerii i-a făcut pe ambii jucători să fie circumspecţi şi să aplice o tactică de aşteptare.

Fostul campion mondial a evoluat în stilul său caracteristic, exact şi fără riscuri, aşteptînd răbdător momentul în care ar putea exploata decisiv o greşeală a adversarului; la rîndul său, intuind intenţiile lui Petrosian, Korcinoi a renunţat la şarjele sale specifice, care i-au adus multe victorii de prestigiu. Deşi de-a lungul meciului a ajuns de trei ori în poziţii favorabile, Korcinoi n-a avut forţa morală să atace în nici una din ele, iar atunci cînd s-a hotărît să dea „lovitura cea mare", în partida a noua, a pierdut spectaculos. Astfel, cu numai două partide cîştigate din 17 jucate (!), Petrosian a realizat un dublu succes: calificarea în finala candidaţilor 1971 şi dreptul de a juca direct în meciurile candidaţilor la ediţia următoare a campionatului mondial.

În acest meci, Petrosian n-a mai jucat cu vigoarea şi ambiţia cu care a evoluat în meciurile cu Botvinnik şi cu Spasski, însă a rămas un adversar greu de învins. Surprinzător, nici Korcinoi, care este cu doi ani mai tînăr (născut la Leningrad în 1931) decît adversarul

său și cu un palmares aproape la fel de strălucit (victorii în 20 din cele 36 mari turnee la care a participat), nu s-a regăsit, evoluînd la un nivel destul de scăzut. Inaintea partidei a noua, el anunțase sentențios că în nici un caz această partidă nu va mai fi remiză. Și în adevăr, nu a fost!

După pierderea meciului, obosit și demoralizat, declara cu resemnare că timpul său a trecut, că se simte deja prea bătrîn și că nu va mai putea juca niciodată atît de bine ca în trecut.

Partida 1

51. APĂRAREA NIMZOVICI

T. PETROSIAN — V. KORCINOI

1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cc3 Nb4 4.Dc2 d5 (Varianta Dr. Noa care se joacă foarte rar în ultima vreme; moda zilei este 4.e3, varianta Rubinștein) **5.c:d5 e:d5 6.a3 N:c3+ 7.b:c3 0—0 8.Ng5 c5 9.e3 Cbd7 10.Nd3 Da5 11.Ce2 b6** (La 11...c:d4 12.e:d4 Ce4 13.Nh4 Te8 14.0—0 b6 15.f3 Cef6 16.Ne1 Na6 17.c4! d:c4 18.Nh7+! cu amenințări multiple) **12.0—0 Na6 13.N:a6 D:a6 14.N:f6 C:f6 15.Cf4 Dc4 16.Da2 D:a2** (La 16...D:c3 17.Tfc1 Da5 18.d:c5 și C:d5) **17.T:a2 Tac8 18.a4 Tfd8 19.Tb1** (Nu merge 19.f3, din cauza 19...c:d4 20.c:d4 Tc3 21.Rf2 Te8 22.Te1 g5!) **19...Ce4 20.Ce2 Cd6 21.h4 Cc4 22.Cf4 Rf8 23.g4 g6 24.Rg2 h6 25.Td1 g5 26.h:g5 h:g5 27.Ce2 Cd6 28.Cg3 c:d4! 29.T:d4 Ce4 30.C:e4 d:e4** („Și-astfel remiza-i gata", parafrazînd un vers din „Luceafărul" lui Eminescu) **31.T:e4 T:c3 32.a5 Tdc8 33.a:b6 a:b6 34.Tb2 T3c4 35.T:c4 T:c4** și remiză.

Partida a 2-a

52. APĂRAREA BOGOLIUBOV

V. KORCINOI — T. PETROSIAN

1.c4 Cf6 2.Cf3 e6 3.d4 Nb4+ 4.Nd2 N:d2+ 5.D:d2 d6 6.Cc3 0—0 7.g3 De7 8.Ng2 Td8 9.0—0 Cbd7 10.Tad1 Cf8 11.e4 Nd7 12.e5! Ce8 13.De2!? (Era mai bine 13.Tfe1! Nc6 14.e:d6! D:d6 15.c5 Dd7 16.Ce5!, iar la 15...De7 16.d5!) **13...c6 14.Cd2 d5 15.a3 Cc7 16.Tc1 Ne8 17.c5?** (Cu mutarea din partidă, albul a pierdut inițiativa; era mai bine 17.c:d5 e:d5 18.f4 f5 19.Nh3!) **17...b6! 18.b4 b:c5 19.b:c5 Tdb8 20.Tb1 f6! 21.f4 Ng6** (Merge și 21...Cd7 22.e:f6 D:f6 23.De3 C:c5! 24.d:c5 d4 25.Cde4 d:e3, cu final mai bun) **22.Tb3 Cd7 23.e:f6 D:f6 24.De3 Nc2** (Acum varianta 24...C:c5 25.d:c5 d4 nu mai este recomandabilă, din cauza 26.Cce4 d:e3 27.C:f6+ g:f6 28.T:e3, cu joc mai bun) **25.T:b8 T:b8 26.Ca2 Cb5! 27.Cf3 a5 28.Tc1 Ne4 29.a4 Cc7** (La 29...N:f3? urmează 30.a:b5! N:g2 31.b:c6!) **30.Cd2 N:g2 31.R:g2 Tb2 32.Cc3 C:c5! 33.d:c5** (La 33.Cd1 T:d2+ și Cc5—b3!) **33...d4 34.Dd3 d:c3 35.T:c3 Cd5 36.Tb3 h6?** (După 36...Df5! Korcinoi ar fi fost pus în fața unor probleme dificile) **37.Rf3** și în mare criză de timp, ambii jucători au căzut de acord asupra remizei.

Partida a 3-a

53. DESCHIDEREA RETI

T. PETROSIAN — V. KORCINOI

1.Cf3 d5 2.c4 e6 3.g3 d4 4.Ng2 c5 5.0—0 Cc6 6.d3 Cf6 7.e3 Ne7 8.e:d4 c:d4 9.Te1 Cd7 10.Ca3 Cc5 11.Cc2 a5 12.b3 0—0 13.Nb2 Nf6 14.Na3 Db6 15.N:c5 D:c5 16.Cd2 Db6 17.a3 Dc7 18.c5 (După 18.b4 urma 18...a:b4 19.a:b4 T:a1 20.D:a1 b5!) **18...b5 19.c:b6 D:b6 20.Cc4 Dc7 21.b4 Tb8! 22.C:a5** (La 22.N:c6 D:c6 23.C:a5 Dc3! 24.a4 Ne7 25.Ta3 Dc7 26.Tb3 Nd7, iar la 24.Tb1 Nd7 25.Tb3 Dc7 26.Cc4 Tfc8!) **22...C:a5 23.b:a5 D:a5 24.Cb4 Nb7 25.Cc6 N:c6 26.N:c6 Tfc8 27.Ne4 g6** și remiză.

Partida a 4-a

54. APĂRAREA BOGOLIUBOV

V. KORCINOI — T. PETROSIAN

1.c4 Cf6 2.Cf3 e6 3.d4 Nb4+ 4.Nd2 De7 5.g3 Cc6 6.Cc3 N:c3 7.N:c3 Ce4 8.Tc1 0—0 9.Ng2 d6 10.d5 Cd8 11.d:e6 (La 11.0—0 e5!) **11...f:e6 12.0—0 Nd7 13.Ne1 Cf6 14.Cd4 e5 15.Cc2 Ce6 16.Ce3 Df7 17.b4 Nc6 18.Cd5 Rh8 19.Nc3 Tae8 20.f4 e:f4 21.g:f4 a5 22.a3 a:b4 23.a:b4 b5?! 24.N:f6 g:f6 25.c:b5 Na8!** (La 25... N:b5? urma 26.f5 Cg5 27.T:c7, cu pătrundere pe linia a 7-a) **26.Tc3** (Era mai bine Tc6!) **26...Tg8 27.Tg3 Cg7 28.e4 N:d5 29.D:d5 D:d5 30.e:d5 Tb8 31.Tc1 T:b5 32.Tc4 Cf5 33.T:g8+ R:g8 34.Rf2 Tb7 35.Nh3 Ce7 36.Ne6+** (Vezi diagrama)

36...Rg7 37.f5 Ta7 38.Re3 Tb7 39.Rd3 Rf8 40.Rc3 Rg7 41.Th4 (Interzice pătrunderea regelui negru spre pionul f5) **41...Ta7 42.Rb3 Ta1 43.Tc4 Ta7 44.b5 Tb7 45.Ra4 Ta7+ 46.Rb4 Rh6 47.h3** (După 47.b6 c:b6 48.Rb5 Ta1 poate urma 49.R:b6 Td1! sau 49.Tc7 Ta5+ 50.R:b6 C:d5+!) **47...Tb7 48.Th4+ Rg5 49.Tg4+** (49.T:h7? nu e bine, din cauza 49...C:d5+! 50.N:d5 c5+!!) **49... Rh6 50.Rc4 Ta7 51.Th4+ Rg7 52.Rb3 Ta1 53.Tc4 Tb1+ 54.Ra3 Ta1+ 55.Rb4 Tb1+ 56.Ra3 Ta1+ 57.Rb3 Tb1+** (Negrul este dispus să obțină remiza prin repetarea poziției, dar după o matură chibzuință, albul s-a hotărît... să mai încerce) **58.Rc2 T:b5 59.T:c7 Rf8 60.Rd3 Tb3+!** (La 60...C:d5? urma 61.Tc8+ Rg7 62.Rc4! cu cîștigarea unei figuri) **61.Rd4 Tb4+** (La 61...T:h3 62.Td7) **62.Tc4** (La 62.Rc3 Tf4) **62...T:c4+ 63.R:c4 Rg7 64.Rb5 Rh6 65.Rb6** și remiză. „Tigrul "n-a putut fi răpus nici la a patra încercare!

Partida a 5-a

55. GAMBITUL DAMEI

T. PETROSIAN — V. KORCINOI

1.d4 Cf6 2.Cf3 d5 3.c4 e6 4.Cc3 c5 5.e3 Cc6 (Varianta Tarrasch) **6.a3!** (O mutare introdusă în practică de Petrosian, cu scopul de a cîștiga un tempo din deschidere) **6...Ce4!?** (Din arsenalul lui Fischer. Mult timp s-a jucat aici 6...c:d4 7.e:d4 Ne7, însă albul a găsit noi resurse prin 8.c5! Ce4 9.Dc2! f5 10.Nb5 Nd7 11.0—0 0—0 12.Nf4 De8 13.N:c6 N:c6 14.Ce5 Nf6 15.f3! g5 16.f:e4! cu poziție evident cîștigată pentru alb; nici continuările 6...d:c4 sau 6...a6 nu aduc egalitatea pe tablă) **7.Dc2** (În partida Gheorghiu—Tringov, București, 1971, s-a jucat 7.Nd3 C:c3 8.b:c3 Ne7 9.0—0 0—0 10.Dc2 h6 11.Nb2 Ca5 12.c:d5 e:d5 13.Ce5! Nd6 14.f4 N:e5 15.f:e5 c4 16.Nh7+ Rh8 17.Tf4! cu avantaj pentru alb) **7...C:c3 8.D:c3 c:d4 9.C:d4 C:d4 10.D:d4 d:c4 11.D:d8+** (O decizie mai greu de priceput! Se pare că „istoviți" de efortul depus în partida precedentă, cei doi adversari s-au hotărît să se menajeze reciproc, spre dezamăgirea spectatorilor) **11...R:d8 12.N:c4 Nd7 13.Nd2 Tc8 14.Nd3 Nd6 15.Nc3 f6** și remiză.

Partida a 6-a

56. INDIANA DAMEI

V. KORCINOI — T. PETROSIAN

1.c4 Cf6 2.Cf3 e6 3.d4 b6 4.g3 (Petrosian a propus aici 4.a3!? mutare mult mai periculoasă decît pare la prima vedere, care împiedică legarea Nf8-b4, după dezvoltarea calului la c3) **4...Nb7 5.Ng2 Ne7 6.Cc3 Ce4** (Deși este consi-

derată mai slabă, se joacă și 6...d5) **7.Nd2** (Mai interesantă decît obișnuita continuare 7.C:e4) **7...d6 8.d5 C:d2 9.C:d2 0—0 10.0—0 Rh8** (Evită ideea 11.d:e6 N:g2 12.e:f7+!) **11.Dc2 Cd7 12.b4 Nf6 13.Cde4 N:c3 14.C:c3 De7 15.Tfd1 Cf6 16.a3 e5 17.Tab1 Ce8 18.e3 g6 19.Ce2 f5 20.c5 Tad8 21.a4 Cf6 22.Dc4** (La 22.c6 urma 22...Nc8 23.a5 f4 24.g:f4 Cg4, cu atac periculos) **22...a6** (Cu toată artileria grea pe aripa damei, albul se străduiește să spargă pe undeva chiurasa pasivului Petrosian) **23.Tbc1 Tf7 24.c:b6 c:b6 25.Dd3 Rg8 26.Tc2 De8 27.Db3** (Preîntîmpină 27...D:a4) **27...Tc8 28.T:c8 D:c8 29.Tc1 Da8 30.h3 Rg7 31.f4 N:d5 32.N:d5 D:d5 33.D:d5 C:d5 34.Tc6 Td7 35.a5 b:a5 36.b:a5 C:e3 37.T:a6 Cc4 38.Ta8 Tb7 39.a6 Tb1+ 40.Rf2 Ta1 41.a7 Cd2 42.Cc3** și a urmat... cea de a șasea remiză, din cele șase partide jucate pînă în acest moment al desfășurării meciului.

Partida a 7-a

57. APĂRAREA GRÜNFELD

T. PETROSIAN — V. KORCINOI

1.g3 d5 2.Cf3 c5 3.Ng2 g6 4.0—0 Ng7 5.d4 c:d4 6.C:d4 Cf6 7.c4 0—0 8.c:d5 C:d5 (O poziție simetrică, rar întîlnită în astfel de deschideri; în continuare, tot albul are cuvîntul) **9.Cc3 C:c3 10.b:c3 Cc6 11.C:c6 b:c6** (Amuzant! Din nou simetrie perfectă!) **12.N:c6 Nh3** (Simetria putea fi păstrată prin 12..N:c3, fără să se strice echilibrul poziției) **13.Ng2 N:g2** și fiindcă... simetria s-a compromis definitiv, negrul a propus remiză și albul a acceptat. Din păcate, n-am putut afla care a fost părerea spectatorilor și a criticilor de specialitate despre această partidă.

Partida a 8-a

58. INDIANA DAMEI

V. KORCINOI — T. PETROSIAN

1.c4 Cf6 2.Cf3 e6 3.d4 b6 4.g3 Na6 (Frecvent se joacă 4...Nb7; mutarea din text are defectul că slăbește pe o lungă durată diagonala h1—a8) **5.b3** (Probabil era mai bună continuarea 5.Cbd2 c5 6.e4! preferată de Keres) **5...Nb4+ 6.Nd2 Ne7 7.Ng2 d5 8.Ce5 0—0 9.0—0 c6 10.Nc3 Cfd7 11.C:d7 C:d7 12.Cd2 Tc8 13.Te1 f5 14.a4 Cf6 15.e3 Tc7 16.a5** și de astă dată albul a propus și negrul a acceptat o remiză... foarte precis „calculată"!

Partida a 9-a

59. DESCHIDEREA ENGLEZĂ

T. PETROSIAN — V. KORCINOI

1.c4 e5 2.g3 c6 3.b3 d5 4.Nb2 d4 5.Cf3 Nd6 6.d3 c5 (O „engleză" tratată pînă aici deosebit de original. Trebuie să recunoaștem totuși „stilul Korcinoi", avîntat, îndrăzneț; păcat că în acest meci nu s-a manifestat în toate partidele) **7.Ng2 Ce7 8.0—0 Cec6 9.e3 0—0 10.Cbd2 Ne6 11.e4 Cd7 12.Ch4 g6** (Interzice 13.Cf5!) **13.Nf3 Nc7 14.a3 Na5 15.Nc1 De7 16.Ng4 f5 17.e:f5 g:f5 18.Nf3 Cf6 19.Ng2** (Combinații, tempo-uri, încercări de sacrificii; însă conducătorul pieselor negre nu pare destul de bine organizat pentru a ataca decisiv și albul, ca de obicei, se apără foarte ingenios și cu tendințe de contraatac) **19...Tad8 20.Ta2 Nc8 21.Te1** (Cu presiune crescîndă asupra pionului negru e5) **21...Rh8** (Stopat din atac, negrul încearcă o nouă acțiune, prin organizarea unui atac pe coloana deschisă „g". Numai să mai aibă timp!) **22.b4!** (Provoacă ruperea barajului negru de pe aripa damei) **22...c:b4 23.Cb3 Nb6** (Dacă 23...b:a3, urmează 24.C:a5 C:a5 25.N:a3, cu cîștigarea calității) **24.N:c6! b:c6 25.a:b4 a6** (La 25...D:b4 26.Na3 Da4 27.Ta1! cu cîștigul calității) **26.Cf3** (Începutul sfîrșitului! Vezi diagrama)

26...e4 27.c5 Nc7 28.Cf:d4 (Și drumul spre victorie al albului este practic deschis) **28...Df7 29.Td2!** (Centralizarea tuturor forțelor, înainte de a prelua exploatarea diagonalei a1—h8 prin Nb2) **29...Nd7 30.Nb2 Rg8** (La 30...Ne5 urmează 31.d:e4 C:e4 32.C:c6! și albul cîștigă) **31.Ca5!** (Forțează schimbul nebu-

nului din c7, asigurînd triumful nebunului din b2) **31...N:a5 32.b:a5 Tb8 33.Na1 Tfe8 34.Tde2 Dh5 35.Dd2 Rf7 36.h4!** (Pregăteşte acţiunea d:e4 C:d4, Df4 Cg5! prin preluarea sub control a cîmpului g5, pentru interzicerea plasării calului în acest punct) **36...e:d3 37.D:d3 f4 38.Cf3! T:e2 39.D:e2 D:c5 40.Ce5+ Rf8 41.C:d7+ C:d7 42.De6** şi negrul cedează.

Partida a 10-a

60. **DESCHIDEREA CATALANĂ**

V. KORCINOI — T.PETROSIAN

1.c4 Cf6 2.d4 e6 3.g3 d5 4.Ng2 (Teoretic se continuă cu 4.Cf3 d:c4 5.Da4+) **4...d:c4 5.Da4+ Nd7 6.D:c4 Nc6 7.Cf3 Nd5 8.Da4+ Dd7 9.Dd1 Cc6 10.Cc3 Nb4 11.0—0 N:c3** (Pentru calificarea în finala turneului candidaţilor, negrului îi era suficient o remiză) **12.b:c3 0—0 13.Te1 h6 14.e3 Tfe8 15.Nb2** (Albul nu reuşeşte nici cel puţin să schiţeze un atac) **15...Ca5 16.Nf1** (Pentru ca la mutarea Cf3—e5, să evite schimbul la g2, cu simplificarea poziţiei) **16...Cc4 17.N:c4 N:c4 18.Ce5 Db5 19.Dc2 Tad8 20.a4 Da6 21.a5 c5 22.Na3 c:d4 23.c:d4 Nb5 24.Tec1 Cd7 25.Cf3 Nc6 26.Ce1** (Din nou se observă clar efortul albului de a evita schimburile) **26...e5 27.Nb2 e:d4 28.N:d4 Ce5 29.Dc3?** (Era mai bine 29.Db2) **29...De2! 30.Db2 Dh5!** (30...Cf3+ nu ar da roade, din cauza 31.C:f3 D:f3 32.T:c6 b:c6 33.N:g7!) **31.h4 a6 32.N:e5 T:e5 33.Db4 Tdd5 34.Cg2 Tb5** (Pionul a5 poate fi luat şi mai tîrziu. Mergea totuşi şi 34...T:a5 35.g4 T:a1 36.g:h5 T:c1 + şi cele două turnuri negre, împreună cu pionii „a" şi „b" liberi legaţi, sînt mai puternice decît dama albă) **35.Df4 Df3** (Şi totuşi negrul nu vrea decît remiză!) **36.D:f3 N:f3 37.Tc8+ Rh7 38.Ce1 Nc6 39.Cd3 T:a5 40.Tc1 Te7** şi remiză, deoarece Petrosian, care fără prea mare efort ar fi putut cîştiga partida, nu avea nevoie decît de 1/2 de punct pentru calificarea în finala turneului candidaţilor, iar Korcinoi, lipsit practic de vreo şansă, a fost mulţumit că a pierdut acest meci, foarte modest ca valoare, la un scor minim.

R. FISCHER — B. LARSEN

DENVER: 6 — 0 (+6 = 0 — 0)

Înainte de începerea semifinalelor, unele reviste de specialitate relatau că, întrebat ce părere are în legătură cu meciul său cu Fischer, Larsen ar fi afirmat că „ . . . el va fi adversarul lui Spaşski în meciul pentru titlul mondial din 1972", declaraţie, pe care probabil nici Larsen n-a crezut-o decît în proporţia admisă de ceea ce se cheamă speranţă într-o stea norocoasă. Înfrîngerea „absolută" a lui Larsen este în esenţă mai gravă decît cea suferită de Taimanov în sferturi,

care în partida a treia a avut cîștigul „în mînă", iar în partidele a doua și a cincea a ajuns în poziții clare de remiză, pe care le-a pierdut numai datorită unor orbiri șahiste de necrezut. Utilizînd o tactică de Kamikadze, chiar în partidele în care avea unele șanse de egalitate, Larsen s-a aruncat desperat spre cîștig și cum nu întotdeauna „cine riscă își asigură cîștigul", a pierdut și bruma de remize, pe care le-ar fi putut realiza. Cît despre „armele secrete" pe care le-ar fi avut pregătite Larsen, pentru a pune la grea încercare forța de joc a lui Fischer, nu s-a observat nimic.

În prima partidă, după arhicunoscuta mutare 1.e4 a lui Fischer, Larsen a ales Apărarea franceză, care după cît se pare nu mai are de mult secrete pentru marele maestru american. Conducînd întreaga partidă cu o precizie și clarviziune exemplară și încheind-o cu un strălucit sacrificiu de damă la mutarea a 28-a, Fischer a marcat primul punct.

În partida a doua, în care Larsen, cu albele, a inițiat un atac violent, Fischer s-a apărat cu mult calm și n-a uitat ca în final, imediat după respingerea atacului pieselor albe, să atace decisiv la rîndul lui și astfel să majoreze scorul la 2—0. Partida a treia nu a avut istoric, Larsen pierzînd încă din faza de deschidere, timorat probabil de evoluția scorului, care tindea să ia aspecte catastrofale, ca și în meciul Fischer-Taimanov.

Ultimele partide ni-l prezintă pe un Larsen dezlănțuit, care caută cu încăpățînare să cîștige cel puțin o partidă, respingînd cu bună știință ideea de remiză, probabil pentru salvarea onoarei, singurul subiect care mai putea fi pus în discuție în acest meci de pomină. Cum se întîmplă de obicei în asemenea situații, atacurile furibunde, dar insuficient organizate ale pieselor conduse de Larsen, au fost ușor respinse de Fischer, care trecînd în final la contraatac, a cîștigat și ultimele trei partide, încheind meciul cu un nou scor de antologie: 6—0, ca și în confruntarea cu Taimanov.

Analizînd în liniștea „laboratorului" partidele din acest meci, se constată că Fischer a întîmpinat unele dificultăți în conducerea pieselor negre, însă Larsen n-a știut cum să concretizeze avantajul existent pe tablă în anumite momente. În schimb, cu albele, Fischer a jucat în general fără cusur.

Pentru Larsen, ca și pentru alții, care pe baza unor succese întîmplătoare fac declarații prea optimiste, pierderea acestui meci a fost o lecție serioasă, făcîndu-l să-și reamintească proverbul „cine seamănă vînt, culege furtună".

Partida 1

61. APĂRAREA FRANCEZĂ

R. FISCHER — B. LARSEN

1.e4 (Mutarea cu care Fischer începe marea majoritate a partidelor sale) **1...e6** (De obicei, Larsen adoptă fie Apărarea siciliană (1...c5), fie o altă apărare semideschisă. Trecerea în Apărarea franceză era probabil una din „armele secrete", cu ajutorul cărora Larsen spera să-şi „răpună" adversarul. Nu e însă mai puţin adevărat că înainte de meci, Fischer manifestase oarecare nesiguranţă în Apărarea franceză) **2.d4 d5 3.Cc3** (Continuarea combativă, în locul mutării „plate" 3.Cd2, pe care Larsen a jucat-o de trei ori în meciul cu Uhlmann) **3...Nb4 4.e5** (După părerea lui Fischer, poziţia este favorabilă albului, fapt demonstrat de o manieră excepţională în partida cu Schweber, în turneul de la Buenos Aires, 1970) **4...Ce7** (Altă posibilitate este 4...c5. Continuările 4...Dd7 sau 4...b6 sînt mai puţin jucate, din cauza unor eşecuri notorii) **5.a3 N:c3+ 6.b:c3 c5 7.a4** (Iată cum comentează Fischer această mutare: „este mai ascuţit 7.Dg4, dar eu am avut întotdeauna impresia că zidul de apărare al negrului se poate străpunge numai cu mijloace poziţionale. Este adevărat însă că rezultatele mele anterioare nu-mi justifică presupunerile". În această partidă, Fischer avea să demonstreze adevărul intenţiei sale. Varianta 7.Dg4 Dc7 8.D:g7 Tg8 9.D:h7 c:d4 10.Ce2 permite în general negrului „să pescuiască în apă tulbure") **7...Cbc6 8.Cf3 Nd7** (Continuarea teoretică este 8...Da5, la care albul poate răspunde fie cu 9.Dd2, Fischer-Uhlmann, Buenos Aires, 1970, fie 9.Nd2, cu joc complicat) **9.Nd3 Dc7** („Probabil voi fi silit cîndva — mărturisea Fischer — să recunosc viabilitatea Apărării Winawer, acum însă mai am îndoieli. Apărarea este contrapoziţională, deoarece flancul regelui negru rămîne slab") **10.0—0 c4** (Deschiderea jocului prin 10...c:d4 11.c:d4 Cb4 12.Na3 nu dă negrului joc promiţător) **11.Ne2 f6** (Contrajocul clasic asupra centrului alb, încercînd să elimine supărătorul pion e5) **12.Te1! Cg6!?** (Prea riscant, îndrăzneală caracteristică lui Larsen. În loc de lichidarea rapidă a pionului e5, era mai indicat 12...0—0 13.Na3 Tf7 sau chiar 12...0—0—0, pentru siguranţa regelui) **13.Na3!** („O surpriză serioasă", apreciază O'Kelly. Cu un sacrificiu de pion şi plasarea nebunului la d6, albul obţine foarte bune şanse de atac) **13...f:e5** (Forţat, deoarece urmează 14.Nd6!) **14.d:e5 Cc:e5 15.C:e5 C:e5 16.Dd4!** (Un plasament optim; dama albă domină toată tabla, iar negrul nu mai poate face nici rocada mare, din cauza D:a7) **16...Cg6 17.Nh5!** (O mutare mult mai complexă decît 17.D:g7, deoarece după 17...0—0—0 regele negru ar intra la adăpost. Acum printre altele se ameninţă şi D:d5) **17...Rf7 18.f4! The8 19.f5! e:f5 20.D:d5+ Rf6** (Altă soluţie nu există; la 20...Ne6 urma 21.T:e6 T:e6 22.D:f5+ Tf6 23.Dd5+ Te6 24.Te1 şi albul cîştigă) **21.Nf3** (Se ameninţă acţiunea în8 paralel a nebunilor pe diagonalele a3—f şi d5—g8) **21...Ce5 22.Dd4** (Cu dubla posibilitate Nd6 sau Dh4+) **22...Rg6** (În faţa pierderii de material, Larsen pleacă în aventură) **23.T:e5 D:e5** (La 23...T:e5 urma 24.Nd6) **24.D:d7 Tad8 25.D:b7 De3+** (După 25...D:c3 26.Dc6+ Rg5 27.Nc1+ f4! 28.g3 D:a1 29.h4+ şi atacul eşuează, din cauza Rg5—f5!; însă după 26.Db1! Td2 27.Nb4 De3+ 28.Rh1 Tf2 29.Dd1! atacul negrului este oprit şi albul cîştigă) **26.Rf1 Td2** (Pe muchie de cuţit!) **27.Dc6+ Te6** (Se pare că atacul albului a fost stopat şi... ar putea ceda! Dar... Vezi diagrama la pag. 116)

28.Nc5!! (Cu Bobby nu e de glumit! O mutare de studiu, calculată probabil încă de la mutarea a 21-a. Nu este exagerată părerea, că acum negrul este cel care ar putea ceda liniştit) **28...Tf2+** (La 28...De5 29.Nd4!) **29.Rg1 T:g2+** (La 29...T:f3+? 30.N:e3 T:c6 31.g:f3 şi cîştigă) **30.R:g2 Dd2+ 31.Rh1 T:c6 32.N:c6 D:c3 33.Tg1+ Rf6 34.N:a7** (Pionul liber de pe coloana „a" tranşează partida în favoarea albului) **34...f4 35.Nb6 D:c2 36.a5 Db2 37.Nd8+ Re6 38.a6 Da3 39.Nb7 Dc5** (O cursă spectăculoasă ar fi fost 39...c3 40.Nb6 c2

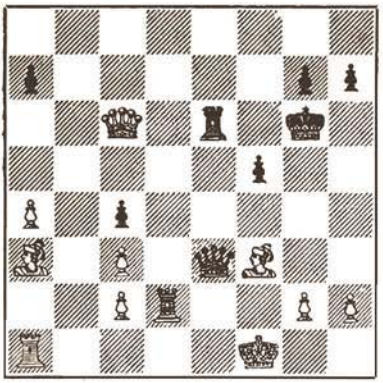

41.a7 c1D 42.T:c1 D:c1+, dar 43.Ng1! încheie tentativa) **40.Tb1 c3 41.Nb6** și Fischer câștigă o partidă excepțională ca realizare artistică.

Partida a 2-a

62. APĂRAREA SICILIANĂ

B. LARSEN — R. FISCHER

1.c4 c5 2.Cf3 (Partida a debutat prin mutări tipice Deschiderii engleze) **2...g6** (O mutare care propunere albului să treacă în Indiana regelui sau Apărarea siciliană) **3.d4** (Este mai slabă continuarea 3.Cc3, deoarece după 3...Cc6 4.g3 e6 5.Ng2 Cge7 6.0—0 0—0, negrul stă mai bine) **3...c:d4 4.C:d4 Cc6 5.e4** (S-a ajuns într-o poziție caracteristică celor care rezultă în varianta Dragonului din Apărarea siciliană, poziție rar întîlnită în partidele lui Fischer) **5...Cf6 6.Cc3 d6!** (O finețe, care demonstrează o dată în plus marele talent șahist a lui Fischer. Sistemul Gurghenidze 6...C:d4 d6 este mai mult sau mai puțin contraindicat, din cauza continuării 8.Ne3 Ng7 9.f3! 0—0 10.Dd2) **7.Ne2 C:d4** (Acum negrul poate schimba calul central din d4, deoarece după mutarea 7.Ne2, albul nu mai poate intra în varianta prezentată la mutarea precedentă) **8.D:d4 Ng7 9.Ng5** (Obișnuit se joacă 9.Ne3 0—0 10.Dd2 Da5 11.0—0 Ne6 12.Tac1 Tfc8 13.b3 a6 14.f3 b5! și negrul stă bine. Larsen își urmează propriul său drum. El atacă, fiindcă are de luptat cu doi adversari teribili: R. Fischer și scorul nefavorabil!) **9...h6 10.Ne3 0—0 11.Dd2 Rh7 12.0—0 Ne6 13.f4** (Larsen se pare că joacă după principiul „soarta surîde celor curajoși", deși știe bine că aplicarea lui nu este universal valabilă) **13...Tc8 14.b3 Da5** (Iar Fischer, care se simte în elementul lui, în pozițiile complicate, contraatacă) **15.a3 a6 16.f5** (Aparent, atacul albului pare foarte puternic și periculos, dar lipsa controlului asupra cîmpului central „e5" va fi bine exploatată de negru) **16...Nd7** (După 16...g:f5 17.e:f5 N:f5? 18.T:f5! D:f5 19.Nd3, albul cîștigă) **17.b4** (La 17.Nd4? C:e4!) **17...De5! 18.Tae1** (La 18.Nf4 sau 18.Nd4 urmează 18...C:e4! cu avantaj pentru negru) **18...Nc6** (Acum, nu merge 18...C:e4, din cauza 19.C:e4 D:e4 20.Nd3 Dc6 21.f:g6+ f:g6 22.N:h6! cu atac puternic) **19.Nf4** (La 19.Nf3 ar fi putut urma 19...C:e4! 20.C:e4 N:e4 și albul nu are nimic convingător) **19...C:e4! 20.C:e4** (20.N:e5? C:d2 21.N:g7 R:g7, cu joc mai bun pentru negru) **20...D:e4 21.Nd3 Dd4+ 22.Rh1 Tce8 23.Ne3** (Atacul la rege prin 23.f:g6+ nu poate fi încă lansat, deoarece urmează 23...f:g6 24.N:g6+ R:g6 25.Dc2+ Tf5 26.Ne5! De4!!, iar la 24.N:h6 T:f1+ 25.T:f1 N:g2+ 26.R:g2 Dg4+ 27.Rh1 N:h6, cu avantaj pentru negru) **23...Dc3! 24.N:h6 D:d2 25.N:d2 Ne5!** (Egalitate din toate punctele de vedere) **26.Nf4 N:f4 27.T:f4 g:f5 28.T:f5 Rg7 29.Tg5+** (Era mai bine 29.Rg1 sau 29.Ne4) **29...Rh6 30.h4** (Din nou Larsen își supraestimează poziția și, cu orice risc, joacă la cîștig) **30...e6** (Fischer mai ponderat, desigur și datorită unui punct cîștigat, joacă...pe mîna adversarului) **31.Tf1 f5 32.Tb1** (Era mai bine 32.Rh2!) **32...Tf7?!** (După 32...Tg8! 33.T:g8 T:g8 34.Tb2 Tg4, negrul cîștigă un pion, dar probabil că lui Fischer nu i-au plăcut complicațiile care survin în continuare) **33.b5 a:b5 34.c:b5 Nd7 35.g4 Ta8 36.g:f5 e:f5 37.Nc4?** (În goana după cîștig cu orice preț, Larsen face o mutare care îl duce direct la pierdere. Continuarea **37.Tbg1!** T:a3 38.Tg6+ Rh7 39.T:d6

sau 37...Ta4 38.Tg6+ Rh7 39.T:d6 T:h4+ 40.Rg2 Tg7+ 41.Rf2 Tf4+ 42.Re1 i-ar fi adus sigur remiza. Vezi diagrama)!

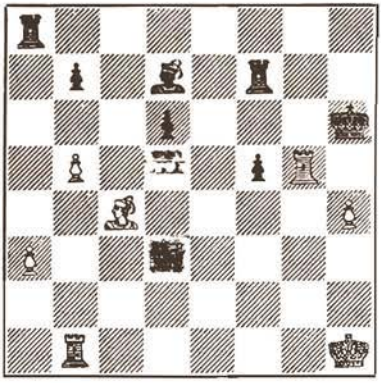

37...Ta4!! (O splendidă mutare, care îl sufocă pe campionul Danemarcei, brusc pierdut. Ce a mai urmat a fost... puțină tehnică și... mult timp pierdut) **38.Tc1** (Cu 38.Tb4 se putea rezista mai mult) **38...N:b5 39.N:f7 T:h4+ 40.Rg2 R:g5 41.Nd5 Na6 42.Td1 Ta4 43.Nf3 T:a3 44.T:d6 Ta2+ 45.Rg1 Rf4! 46.Ng2 Tb2 47.Td7 b6 48.Td8 Ne2 49.Nh3 Ng4 50.Nf1 Nf3 51.Tb8 Ne4! 52.Na6 Re3 53.Tc8 Tb1+ 54.Rh2 Rf4!** și albul cedează, fiindcă urmează matul imparabil prin Th1.

Partida a 3-a

63. APĂRAREA SICILIANĂ

R. FISCHER — **B. LARSEN**

1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 Cc6 6.Nc4 (Atacul Sozin) **6...e6 7.Nb3 Ne7 8.Ne3 0—0** (Pînă aici s-au jucat aceleași mutări ca și în partida cîștigată de Larsen la Palma de Mallorca, 1971, victorie care se pare că i-a produs danezului o greșită orientare în pregătirea meciului cu Fischer) **9.f4** (În loc de 9.De2, cum s-a jucat la Interzonalul 1971) **9...Nd7?!** (9...e5! 10.C:c6 b:c6 11.f:e5 d:e5 12.Df3 Ne6, cu joc egal) **10.0—0 a6** (Era mai bine 10...C:d4 11.N:d4 Nc6) **11.f5!** (Se atacă pionul din e6, în scopul eliminării lui și luării sub control a cîmpului d5) **11...Dc8?** (Surprinzător de gravă și neașteptată greșeală pentru un mare maestru în general și pentru Larsen în special; deși negrul stătea ceva mai slab, totuși 11...C:d4 12.N:d4 e5 sau 12...e:f5 13.e:f5 Nc6 îi dădeau șase de supraviețuire. Cu mutarea din partidă, negrul este pierdut din deschidere. Vezi diagrama)

12.f:e6 N:e6 (La 12...f:e6 13.Cf5, cu cîștig rapid) **13.C:e6 f:e6 14.Ca4!** (Se pierde pionul e6 și odată cu el și partida) **14...Tb8 15.Cb6 De8 16.N:e6+ Rh8 17.Nf5! Ce5** (La 17...g6 18.Nh3 C:e4 19.T:f8+ N:f8 20.Cd7 negrul stă și mai rău) **18.Dd4 Dh5 19.Cd5! C:d5 20.D:d5 De2 21.Na7!** (Fischer nu este dispus să dea nici un răgaz adversarului — „à la guerre comme à la guerre"!) **21...Tbe8 22.Tf2 Db5 23.c3 Nh4 24.g3 D:d5 25.e:d5 Nf6 26.Taf1 Cc4 27.Ne6 Ta8! 28.Nd4 N:d4 29.c:d4 T:f2 30.T:f2 b5 31.Rf1** (Regele alb poate fi adus acum în joc)**31...g6 32.b3 Ca3 33.Re2 Ta7 34. Tf8+ Rg7 35.Td8! b4 36.T:d6 Cb5 37.Tb6 C:d4+ 38.Rd3 C:e6 39.T:e6! a5 40.Rd4 Rf7 41.Te2!** și negrul cedează.

Partida a 4-a

64. INDIANA REGELUI

B. LARSEN — **R. FISCHER**

1.c4 g6 2.Cf3 Ng7 3.d4 Cf6 4.Cc3 0—0 5.e4 d6 6.Ne2 e5 (Prin intervertire de mutări s-a ajuns în varianta clasică

din Indiana regelui) **7.0—0 Cc6** (În loc de 7...Cbd7 8.Te1 Te8 9.Nf1 c6 10.d5! cu avantaj pentru alb) **8.d5 Ce7 9.Cd2** (Continuarea preferată de Korcinoi, dar se mai joacă și 9.Ce1, 9.b4 sau 9.Nd2, cum a încercat Taimanov, cu bune rezultate în meciul său cu Fischer) **9...c5!** (Fără a fi nouă, această mutare modifică planul de joc al albului și îl scoate din teorie, silindu-l să ia jocul pe cont propriu) **10.Tb1** (Cîștigă un tempo față de partida Polugaevski—Tringov, Belgrad, 1969, în care s-a jucat: 10.a3 Ce8 11.b4 b6 12.Tb1 f5 13.a4 Cf6 14.a5, cu poziție mai bună pentru alb) **10...Ce8** (La 10...b6 11.b4 c:b4! 12.T:b4 Cd7!) **11.b4 b6 12.a4** (Nici 12.b:c5 b:c5 13.Cb3 și 14.Nd2 nu era rău) **12...f5** (Contraatacul clasic pe aripa regelui) **13.a5 Cf6 14.Da4 Nd7 15.Da3 Nh6** (O încercare de schimbare a nebunului rău) **16.Nd3** (Negrul cîștigă un tempo important; trebuia 16.b:c5 b:c5 17.a6! fără temere de 17...N:d2 18.N:d2 f:e4 etc...) **16...Dc7 17.b:c5 b:c5 18.e:f5** (După 18.a6 Tab8, negrul anulează presiunea albului pe coloana „b". Cu mutarea din partidă, albul pregătește o manevră de degajare în centru, care se va întoarce ca un bumerang împotriva sa) **18...g:f5 19.Nc2** (Era mai bine 19.Cb5!) **19...a6!** (Evită plasarea calului alb la b5) **20.Cde4 N:c1 21.C:f6+ T:f6 22.Tf:c1 Taf8 23.Tb6 Nc8 24.Ce2?** (Larsen, în analizele sale, consideră că aici a pierdut partida. Trebuia 24.Tcb1, după care albul stă mai bine. Nu era recomandabil nici 24.f4, din cauza 24...e:f4 25.Ce2 Cg6 26.Tf1 De7!) **24...f4!** (Împiedică 25.Cg3 și deschide diagonala c8—h3) **25.Ne4 Cf5! 26.Tc6 Dg7 27.Tb1?** (Cu gîndul la amenințarea Tb8; era mai indicat însă 27.Rh1. Vezi diagrama)

27...Ch4! (Totul fiind „preparat", negrul dezlănțuie atacul decisiv) **28.Dd3** (Continuarea 28.T:c8 T:c8 29.Dh3 nu merge, din cauza răspunsului 29...Tf8 30.D:h4 Th6 și dama albă este capturată) **28...Nf5 29.Rh1 f3!** (Elegant și precis; se putea juca și direct 29...D:g2+ 30.N:g2 N:d3) **30.Cg3 f:g2+ 31.Rg1 N:e4 32.D:e4 Cf3+ 33.R:g2 Cd2** și albul cedează.

Partida a 5-a

65. APĂRAREA SICILIANĂ

R. FISCHER — B. LARSEN

1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 Cc6 6.Nc4 e6 7.Nb3 Ne7 8.Ne3 0—0 9.0—0 Nd7 10.f4 Dc8?! (Larsen insistă să experimenteze „pe viu" unele idei personale. Și face aceasta luînd drept cobai pe un Fischer în mare formă! Într-un asemenea meci, continuarea cuminte 10...C:d4 11.N:d4 Nc6 era cea mai indicată soluție) **11.f5!!** (Din nou Fischer sacrifică, foarte oportun, un pion pentru inițiativă. Albul amenință 12.f:e6 f:e6 13.Cf5! și negrul are greutăți) **11...C:d4 12.N:d4 e:f5 13.Dd3!** (Cu excepția unui turn, toate figurile albe sînt în joc. Se amenință reluarea pionului, cu avantaj) **13...f:e4 14.C:e4 C:e4 15.D:e4 Ne6 16.Tf3!** (În cazul 16...N:b3, urma 17.T:b3, cu atac dublu asupra pionului b7 și a nebunului din e7. Totodată, aripa regelui începe să fie amenințată foarte serios) **16...Dc6 17.Te1! D:e4 18.T:e4 d5 19.Tg3!** (Imperturbabil, albul își continuă atacul, amenințînd să prindă regele negru în morișca devenită celebră în urma partidei Torre-Lasker, 1925) **19...g6 20.N:d5 Nd6?!** (E clar că Larsen nu se mulțumește cu remiza, stimulat desigur de acel 0—4 cu care era condus: „aut Caesar, aut nihil"! Din păcate însă, ca și în alte partide

din acest meci, Larsen n-a văzut un sacrificiu de calitate al albului, prin care Fischer cîştigă şi această partidă. Vezi diagrama)

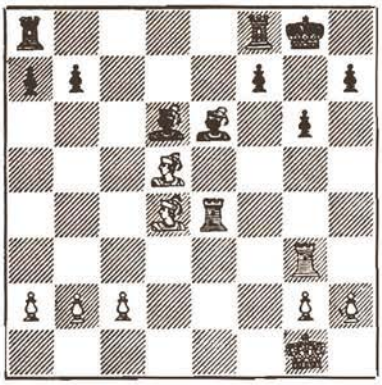

21.T:e6! (Volens — nolens trebuie să recunoaştem enorma putere de calcul a acestui genial şahist, care se numeşte Robert Fischer. Sacrificiul, departe calculat, va aduce decizia în favoarea albului. La 21.Tg5, mutarea care părea firească, urma 21...Nf5! şi negrul stătea bine) **21...N:g3** (Să urmărim în continuare tehnica exemplară a lui Fischer pentru realizarea cîştigului în acest final cu o calitate în minus, dar cu un plasament ideal al figurilor) **22.Te7 Nd6 23.T:b7 Tac8** (Negrul este practic paralizat de ameninţarea N:f7, care stă ca o „sabie a lui Damocles" deasupra capului regelui său) **24.c4 a5** (La 24...Tc7 25.T:a7 şi după schimbul turnurilor, valorificarea celor trei pioni liberi de pe flancul damei nu mai constituie o problemă) **25.Ta7! Nc7 26.g3** (Pentru a putea aduce regele pe coloana „f") **26...Tfe8 27.Rf1 Te7 28.Nf6 Te3** (Desigur, pentru negru numai jocul activ îi oferă contraşanse; la 28...Td7, după 29.a3 Tb8 30.Nc3, pionul din a5 este practic lichidat) **29.Nc3!** (O invitaţie la un final cu nebuni de culori diferite, dar clar avantajos pentru alb) **29...h5** (Negrul caută desperat contraşanse pe aripa regelui) **30.Ta6!** (Se ameninţă T:g6+; dacă 30...Rf8, atunci 31.Tf6 Te7 32.b4!! şi albul cîştigă) **30...Ne5!** (O bună apărare, totuşi insuficientă) **31.Nd2! Td3 32.Re2 Td4 33.Nc3!** (Totul e pierdut pentru negru, afară de...onoare) **32...T8:c4** (Şi după 33...T:d5 34.c:d5 N:c3 35.b:c3 T:c3 albul cîştigă, deoarece urmează 36.Ta8+! Rg7 37.d6 Tc2+ 38.Re3 Tc3+ 39.Rd4 Tc2 40.Rd5 Td2+ 41.Rc6 Tc2+ 42.Rb7 Tb2+ 43.Rc7 Tc2+ 44.Rd8 T:a2 45.d7) **34.N:c4 T:c4 35.Rd3!** (La 35.N:e5 negrul avea şanse de remiză, prin 35...Te4+ 36.R oriunde T:e5) **35...Tc5 36.T:a5** (Forţează trecerea într-un final cu nebuni de aceeaşi culoare, cu un pion liber, parcă scos din „Finalurile" lui Lisiţîn) **36...T:a5 37.N:a5 N:b2 38.a4! Rf8 39.Nc3** (Acum cîştigul pentru alb este o problemă elementară) **39...N:c3 40.R:c3 Re7 41.Rd4 Rd6 42.a5 f6 43.a6 Rc6 44.a7!** (Cu ideea îndepărtării maxime a regelui de proprii pioni) **44...Rb7 45.Rd5 h4 46.Re6** şi negrul a cedat o partidă, în care a fost condus magistral de la început pînă la finalul jucat de către Fischer într-un veritabil stil Capablanca.

Partida a 6-a

66. APĂRAREA SICILIANĂ

B. LARSEN — R. FISCHER

1.f4 (Mutarea de început din „Deschiderea Bird", una din mutările-surpriză ale lui Larsen) **1...c5** (Pare cel mai elastic răspuns. Se mai poate juca 1...e5, Gambitul From, 1...Cf6, 1...g6, 1...d5 sau... multe alte mutări) **2.Cf3 g6 3.e4** (Astfel se transformă în „Siciliană") **3...Ng7 4.Ne2** (Probabil era mai bine 4.Nc4 e6 5.Cc3 Ce7 6.d3 Cbc6 7.f5! cu joc complicat! Dar cine ştie ce mai putea răspunde Fischer...) **4...Cc6 5.0—0 d6 6.d3 e6 7.Ca3** (Ca să spunem aşa... „de-ale lui Larsen"! Cu mutarea din partidă, albul îşi rezervă posibilitatea înaintării c2—c3 şi d3—d4) **7... Cge7 8.c3 0—0 9.Ne3 a6** (Negrul trece la ofensivă pe flancul damei) **10.d4! c:d4 11.C:d4** (După 11.c:d4 urma 11...f5, cu atac asupra centrului alb) **11...b5 12.C:c6 C:c6 13.Dd2 Dc7 14.Tad1 Td8 15.Cc2 Tb8** (O analiză cuprinzătoare a poziţiei duce la concluzia că în acest moment al partidei albul are o situaţie

mai bună) **16.a3 Ca5 17.e5** (Un atac de necesitate, pentru a evita 17...Cc4. Şi totuşi atacul albului nu e lipsit de miez) **17...Nf8!** (Stabilizarea centrului prin 17...d5 ar uşura desfăşurarea atacului albului pe aripa regelui, prin scoaterea din joc a ambilor nebuni negri) **18.b4 Cc6** (Mai bine decît 18...Cc4, deoarece după 19.N:c4 D:c4 20.Nd4! cu ameninţarea Ce3, albul ar obţine o poziţie mai bună) **19.Cd4** (Albul sacrifică un pion, pentru a nu permite negrului să preia iniţiativa prin 19.e:d6 N:d6 şi apoi 20...Nb7) **19...d:e5** (Se pare că Fischer a acceptat cu plăcere sacrificiul pionului!) **20.f:e5 C:e5 21.Ng5 Td5!** (Era mai slab 21...Ne7 22.N:e7 D:e7 23.Df4 Td5 24.c4! b:c4 25.N:c4, cu poziţie superioară pentru alb) **22.Df4 Ng7** (Potrivit unor comentatori, luarea la **e3** cu dama ar fi fost o idee mai mult decît greşită; totuşi Ta1 propune: 22...D:c3?! 23.Nf6 Cd7 24.Td3 Db2 25.Ng7!! f5 26.C:f5!!) **23.h4 Tb7! 24.Nf6 N:f6 25.D:f6 D:c3** (Negrul are acum doi pioni în plus şi o poziţie care se pare că rezistă) **26.h5** (Albul trebuie să forţeze atacul, deoarece după ce negrul joacă Dc3—c7—e7—d8, albul nu mai obţine nimic pentru pionii sacrificaţi) **26...g:h5 27.Rh1** (Albul sacrifică al treilea pion, pentru un prezumtiv atac; frumos, dar nu se vede încă eficienţa. La 27.N:h5 urmează 27...De3+ 28.Rh1 T:d4 29.Tde1 Dg3 30.T:e5 Dh4+ cu schimbul damelor şi intrarea într-un final cîştigat de negru) **27...Cg4 28.N:g4** (La 28.Tc1 D:c1 şi 29...C:f6) **28...h:g4 29.Dh6** (Nici acum nu se poate juca 29.Tc1, din cauza 30.Th5+ Rg1 31.De3+ după care negrul cîştigă. Cu un singur tempo în plus, albul ar putea cîştiga partida. Poate tocmai aici trebuie apreciat jocul lui Fischer, capabil să conducă sau să pareze un atac „la milimetru". Vezi diagrama)

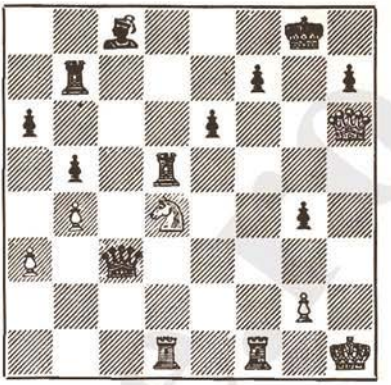

29...Nd7 30.Tf4 (Din nou, ca şi în cîteva din partidele precedente, Larsen ţine neapărat să cîştige. Se putea uşor obţine remiza prin 30.T:f7 R:f7 31.D:h7+ Re8 32.Dh8+ Re7 33.Dg7+ şi nu merge 33...Rd6, din cauza 34.Cf5+ e:f5 35.T:d5+ R:d5 36.D:c3; la joc corect însă —33...Re8— albul nu are mai mult decît şah etern. Şah etern forţat ar fi urmat şi după 31.Tf1+ Tf5 32.D:h7+ Rf8! şi negrul nu poate juca 32...Re8, din cauza 33.Dh8+ Re7 34.C:f5+) **30...f5 31.Df6** (Încă era posibilă remiza prin 31.Dg5+ Rf8 32.Dh6+ Rg8, cu şah etern, dar Larsen era deja în mare criză de timp şi e probabil să nu fi văzut această posibilitate) **31...Nc8! 32.Tff1** (Se revine la atacul prin Tfc1) **32...Tf7** (Eliberat de ameninţările de remiză, negrul trece la contraatac) **33.Dh6 Nb7 34.C:e6?** (După această mutare, albul pierde partida) **34...Df6! 35.De3 Te7 36.Tde1 Td6 37.Dg5+ D:g5 38.C:g5 T:e1 39.T:e1 Nd5! 40.Te8+ Rg7** şi albul cedează pentru a şasea oară consecutiv.

R. FISCHER — T. PETROSIAN

BUENOS AIRES: 6 1/2—2 1/2 (+5 = 3—1)

Într-un interviu acordat înaintea disputării finalei candidaţilor, Boris Spasski, campionul mondial „en titre", a declarat că îl consideră favorit pe Petrosian, care este bine pregătit din punct de vedere

psihologic, dar că l-ar prefera ca adversar pe Fischer, al cărui stil îi convine mai mult decît jocul poziţional al lui Petrosian.

Se pare că desfăşurarea finalei Fischer-Petrosian, începută la 30 septembrie 1971, sub arbitrajul marelui maestru german Lothar Schmid, i-a dat deplină satisfacţie lui Spasski, punctul lui de vedere adeverindu-se în mare măsură. În prima parte a întîlnirii, Petrosian (secundat de marii maeştri Averbach şi Suetin) a obţinut egalitate perfectă, după care însă, din motive pe care le va mărturisi personal după meci, a pierdut patru puncte consecutiv şi astfel Fischer (secundat de marii maeştri L. Evans şi R. Byrne) a devenit pretendentul oficial la titlul mondial de şah.

In preajma plecării sale în Argentina, întrebat de un ziarist străin la Moscova în privinţa faptului că foarte mulţi sînt de părere că va învinge Fischer, Petrosian a răspuns: „Desigur, îi înţeleg foarte bine pe aceşti oameni. Rezultatele obţinute de Fischer în ultimul timp sînt într-adevăr un argument impresionant. Fischer este foarte periculos, dar . . . el este tînăr".

În ceea ce priveşte mult discutata problemă a remizelor, Petrosian a apreciat că „Fischer priveşte remiza ca pe o înfrîngere. Pentru mine, un asemenea rezultat constituie o parte componentă a unei anumite strategii . . . Rezultatele primelor partide vor avea o influenţă hotărîtoare asupra întregii desfăşurări a meciului . . ." Aşadar, departe de optimistele declaraţii ale lui Bent Larsen, făcute înaintea meciului său din semifinale, Petrosian a fost modest şi rezervat.

S-a scris mult despre acest meci, foarte mulţi mari maeştri şi cronicari de specialitate au făcut fel de fel de aprecieri la adresa celor doi adversari. Desigur, cea mai competentă analiză a ceea ce s-a petrecut pe scena teatrului San Martin din Buenos Aires, între 30 septembrie—26 octombrie 1971, a fost făcută de însuşi Petrosian, care într-un articol publicat în săptămînalul sovietic „64" dă o serie de detalii, ce au avut darul să lămurească pe deplin „partea invizibilă" a meciului.

Iată ce a mărturisit Petrosian, printre altele: „Între şahişti cu un înalt nivel, cele mai multe şanse de victorie le are acela care dovedeşte o concepţie mai largă de joc. Ce înseamnă aceasta? Îi este mai uşor celui care în cariera sa a jucat mai multe deschideri cu caracteristici diferite şi deci felurit construite. În ultimii ani, repertoriul meu de deschideri s-a restrîns simţitor, fapt care se întîmplă cu oricare şahist ajuns la o anumită vîrstă. Dacă s-ar relua partidele mele jucate anterior, s-ar găsi în ele Apărarea olandeză, ca şi Gambitul regelui sau tot ceea ce şi-ar dori cineva. Ei bine, din acest punct de vedere, Fischer este un fenomen unic. De exemplu, la 1.e4 a jucat, cu negrul, toată viaţa un singur sistem de apărare. Nu numai

o deschidere, Apărarea siciliană, dar în cadrul acesteia o singură variantă, aceea caracterizată de mutările a7-a6 și d7-d6. Doar în cazuri rare se abate de la această linie, în care se simte ca peștele în apă. Astfel se explică siguranța și rapiditatea jocului său. Variantele profund studiate și de multe ori îmbunătățite de el, le joacă aproape fără cusur. Cu atît mai interesantă este prima noastră partidă din meci. În presa noastră, ca și în cea din alte țări, s-a pus de multe ori întrebarea de unde provine mutarea 11 ... d5. Mă simt obligat să răspund. După încheierea meciului Petrosian-Korcinoi, mi-a fost predat un plic sigilat, care era adresat „cîștigătorului concursului". În această scrisoare, colaboratorul Clubului de șah din Chișinău, candidatul de maestru I. Cebanenco, la analiza ultimei partide Fischer-Taimanov, arată că după 11 ... d5 12.e:d5 N:a3 13.b:a3 Da5 14.Da2 0—0—0 15.Nc4, este destul de puternică mutarea 15 ... Tg8! Găsirea acestei mutări este meritul lui Cebanenco, iar ceea ce se întîmplă înaintea ei pe tablă nu este chiar îmbucurător pentru negru. Ei bine, deschiderea primei partide am jucat-o repede. După 11 ... d5, Fischer a bătut iute ca fulgerul la d5. Doar după 14 ... 0—0—0 s-a gîndit mult, a devenit nervos, iar pe față i-au apărut pete roșii. În acest moment, luminile s-au stins brusc. În sală mai erau aprinse numai becurile laterale de la ușile de ieșire și undeva în spate. Natural, tabla de joc era vizibilă, dar nu într-o lumină normală. M-am ridicat de pe scaun. Arbitrul a oprit ceasul adversarului, dar Fischer a rămas cu ochii ațintiți pe tabla de șah. Trec 5 minute, apoi 10 ... Am chemat translatorul, care l-a invitat și pe arbitru. I-am atras atenția că și Fischer trebuie să părăsească masa de joc. În acest moment, adversarul (și acesta este același Fischer care acordă atîta atenție iluminatului) a fost brusc de acord să se dea drumul ceasului de control și a rămas la masă în continuare în semiîntuneric. Dacă aceasta mi-ar fi povestit-o cineva, aș fi avut îndoieli în a-l crede pe cuvînt ..."

„... Pentru exactitate, precizez că în această primă partidă, spre deosebire de știrile apărute în presă, nu am propus remiză ...„

„... Pentru Fischer, pierderea partidei a doua a fost echivalentă cu o prăbușire. Niciodată în viața mea nu am fost sărbătorit în așa măsură, ca după această victorie. În legătură cu cea de a treia partidă, cineva de la noi a scris că Fischer a făcut un spiritual sacrificiu de pion. Toți cei care joacă de mult șah pot stabili cu ușurință dacă adversarul meu *a pierdut* sau *a sacrificat* acest pion. Realitatea este că Fischer a pierdut pionul „d" și a ajuns repede într-o poziție critică. De astă dată, pentru prima oară în viața mea, am căzut în greșeala de a face repetarea de trei ori a poziției. De obicei sînt un om prudent și m-am temut mereu de două lucruri: să nu dau

în plic, la întrerupere, o mutare imposibilă și, într-o poziție mai bună, să nu fac tripla mutare de remiză. Mulți n-au înțeles de ce în partida a patra am intrat repede în situația de remiză. Adevărul constă în faptul că după ce am aflat de declarația lui Fischer, care afirma că am făcut cu Korcinoi o remiză ridicol de scurtă (n.n. partida a 7-a din meci), am vrut să-l pun în fața unei probleme psihice specifice. Am vrut să-i demonstrez, că dacă vreau să obțin remiză cu albele, aceasta pot să o fac oricînd și fără eforturi deosebite. Așa s-a și întîmplat în partida a patra. Partida a cincea a fost caracterizată de o luptă complicată. În Apărarea rusă am ales o continuare modestă, pe care Fischer nu o studiase în prealabil, după care a ezitat și a intrat într-o poziție mai slabă. A sosit și ziua partidei a șasea. M-am decis pentru Deschiderea engleză. Dacă adversarul meu avea să aleagă lupta înverșunată (Apărarea Grünfeld sau Indiana regelui), îmi era indiferent. Fischer putea să intre însă din nou în continuarea partidei a patra, care ducea spre remiză. Sau să aleg eu riscul? Atunci m-a străfulgerat gîndul: să spună sau să scrie cine ce va vrea, dacă va fi iarăși remiză, va fi remiză. Poate am fost nervos sau . . . Nici pînă astăzi nu pot să explic de ce am făcut mutarea 2.b3. În perioada de înflorire a lui Tal, o asemenea gafă a adversarului a fost pusă pe seama hipnozei. Am ajuns rapid într-o poziție proastă; cu toate că Fischer mărea presiunea, am avut impresia că reușisem să scap cu fața curată. Însă înaintea primului control al timpului, mi-am dat seama că voi pierde un pion. Poziția se părea că era destul de închisă, eu avînd un cal bun, față de nebunul slab al adversarului. La hotel am analizat poziția cu secundanții mei. Se părea că vom reuși să realizăm o fortăreață, peste care să nu poată trece adversarul meu. Ei bine, dacă s-a apreciat că se va putea construi o poziție de apărare, m-am dus să mă culc, rămînînd ca secundanții să analizeze mai departe. Dar despre ce somn poate fi vorba într-o asemenea situație? Peste o oră m-am sculat, m-am așezat din nou la tablă și n-am mai găsit poziția de rezistență. Am analizat pînă dimineața și am constatat că în unele variante poziția ar ține, dar în altele, nu. Nu se vedea remiza, dar nu se vedea nici pierdere sigură. Cînd au revenit secundanții și ei au constatat că nu se poate organiza o linie fermă de apărare. Înainte de a pleca la sală pentru a continua partida întreruptă, m-am hotărît să joc 46.f3, cu toate că în timpul nopții, la analiză, m-am convins că tocmai această mutare nu trebuia să o fac. Numai mie îmi pot imputa continuarea. Am fost infidel convingerii mele: la aprecierea poziției, este necesar să ai capul proaspăt și vederea generală bună. Aceasta contează mai mult decît să te duci obosit să continui partida, chiar dacă ai analizat cu toată profunzimea,

toate variantele posibile. La reluare am jucat mizerabil, practic am pierdut fără luptă. După partida a șasea, Fischer a devenit cu adevărat genial, iar eu ori m-am înfrînt, ori am obosit, sau și alte cauze au concurat, dar ultimele trei partide n-au mai fost șah . . ."

„. . . Ce pot să spun despre jocul adversarului? Fischer, natural, joacă bine și poate învinge pe oricine. Are o putere de joc deosebită. Nu-mi este teamă că exagerez, dacă afirm că între concursuri Fischer sacrifică tablei de șah atîta timp, cît toată echipa noastră olimpică la un loc. Pericolul Fischer se accentuează și prin faptul că el este astăzi port-drapelul occidentului la șah. Mulți organizatori doresc să se termine hegemonia noastră și în acest scop se organizează concursuri, se elaborează literatură șahistă. Acum în sfîrșit a apărut Fischer și simpatia lor se îndreaptă către el".

Rezultatele de 6—0 în meciurile cu Taimanov și Larsen și 6 1/2—2 1/2, împotriva lui Petrosian au demonstrat că Robert Fischer este o personalitate șahistă remarcabilă, nu numai a epocii noastre, dar și a istoriei șahului. Talentul lui deosebit și pasiunea sa pentru șah s-au combinat cu o forță extraordinară. După cum însuși o mărturisește, șahul este viața lui! Altceva la drept vorbind nici nu-l prea interesează. Conform propriilor declarații, și la căsătorie se va gîndi „după ce va ajunge campion mondial".

Scorul realizat de Fischer în cele trei meciuri din acest turneu al candidaților: 18 1/2—2 1/2 (+ 17 = 3—1) este un record în materie. În 1968, în cea de a șaptea ediție a turneului candidaților, Spasski, termina învingător cele trei meciuri cu marii maeștri Gheller, Larsen și Korcinoi cu scorul de 17 1/2—8 1/2 (+11 =13 —1). Și totuși, după partidele jucate anterior între Spasski și Fischer, primul conducea cu un sever 4—1, fără să fi fost încă învins. De aici s-a pornit marea controversă: cine joacă mai bine șah, Spasski sau Fischer? Răspunsul la această spinoasă întrebare, avea să fie dat în vara anului 1972, cînd cei doi mari maeștri s-au întîlnit la Reykjavik.

Partida 1

67. APĂRAREA SICILIANĂ

R. FISCHER — T. PETROSIAN

1.e4 c5 (După insuccesul înregistrat la meciul URSS—Restul lumii, 1970, cînd adoptînd Apărarea Caro — Kann în întîlnirile cu Fischer, Petrosian a realizat doar 1/2 de punct din două partide, fostul campion mondial s-a reîntors la „prima dragoste": Apărarea siciliană) **2.Cf3 e6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cc6 5.Cb5 d6 6.Nf4 e5 7.Ne3 Cf6 8.Ng5** (Teoria recomandă ca în deschidere să nu fie făcute mai multe mutări cu aceeași piesă, pentru a nu rămîne în urmă cu dezvoltarea. Și totuși, ca în orice regulă, apar și unele excepții: cazul Apărării Alehin, în care într-una din variante, negrul mută un cal de trei ori la primele trei mutări: Cg8—f6—d5—b6! În același caz de excepție se situează și deplasarea repetată de trei

ori, a nebunului alb: Nc1—f4—e3—g5, care are ca efect atît avansarea forțată a pionului negru e6—e5, cît și amenințarea de a dubla pionii pe coloana „f", ceea ce constituie o justificare suficientă. De menționat că după 8.C1c3 a6 9.Ca3 Tb8! 10.Ng5 b6, negrul stă bine) **8...Ne6** (8...a6 este mai slab, din cauza 9.N:f6 g:f6 10.C5c3 f5 11.Dh5! Cd4 12.Nc4! Dc7 13.Cd2 C:c2+ 14.Re2 C:a1 15.T:a1, cu poziție cîștigată) **9.C1c3 a6 10.N:f6 g:f6 11.Ca3 d5!** (O importantă întărire a jocului negrului, pregătită în laboratorul școlii de șah sovietice, ca urmare a ultimei partide din meciul Fischer-Taimanov. Ideea, aparținînd la origine maestrului maghiar Sebestyén, a fost dezvoltată de marii maeștri argentinieni Pelikan, Pilnik și alții și aplicată la turneul candidaților de la Amsterdam, 1956, în partida Gheller—Pilnik, cînd s-a jucat: 1.e4 c5 2.Cf3 Cc6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 e5 6.Cdb5 d6 7.Ng5 a6 8.N:f6 g:f6 9.Ca3 d5, adică fără mutarea Nc8—e6 a negrului) **12.e:d5** (La 12.C:d5 N:a3 13.b:a3 urmează 14...f5! cu avantaj) **12...N:a3 13.b:a3 Da5 14.Dd2 0—0—0 15.Nc4 Thg8** (Pentru moment, albul a reușit să rezolve dificilele probleme puse de mutarea 11...d5, dar nu a efectuat rocada. Negrul are însă o poziție superioară. Interesant de semnalat faptul că în acest moment, datorită unui scurtcircuit, în sală s-au stins brusc luminile, care au fost repuse în funcție după 20 de minute, timp în care Fischer, gîndind „à l'aveugle", a avut un răgaz excepțional plasat de „Caissa", pentru a analiza poziția în liniște) **16.Td1** (Cea mai bună continuare; acum albul amenință 17.Nd3 și după 17...N:d5 18.C:d5 D:d5 19.Nf5+ cu cîștig. Vezi diagrama)

(În această poziție s-a produs „momentul critic" al partidei, în special pentru Petrosian, care în continuare nu a mai jucat la „nivelul forte", în care a efectuat deschiderea) **16...Nf5?!** (S-a scris mult pe seama acestei mutări și marii maeștri care au putut face mai tîrziu analizele „la rece", au decretat: Petrosian s-a hotărît să joace la remiză! Desigur, cu un plus de putere de analiză,

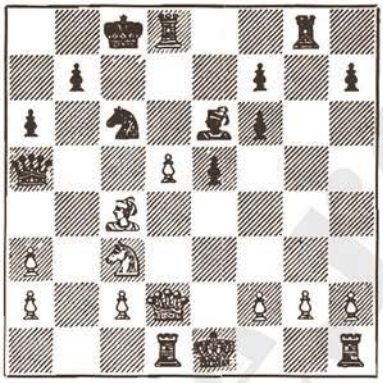

esențial în ierarhizarea marilor maeștri, Petrosian ar fi putut constata că după 16...T:g2! 17.Ce4 Db6! 18.De3 D:e3 19.f:e3 Ng4 20.Tc1 Nf3 21.C:f6 Ce7! Fischer trebuia să lupte pentru remiză; iar la 17.De3 Cd4 18.Rf1 Cf5! 19.Da7 D:c3 20.N:a6 b:a6 21.Da8+ cu șah etern. O altă continuare, care dădea negrului un final mai bun, era 16...Ce7, cu amenințarea Tg4-d4, 17.Ce4 Dc7 18.Dc3 C:d5 19.N:d5 N:d5 20.D:c7+ R:c7 21.C:f6 N:g2 22.C:g8 N:h1. Chiar și așa însă, s-a pus pe bună dreptate întrebarea, de ce nu a jucat Petrosian mutarea 16...Ng4, care promitea mai mult decît mutarea din partidă, adică: 17.f3 Nf5 18.Ce4 T:g2 19.D:a5 C:a5 20.Nd3 T:d5 21.C:f6 T:d3! 22.c:d3 T:a2, încercînd să joace la cîștig) **17.Nd3!** N:d3 (După 17...Cd4 18.N:f5+ C:f5 și eventual 19.Dd3 Cd6! negrul ar fi obținut o poziție superioară) **18.D:d3 Cd4 19.0—0!** (Acum, albul a scăpat de aproape toate primejdiile și avînd în vedere plasamentul pieselor sale, se poate gîndi la „o viață mai bună") **19...Rb8** (Amenință simplu 20... D:c3 21.D:c3 Ce2+) **20.Rh1 D:a3** (Negrul se grăbește să recupereze pionul sacrificat în deschidere, îngrijorat de faptul că albul amenință să intre într-un final superior, după Cc3—e4, c2—c4, și f2—f4) **21.f4!** (În sfîrșit, Fischer „a intrat în mînă", amenințînd deschiderea coloanei „f") **21...Tc8 22.Ce4 D:d3** (Nu se poate 22...D:a2, din cauza 23.Td2!

T:c2 24.T:c2 C:c2 25.De2!; după 23.C:f6? urmează puternic 23...T:g2!) **23.c:d3 Tc2 24.Td2! T:d2 25.C:d2 f5!?** (Într-o poziție fără perspectivă și sub amenințarea unui atac care se profilează din ce în ce mai clar, negrul încearcă să-și activizeze figurile; probabil însă era mai bine 25...Tc8) **26.f:e5 Te8 27.Te1 Cc2 28.Te2 Cd4 29.Te3 Cc2 30.Th3!** (Din nou o mutare de studiu! Fischer, cu excepționala sa forță de analiză a finalurilor de partidă, își croiește drumul spre victorie) **30...T:e5 31.Cf3 T:d5 32.T:h7 T:d3 33.h4! Ce3?** (Datorită crizei de timp, Petrosian nu vede mutarea mai bună 33...Cd4! care ar fi putut îndepărta calul alb, încercînd să obțină remiza) **34.T:f7 Td1+?!** (O nouă inexactitate; trebuia 34...Rc8 pentru a se apropia de pionul „h". 35.h5 Td1+ 36.Rh2 Td7! și după schimbul turnurilor nu merge h5—h6, din cauza intrării regelui negru în pătratul pionului liber) **35.Rh2 Ta1 36.h5! f4** (La 36...T:a2 urma 37.Rh3! T:g2 38.h6 Tg6 39.h7 Th6+ 40.Rg3 și după Cf3—g5 pionul „h" se transformă) **37.T:f4 T:a2 38.Te4! C:g2 39.Rg3 Ta5 40.Ce5!** și negrul cedează, deoarece toate căile de acces spre pionul liber „h" sînt barate, iar calul negru este practic pierdut.

Partida a 2-a

68. APĂRAREA GRÜNFELD

T. PETROSIAN — **R. FISCHER**

1.d4 (Una din mutările de deschidere preferată de Petrosian, în timp ce Fischer renunță foarte rar la 1.e4) **1...Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 d5 4.Nf4** (O mutare solidă și suficient de elastică, după care îl recunoaștem în sfîrșit pe echilibratul Petrosian, jucătorul care din start gîndește în primul rînd la remiză. În meciul U.R.S.S.—Restul lumii, 1970 a jucat 4.Cf3 Ng7 5.c:d5 C:d5 6.Nd2, cu ușor avantaj pozițional) **4...Ng7 5.e3 c5** (Mutarea din partidă, încercată cu succes de marele maestru ceh V. Hort, la interzonalul de la Palma de Mallorca, este totuși riscantă. Desigur, mai solidă ar fi mutarea 5...c6, dar cu dezavantajul de a permite albului o inițiativă de lungă durată; se poate juca cu mai puține griji 5...0—0) **6.d:c5 Da5 7.Tc1 Ce4!?** (Fischer își continuă propriul său „destin", deși în „Teoria deschiderilor", marele maestru sovietic Boleslavski pretinde că pentru negru este obligatoriu 7...d:c4, deoarece după 7...Ce4 8.c:d5 C:c3 9.Dd2, albul are avantaj) **8.c:d5!** (O continuare mai bună decît cea din partida Reshevsky—Hort, Palma de Mallorca, 1970, unde s-a jucat 8.Cf3 C:c3 9.b:c3 N:c3+ 10.Cd2 Ne6 11.c:d5 N:d5 12.e4 N:a2! 13.Ta1 și după 13... Cc6! negrul are o poziție cîștigată) **8...C:c3 9.Dd2! D:a2** (Forțat, altfel negrul rămîne cu un pion în minus, fără nici o compensație) **10.b:c3** (În comentariile sale, fostul campion mondial M. Botvinnik consideră că era mai bine 10.T:c3 N:c3 11.D:c3 0—0 12.Nc4, cu joc excelent) **10...Da5** (Schimbul damelor ar fi dat albului posibilitatea să păstreze pionul în plus: 10...D:d2 11.R:d2 Cd7 12.Nb5 0—0 13.N:d7 N:d7 14.e4! și 15.Ne3) **11.Nc4!** (Împiedică mutarea e7—e5 și eliberează cu tempo zona rocadei) **11...Cd7!?** (Negrul alege o cale mai complicată pentru recuperarea pionului. Deși ar fi însemnat o întîrziere în dezvoltare, totuși era mai sigur 11...D:c5, cu joc satisfăcător) **12.Ce2! Ce5** (La 12...C:c5 urma 13.f3! În orice caz, negrul are deja poziție inferioară) **13.Na2 Nf5?** (Se pare că Fischer nu se simte în apele lui; e de nerecunoscut în această partidă; recomandabil și justificat era 13...D:c5. Urmărind probabil o dezvoltare mai rapidă a figurilor, Fischer se pare că nu a calculat exact consecințele schimbului calului din e5. Încă nu mergea 13...0—0, din cauza 14.d6!) **14.N:e5! N:e5 15.Cd4!** (Mutarea care l-a adus pe negru într-o poziție virtual pierdută) **15...D:c5 16.C:f5 g:f5** (Insuficient dezvoltat și cu regele rămas în centru, negrul are slabe șanse de salvare) **17.0—0 Da5** (Interzice pentru moment înaintarea c3—c4) **18.Dc2! f4** (Punctul slab al poziției negrului constă tocmai în faptul că pionul „f" nu poate fi apărat pe cîmpul pe care se află, iar prin înaintarea sa se creează albului diagonale și linii deschise pentru atac) **19.c4 f:e3?!** (O

nouă inexactitate; era necesar 19...b6, pentru stoparea pionului c4. Vezi diagrama)

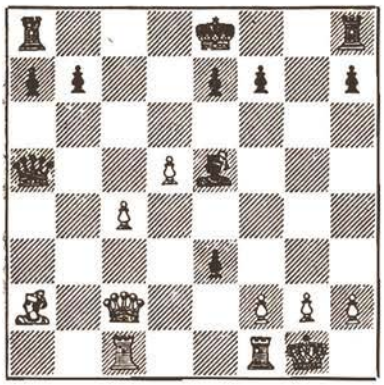

20.c5!! (În cel mai pur stil... fischerian! Fără a da atenție contraatacului negrului, Petrosian conduce cu toată energia partida spre victorie) **20...Dd2** (Orice altă continuare era nesatisfăcătoare; la 20...e:f2+ 21.D:f2!, iar la 20...Nd4 21.d6 e:f2+ 22.Rh1 N:c5 23.N:f7+ R:f7 24.Df5+ și 25.T:c5, cu atac câștigător) **21.Da4+ Rf8 22.Tcd1 De2** (La 22...e:f2+ 23.T:f2 N:h2+ 24.Rf1 și d5—d6!) **23.d6!** (Strategic, albul deține toate premisele pentru victorie: crearea unui pion liber, deschiderea diagonalei a1—h8 și coloana deschisă pentru acțiunea turnurilor) **23...Dh5** (Nici acum nu merge 23...e:f2+ 24.T:f2 N:h2+ 25.R:h2 D:f2 26.d:e7+ R:e7 27.Td7 + Rf8 28.Dc4 și atacul de mat nu mai poate fi parat; dacă 26...Rg7 27.Dg4+ din nou cu atac de mat) **24.f4!** (O astfel de poziție pune în valoare latura artistică a șahului: Petrosian oferă un spectaculos și util sacrificiu de calitate, care elimină definitiv rezistența negrului) **24...e2** (În mare dificultate, Fischer încercă „marea cu degetul"; se mai putea prelungi rezistența cu 24...Nf6, dar după 25.Td5 Dg6 26.Te1 Tg8 27.g3, situația negrului nu era mai bună) **25.f:e5** (Sacrificiul de calitate, intenționat de Petrosian la mutarea 23.d6) **25...e:d1D 26.T:d1 D:e5 27.Tf1** (Negrul joacă numai cu dama, turnurile fiind afară din joc; practic, cu turn și un nebun în plus, albul trebuie să câștige rapid) **27...g6 28.Db3 Rg7** (La 28...Re8 29.D:b7 Td8 30.c6 și câștigă) **29.Df7+ Rh6 30.d:e7 f5 31.T:f5 Dd4+ 32.Rh1** și negrul cedează, după o excepțională serie de 20 de partide câștigate consecutiv în cadrul marilor concursuri: interzonalul Palma de Mallorca și meciurile cu Taimanov, Larsen și Petrosian. De remarcat jocul exemplar al lui Petrosian, care sesizînd momentul de slăbiciune al marelui maestru american, a concretizat excelent.

Partida a 3-a

69. APĂRAREA FRANCEZĂ

R. FISCHER — T. PETROSIAN

1.e4 e6 2.d4 d5 3.Cc3 Cf6 4.Ng5 d:e4 (Varianta Rubinștein, care în general duce numai la remiză, jucată adeseori de Alehin, După 4...Ne7 5.e5 Cfd7 6.h4! albul obține inițiativa) **5.C:e4 Ne7** (Petrosian cunoaște foarte bine această deschidere, pe care a jucat-o în câteva partide din meciul său cu Spasski pentru campionatul mondial, 1966) **6.N:f6 g:f6** (Merge și 6...N:f6, dar după aceasta înaintarea pionului la c5 este dificilă) **7.g3** (E cert că Petrosian a așteptat această mutare, cunoscută ca o preferință a lui Fischer, care are drept scop anihilarea coloanei „g". Iată deci motivul mutării 6...g:f6; teoria recomandă 7.Cf3 sau 7.Dd2, dar nu o dată marii maeștri ne-au demonstrat că șahul are încă destule resurse nedescoperite) **7...f5 8.Cc3 Nf6** (Atacă pionul d4 și pentru moment împiedică Dd1—d2, cu degajarea Te1) **9.Cge2** (După 9.Cf3 c5 10.d:c5 Da5, negrul stă bine) **9...Cc6!** (O mutare considerată ca inovație a lui Petrosian, după care albul e obligat să cedeze un pion. Într-o partidă Opocensky—Flohr, 1932, după 7...c6 8.Ce2 f5 9.C4c3 b6, negrul a intrat într-o poziție mai slabă) **10.d5 e:d5 11.C:d5 N:b2 12.Ng2!** (Se pare că Fischer a reintrat „în mînă"! După un sacrificiu de pion, oferă și o calitate, desigur pentru atac) **12...0—0** (Circum-

spect, Petrosian nu acceptă calitatea oferită atît de larg de Fischer) **13.0—0 Nh8** (Refuzul categoric al calității oferite de alb se bazează pe continuarea 13...N:a1 14.D:a1 f6 15.Cef4, cu amenințări periculoase din partea albului, care compensează suficient calitatea cedată. Cu mutarea din partidă, Petrosian a urmărit, se pare, evitarea manevrei albului Ce2—f4—h5, dar Korcinoi e de părere că se putea juca 13...Ng7 14.Cef4 Ce5 15.Ch5 c6 16.C:g7 R:g7 17.De2 Te8, cu joc satisfăcător) **14.Cef4 Ce5!** (Pregătește c7—c6, pentru eliminarea puternicului cal din d5 și totodată aduce și calul în zona rocadei, pentru apărare) **15.Dh5 Cg6 16.Tad1 c6 17.Ce3 Df6 18.Rh1** (Albul pregătește o eventuală deschidere a coloanei „h" și mutarea Ng2—h3, cu evitarea schimbului damelor, care s-ar fi produs forțat după 18.Nh3 C:f4 19.g:f4 Dg6+) **18... Ng7 19.Nh3 Ce7 20.Td3 Ne6 21.Tfd1 Nh6!** (Negrul se apără cu toate forțele, căutînd să anihileze vigurosul atac al figurilor albe. Vezi diagrama)

22.Td4?! (O mutare care dă prilej negrului să slăbească atacul adversarului. Toți comentatorii au fost de părere că era mai bine 22.C:e6 f:e6, cu continuările 23.Td7 N:e3 24.f:e3 Tb8 25.e4! Tf7 26.Te1± sau 23.C:f5 C:f5 24.N:f5 D:f5 = sau 24...N:f5 25.Td6 Dg5 26.D:h6=) **22...N:f4 23.T:f4 Tad8! 24.T:d8?** (Un schimb în favoarea negrului, care are un pion în plus; turnul alb trebuie păstrat, mutîndu-se eventual pe cîmpul b1, iar după 24...Dg6 25.Df3 Td7 26.Rg1 și pionul f5 cade) **24...T:d8** (Acum negrul este cel care are superioritate poziționlă) **25.N:f5** (Era mai slab 25.C:f5 Da1+ 26.Rg2 Nd5+ 27.f3 Cg6∓ sau 25...Td5 26.C:e7+ D:e7 27.De2? Te5! și negrul cîștigă) **25...C:f5 26.C:f5 Td5!** (Atacul albului este complet anihilat și negrul rămîne cu poziție avantajoasă) **27.g4** (Nu merge 27.Ch6+ din cauza 27...Rg7, cu avantaj decisiv) **27...N:f5 28.g:f5 h6 29.h3 Rh7?!** (În criză de timp, Petrosian nu mai conduce finalul la nivelul la care a jucat pînă aici; o continuare bine motivată era 29...Td2 30.Df3 T:c2 31.De4 Td2 32.De8+ Rh7 33.Tg4 Td8! și negrul se apără; la 31.De3 Rh7 32.D:a7 Dg5 33.De3 T:a2, cu cîștig) **30.De2 De5** (O nouă ocazie de joc mai activ era 30...Da1+ 31.Rh2 Td1 32.De4 Te1 sau 30...Dg5 31.Df3 Td2 32.Tg4 Df6 33.De3 Td1+ 34.Rg2 D:f5 35.De8 Dd5+ cu final cîștigat; pentru următoarele 10 mutări Petrosian mai avea însă cinci minute de gîndire) **31.Dh5 Df6 32.De2 Te5 33.Dd3 Td5??** (O gravă greșeală... de regulament, care permite lui Fischer, într-o poziție virtual pierdută, să solicite remiza prin repetarea de trei ori a aceleeași poziții, cu 34.De2. După 33...a6 sau 33...b5, negrul putea juca în continuare la cîștig, avînd o structură de pioni mai bună) **34.De2** și remiză... conform regulamentului!

Partida a 4-a

70. APĂRAREA SICILIANĂ

T. PETROSIAN — R. FISCHER

1.c4 c5 2.Cf3 (Probabil, Petrosian a evitat cu bună știință continuarea 2.Cc3, caracteristică Deschiderii engleze, contra căreia Fischer studiase un sistem foarte eficient de apărare: 2...g6 3.g3 Ng7 4.Ng2 Cc6 5.b3 e6 6.Nb2 Cge7 7.Ca4 N:b2 8.C:b2 0—0 9.e3 d5, cu joc mai bun. Dacă 3.Cf3 Ng7 4.d4 c:d4 5.C:d4 Cc6, albul pierde un tempo pentru retragerea calului) **2...g6 3.d4 c:d4**

4.C:d4 Cc6 5.e4 Cf6 6.Cc3 d6! (Pînă aici ca în partida a doua din meciul Fischer—Larsen) **7.f3** (La **7.Ne3** urma **7...Cg4**, iar după **7.Cc2 Ng7 8.Ne2 Cd7! 9.Nd2 Cc5 10.0—0 0—0 11.b3 a5!** negrul stă mai bine) **7...C:d4 8.D:d4 Ng7 9.Ne3 0—0 10.Dd2 Da5 11.Tc1 Ne6 12.b3** (O mutare care a înlocuit clasica continuare **12.Cd5**, la care s-a renunțat, datorită răspunsului **12...D:a2**, care egalează) **12...Tfc8 13.Ne2 a6 14.Cd5** (După **14.0—0 b5! 15.Cb1 b4!** negrul stă foarte bine) **14...D:d2+ 15.R:d2 C:d5 16.c:d5** (Albul ar fi căpătat unele șanse numai prin **16.e:d5**) **16...Nd7 17.T:c8+ T:c8 18.Tc1 T:c1 19.R:c1 Rf8 20.Rc2 e6** și remiză. O reeditare, cu intervertire de mutări, a partidei a treia din meciul pentru titlul mondial, Spasski—Petrosian, 1969, continuată pînă la mutarea a 43-a, la analiza căreia, după mutarea a 19-a, marele maestru Korcinoi conchidea: „comentarea partidei mai departe nu are rost. Orice jucător de categoria I, jucînd cu suficientă acuratețe, ar fi rezistat în această poziție împotriva unui mare maestru cu experiență..."

Partida a 5-a

71. APĂRAREA RUSĂ

R. FISCHER — T. PETROSIAN

1.e4 e5 2.Cf3 Cf6 (O idee de apărare, pe care Petrosian a introdus-o în repertoriul său cu ocazia meciului cu Spasski din 1969, pentru titlul mondial; scopul: remiză cu negrele și tentativă de cîștig cu albul) **3.C:e5 d6 4.Cf3 C:e4 5.d4** (În partidele a 13-a și a 15-a, ale meciului Spasski—Petrosian din 1969, s-a jucat **5.De2 De7 6.d3 Cf6 7.Ng5 D:e2+ 8.N:e2 Ne7 9.Cc3 c6 10.0—0 Ca6!** cu egalitate) **5...Cf6** (Negrul renunță la mutarea teoretică **5...d5**, atît pentru a nu ceda adversarului importantul cîmp e5, cît și pentru a realiza un control mai eficace asupra cîmpului d5) **6.Nd3 Ne7 7.h3** (Împiedică **Nc8—g4**; după **7.0—0 0—0 8.Ng5 Ng4**, negrul egalează) **7...0—0 8.0—0 c6** (Obișnuit se continuă cu **8...Te8 9.c4 Cc6**, care dă o ușoară inițiativă albului. Mutarea din partidă este o noutate, care îl aduce pe Fischer în fața unor probleme ce trebuie rezolvate direct la tablă) **9.Te1 Cdb7 10.Nf4 Te8 11.c4 Cf8 12.Cc3 a6** (Petrosian desfășoară un joc original, demonstrînd încă o dată grija cu care s-a pregătit pentru acest meci: renunțarea la mutarea **d6—d5**, luarea sub control a cîmpurilor **b5** și **d5**, iar acum pregătirea mutării **b7—b5**, în vederea unei „explozii" pe aripa damei. Vezi diagrama)

13.Db3?! (O mutare care ni-l arată pe Fischer încă în zona „punctului mort". Plasînd dama într-o poziție relativ inactivă, probabil în ideea împiedicării înaintării **b7—b5**, albul va avea dificultăți în exploatarea avantajului de spațiu pe care l-a realizat din deschidere. Era mai bine **13.d5! c:d5 14.c:d5 b5 15.b4 Nb7 16.a4!** și chiar după **13...c5**, albul ar fi avut poziție superioară) **13...Ce6! 14.Nh2** (În ideea controlului asupra cîmpului b6, albul fixează nebunul pe o poziție pasivă; ar fi fost mai bine **14.Ne3**) **14...Nf8 15.Te2 b5 16.Tae1 Ng7 17.Dc2** (Reactivează dama și dă posibilitatea de joc pionului „b") **17...g6 18.b4 b:c4** (Forțat, altfel albul joacă **c4—c5** și îl împiedică pe negru să aducă dama la b6, o mutare care face parte din schema de joc a partidei) **19.N:c4 Cc7!** (Cu **19...d5?!** se putea cîștiga pionul b4, creîndu-se însă condiții excelente de joc pentru alb: **20.Nd3 N:b4 21.Tb1 Da5 22.Ca4!**) **20.Nb3?** (Din nou Fischer joacă inexact!

E clar că nu e în apele lui. Schimbarea turnului din e8 îi dădea posibilitatea să forțeze înaintarea d6—d5, prin 20.T:e8 Cc:e8 21.Db3 d5) **20...T:e2 21.T:e2 Ccd5! 22.a3** (Poate era mai bine schimbarea imediată a calului din d5) **22...a5!** (Acum schimbul devine obligatoriu) **23.C:d5 c:d5** (Negrul are astfel sub control și importantul cîmp e4) **24.b5 a4** (Pentru a nu da posibilitatea legării pionilor „a" și „b" prin a3—a4, în care caz pionul b5 ar fi devenit un pericol real pentru negru) **25.Na2** (Era mai slab 25.N:a4, din cauza 25...Da5, după care negrul recîștigă pionul cu avantaj pozițional) **25...Db6** (În sfîrșit, negrul și-a realizat ideea preconizată încă de la mutarea 12...a6; imediat după partidă, Petrosian considera însă că era mai bine 25...Da5! și manevra Ta—c8 și Cf6—e4, cu presiune și control pe cîmpul c3) **26.Db1 Ta5 27.Tb2 Ce4** (Se putea juca și 27...Ce8, cu ideea Ce8—c7 și cîștigarea pionului b5, dar fără compensație, deoarece pionul în plus al negrului e fără valoare, mai ales după schimbul damelor) **28.Nf4 Cc3 29.Dc2 T:b5** (După 29...C:a2 30.T:a2 D:b5 31.Tb2, albul preia inițiativa) **30.T:b5 C:b5 31.D:a4 Da6! 32.D:a6 N:a6 33.Ne3** (La 33.N:d5? sau 33.a4? negrul cîștigă un nebun prin 33...Cc3!) **33...C:a3 34.N:d5** (S-a ajuns la egalitate perfectă) **34...Nc4 35.Nc6 Cc2 36.Nd2 Ne2 37.Ne4 N:f3 38.N:c2 Nd5** și remiză.

Partida a 6-a

72. DESCHIDEREA NIMZOVICI

T. PETROSIAN — R. FISCHER

1.Cf3 (Într-unul din comentariile sale, Korcinoi spunea: „Chiar pe baza primei mutări făcute de ex-campionul mondial, pot trage concluzia că Petrosian, ca și în prima partidă, nu este în dispoziție de luptă..."; la rîndul său, O'Kelly, era de părere că: „Fără a critica calitatea acestei mutări, se poate spune în principiu, că albul a adoptat o atitudine pasivă, avînd drept scop reintrarea într-un sistem de joc al negrului cu un tempo în plus, ceea ce arată intenții pașnice. Acest mod de a vedea lucrurile nu este convenabil cu albul, într-un meci atît de scurt și trădează teama de adversar". Însă pe bună dreptate, S. Samarian conchide: „Poate că asemenea concluzii ar putea fi eventual trase din continuarea partidei. În ceea ce privește prima mutare, credem că Reti, Nimzovici și alți mari jucători care au folosit-o de atîtea ori, n-ar fi de acord s-o considere ca debutul unui joc la remiză!") **1...c5 2.b3 d5 3.Nb2?** (Dacă această mutare s-ar fi făcut într-o partidă în care ar juca cu albul fostul campion mondial Lasker, am fi fost înclinați să considerăm că a făcut-o cu bună știință, pentru a-și putea mobiliza gîndirea și efortul, mod în care proceda adesea, pentru ca pînă în final să cîștige. Dar asta se petrecea în perioada de tangență a secolelor XIX cu XX, atunci cînd teoria mai avea încă destule pete albe. O astfel de mutare făcută astăzi, cînd unii mari maeștri afirmă că șahul este în pragul rutinizării prin remiză, și încă din partea unui Petrosian, cotat ca unul din marii cunoscători ai teoriei, nu se poate aprecia decît ca o greșeală gravă. Toate tratatele de teorie arată că trebuia 3.e3, pentru a-l împiedica pe negru să-și formeze un centru puternic de pioni, iar la 3...f6 să poată răspunde cu 4.d4!. În situația din partidă, negrul a preluat inițiativa, pe care o va păstra pînă la victorie) **3...f6 4.c4 d4** (Acum apare clar inutilitatea mutării Nb2) **5.d3 e5** (În partida a 9-a, cu Korcinoi, Petrosian a realizat o poziție asemănătoare, dar cu două tempo-uri în plus, ceea ce a dat posibilitate negrului să-și construiască un centru solid, foarte avansat) **6.e3 Ce7** (Fischer își trimite calul spre aripa damei, unde va fi teatrul viitoarelor operații) **7.Ne2 Cec6 8.Cbd2 Ne7 9.0—0 0—0 10.e4** (Ca și în partida a 9-a, cu Korcinoi, Petrosian trece în schema sistemului Benoni, dar cu culorile inversate, încercînd să se baricadeze în spatele unui zid de pioni. Nici 10.e:d4 nu ar fi dat un joc mai bun albului) **10...a6 11.Ce1 b5** (Profitînd de pozițiile pasive ocupate de figurile albe, Fischer dezlănțuie atacul pe aripa damei)

12.Ng4 N:g4 (Cedarea nebunului „bun", a fost calculată de Fischer încă de la mutarea 10...a6, avînd în vedere avantajul de spațiu de care dispune) **13.D:g4 Dc8!** (Schimbul damelor ar fi clar în avantajul negrului) **14.De2 Cd7 15.Cc2?** (Era necesar un contraatac pe flancul regelui, prin 15.g3, Ce1—g2 și f2—f4) **15...Tb8 16.Tfc1 De8** (Fischer intenționează să aducă dama la f7, pentru a mări presiunea asupra cîmpului c4, cheia poziției) **17.Na3** (O mutare cu dublu scop: să joace eventual b3—b4, ceea ce ar mai reduce dificultățile pe care le întîmpină albul și de a împiedica manevra Ne7—d8—a5) **17...Nd6 18.Ce1** (Renunțînd la ideea b3—b4, ajutîndu-se eventual de Tab1) **18...g6** (Bine asigurat pe flancul damei, Fischer începe acțiunile de tatonare și pe aripa regelui, amenințînd eventual f6—f5, cu deschiderea diagonalei d8—h4; acum s-ar putea aduce nebunul la g5, cu atac asupra calului din d2, care supraveghează importantul cîmp c4) **19.c:b5** (Petrosian a considerat momentul potrivit să iasă din pasivitate) **19...a:b5 20.Nb2 Cb6 21.Cef3** (O călătorie care aduce o pierdere de tempo-uri: Cf3-e1-c2-e1-f3. Se pare că Petrosian, în timpul partidei și-a modificat în permanență planul de joc în funcție de adversar, în timp ce Fischer conduce consecvent „programarea" întregului ansamblu de piese negre) **21...Ta8 22.a3 Ca5 23.Dd1 Df7** (Acum cîmpul critic al negrului este b3, pe care albul a început să-l asalteze) **24.a4 b:a4 25.b:a4 c4 26.d:c4 Ca:c4 27.C:c4 C:c4 28.De2** (Fiecare jucător a reușit să-și creeze cîte un pion liber, însă din punct de vedere valoric, fără îndoială că pionul central d4 este cu mult mai prețios, decît cel marginal a4. Vezi diagrama)

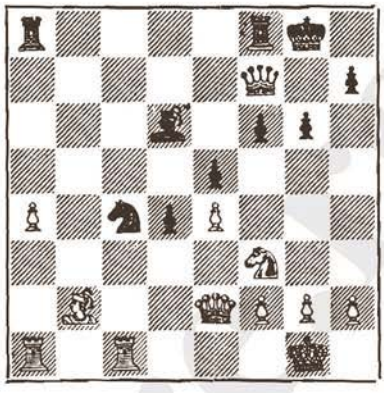

28...C:b2 (Numai un jucător, care conduce cu virtuozitate finalurile, ar fi renunțat la un cal „forte" pentru un nebun „slab". Și Fischer este cunoscut ca un excepțional finalizator al pozițiilor simple, în care are un avantaj cît de mic) **29.D:b2 Tfb8 30.Da2 Nb4!** (Activizarea nebunului cu dublu scop: de a împiedica aducerea calului la d3 — ceea ce ar îngreuia înaintarea f6—f5 — și eventual plasarea lui la c3, luînd sub control toate cîmpurile negre din raza sa de acțiune) **31.D:f7+ R:f7 32.Tc7+ Re6** (Pionul h6 este fără importanță) **33.g4!** (Interzice înaintarea f6—f5; la 33.T:h7 ar fi urmat 33...Nc3, cu cîștigarea pionului a4) **33...Nc3 34.Ta2 Tc8! 35.T:c8** (La 35.T:h7? negrul cîștiga prin 35...d3 36.Tb7 Na5! 37.Tb5! Tc1+ 38.Rg2 Nc3! 39.Tb3 Tc8! și 40...Tc2; sau 35...Tc4 36.Tb7 Tc:a4 37.T:a4 T:a4 38.Tb6+ Rd7! și forțat 39.Tb1, după care finalul este pierdut pentru alb; la 39.g5 d3 40.g:f6 Ta1+ 41.Rg2 d2 42.f7 Re7 43.Tb7+ Rf8 44.Cg5 Tg1+ 45.R:g1 d1D+ 46.Rg2 Dg4 și negrul cîștigă) **35...T:c8 36.a5 Ta8 37.a6 Ta7 38.Rf1 g5!** (Oprește orice tentativă de contraatac a pionilor albi, regele negru urmînd să acționeze pe aripa damei) **39.Re2 Rd6 40.Rd3 Rc5** (Se amenință luarea pionului a6) **41.Cg1** (Singura posibilitate de activizare a calului) **41...Rb5 42.Ce2 Na5 43.Tb2+** (Nici alte continuări nu salvează poziția albului; atît după 43.Cg3 R:a6 44.Cf5 Tc7 45.Tc2 Tb7 46.Tc6+ Ra7 47.Tc5 Ne1 48.Re2 Nc3, cît și după 43.Cc1 T:a6 44.Cb3 Rb4 45.Tb2 Ra3 46.Cc5 Tc6 47.Tb3+ Ra2 48.Tb5 Nb4 49.T:b4 T:c5 50.Tb6 Tc3+ 51.Re2 Tc2+ negrul stă la cîștig) **43... R:a6 44.Tb1 Tc7 45.Tb2 Ne1 46.f3** (Un răspuns mecanic, care dă negrului un tempo foarte important pentru reorganizarea atacului final; era mai bine

46.Tb1 şi negrul nu poate juca 46...N:f2, din cauza 47.Tf1 Ne3 48.T:f6+ cu bune şanse de remiză; în consecinţă, negrul urma să joace forţat 46...Na5, după care Korcinoi propune următorul plan: evitînd schimbul turnurilor, negrul îşi poate aduce regele la c6 şi obligîndu-l pe alb să ocupe coloana „a", să pătrundă cu regele pe coloana „b") **46...Ra5 47.Tc2 Tb7** (Schimbul turnurilor ar conduce la remiză) **48.Ta2+ Rb5 49.Tb2+ Nb4 50.Ta2 Tc7 51.Ta1 Tc8 52.Ta7?!** (Orice ieşire a albului din dispozitivul de apărare îi grăbeşte pierderea, deşi nici 52.Ta2 nu-l salva, deoarece negrul poate continua eficace, fie prin 52...h5, cu deschiderea şi pătrunderea pe coloana „h", fie prin 52...Ne7 53.Ta1 Rb4 etc.) **52...Na5!** (Turnul alb a fost izolat, departe de teatrul de operaţii) **53.Td7 Nb6 54.Td5+ Nc5 55.Cc1 Ra4 56.Td7 Nb4 57.Ce2 Rb3 58.Tb7** (Nu merge 58.Ta7, din cauza 58...Tc2) **58...Ta8 59.T:h7 Ta1 60.C:d4+** (Normal, aici albul trebuia să cedeze) **60...e:d4 61.R:d4 Td1+ 62.Re3 Nc5+ 63.Re2 Th1 64.h4 Rc4 65.h5 Th2+ 66.Re1 Rd3** şi albul cedează.

Partida a 7-a

73. APĂRAREA SICILIANĂ

R. FISCHER — T. PETROSIAN

1.e4 c5 2.Cf3 e6 3.d4 c:d4 4.C:d4 a6 (Căutări, căutări, mereu căutări, pentru găsirea unui antidot împotriva lui Fischer, despre care se spune că are un repertoriu limitat de deschideri ...dar cîştigă aproape tot ce joacă. În această partidă, Petrosian a ales varianta Paulsen, renunţînd la 4...Cc6, ca în prima partidă din meci) **5.Nd3** (Se mai putea juca 5.c4 sau 5.Cc3) **5...Cc6 6.C:c6 b:c6** (Teoria recomandă 6...d:c6; cu mutarea din partidă, se dă posibilitate albului să obţină o iniţiativă îndelungată prin 7.0—0. Petrosian însă nu a uitat că în prima partidă din meciul cu Spasski, din anul 1969, a deschis scorul cu această variantă) **7.0—0 d5 8.c4** (În două din partidele jucate în meciul sus-citat —1 şi 17 — s-a continuat cu 8.Cd2; ca şi în alte ocazii Fischer a redescoperit mutarea „egalizatoare" 8.c4) **8...Cf6 9.c:d5 c:d5 10.e:d5 e:d5** (Într-o partidă Averbach-Taimanov, campionatul URSS, 1960, s-a jucat 10...C:d5 11.Ne4 Ne7 12.Cc3 Nb7 13.Da4+ Dd7 14.D:d7+ R:d7 15.Td1 Nf6 16.C:d5 N:d5 17.N:d5 e:d5 18.T:d5+ Re6 19.Td2 Thd8 20.Te2 Rf5 21.Ne3 şi negrul nu are nici o compensaţie pentru pionul pierdut; în partida Parma—Pachman, Mar del Plata, 1962, s-a continuat însă cu 11...Ta7! 12.N:d5 D:d5 13.D:d5 e:d5 14.Cc3 Ne6 15.Ne3 Td7 16.Nd4 f6, cu joc egal. Majoritatea comentatorilor sînt de părere că era mai bine 10...C:d5 şi cu toate că negrul ar fi avut un pion izolat, ar fi fost mai uşor de menţinut egalitatea, decît după mutarea din partidă) **11.Cc3!** (O mutare pe care Fischer a gîndit-o timp de 20 de minute, lucru rar întîlnit în evoluţia americanului) **11...Ne7 12.Da4+!** (Se pare, o strategie nouă în această situaţie, care dă albului un tempo important, iar pentru negru se nasc noi dificultăţi. Într-o partidă Matanovici—Ree, 1966, s-a jucat 12.Ne3 0—0 13.Nd4 Ne6 14.Te1, cu avantaj poziţional pentru alb) **12...Dd7** (Atît Korcinoi, cît şi L. Szabo sînt de părere că era mai bună continuarea 12...Nd7 13.Dc2 0—0. Fără damă, negrul intră într-o poziţie fără speranţă. Petrosian însă a apreciat că după schimbul damelor va putea realiza uşor remiza, dar din păcate s-a înşelat) **13.Te1** (Fischer, în general, nu riscă. Sacrificiul de calitate oferit de negru prin 13.Nb5 a:b5 14.D:a8 îl consideră neavenit, deoarece după 14...0—0, negrul ar obţine un contrajoc foarte bun. Albul are şi aşa poziţie cîştigată) **13...D:a4 14.C:a4 Ne6 15.Ne3** (În comentariul său, L. Polugaevski e de părere că „finalul rezultat se arată a fi foarte dificil pentru negru. Albul are majoritatea de pioni pe flancul damei, iar pionul central a negrului este solid blocat. În plus, Fischer reuşeşte să realizeze schimbul nebunilor de cîmpuri negre şi să ocupe importantul cîmp „c5". Vezi diagrama)

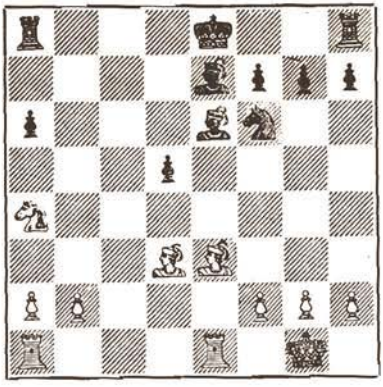

15...0—0 (După 15...Cd7 16.f4 g6 17.Nd4 0—0 18.Tac1+) **16.Nc5** (Albul propune schimbul nebunilor, după care apărarea negrului devine penibilă) **16... Tfe8 17.N:e7 T:e7 18.b4!** (Acum și pionul a6 a rămas imobilizat, deoarece la a6—a5, albul realizează un periculos pion liber prin b4—b5) **18...Rf8 19.Cc5 Nc8 20.f3! Tea7** (Negrul este „K.O. tehnic". Practic nu mai are ce muta. Schimbul 20...T:e1+ ar fi contribuit la accentuarea crizei în propria tabără) **21.Te5 Nd7 22.C:d7+** (Istoria din partida a șasea se repetă: Fischer schimbă un cal excelent plasat, pe un nebun slab al adversarului, dar intuind precis cîștigul) **22...T:d7 23.Tc1** (Ocupă și cea de a doua coloană liberă, cu intenția de a pătrunde pe orizontalele a șasea sau a șaptea) **23...Td6 24.Tc7 Cd7 25.Te2 g6 26.Rf2 h5 27.f4 h4 28.Rf3 f5 29.Re3** (Deoarece pionii negri s-au autoblocat, regele alb încearcă să-și ajute ofițerii la lichidarea rezistenței adversarului) **29...d4+ 30.Rd2 Cb6** (Altceva nu mai era posibil, în afară de... cedarea partidei) **31.Tee7 Cd5 32.Tf7+ Re8 33.Tb7 C:f4 34.Nc4** și negrul a cedat. O partidă în care, cum scrie S. Samarian, negrul „nu a avut nici un cuvînt de spus", iar O'Kelly o consideră „o realizare tehnică magistrală" pentru alb.

Partida a 8-a

74. GAMBITUL DAMEI

T. PETROSIAN — R. FISCHER

1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cf3 d5 4.Cc3 (Se mai poate juca și 4.Ng5) **4...c5** (Apărarea semi-Tarrasch, care face parte din repertoriul lui Fischer) 5.e3 (În partida a cincea din meciul său cu Petrosian, 1969, Spasski a jucat 5.c:d5 C:d5 6.e4, cu joc foarte activ. Petrosian preferă însă pozițiile mai calme) **5... Cc6 6.a3 Ce4! 7.Dc2** (Korcinoi recomandă 7.Nd3) 7...C:c3 **8.b:c3** (Conduce cu două puncte. Petrosian evită varianta de remiză 8.D:c3, pe care a jucat-o în partida a cincea din meciul cu Korcinoi, 1971) **8...Ne7 9.Nb2 0—0 10.Nd3 h6 11.0—0 Ca5!** (Îl forțează pe alb să ia o decizie în centrul tablei) **12.Cd2?!** (O mutare complet pasivă, care elimină orice șansă de inițiativă a albului; era mai bine 12.c:d5 e:d5 13.De2 Nf6 14.Ce5, cu șanse de atac) **12...d:c4 13.C:c4 C:c4 14.N:c4 b6** (Negrul a egalat poziția) **15.e4** (Nu mergea 15.d5, din cauza 15... e:d5 16.Tad1 d:c4!! 17.T:d8 T:d8, cu compensație suficientă pentru dama sacrificată. Însă nici mutarea din partidă nu este justificată și nu are șanse de succes, din cauza lipsei calului din f3; probabil trebuia 15.De2, 15.Tfd1 sau chiar 15.Tad1) **15...Nb7 16.De2 Tc8** (Negrul amenință c:d4, cu manevra N:e4 și T:c4) **17.Nb3?** (Căutînd să evite intențiile de remiză ale negrului arătate la mutarea precedentă, Petrosian omite din analiză mutarea 17...b5! Se puteau încă menține unele șanse prin 17.Tac1 sau 17.Nd3 sau chiar 17.d5! pentru că la 17...e:d5 urma 18.N:d5 N:d5 19.Tfd1. Vezi diagrama la pag. 134)

17...b5! (Curat... surpriză! Negrul propune schimbul pionului b5 pentru cel din e4. Acum Fischer preia inițiativa, pe care nu a va mai ceda pînă la sfîrșitul partidei) **18.f4** (Albul totuși continuă să atace, deși practic nu are nici o șansă. Nici 18.Tfd1 nu dădea nimic, din cauza 18...Db6 19.c4 c:d4 20.N:d4 Nc5 21.N:c5 T:c5 22.c:b5 T:b5, cu poziție mai bună) **18...Db6 19.Rh1** (La 19.f5 urma e6—e5,

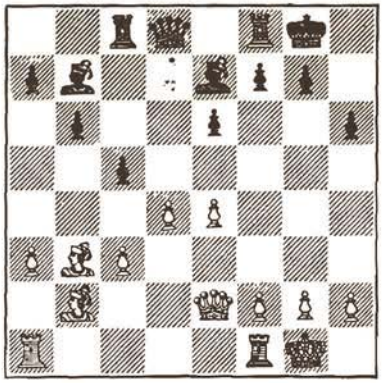

cu avantaj pentru negru) **19...c:d4 20.c:d4 b4** (Negrul deschide coloana „b", cu avantaj poziţional) **21.a:b4** (Nu merge 21.a4, din cauza 21...Na6 22.Dg4 N:f1 23.T:f1 Tc3! 24.N:c3 b:c3 şi negrul cîştigă) **21...N:b4 22.d5?** (Un sacrificiu de pion total nejustificat. Toţi comentatorii au considerat că singura cale de obţinere a remizei era 22.Tf3 sau Tcf1 Nc3 23.T:c3 T:c3 24.N:c3 D:b3) **22...Nc3!** (Începutul sfîrşitului) **23.N:c3 T:c3 24.Nc2 e:d5 25.e5 Te3 26.Dd2 d4** (Negrul şi-a creat un puternic pion liber, care are toate şansele să decidă partida) **27.Tab1** (După 27.Tfb1 Dc6 28.T:a7 d3!! şi 29...Te2 negrul cîştigă) **27...Da6** (Ameninţă 28...Te2) **28.Tf2 Td8 29.Rg1 Ne4!** (Schimbă cea mai activă figură a albului) **30.N:e4 T:e4 31.h3 d3! 32.Tb3 Dc4 33.Tb2 Tdd4 34.g3 Td5 35.Rh2 Tb5 36.Ta2 Tb1 37.g4 Te2 38.T:e2 d:e2 39.D:e2 D:f4+ 40.Rg2 Tb3** şi albul cedează.

Partida a 9-a

75. APĂRAREA FRANCEZĂ

R. FISCHER — T. PETROSIAN

1.e4 e6 2.d4 d5 3.Cc3 Cc6!? (O mutare foarte rar jucată, care prin caracterul său pasiv demonstrează demoralizarea lui Petrosian după trei înfrîngeri consecutive) **4.Cf3** (Se putea continua şi cu 4.e5, dar Fischer, sesizînd starea psihică a adversarului, caută să deschidă jocul) **4...Cf6 5.e:d5!** (Continuarea 5.e5 duce la un joc mai complicat) **5...e:d5 6.Nb5** (Eliberat complet de grijile teoriei, Fischer dă frîu liber fanteziei sale) **6...Ng4 7.h3 N:f3** (Nu 7...Nh5, din cauza 8.g4 Ng6 9.Ce5!) **8.D:f3 Ne7 9.Ng5 a6?!** (Unii comentatori au considerat că era mai bine 9...Dd6 şi apoi rocada mare; alţii au apreciat că se putea juca 9...0—0, după care albul ar fi continuat forţat cu 10.N:c6, deoarece varianta 10.N:f6 N:f6 11.C:d5 C:d4! 12.C:f6+ nu dădea nimic albului, din cauza răspunsului 12...Rh8! Însă după mutarea din partidă, albul cîştigă un tempo foarte preţios, ocupînd prin Tf—e1 coloana liberă) **10.N:c6 b:c6 11.0—0 0—0 12.Tfe1 h6 13.Nh4 Dd7** (În săptămînalul „64" Holmov propune varianta: 13...Te8 14.Te3 Ce4! 15.N:e7 D:e7 16.Tae1 Db4 17.C:e4 d:e4 18.T:e4 D:e1+! 19.T:e1 T:e1+ 20.Rh2 Te6 şi negrul rămîne totuşi cu un final dificil) **14.Te2! a5 15.Tae1 Nd8!** (Cea mai bună apărare) **16.b3 Tb8** (Nu se poate juca 16...Te8, din cauza 17.T:e8 C:e8 18.Dg4! f5 19.Dh5 Cf6 20.Dg6 Ce4 21.N:d8 T:d8 22.Ca4!) **17.Ca4** (Negrul are multe fisuri în poziţia sa, ceea ce dă posibilitate albului să atace pe ambele flancuri) **17...Ce4 18.N:d8 Tb:d8** (Nu 18...Tf:d8, din cauza 19.Cc5! cu cîştig de material) **19.Df4 Dd6** (Nici acum negrul nu poate juca 19...Tfe8, datorită continuării 20.f3 Dd6 21.Dc1 Cf6 22.Te5!) **20.D:d6 c:d6** (Nici 20...C:d6 nu salvează situaţia, pentru că poate urma 21.Cc5 Cb5 22.Te7! şi după preluarea controlului pe linia a şaptea, albul decide partida. Vezi diagrama)

21.c4! (Albul deschide o nouă coloană pentru pătrunderea turnurilor spre linia a şaptea) **21...Cf6 22.Tc1 Tb8** (La 22...Tc8 urma 23.Tec2) **23.c:d5 c:d5 24.f3 Ch5?!** (O mutare riscantă, considerată de unii comentatori chiar ca „le coup perdant"!; dar într-o partidă în care adversarul deţine toate atu-urile e greu să afirmi ce e mai bine. Desigur, ar fi fost mai activ 24...Tfc8, dar după 25.Tec2 T:c2 26.T:c2 Tb4! 27.Tc8+ Rh7 28.Ta8, cade şi pionul tampon a5, iar pionii a2

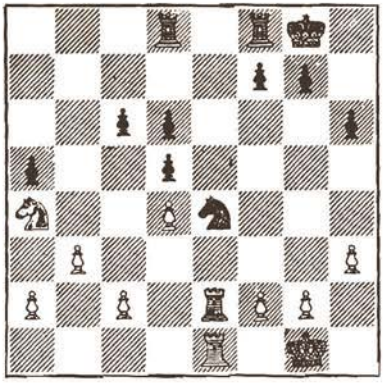

și b3 pot cîștiga partida) **25.Tc6 Cf4 26.Td2 Tfe8** (Probabil cel mai bun joc: contraatacul; la 26...Tfd8 urma 27.Cb6, cu final cîștigat) **27.T:d6** (Fischer e de acord cu contraatacul propus de Petrosian și pînă una alta, începe să culeagă pionii negrului) **27...Te1+ 28.Rf2 Th1 29.Rg3 Ch5+** (La 29...g5 urma 30.Cb5 sau 30.Cc3) **30.Rg4 g6** (30...Cf6 este inutil, deoarece după 31.Cb5 sau 31.Cc3 pionul negru din d5 este oricum pierdut) **31.T:d5 Te8** (Negrul aduce în atac tot ce i-a mai rămas...) **32.T:a5** (...în timp ce Fischer lichidează toți pionii de pe aripa damei și așteaptă contraatacul) **32...Tee1 33.Cc3** (Eliberează coloana pentru un eventual marș spre transformare a pionilor „a" și „b", și vine și în apropierea propriului rege, în vederea apărării sale) **33...Cf4 34.Rg4 Ce6** (34...g5 nu merge, deoarece după 35.Rf5 regele alb iese din rețeaua de mat, pe care se străduiește negrul s-o țească în jurul său) **35.Te5!** (Mutare echivalentă cu poanta unui studiu de final) **35...f5+ 36.Rg3 f4+ 37.Rh4 Rh7 38.Ce4!** g5+ **39.Rg4** (Negrul are nevoie de baloane de oxigen pentru susținerea atacului și așa debil, deoarece albul dispune în zonă de forțe impresionante, care pot intra în joc la nevoie) **39...Cg7 40.C:g5+!!** (Un sacrificiu care lichidează tot atacul negrului) **40...h:g5 41.T:e1 T:e1 42.R:g5** (Pentru calul sacrificat, albul a rămas cu o puzderie de pioni; în momentul cînd vor porni spre transformare, negrul nu va mai ști pe care să-l oprească mai întîi. Aici, Petrosian putea ceda liniștit, fără să se mai îngrijoreze de faptul că nu a epuizat toate resursele existente) **42... Ce6+ 43.Rf5 Te2** (O ultimă figură de stil, înainte de capitulare) **44.T:e2 C:d4+ 45.Re4! C:e2 46.a4** și Petrosian a cedat pentru a patra oară consecutiv, un record desigur nedorit în activitatea sa șahistă.

WWW.SAHO

www.stere.ro

PARTEA A III-a

MECIUL SECOLULUI

www.stere.ro

www.stere.ro

CONFRUNTĂRILE JUCĂTORILOR ROMÂNI CU B. SPASSKI ŞI R. FISCHER

Cu două decenii în urmă, în ianuarie 1953, la invitaţia Federaţiei române de şah, printre cei sosiţi la cel de al III-lea turneu internaţional organizat la noi, s-a prezentat şi un tînăr maestru rus în vîrstă de 16 ani, debutant în marile întreceri, care răspundea la numele de Boris Spasski. Evoluţia sa în concurs a fost de-a dreptul uluitoare, cîştigînd printre alţii la marii maeştri V. Smîslov şi L. Szabo şi clasificîndu-se în final pe locurile 4—6, la numai două puncte de învingător. Atunci a jucat şi tînărul campion român Victor Ciocâltea, care cu această ocazie a făcut un promiţător debut în arena internaţională.

Prima partidă Ciocâltea-Spasski a fost o scurtă confruntare, mai mult teoretică, încheiată la egalitate, după 21 de mutări. Cîţiva ani mai tîrziu, apar în arena şahistă internaţională „copilul minune" Robert (Bobby) Fischer, care în 1957, la numai 14 ani, cucereşte titlul de campion open al S.U.A., şi „revelaţia şahului românesc", elevul Florin Gheorghiu, devenit campion naţional în 1960, cînd de-abia împlinise 16 ani.

Pînă în anul 1972, „cei patru" s-au întîlnit în faţa tablei de şah de multe ori; victoriile şi înfrîngerile au alternat între cei doi maeştri români şi Fischer, dar nici Ciocâltea, nici Gheorghiu nu au reuşit vreodată să cîştige la Boris Spasski.

Iată cîteva dintre aceste partide, însoţite de comentariile publicate de-a lungul anilor în Revista de şah.

76. PARTIDA SPANIOLĂ

B. SPASSKI — V. CIOCÂLTEA

HAVANA, 1962

De peste patru decenii, Havana nu mai găzduise o întrecere şahistă de amploare. În anul 1921 s-au întîlnit aici în meci pentru titlul mondial Lasker şi Capablanca, aţintind asupra capitalei cubaneze atenţia întregii lumi şahiste. Şi iată că în anul în care se come-

moraseră 20 de ani de la moartea fostului campion mondial de șah J. R. Capablanca, Havana a devenit din nou centrul de atracție a iubitorilor șahului, prin organizarea primei ediții a „Memorialului Capablanca", turneu care avea să devină tradițional în calendarul internațional. Într-un grup select de mari maeștri și maeștri internaționali, reprezentantul țării noastre, Victor Ciocâltea, a evoluat meritoriu, ocupînd în final un loc în prima jumătate a clasamentului. Partida Ciocâltea-Spasski, este numai un exemplu din frumoasa evoluție a campionului român.

1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nb5 a6 4.Na4 d6 5.N:c6+ (Varianta Steinitz întîrziată, 4...d6, constituie unul din sistemele preferate ale multiplului nostru campion. Schimbul la c6 asigură albului unele perspective de atac pe flancul regelui și corespunde mai bine stilului agresiv al marelui maestru sovietic, decît varianta 5.c3) **5...b:c6 6.d4 f6 7.Ne3 Ce7 8.Cc3 Cg6 9.De2** (În această variantă s-a jucat deseori 9.Dd3 sau 9.Dd2. De pe cîmpul e2, dama albă vizează un loc mai bun la c4) **9...Ne7 10.0—0—0 Nd7 11.h4 h5** (Negrul este nevoit să renunțe la avansarea pionului „h", deoarece pentru calul g6 nu există cîmpuri bune de retragere) **12.d:e5 f:e5 13.Cg5 Dc8** (Negrul, care pentru moment nu poate juca, trebuie să ia măsuri pentru restrîngerea activității damei albe pe diagonala a2—g8) **14.Dc4 N:g5 15.h:g5** (După schimbul forțat la g5, albul și-a creat posibilități de atac asupra pionului h5) **15...Db7** (Și mai bună era continuarea 15...a5 — indicată chiar de Ciocâltea — amenințînd schimbul damelor prin 16...Da6. La 16.De2 Ng4 17.f3 Ne6) **16.g3** (Cu această mutare albul pregătește f2—f4 și întinde negrului o mică cursă. La 16...Ng4 ar fi urmat 17.f3, iar la 17...N:f3 18.De6+ cu complicații favorabile albului) **16... Tb8 17.b3 Db4 18.Dd3 a5 19.f4** (Asediul pionului h5 prin 19.f3 și 20.Th2 și apoi Tdh1 l-ar fi obligat pe negru să joace 19...h4 20.g:h4 T:h4 21.T:h4 C:h4 22.Th1 Cg6 și negrul are apărări suficiente) **19...Ng4 20.Tdf1 e:f4** (Acest schimb este necesar pentru eliberarea cîmpului e5 pentru calul din g6) **21.g:f4 0-0** (Deși partida a ajuns în jocul de mijloc, totuși negrul găsește momentul cel mai potrivit pentru efectuarea rocadei) **22.Rb2 d5!** (Momentul hotărîtor al partidei! Mutarea din text are ca idee principală atacul asupra pionului f4 și este determinată în mare măsură de faptul că albul amenința 23.a3, după care negrul este obligat să joace 23...Db7, ceea ce ar fi scos dama neagră din joc și ar fi permis albului să aducă din nou dama pe diagonala a2—g8) **23.e:d5** (La 23.a3 Dd6! menținînd atacul asupra pionului f4) **23...C:f4 24.N:f4 T:f4 25.d:c6 Td4 26.De3 Tbd8 27.g6** (Cu prețul unui pion, negrul și-a activizat figurile și a înlăturat pericolul unui atac imediat pe aripa regelui; cu mutarea din text, albul pregătește noi complicații, bazate pe poziția tare a pionului g6) **27...Td2** (Este evident că Ciocâltea a sesizat încă în această poziție ideea unui contraatac asupra punctului c2. Alte continuări nu sînt posibile, de exemplu: 27...Dd6? 28.Cb5; 27... T4d6 28.Tf4. Vezi diagrama)

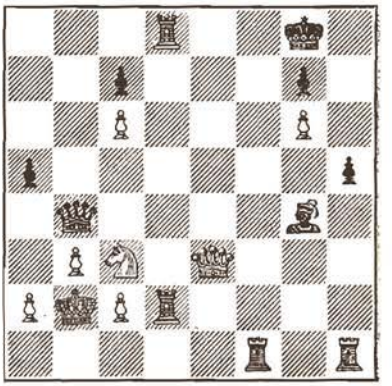

28.T:h5 (Prin acest sacrificiu, albul reușește să provoace complicații periculoase pe aripa regelui, respinse cu mult calm de Ciocâltea. De fapt, albul nu avea la dispoziție mutări bune de continuare a atacului, de exemplu: 28.Tf7 Dd6!) **28...N:h5 29.De6+ Rh8 30.Th1 Dc5** (Singura apărare a amenințării de mat; acum nu este posibil 31.Ce4, din cauza atacului la c2) **31.Dg4 Rg8 32.T:h5 D:c6 33.Dh4 D:g6** (Din nou singura apărare a matului și din nou negrul combină apărarea cu atacul asupra pionului c2. De fapt, pe acest contraatac se bazează tot jocul negrului în acest final furtunos) **34.Th8+ Rf7 35.Dc4+ Re7** (Continuarea 35...De6 36.D:c7+ T8d7 37.Df4+ ar fi fost nefavorabilă negrului) **36.D:c7+ Re6.** În această poziție, presați de ceas, cei doi adversari au căzut de acord asupra remizei, deoarece după 37.T:d8 D:c2+ 38.Ra3 T:d8 39.D:d8 D:c3, finalul de dame este perfect egal. O performanță excelentă a lui Ciocâltea!

77. GAMBITUL SCOȚIAN

FL. GHEORGHIU — B. SPASSKI

CAMPIONATUL MONDIAL UNIVERSITAR, MARIANSKE LAZNE, 1962

Printre întrecerile devenite de tradiție ale mișcării șahiste internaționale, un loc deosebit îl ocupă o competiție rezervată exclusiv tinerilor, campionatul mondial universitar pe echipe. La a IX-a ediție a acestei prestigioase întreceri studențești, desfășurată în pitoreasca stațiune cehoslovacă Marianske Lazne, în 1962, printre cele 18 reprezentative naționale s-a numărat și echipa țării noastre, care avea la prima masă pe studentul în filologie Florin Gheorghiu (născut la Ploiești, în 1944) care un an mai tîrziu, în 1963, avea să cucerească laurii de campion mondial de șah pentru juniori.

Comportîndu-se remarcabil, în special în faza finală, tînărul campion român a realizat la acest concurs un scor de 8 puncte din 13 posibile, pierzînd o singură partidă în semifinale.

O interesantă partidă tactică s-a jucat în finala concursului, între Fl. Gheorghiu și Boris Spasski, fostul campion mondial de juniori, din anii 1955/56.

1.e4 e5 (Pentru prima oară de cînd juca la Marianske Lazne, marele maestru sovietic a adoptat, cu negrul, această deschidere, care-i arată vădit intențiile de joc la cîștig, Partida spaniolă fiind una din armele sale preferate) **2.Cf3 Cc6 3.d4 e:d4 4.C:d4** (Dar acum s-a ajuns în Gambitul scoțian, o deschidere destul de modestă, în care totuși albul poate obține un joc mai bun, dacă negrul nu joacă suficient de precis) **4...Nc5** (Negrul evită varianta principală: 4...Cf6 5.Cc3 Nb4 6.C:c6 b:c6 7.Nd3 d5 8.e:d5 c:d5 9.0—0 0—0 10.Ng5 c6 11.Df3, după care albul își păstrează inițiativa) **5.Ne3?!** (Mai bine era probabil 5.Cb3 Nb6 6.a4!, care constituie ultima recomandație sovietică în această variantă) **5...Df6 6.c3 Cge7 7.Cc2** (În alte împrejurări aș fi jucat — scria Fl. Gheorghiu — poate mai riscant: 7.Nc4 Dg6 8.0—0 D:e4 9.Cbd2 etc. cu joc bun pentru pionul sacrificat. Aici însă se juca pe echipe, iar consecințele sacrificiului nu sînt așa de clare) **7...Nb6 8.N:b6 a:b6 9.Ce3 De5 10.Cd2 d5** (Negrul a egalat complet jocul; după o serie de schimburi, ambii parteneri vor manevra pentru

a-şi crea şanse mai bune în final) **11.e:d5 C:d5 12.Df3 C:e3 13.D:e3 D:e3+ 14.f:e3 Ne6 15.Nc4 N:c4 16.C:c4 b5** (A rezultat o poziţie aparent simplă, dar care ascunde, după cum se va vedea, multe posibilităţi) **17.Ca3 b4 18.Cb5 0—0—0 19.Re2!** (Cea mai bună mutare; slab ar fi fost de exemplu: 19.c:b4 C:b4 20.Re2 The8 şi negrul dispunînd de ameninţările Cc2 sau Cd5 stă evident mai bine) **19...Td5! 20.c4! Tg5 21.Thg1** (La 21.g3 h5) **21...Te8 22.Taf1 f6 23.b3 Ce5 24.h3** (Albul şi-a organizat bine apărarea; marele maestru sovietic găseşte totuşi o manevră ingenioasă, care se bazează pe slăbiciunea pionului g3) **24...Cf7 25.Cd4 Cd6 26.Cc2 Ce4 27.g4!** (Vezi diagrama. Acum nimic nu dă 27...Cc3+ 28.Rf3 C:a2 29.Ta1, cu joc cel puţin egal pentru alb)

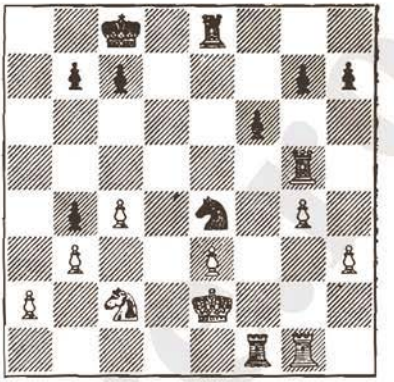

27...Td8 28.C:b4 Td2+ 29.Rf3 Te5! (Se ameninţă foarte neplăcut 30...Cg5+, cu cîştig material) **30.h4!** (Anihilează toate ameninţările, de exemplu: a) 30... g5 31.h5 Th2 32.Cd3 Te6 33.Cf2! Cd2+ 34.Rg3 C:f1+ 35.T:f1 Th4 36.e4 şi turnul negru e pat; b) 30...Th2 31.Cd3 Cd2+32.Rg3 C:f1+ 33.T:f1 T:e3+ 34.R:h2 T:d3 35.g5, cu remiză) **30...c5 31.Cd5!** (Calul alb a ocupat o poziţie excelentă şi va stingheri mult activitatea figurilor negre) **31...Th2 32.g5! f:g5 33.h:g5** şi la propunerea lui Spasski, partida s-a încheiat remiză.

78. INDIANA REGELUI LA ALB

V. CIOCÂLTEA — **R. FISCHER**

OLIMPIADA A XV-a, VARNA, 1962

Ciocâltea l-a învins pe Fischer! Vestea aceasta s-a răspîndit cu o repeziciune uimitoare în sala turneului Olimpiadei, unde a fost întîmpinată cu bine meritate aplauze, iar apoi, purtată de telegramele agenţiilor de presă, în toată lumea şahistă. Într-adevăr, o înfrîngere a lui Bobby Fischer nu este un eveniment prea frecvent. Cu excepţia turneului candidaţilor, unde campionul american a avut de suportat tirul „artileriei grele" a marilor maeştri sovietici, în celelalte mari competiţii la care a luat parte în ultimul timp, Bled, 1961 şi Stockholm, 1962, el a reuşit să rămînă neînvins. Chiar şi la această Olimpiadă, pînă la partida cu Ciocâltea, nimeni nu reuşise să-l readucă pe Fischer pe pămînt din „înălţimile" în care plutea.

Meritul lui Victor Ciocâltea constă în a fi luptat în această partidă fără nici o umbră de teamă, cu o siguranţă şi dîrzenie care-i fac cinste, ca un adevărat mare maestru. Victoria obţinută este de mare prestigiu, atît pentru el însuşi, cît şi pentru şahul românesc în general.

1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d3 (O mutare aparent modestă, care are însă avantajul de a schimba fundamental schema de deschidere a partidei. Într-adevăr, în locul unei Apărări siciliene obișnuite, albul joacă Indiana regelui inversată, dictînd astfel de la început caracterul jocului) **3...Cc6 4.g3 g6 5.Ng2 Ng7 6.0—0 e5** (În manualul său, Pachman recomandă continuarea 6...e6! 7.Cbd2 Cge7 8.c3 0—0 9.Te1 Nd7 10.Cf1 Dc7, cu joc egal, de exemplu: 11.a4 a6 12.Ce3 b5 13.Cg4 b:a4 14.Ch6+ Rh8 15.T:a4 e5, Troianescu—Stahlberg, București, 1954. Un alt plan, aplicat cu succes de Petrosian, este 9...b6 — în loc de 9...Nd7 — 10.Cf1 Na6 11.d4 c:d4 12.C:d4 Ce5 13.Ng5 h6 14.Da4 Nb7 15.N:e7 D:e7 16.Tad1 Tfc8, cu joc bun pentru negru, Troianescu—Petrosian, București, 1953. În sfîrșit, de considerat este dezvoltarea imediată a calului la f6, de exemplu: 6...Cf6 7.Cbd2 0—0 8.Cc4 Tb8 9.a4 b6 10.c3 a6 11.e5 d:e5 12.C:e5 C:e5 13.C:e5 Nb7, cu joc egal, Filip-Pachman, campionatul Cehoslovaciei, 1953. Mutarea aleasă de negru dă albului posibilitatea de a obține avantaj în centru) **7.c3 Cge7 8.Ch4 0—0 9.f4 e:f4 10.g:f4 f5** (Cu aceasta, negrul începe atacul direct asupra centrului alb, acțiune care trebuie inițiată cît mai curînd, deoarece altfel albul își mobilizează forțele și obține șanse de atac pe flancul regelui) **11.Cd2 Rh8 12.Cdf3 f:e4 13.d:e4 d5 14.e:d5 D:d5 15.D:d5 C:d5** (Schimbul în centru marchează trecerea din deschidere într-un joc de mijloc fără dame, cu mult mai complicat decît pare la prima vedere. Structura de pioni a negrului este ceva mai bună, dar în schimb figurile sale sînt lipsite de puncte de sprijin în centru și aceasta face ca șansele albului să fie superioare) **16.Cg5 Cb6 17.Ne3 Ca4 18.Tae1 Nd7 19.Nc1!** (O mutare fină, care pune negrului probleme grele; se putea juca și 19.Nd5 Cb6 și albul poate forța remiza cu 20.Cf7+ etc.) **19...Nf6 20.Chf3 Nf3** (Plasarea turnurilor pe coloana „e" prezintă inconveniente: 20...Tae8 21.T:e8 T:e8, cu complicații favorabile albului) **21.Ce5 Ce7 22.Ce4 Nh4 23.Td1 Tac5** (Avantajul pozițional al albului a devenit atît de clar, încît negrul este nevoit să sacrifice un pion pentru a se degaja măcar în parte) **24.Cd6 Tc7 25.Cb5 Tc8 26.C:a7** (Desigur, cu 26.Cd6, albul ar fi putut forța remiza prin repetarea mutărilor) **26...Ta8 27.Cb5 Ta5 28.c4 Cb6 29.Cc3 Ca4 30.Cb5 Cb6** (Din nou o ofertă tacită de remiză prin repetarea mutărilor, dar albul a cîștigat un pion printr-un joc foarte bun și trece acum la operația dificilă a realizării acestui avantaj material) **31.Ca3 Nf6 32.Tfe1 Ca4 33.Cb5** (Luarea pionului b7 ar fi fost o greșeală; după 33...Tb8 negrul ar fi obținut contrajoc puternic, prin luarea pionului b2) **33...Cb6 34.Cc3 Cc6 35.N:c6** (Albul renunță la perechea de nebuni pentru a împiedica pătrunderea calului negrului la d4, ca și posibilitatea N:e5, urmată de C:c4) **35...b:c6 36.b3 Cd7 37.Ca4 C:e5 38.f:e5 Nh4 39.Tf1 Rg7 40.Td6 Taa8** (Încercările negrului de a recîștiga pionul pierdut n-au reușit; totuși, puternica pereche de nebuni, în legătură cu poziția deschisă a regelui alb, îi dau șanse de remiză. Vezi diagrama)

41.Ne3 Nh3 42.T:f8 T:f8 43.Td1 Tf5 (Cu această mutare, negrul încearcă să complice la maximum jocul, punînd pe alb în situația de a trebui să facă mereu cele mai bune mutări. La direct 43...Tf3, albul ar fi răspuns 44.N:c5 Tf4 45.Rh1 și dacă 45...Tg4, atunci 46.Td4 Ng2+ 47.Rh1 Ne4+ și regele alb scapă la f1) **44.C:c5!** (Cea mai bună continuare; pentru moment însă cîmpul c5 devine

inaccesibil pentru nebunul alb și mutarea 44...Tf3 cîștigă în forță) **44...Tf3 45.Nd4 Tf4 46.e6+ Rf8** (Deplasarea regelui la g8 ar fi legat nebunul h4 de apărarea matului la d8) **47.Ne5 Nf2+ 48.Rh1 Tg4 49.Cd7+ Re7 50.Ng3 R:e6 51.Td6+ Re7 52.Td2 N:g3 53.h:g3 T:g3** (Pentru moment, negrul a restabilit egalitatea materială; pionul c6 nu poate fi însă apărat și albul continuă să păstreze șanse de cîștig) **54.Ce5 c5 55.Rh2 Te3 56.Cd3 Nf5 57.C:c5 h5** (Lupta continuă să fie pasionantă. Avantajul albului constă nu atît în pionul în plus, cît în faptul că figurile negre nu pot participa la împiedicarea înaintării pionilor albi. Pe de altă parte, înaintarea pionilor negri poate crea amenințări de mat, astfel încît fiecare tempo joacă acum un rol decisiv) **58.a4 h4 59.a5 g5 60.a6 Rf6** (Înaintarea impetuoasă a pionului „a" îl obligă pe negru să ia măsuri de apărare) **61.a7 Te8 62.Ta2 Ta8 63.b4 g4 64.b5 g3+ 65.Rg2 Rg5** (Fără ajutorul regelui, pionii negri nu pot avansa) **66.b6 Rg4 67.b7 h3+ 68.Rf1 g2+ 69.T:g2+** și negrul cedează.

79. APĂRAREA NIMZOVICI

FL. GHEORGHIU — R. FISCHER

OLIMPIADA A XVII-A, HAVANA, 1966

După Londra, 1927 (16 țări participante), Gravenhage, 1928 (17), Hamburg, 1930 (18), Praga, 1931 (19), Folkestone, 1933 (15), Varșovia, 1935 (20), Stockholm, 1937 (19), Buenos Aires, 1939 (26), Dubrovnik, 1950 (16), Helsinki, 1952 (25), Amsterdam, 1954 (26), Moscova, 1956 (34), München, 1958 (36), Leipzig, 1960 (40), Varna, 1962 (37), și Tel Aviv, 1964 (50), Havana, capitala îndepărtatei Cube, a fost aceea care a organizat, în 1966, a 17-a Olimpiadă de șah (campionatul mondial pe echipe masculine), la care au participat 52 de reprezentative. Această întrecere, al cărei trofeu este „Cupa Hamilton-Russel", poate fi considerată ca a doua competiție din arena mondială a sportului, după Jocurile Olimpice, care reunește un număr atît de mare de reprezentative naționale.

Participantă la 9 din cele 17 ediții, echipa României a ocupat la Havana un prestigios loc VIII, jucătorii noștri înregistrînd unele succese personale valoroase, printre care un loc de frunte îl deține victoria lui Fl. Gheorghiu în partida cu R. Fischer, din finala competiției.

Primul reprezentant al României a reușit să întrerupă șirul de victorii ale campionului american, învingîndu-l într-o splendidă partidă. Prin această unică înfrîngere suferită în întregul turneu, Fischer a cedat primul loc în clasamentul rezultatelor individuale la prima masă, care a fost ocupat de campionul mondial Tigran Petrosian.

Presa, radio-ul și televiziunea au comentat pe larg victoria lui Fl. Gheorghiu, apreciind-o ca unul din principalele evenimente ale

Olimpiadei. Pe spații largi s-au publicat descrierea partidei, declarații și fotografia campionului român. Ziarul „Juventud" transmitea vestea sub titlul: „Marele maestru Gheorghiu sfarmă invincibilitatea lui Fischer". Iar „Granma" afirma: „Tînărul mare maestru Gheorghiu este un tipic șahist latin, îndrăzneț, curajos, avînd caracterul clasic al jucătorului de atac".

Aplauze bine meritate pentru cel mai bun jucător al țării noastre.

1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cc3 Nb4 4.f3 (Cu varianta aceasta, Gheorghiu a obținut numeroase succese în cariera sa) **4...d5 5.a3 N:c3+** (La 5...Nd6, este foarte bine 6.c5 și apoi 7.e3) **6.b:c3 0—0** (Continuarea cea mai frecventă este 6...c5, dar ea duce după 7.c:d5 C:d5 8.d:c5, la mari complicații și se pare că albul stă mai bine) **7.c:d5 e:d5 8.e3 Ch5** (În cunoscuta partidă Botvinnik—Capablanca, AVRO, 1938, s-a jucat aici 8...c5 9.Nd3 b6 și Nc8—a6. Deși Botvinnik a cîștigat cu brio, rămîne încă o chestiune deschisă, dacă planul lui Capablanca nu rămîne totuși cel mai logic în această poziție) **9.Dc2 Te8 10.g4! Cf4 11.h4 c5 12.Rf2 Cg6 13.Nd3!** (O întărire față de partida Gligorici—Averbach, Stockholm, 1952, în care s-a jucat mai slab 13.h5) **13...Cc6 14.Ce2 Ne6 15.g5!** (Înainte de a efectua această mutare foarte bună, Gheorghiu a făcut o altă „mutare" — obiectiv mai puțin valoroasă, dar psihologic inspirată: a propus remiză. Fără a consulta măcar pe căpitanul de echipă, Fischer a refuzat, ceea ce a constituit o reacție psihologică normală, dar practic o greșeală...) **15...Tc8 16.h5 Cf8 17.g6** (Probabil că în acest moment, Fischer a început să regrete neacceptarea remizei...) **17...f:g6 18.h:g6 h6 19.Db1** (Începutul unui plan de joc interesant, în care înaintarea strategică e3—e4 se combină cu dezvoltarea nebunului la a3 și cu presiunea pe coloana „b") **19...Ca5** (Nu era satisfăcător 19...c:d4, din cauza 20.c:d4 și a manevrei Ta1—a2—d2, Nb2 și e3—e4) **20.Cf4 c4 21.Nc2 Tc6 22.Ta2 Cd7 23.a4 Cf6 24.Na3 Dd7 25.Tb2** (Albul și-a realizat gruparea strategică a forțelor și acum poate trece la acțiune. Poate că cel mai bine pentru negru ar fi fost să sacrifice un pion prin 25...Cb3) **25...b6 26.Tb5 Cb7 27.e4!** (O dată efectuată această înaintare — care constituie tema strategică fundamentală a poziției albului — partida poate fi considerată cîștigată. Urmează acum o fază tactică interesantă. Vezi diagrama)

27...d:e4 28.N:e4 Tcc8 29.Te5 Ng4 (Negrul n-are apărare împotriva celor două amenințări: N:b7 și d4—d5 și trebuie să piardă o figură) **30.Cd5!** (Nu 30.f:g4 T:e5 31.d:e5 Dd2+ 32.Ce2 C:g4+ și negrul obține contrajoc) **30... T:e5 31.C:f6+ g:f6 32.d:e5 Cc5** (După 32...Ne6 33.e:f6, albul cîștigă ușor) **33.N:c5 Dd2+ 34.Rg3 N:f3 35.N:f3 T:c5 36.Dc1** (Forțează schimbul damelor, după care avantajul material își spune cuvîntul) **36...D:c1 37.T:c1 T:e5 38.Rf4 Rg7 39.Ne4** (Negrul putea să cedeze). A mai urmat: **39...h5 40.Td1 Te7 41.Td5 Rh6 42.Td6 Rg7 43.Tc6 h4 44.T:c4 h3 45.Rg3 Rh6 46.Nb1 Te3+ 47.Rh2 Te1 48.Nd3 Te3 49.Th4+ Rg5 50.g7** și negrul cedează.

80. APĂRAREA NIMZOVICI

B. SPASSKI — FL. GHEORGHIU

WINNIPEG, 1967

Un puternic mini-turneu cu 10 participanți s-a disputat în octombrie 1967, în marele oraș canadian Winnipeg. Lista participanților a inclus cîteva nume de mari maeștri de prima mînă, în frunte cu Keres, Spasski, Larsen și Fl. Gheorghiu. Cu această ocazie s-a produs o nouă confruntare Gheorghiu-Spasski, care după o deosebit de importantă dispută teoretică, s-a încheiat cu un rezultat de egalitate. Redăm mai jos această partidă, comentată chiar de marele maestru Fl. Gheorghiu.

1.d4 Cf6 2.c4 e6 3.Cc3 Nb4 4.e3 c5 5.Nd3 0—0 6.Cf3 d5 7.0—0 Cbd7 (O mutare mai veche, jucată împotriva mea la Moscova de M. Tal și care nu mi-a produs o impresie prea bună. De altfel, în partidă, Tal a avut de luptat cu mari greutăți. Ulterior însă, analizînd acasă, am găsit o serie de întăriri pentru jocul negrului și am readus varianta în repertoriul meu!) **8.a3 Na5 9.De2 a6** (Pînă aici, totul ca în partidele Gheorghiu-Tal și Bilek-Smîslov, Moscova, 1967) **10.Nd2** (Mutării 10.Td1 încercată cu succes de mine în partida cu Tal, se pare că i s-a găsit antidotul chiar de către Tal, de exemplu: 10...d:c4! 11.N:c4 b5 12.Na2 Nb7 13.d:c5 N:c3 14.b:c3 Dc7 15.c4 Cg4, cu joc foarte bun pentru negru, Korcinoi—Tal, Budva, 1967. Într-o altă partidă, Spasski—Korcinoi, Spartachiada popoarelor, 1967, negrul a jucat 12...c:d4 13.e:d4 N:c3 14.b:c3 Nb7 15.a4 Dc7 16.Cg5 Tfe8 și a obținut de asemenea joc egal, partida încheindu-se prin remiză. Mutarea 10.Nd2 este o încercare a lui Spasski de a întări jocul albului) **10...Nc7!** (O mutare foarte bună, care păstrează echilibrul partidei. Desigur, greșit era 10...De7, din cauza 11.c:d5! Deasemenea, era periculos 10...d:c4 11.N:c4 b5 12.Na2 Nb7, din cauza 13.d:c5! cu avantaj pentru alb) **11.Tac1** (Continuarea aceasta nu poate fi condamnată, pentru că albul încearcă să obțină presiune pe coloana „c". Se pare însă că era mai bine 11.c:d5 e:d5 12.b4, cu joc foarte complicat) **11...d:c4 12.N:c4 b5 13.Na2 c:d4** (Foarte bine era de asemenea 13...Nb7, deoarece la 14.d:c5 C:c5 15.C:b5? N:f3! 16.g:f3 a:b5 17.Tc5 Db6, numai negrul poate să cîștige) **14.e:d4 Nb7 15.Ng5 h6 16.Nh4 Nf4!** (Negrul a obținut un joc foarte frumos, lipsit de orice probleme) **17.Tcd1 Dc7 18.Ng3 Tad8 19.Tfe1** (În această poziție, jucînd 19...N:f3 20.D:f3 N:g3 21.h:g3 Cb6, negrul putea să speculeze slăbiciunea pionului d4; nebunul său de cîmpuri albe este însă prea prețios încă) **19...N:g3 20.h:g3 Cb6 21.Ce5 Td6! 22.f4 Tfd8 23.f5!** și în această situație (vezi diagrama) la propunerea albului, partida s-a încheiat prin remiză.

Negrul are resurse mai promițătoare după 23...Cbd5, cu care ar fi putut începe o luptă pozițională interesantă, dar timpul de gîndire era aproape epuizat și riscurile nu mai puteau fi acceptate.

81. PARTIDA SPANIOLĂ

R. FISCHER — FL. GHEORGHIU

VINKOVICI — IUGOSLAVIA, 1968

Gurile rele spun că Fischer ar fi acceptat să ia parte la turneul de la Vinkovici, deoarece a văzut pe lista participanților pe . . . Fl. Gheorghiu, singurul jucător la care pierduse un punct la Olimpiada de la Havana, din 1966. Să fi fost doar dorința de revanșă?

Fără îndoială, nu! Fischer a declarat de multe ori că întotdeauna joacă cu plăcere în Iugoslavia, unde i se creează condiții optime de joc. E sigur însă că în momentul în care s-au așezat față în față la masa de joc, inima lui Bobby a bătut mai tare și gîndul revanșei contra lui Florin i-a apărut ca un motiv hotărîtor pentru cîștigarea partidei.

Lupta a fost acerbă. Fischer a aruncat în joc tot arsenalul său șahist, dar jucătorul român s-a apărat cu multă inventivitate și după două întreruperi, s-a consemnat un reconfortant rezultat de egalitate.

1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nb5 a6 4.Na4 Cf6 5.0—0 Ne7 6.Te1 b5 7.Nb3 d6 8.c3 0—0 9.h3 h6 10.d4 Te8 (Așadar, varianta Smîslov, un sistem solid, care și-a dovedit viabilitatea în numeroase întîlniri grele) **11.Cbd2 Nf8 12.Cf1 Nd7** (O altă idee este 12...Nb7, practicată cu destul succes de Gligorici și Reshevsky) **13.Cg3 Ca5 14.Nc2 c5 15.b3!** (Continuarea aceasta, considerată cea mai bună contra sistemului adoptat de negru, a fost introdusă în practică chiar de Fischer și încercată de el în numeroase partide, printre care și în aceea cu Spasski, Havana, 1966) **15...Cc6 16.Ne3!?** (Se pare că această mutare recomandată de teorie nu e cea mai bună. Pe de altă parte, 16.d5 nu dă albului nimic deosebit, din cauza 16...Ce7 17.Dd2 Cg6 etc.) **16...c:d4 17.c:d4 e:d4!** (Poanta sistemului ales de negru: după 17...C:d4 18.Nb1 a5 19.a3 Ca6, albul a obținut avantaj și a cîștigat în partida Fischer—Reshevsky, Soussa, 1967) **18.Nc1!?** (Ce altceva putea juca albul? La 18.C:d4 urma 18...d5! și negrul stă excelent, iar 18.N:d4 e puțin recomandabil, deoarece cedează perechea de nebuni) **18...Cb4!?** (Furat de idei combinative, negrul nu joacă cea mai tare continuare 18...Dc7! la care putea urma 19.Nb2 d5 20.Tc1! Nd6! cu joc foarte interesant) **19.Nb2 d5 20.e5 C:c2 21.D:c2 Ce4 22.C:e4 Nf5!** (Aceasta a fost poziția avută în vedere de negru cînd a jucat 18...Cb4, Se schimbă în mod forțat aproape toate figurile, inclusiv dama, astfel încît posibilitățile de atac ale albului vor fi nule. Vezi diagrama)

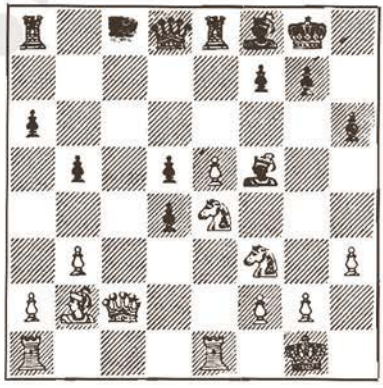

23.Cf6+ D:f6 (Un schimb forțat de dame) **24.e:f6 N:c2 25.f:g7 N:g7 26.N:d4** (Se pare că albul are totuși avantaj, dar lucrurile nu stau chiar așa)

26...T:e1+ 27.T:e1 Ne4! 28.N:g7 R:g7 29.Cd4 Tc8! (Odată cu ocuparea acestei coloane, turnul negru va avea un rol activ în desfășurarea evenimentelor, iar poziția poate fi considerată egală) **30.f3 Ng6 31.Te5** (Singura posibilitate de a juca la cîștig; la mutarea normală 31.Rf2 urma 31...Rf6 și negrul stă foarte bine) **31...Tc1+ 32.Rh2 Ta1 33.T:d5 T:a2 34.Rg3 Rf6** (Cu tot materialul restrîns rămas încă în joc, orice inexactitate ar avea urmări grave. La mutarea tentantă 34...Tb2, putea urma 35.Td6 a5 36.Ta6, cu avantaj pentru alb. La 34...b4 albul putea juca de asemeni la cîștig, după 35.Cc6!) **35.Rf4!** (O idee interesantă: schimbînd pionul g2 pentru cel din a6, albul încearcă să folosească poziția mai activă a figurilor sale) **35...T:g2 36.Td6+ Rg7 37.T:a6 Th2 38.Rg3 Tb2 39.Tb6 Nd3 40.Tc6 Ta2 41.h4 Nf1 42.Rf4 Nd3 43.Tc3 Nf1 44.Tc1 Nd3** (Mutarea din plic) **45.Tc3 Nf1 46.Re3** (Se pare că aici Fischer era destul de sigur de victorie, deoarece nu se vede cum poate fi apărat pionul „b") **46...Th2 47.Tc1 Nh3 48.C:b5 Ne6!** (Prin această mutare simplă, negrul își recîștigă pionul și echilibrul material e restabilit) **49.Cd4 T:h4 50.b4 Th2 51.b5** (Acum a observat albul că la mutarea normală 51.Tb1, negrul avea continuarea foarte bună 51...Na2!) **51...Tb2 52.Rf4 Tb4! 53. Re5 h5!** (Probabil că marele maestru american și-a supraestimat șansele în această poziție, care la joc corect este remiză. Mai slab era desigur 53...Nc4 54.Rd6! N:b5 55.Rc5 și albul cîștigă o calitate) **54.Tc7 Rg6 55.f4 h4** (Avînd cale liberă, pionul „h" înaintează cu abnegație și curaj...) **56.Tc1 h3!** (Atunci cînd am efectuat această mutare — spune Fl. Gheorghiu — nu mi-am putut închipui că Bobby Fischer va încerca să joace la cîștig un final teoretic de remiză: turn + nebun + doi pioni contra turn + cal + doi pioni...) **57.f5+ N:f5 58.Tg1+Rh5 59.C:f5 T:b5+ 60.Rf4 Tb4+ 61.Rf3 h2 62.Th1 Rg5 63.Ce3 Th4 64.Cf1 Tf4+ 65.Re3 Th4** (Ar fi fost interesantă de observat în acest moment reacția marilor maeștri iugoslavi și străini, care asistau uluiți la încercările albului de a lua pionii pe care negrul nici nu încerca să-i apere, finalul ducînd inevitabil la remiză) **66.C:h2 Rf5 67.Tf1+ Re6 68.Cf3 Tg4 69.Cd4+ Re7 70.Cc6+ Re6 71.Cd8+ Re7 72.C:f7** (În sfîrșit, ultimul „bastion" inamic a dispărut) **72...Re6 73.Cd8+ Re7 74.Cc6+ Re6 75.Cd4+ Re7 76.Rd3 Rd6 77.Tf6+ Re5 78.Tf5+ Rd6 79.Th5 Tg1 80.Cb5+ Re6 81.Cc3 Tg4 82.Ce4 Tg1 83.Cc5+ Rf6!** Aici partida s-a întrerupt pentru a doua oară, dar la reluare, adversarii au căzut de acord asupra remizei.

Doi ani mai tîrziu, în 1970, cei doi mari maeștri s-au întîlnit din nou la marele turneu internațional de la Buenos Aires, unde Fischer reușește să-și ia revanșa mult așteptată asupra lui Fl. Gheorghiu. După întoarcerea sa în țară, Florin declara: „La Buenos Aires, R. Fischer a jucat cu o forță teribilă, lăsînd doar patru remize în cele 17 partide pe care le-a susținut, cu toate că a ajuns la concurs cu trei zile mai tîrziu. Partidele sale, chiar și acelea în care s-a mulțumit cu egalitate, uimesc prin ingeniozitate și profunzime, prin soluții cumva inedite, în poziții cunoscute și mai ales prin voința de victorie, oricare ar fi dificultățile pe care le incumbă continuarea luptei".

Se pare că viitorul campion mondial, era deja „pregătit" pentru atacarea titlului suprem.

82. INDIANA REGELUI

FL. GHEORGHIU — R. FISCHER

OLIMPIADA A XIX-A, SIEGEN, 1970

Întreaga presă sportivă a salutat cu multă bucurie prezența lui Robert Fischer la prima masă a echipei S.U.A., la a XIX-a Olimpiadă de șah, organizată de R. F. Germania, în localitatea Siegen.

Fără îndoială, prezența lui Fischer într-un concurs mărește considerabil valoarea întrecerii, cunoscut fiind faptul că acest Morphy modern al șahului, începînd cu Olimpiada de la Havana, 1966, realizase în ultimii patru ani un scor ieșit din comun: 90—16 (+78 =24 —4), participînd la opt turnee și cîștigîndu-le pe toate.

Jucînd la masa întîi în reprezentativa țării noastre, Florin Gheorghiu a avut de înfruntat pe un Fischer aureolat de triumfurile sale copleșitoare și . . . dornic de a lua conducerea în întîlnirile directe, în care înaintea Olimpiadei scorul era egal: 1 1/2—1 1/2. După cum se va vedea însă, marele maestru american a fost nevoit să-și amîne această satisfacție pe . . . cine știe cînd!

1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 Ng7 4.e4 d6 5.f3 c5!? (Împotriva atacului Sämisch, Robert Fischer adoptă o schemă de joc foarte rar întîlnită, rod se pare al analizelor de acasă) **6.d:c5** (6.d5 sau 6.Cge2 duc la un joc viu, dar mutarea din text, cu toată modestia sa, este mai sigură) **6...d:c5 7.D:d8+ R:d8 8.Ne3** (Se poate și 8.Nf4) **8...Cfd7 9.Cge2** (Pentru a preveni schimbul eventual la c3 și apariția unui pion slab la c4) **9...Cc6 10.0—0—0 b6 11.f4 Nb7 12.g3 Ca5 13.Nh3 e6 14.b3 Re7 15.Td2** (Era poate mai bine 15.f5, cu joc complicat și șanse de ambele părți, de exemplu: 15...Thd8 16.Thf1 h6 și negrul dispune de apărarea Cdf8) **15...Thd8** (Încercarea de a cîștiga un pion prin 15...Cf6 era legată de mari riscuri, de exemplu: 16.Thd1! C:e4 17.Td7+ Rf8 18.C:e4 N:e4 19.Tc7 Nc6 20.Td6 Ne8 și albul cîștigă) **16.Thd1 Cf6 17.e5 Ce4! 18.C:e4 N:e4** (Negrul a izbutit să egaleze și pentru că este vorba de Robert Fischer, el începe să joace la cîștig, cu toate că remiza se conturează destul de clar) **19.T:d8 T:d8 20.T:d8 R:d8 21.Cc3 Nh1!** (O manevră interesantă! Pe acest cîmp nebunul este postat excelent) **22.Nf1** (Pentru a-l schimba pe adversarul său de la h1) **22...f6 23.e:f6 N:f6 24.Rd2 Cc6 25.Nd3 Cb4 26.Nb1 Ng7 27.Cd1 Re7 28.Cf2 Nf3 29.a3?!** (După părerea lui Fischer, era mai bine 29.g4) **29...Cc6 30.Ne4 N:e4 31.C:e4 Nb2! 32.a4 e5 33.f:e5 N:e5 34.Cg5 h5 35.Cf3 Re6 36.Rd3** (În sfîrșit, manevra de regrupare s-a încheiat și albul menține echilibrul) **36...Nf6 37.h3 Rf5 38.Nf4! g5 39.Nc7 g4 40.h:g4 h:g4 41. Cd2 Ng5 42.Cb1!** (Mutarea la întrerupere) **42...Nh6 43.Cc3 Cb4+ 44.Re2 Ng7 45.Cb5 Cc6!** (O cursă: la continuarea „naturală" 46.Rd3, ar putea urma 46...Ne5! 47.N:e5 R:e5 48.Re3 a5! și finalul de cai este ca și pierdut pentru alb) **46.C:a7!** (Un splendid sacrificiu de figură, caracteristic stilului marelui maestru american, care echilibrează complet situația. Vezi diagrama)

46...C:a7 47.N:b6 Cc6 48.a5 (Sau 48.N:c5, după cum crede Fischer) **48...Cb4 49.N:c5 Ca6 50.Nd6! Re6** (După 50...Nc3 51.Rd3 N:a5 52.c5, albul nu mai avea probleme) **51.Nf4 Nf8 52.Nd2 Nd6** (Fiecare parte a obținut maximum posibil, dar la un joc corect remiza nu poate fi evitată) **53.Rd3 N:g3 54.b4 Nd6 55.Re4 Nf8** (Sau 55...N:b4 56.N:b4 C:b4 57.Rf4 etc.) **56.c5!** (La 56.Rf4? Nh6+) **56...C:c5 57.b:c5 N:c5** și remiză.

În ciuda simplității aparente, o partidă de mare luptă.

PARTIDELE B. SPASSKI — R. FISCHER JUCATE PÎNĂ ÎN ANUL 1972

După victoriile obținute în fața marilor maeștri Taimanov, Larsen și Petrosian, Robert Fischer a devenit șalangerul oficial al campionului mondial Boris Spasski. Înainte de marea confruntare, care avea să înceapă, după multe tratative și suspensuri, la 11 iulie 1972 la Reykjavik (Islanda), sub prestigioasa denumire de „Meciul secolului", cei doi competitori la titlu s-au întîlnit la masa de joc în patru concursuri: Mar del Plata (Argentina), 1960, Santa Monica (S.U.A.), 1966, Havana (Cuba), 1966 și Siegen (R.F.G.), 1970, unde au jucat împreună cinci partide (două la Santa Monica), rezultînd un scor general net favorabil pentru Spasski: 4—1 (+3 =2 —0). Iată aceste cinci partide, cu comentariile publicate la vremea lor de Revista de șah.

83. GAMBITUL REGELUI

B. SPASSKI — **R. FISCHER**

MAR DEL PLATA, 1960

În fiecare primăvară, Mar del Plata deschide seria turneelor internaționale sudamericane. La ediția 1960 a acestei întreceri, s-au numărat printre invitați trei mari maeștri europeni în frunte cu Boris Spasski, un mare maestru american, Robert Fischer, precum și jucători din Uruguay, Chile, Brazilia și țara organizatoare, Argentina.

După cum era de așteptat, lupta pentru întîietate s-a dat între reprezentanții tinerei generații de mari maeștri: Spasski și Fischer. Încă din runda a doua, la prima lor întîlnire, Spasski l-a învins pe Fischer, preluînd conducerea concursului, pe care nu a mai cedat-o pînă în ultima rundă. Duelul dintre cei doi a continuat însă indirect, făcînd disputarea turneului deosebit de pasionantă. Ambii jucători au realizat serii impresionante de victorii, Spasski păstrîndu-și totuși

intact avantajul inițial. Două remize în ultimele două runde (cu Marini și cu campionul Argentinei, Wexler) pe care Spasski nu le-a putut evita, i-au permis lui Fischer să-l ajungă pe „linia de sosire".

1.e4 c5 2.f4 (Oaspete rar în turneele moderne, Gambitul regelui este jucat totuși din cînd în cînd de marii maeștri ai combinației. Îl găsim în cîteva partide ale lui Alehin, l-a jucat Keres, iar în ultimul timp Bronstein și Spasski și, constatare care trebuie subliniată, în general cu succes pentru alb!) **2...e:f4 3.Cf3 g5** (Faptul că Fischer alege vechea apărare clasică arată că el s-a pregătit în mod special pentru această partidă. În general, în rarele ocazii în care s-a jucat Gambitul regelui în ultimii ani, au fost preferate apărările 3...Ne7 sau 3...Cf6) **4.h4 g4 5.Ce5** (Gambitul Kieseritzky; cu 5.Cg5!? albul ar fi putut sacrifica o figură, obținînd un atac foarte complicat: Gambitul lui Allgaer) **5...Cf6** (Pentru diferitele posibilități ale negrului în această poziție, vezi Keres: „Teoria deschiderilor în șah", vol. II, pag. 151. Mutarea 5...Cf6 este considerată ca una dintre cele mai bune pentru negru) **6.d4 d6 7.Cd3 C:e4 8.N:f4** (Aici Keres arată că mai precis este 8.De2, ceea ce după 8...De7 — dacă 8...d5 9.N:f4 sau 8...f5 9.Cc3, albul nu stă mai rău decît în varianta principală — 9.N:f4 duce la varianta principală) **8...Ng7** (Linia de joc normală este 8...De7 9.De2 Ng7 sau 9...Cc6. Conform analizelor lui Keres, albul obține pentru pionul sacrificat compensații suficiente. În cazul unui joc cît de puțin inexact al negrului, el obține ușor avantaj decisiv) **9.Cc3** (Keres indică și continuarea 9.c3 0—0 10.Cd2 Te8 11.C:e4 T:e4+ 12.Rf2 Df6 13.g3 Nh6 14.Ng2, cu avantaj pentru alb) **9...C:c3 10.b:c3 c5!** (Mai bine decît 10...0—0. Atacul imediat asupra centrului îl obligă pe alb la noi sacrificii materiale) **11.Ne2!** (În jocurile de gambit, repeziciunea dezvoltării primează față de material. Spasski abandonează apărarea centrului pentru a mai cîștiga doi timpi de dezvoltare) **11...c:d4 12.0—0 Cc6 13.N:g4 0—0 14.N:c8 T:c8 15.Dg4** (Poziția aceasta este deosebit de interesantă. Pentru pionul sacrificat albul a obținut avans de dezvoltare și perspective de atac pe flancul regelui. Acest atac nu este însă simplu, deoarece negrul are la dispoziție variate resurse de apărare. Importantă este însă nu aprecierea strictă a poziției, ci faptul că jucătorul cu albul și-a atins scopul: cu prețul unui sacrificiu material nu prea mare, el are conducerea jocului, iar adversarul este obligat să se apere de-a lungul a multor mutări, împotriva a multiple amenințări. Din punct de vedere psihologic, situația este net favorabilă albului și prin aceasta prisma trebuie privită desfășurarea următoare a partidei. Vezi diagrama)

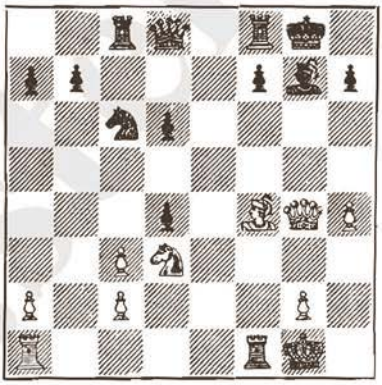

15...f5 16.Dg3 d:c3 (Din moment ce negrul trebuie să suporte atacul, cel puțin să aibă o compensație materială suficientă) **17.Tae1 Rh8** ((Mutarea aceasta, la prima vedere foarte tare, nu este totuși cea mai bună în această poziție, ceea ce demonstrează încă o dată dificultățile apărării negrului. Cum a arătat maestrul sovietic L. Aronin, după 17...Dd7! cu intenția de a răspunde la 18.N:d6 prin 18...Tfe8, deși albul ar fi avut toate figurile foarte activ plasate, nu era ușor de mărit presiunea asupra poziției negrului) **18.Rh1** (Pentru a evita eventuale deplasări cu șah ale

nebunului din g7) **18...Tg8 19.N:d6 Nf8** (Lupta se dă pe teren tactic: negrul obține acum schimbul nebunului alb pentru cal, ceea ce la prima vedere ușurează apărarea) **20.Ne5+ C:e5 21.D:e5+ Tg7 22.T:f5 D:h4+ 23.Rg1 Dg4 24.Tf2** (Simplificarea nu a adus ușurarea așteptată a apărării negrului. Figurile negre stau rău și amenințări neplăcute pîndesc din toate părțile. Oricît s-ar părea de curios, dar această poziție n-a mai putut fi apărată decît cinci mutări! Vezi diagrama)

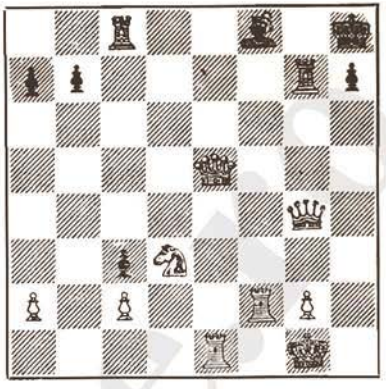

24...Ne7 (Ce altceva? Turnul din g7 este legat, turnul din c8 trebuie să apere pionul c3 și linia a opta, dama n-are la dispoziție mutări bune...) **25.Te4 Dg5 26.Dd4 Tf8?** (O apărare iluzorie, după care negrul pierde repede. La 26...Td8, albul ar fi continuat simplu cu 27.D:c3).

27.Te5 Td8 (Nu merge 27...Dh4, din cauza 28.T:f8+ N:f8 29.D:h4) **28.De4 Dh4 29.Tf4** și negrul a cedat. În poziția finală, concentrarea figurilor grele albe în centru lasă o impresie puternică.

84. APĂRAREA GRÜNFELD

B. SPASSKI — **R. FISCHER**

SANTA MONICA, 1966

După șase ani de la prima lor partidă, Spasski și Fischer s-au reîntîlnit ca adversari în marele turneu de șah de la Santa Monica (S.U.A.). La această memorabilă întrecere au fost invitați 10 mari maeștri, printre care trebuie remarcată prezența campionului lumii T. Petrosian, a ultimului șalanger la titlul suprem, Boris Spasski și a doi autorizați pretendenți, Robert Fischer și Bent Larsen.

Jucată în două etape, tur-retur, confruntarea Spasski-Fischer s-a încheiat din nou în favoarea marelui maestru sovietic, care astfel a luat o serioasă opțiune asupra redutabilului său adversar din „lumea nouă". Dealtfel, Fischer a evoluat neînțeles de inegal în acest concurs. În primul tur, el a obținut numai 3 1/2 puncte, din 9 posibile (+1 =5—3), s-a clasat pe penultimul loc și a făcut cel mai slab rezultat din toată cariera lui șahistă.

În turul al doilea însă, revenind parcă la viață ca pasărea „Phönix" din legendele egiptene, a obținut 7 1/2 puncte (+6 =3 —0), și a încheiat returul pe primul loc cu două puncte avans, astfel încît în final s-a clasat al doilea, la jumătate de punct în urma lui Boris Spasski.

1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 d5 4.c:d5 C:d5 5.e4 (Varianta de predilecție a lui Spasski, pentru care desigur Fischer pregătise „ceva") **5...C:c3 6.b:c3 Ng7 7.Nc4 c5 8.Ce2 Cc6 9.Ne3 0—0 10.0—0 Dc7 11.Tc1 Td8** (După 11...Ca5 poate urma 12.Nd3 b6 13.f4 e6 14.f5 e:f5 15.e:f5 Nb7 16.Dd2 Tfe8 17.Tf2 Ne4 18.Nb5 Nc6 19.Nd3 Ne4, cu remiză. Mutarea 11...Td8 a jucat-o Smîslov cu succes împotriva lui Gligorici, Kiev, 1959, cînd a urmat: 12.h3? b6 13.f4 e6 14.De1 Nb7 15.Df2 Ce7 16.Nd3 f5! și strategia albului a eșuat; aceeași mutare i-a adus însă insucces lui Smîslov în meciul său cu Gheller, din 1965, care a continuat energic cu 12.f4 e6 13.Rh1 b6 — mai bine era aici 13...Ca5 14.Nd3 f5 — 14.f5! Ca5 15.Nd3 e:f5 16.e:f5 Nb7 17.Dd2 Te8 18.Cg3 Dc6 19.Tf2 Tad8 20.Nh6, cu atac foarte puternic) **12.De1 e6 13.f4 Ca5 14.Nd3 f5 15.Td1** (După părerea comentatorilor, cea mai grea mutare din partidă: supraapărarea pionului d4, pentru a asigura circulația calului la g3 și înaintarea pionului la d5) **15...b6 16.Df2 c:d4 17.N:d4** (Schimbul la d4 a fost necesar, deoarece albul amenință 17.d:c5 b:c5 18.N:c5, iar acum se slăbește poziția regelui negru și eliminarea nebunului de culori negre) **17...N:d4 18.c:d4 Nb7 19.Cg3** (Apărarea alternativă a pionilor din centrul mobil și transformarea acestui centru în avantaj strategic cert se realizează de Spasski cu o măiestrie desăvîrșită) **19...Df7 20.d5!** (Vezi diagrama)

20...f:e4! 21.d:e6!! D:e6 22.f5! (Putem spune trei mutări de pioni, cu trei poante consecutive) **22...Df7** (La 22...g:f5 23.C:f5 și nu e bine 23...e:d3! din cauza 24.Dg3+, iar la 23...Td7 24.Nc4!!; dacă 22...De7, atunci 23.N:e4 N:e4 24.Tde1 g:f5 25.C:f5 De5 26.T:e4 D:e4 27.Ch6+ și mat cu dama la f6 sau 25...Dc5 26.D:c5 b:c5 27.T:e4, cu final încă mai avantajos decît cel din partidă) **23.N:e4 T:d1 24.T:d1 Tf8** (Greșit ar fi fost 24...N:e4 25.C:e4 D:f5 26.Cf6+ Rg7 27.Td7+ R:f6 28.Dd4+ și albul cîștigă în cîteva mutări) **25.Nb1 Df6 26.Dc2 Rh8 27.f:g6 h:g6 28.Dd2** (Nu e cazul să luăm în considerație mutarea 28.D:g6? după care urmează Df2+ și apoi D:g2 mat) **28...Rg7 29.Tf1 De7 30.Dd4+ Tf6 31.Ce4!** (Spasski apreciază just că după 31.N:g6 R:g6 32.Dg4+ nu există variantă forțată care să dea cîștig albului și intră într-un final de nebun și pion îndepărtat contra cal, care se cîștigă „tehnic" și fără emoții) **31...N:e4 32.N:e4 Dc5 33.D:c5 T:f1+ 34.R:f1 b:c5** (Practic, ultimele mutări ale negrului au fost forțate) **35.h4!** (Pionul care asigură victoria!) **35...Cc4 36.Re2 Ce5 37.Re3 Rf6 38.Rf4 Cf7 39.Re3 g5** (Constatînd că după 39...Ce5 40.Rd2, negrul nu poate împiedica infiltrarea regelui pe flancul damei spre pionii negri, Fischer forțează finalul și pierde încă mai repede) **40.h5 Ch6 41.Rd3 Re5 42.Na8 Rd6 43.Rc4 g4 44.a4 Cg8 45.a5 Ch6 46.Ne4 g3 47.Rb5 Cg8 48.Nb1 Ch6 49.Ra6 Rc6 50. Na2** și negrul a cedat.

85. PARTIDA SPANIOLĂ

R. FISCHER — B. SPASSKI

SANTA MONICA, 1966

1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nb5 a6 4.Na4 Cf6 5.0—0 Ne7 6.Te1 b5 7.Nb3 0—0 8.c3 d5 (Ca și în meciul cu Tal din anul 1965, Spasski joacă varianta sa favorită, care i-a adus atîtea succese: atacul Marshall) **9.e:d5 C:d5 10.C:e5 C:e5 11.T:e5 c6 12.g3** (În partida cu Donner, jucată la începutul aceluiași turneu, Fischer a continuat cu varianta principală, însă nu a putut obține mai mult decît remiză:

12.d4 Nd6 13.Te1 Dh4 14.g3 Dh3 15.Ne3 Ng4 16.Dd3 și aici a fost surprins de continuarea mai puțin obișnuită 16...C:e3 17.T:e3 c5 18.Df1 Dh6 19.Cd2 Tad8 20.Cf3 N:f3 21.T:f3 c:d4 22.c:d4 Dd2 23.Td3 Dg5 — sau 23...D:b2? 24.Tb1 Da3 25.N:f7+ — 24.Tc1 Tc8 25.Tdc3 T:c3 26.b:c3 Na3 27.Tc2 Tc8 28.c4 b:c4 29.N:c4 Df5 30.Nd3 T:c2 31.N:f5 Tc1 32.D:c1 N:c1 33.Rf1 h6 34.Re2 Rf8 și remiză) **12...Cf6** (Nemaifiind posibilă varianta care începe cu 13...Dh4, din cauza mutării g3, Spasski intră în varianta clasică a atacului Marshall) **13.d4 Nd6 14.Te1 Ng4 15.Dd3 c5!?** (Spasski demonstrează că presiunea negrului persistă și compensează lipsa unui pion, chiar dacă damele se schimbă) **16.d:c5 N:c5 17.D:d8 Ta:d8** (Poziția obținută este foarte delicată pentru alb: la 18.Cd2? Tfe8 și negrul câștigă, iar la 18.Ng5 h6 19.N:f6 g:f6, albul nu are voie să mute calul din b1, din cauza pătrunderii turnului la d2. Vezi diagrama)

18.Nf4! h6 19.Ca3 g5 20.Ne3 N:e3 21.T:e3 Td2 22.Cc2 Te8 23.T:e8+ C:e8 24.Ce3 Nf3 25.Nc2 Cd6 26.b3 Rf8 27.a4 Ce4 28.N:e4 N:e4 29.a:b5 a:b5 30.b4 Tb2 31.g4 Rg7 32.Rf1 Rf6 33.Ta5 Tb1+ 34.Re2 Tb2+ 35.Rf1 și remiză.

Jucată în penultima rundă a turneului de la Santa Monica, cînd Spasski conducea cu 1/2 de punct avans, iar Fischer mai avea de jucat în ultima rundă cu Petrosian, putem afirma că atacul Marshall i-a asigurat lui Spasski primul loc.

86. PARTIDA SPANIOLĂ

R. FISCHER — B. SPASSKI

OLIMPIADA A XVII-A, HAVANA, 1966

După Santa Monica, unde în turul al doilea a realizat performanța excepțională de a câștiga șase partide consecutive, participarea lui Robert Fischer la Olimpiada de la Havana prezenta cel mai mare interes, deoarece la prima tablă a echipelor olimpice joacă de obicei crema șahului mondial. Așteptările n-au fost dezmințite; Fischer a realizat din nou un scor record (15 puncte din 17 partide), învingînd de o manieră foarte convingătoare pe majoritatea marilor maeștri cu care a jucat. Jucători de talia lui Portisch și Gligorici au fost surclasați cu o ușurință, care amintește epoca de glorie a lui Capablanca.

Partida cea mai „tare" a Olimpiadei a opus pe Robert Fischer lui Boris Spasski, adică în realitate pe principalii doi pretendenți la titlul de campion mondial. Deosebirea dintre ei, în afara jumătății de punct care i-a despărțit la Santa Monica, constă în aceea că în timp ce Spasski nu reușise să-și valorifice șansele în meciul

pentru campionatul mondial cu Petrosian din 1966, Fischer avea încă drumul deschis spre titlul suprem. Partida a fost deosebit de interesantă și constituie un model al șahului modern. Pînă la mutarea a 20-a (!) duel teoretic, pe care-l cîștigă Fischer, ceea ce-i permite să intre într-un joc de mijloc foarte avantajos. Supraestimarea șanselor (sau poate simplă neatenție?) îl fac să cadă într-o cursă rafinată a lui Spasski. Dar poziția era atît de tare încît, cu toată pierderea calității, Fischer obține cu ușurință remiza după întrerupere.

Concluzia: partidă prevestitoare de furtuni viitoare în Olimpul șahului.

1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nb5 a6 4.Na4 Cf6 5.0—0 Ne7 6.Te1 b5 7.Nb3 0—0 (Un mic sondaj: acceptă sau nu Fischer atacul Marshall? După cum se știe, evitarea atacului permite negrului să egaleze destul de ușor, iar acceptarea duce la complicații foarte mari, în care rolul principal îl joacă analizele de acasă...) **8.c3 d6** (Fischer a acceptat să intre în atacul Marshall, dar Spasski nu-l joacă! Sondajul și-a făcut efectul: campionul american este dispus să accepte lupta pe terenul adversarului. Se știe că Spasski este un specialist al acestei variante, pe care a jucat-o cu mult succes în meciul cu Tal. În posesia acestei informații — folositoare poate pentru alte partide — Spasski revine la căile normale, alegînd o altă variantă, pe care de asemenea a jucat-o cu succes în ultimul timp) **9.h3 h6 10.d4 Te8 11.Cbd2 Nf8 12.Cf1 Nd7 13.Cg3 Ca5 14.Nc2 c5 15.b3!** (Mutarea aceasta propusă de Tal — care a jucat-o între altele într-o partidă cu Ghițescu, la Miskolc, 1964 — este, probabil, cea mai bună în această poziție. Instalarea nebunului alb la b2 creează negrului greutăți în legătură cu apărarea pionului e5) **15...c:d4** (Alegerea celei mai bune continuări pentru negru constituie o problemă dificilă; s-a mai încercat: a) 15...g6 16.Ne3 Cc6 17.d5 Ca5! — mai slab pare să fie 17...Ce7!? 18.Dd2 Rh7 19.N:c5! d:c5 20.C:e5 Cc8 21.f4 De7 22.c4! cu avantaj pentru alb, Tal—Ghițescu, Miskolc, 1964 — 18.Cd2 Ng7 19.b4 Cb7 20.a4 Dc7 21.Ta2 a5 și remiză, Haag—Kluger, Gyula, 1965; b) 15...Cc6 16.d5 — 16.Nb2 b4! 17.d5 b:c3 18.N:c3 Cd4 19.N:d4 c:d4 20.Cd2 g6 și negrul stă bine, Osmanovici—Sokolov, Vrnjacka Banja, 1965 — 16...Ce7! — nu 16... Ca7 17.Ch2 g6 18.f4 e:f4 19.N:f4 Cc8 20.Dd3 Ng7 21.e5, cu avantaj pentru alb, Parma-Langeweg, Amsterdam, 1965 - 17.Ne3 Cg6 18.Dd2 Ch7 19.Cf5 a5 20.g3 b4 21.Ch2 b:c3 22.D:c3 Db6 și remiză, Parma—Cirici, Titograd, 1965. Spasski alege în continuare o linie de joc, care a fost experimentată de Liberzon, într-o partidă cu Matanovici, la Erevan, 1965) **16.c:d4 Cc6 17.Nb2 g6 18.Dd2 Ng7 19.Tad1 Db6** (Pînă aici s-a jucat la fel ca în partida amintită, Matanovici—Liberzon, în care albul a continuat mai puțin consecvent cu 20.Nb1 și a obținut joc mai bun după 20...a5!? 21.Cf1 Tad8 22.d:e5 d:e5 23.De3 Dc7 24.Dc1 Db7 25.Ce3. Probabil, Spasski avea intenția să întărească jocul negrului față de această partidă, dar Fischer i-a luat-o înainte...) **20.Cf1! Tad8 21.Ce3 Db8** (Acum negrul nu mai are timp pentru mutarea 21...a5, ca în partida Matanovici—Liberzon, deoarece la aceasta poate urma 22.d:e5 d:e5 23.Cd5 C:d5 — altfel C:f6+ și D:h6 — 24.e:d5 Cd4 25.C:e5 și albul cîștigă cel puțin un pion, cu poziție superioară. Retragerea damei, ca și următoarele mutări ale negrului, arată că Spasski, în lipsa unui contrajoc eficient, s-a decis la o apărare pasivă, așteptînd desfășurarea evenimentelor) **22.Nb1 Db7 23.Tc1 Rh7 24.a3 Nc8 25.Nc3!** (În timp ce negrul stă pe loc, Fischer își regrupează forțele, mărind și mai mult presiunea asupra

punctului e5) **25...Nd7 26.Db2 Db8 27.b4 Rg8 28.Tcd1 Ch7** (Tactica aşteptării nu poate fi prelungită la infinit. Spasski recurge la o manevră bine cunoscută de simplificare, care însă nu-i uşurează prea mult poziţia; din contra, pionul g5 constituie o ţintă de atac) **29.Na2 Cg5 30.C:g5 h:g5 31.d:e5 d:e5 32.Cd5** (Albul a obţinut o poziţie ideală: toate figurile sale stau foarte bine şi exercită o presiune puternică asupra poziţiei negrului. Evident, atît Fischer, cît şi Spasski îşi dădeau foarte bine seama în acest moment crucial al partidei că, la o evoluţie normală a lucrurilor, albul trebuie să cîştige. De aceea, cum se întîmplă de cele mai multe ori în astfel de cazuri, jucătorul în dezavantaj strategic recurge la tactică. Spasski întinde adversarului său o cursă foarte rafinată. Vezi diagrama)

32...Ce7! 33.C:e7+ T:e7 34.Dd2 Nf6 35.Dd6 Rg7 36.D:a6? (După aceasta, albul pierde forţat calitatea pentru un pion. Ar fi interesant de ştiut dacă Fischer n-a văzut următoarea mutare a negrului sau i-a subestimat valoarea. În loc de mutarea din text, 36.Te3! ar fi pus negrului probleme greu de rezolvat) **36...Tc8! 37.Td6** (La 37.Na1 ar fi urmat Nd7—c6, cu ameninţarea mortală Ta7) **37...T:c3 38.T:f6 Ne6 39.T:e6 f:e6 40.Td1 Db7** (Aici partida s-a întrerupt; negrul forţează schimbul damelor, sperînd ca în finalul care urmează să aibă şanse mai bune, datorită avantajului material, dar acesta constituie o greşeală. Şanse de cîştig dădea 40...Df8! Este interesant că întreaga presă cubaneză a considerat poziţia de întrerupere ca favorabilă negrului; în realitate, negrul nu are nici o şansă de cîştig, ba din contra, trebuie să joace foarte atent pentru a menţine echilibrul) **41.D:b7 T:b7 42.N:e6 T:a3 43.Rh2 Ta4 44.Tb1 Tc7 45.f3 Ta6 46.Nb3 Ta3 47.Tb2 Ta1 48.Rg3 Rf6 49.Rg4 Tc3 50.Nd5 Taa3 51.h4** (În timp ce negrul nu poate întreprinde nimic efectiv cu turnurile sale pe flancul damei, albul începe să devină agresiv pe flancul regelui) **51...g:h4 52.R:h4 Ta1 53.Td2! Taa3** (Încercarea 53...Tb1 ar fi putut avea consecinţe neplăcute, după 54.Na2 T:b4 55.Td7. Spasski ia măsuri pentru a împiedica pătrunderea turnului alb, ceea ce duce imediat la remiză) **54.Rg4 Tcd3 55.Tc2 Tac3 56.Ta2 Ta3 57.Tc2** şi remiză.

87. APĂRAREA GRÜNFELD

B. SPASSKI — **R. FISCHER**

OLIMPIADA A XIX-A, SIEGEN, 1970

Numărul maxim de spectatori la Olimpiadă a fost înregistrat în ziua disputării partidei dintre Robert Fischer şi campionul mondial Boris Spasski. S-au vîndut 2300 de bilete, dar mulţi alţi amatori au rămas pe dinafară.

Victoria campionului mondial a produs o deosebită impresie. Poate că Fischer a făcut o greşeală psihologică jucînd aceeaşi variantă

de deschidere, cu care a pierdut în 1966 la Spasski, la Santa Monica, dînd astfel ocazie adversarului său să pună în aplicare o întărire a jocului, care fără îndoială fusese pregătită încă pentru meciul URSS-Restul lumii. Oricum însă, meritul lui Spasski, care a jucat această partidă cu calm și încredere în sine remarcabile, este foarte mare.

1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 d5 4.c:d5 (Varianta deschisă a Apărării Grünfeld este o preferință a campionului mondial, căruia i-a adus de altfel numeroase succese) **4...C:d5 5.e4 C:c3 6.b:c3 Ng7 7. Nc4 c5 8.Ce2 Cc6 9.Ne3 0—0 10.0—0 Dc7 11.Tc1 Td8 12.h3** (Pentru a preveni sosirea nebunului advers la g4. În 1966, la Santa Monica, împotriva aceluiași partener, Spasski a jucat 12. De1 și după 12...e6 13.f4 Ca5 14.Nd3 f5 15.Td1 b6 16.Df2 c:d4 17.N:d4 N:d4 18.c:d4 Nb7 19.Cg3, a obținut avantaj clar) **12...b6** (În aceeași rundă, Hort a jucat 12...a6, în partida cu Gligorici și a obținut egalitatea) **13.f4 e6 14.De1 Ca5 15.Nd3 f5 16.g4!** (Cu 16.Td1?! și 17.Df2, albul ar fi ajuns într-o poziție similară cu aceea survenită în partida de la Santa Monica, dar în acest caz mutarea 12.h3 ar fi fost inutilă) **16...f:e4 17.N:e4 Nb7 18.Cg3 Cc4 19.N:b7** (Aparent, merge și 19.Nf2 dar campionul mondial a calculat corect, pentru că după 19...N:e4 20.D:e4 Cd2 21.D:e6+ Rh8 22.Tfd1 Cf3+ 23.Rh1 Ch4! negrul obține joc excelent) **19...D:b7 20.Nf2 Dc6 21.De2 c:d4 22.c:d4 b5 23.Ce4 N:d4?!** (Pînă aici, Fischer a jucat strîns, menținînd echilibrul partidei. Acum însă se angajează pe o cale riscantă, acceptînd un pion care, cel puțin pentru un moment, nu are nici o importanță. Vezi diagrama)

24.Cg5 N:f2+? (În acest schimb constă cauza viitoarelor greutăți ale negrului. Mai realist și mai calm, Spasski va demonstra cu brio corectitudinea calculului său) **25.T:f2 Td6** (Continuarea unui plan greșit; trebuia 25...Te8; la 25...Td2 urma 26.D:d2) **26.Te1 Db6** (Nici încercarea 26...Td2 27.D:e6+ D:e6 28.T:e6 T:f2 29.R:f2 nu îl ajută pe negru) **27.Ce4 Td4 28.Cf6+ Rh8 29.D:e6 Td6** (Mutarea spectaculoasă 29...Td1 nu îl salva pe negru, de exemplu: 30.Df7! T:e1+ 31.Rg2 Dc6+ 32.Rg3 Te3+ 33.Rh4 T:h3+ 34.R:h3 Dh1+ 35.Th2 și regele alb este ferit de alte șahuri) **30.De4 Tf8 31.g5 Td2 32.Tf1 Dc7?** (Ultima greșeală! Șanse de apărare oferea însă 32...Cd6, pentru că la 33.De7 negrul putea să joace 33...Tf7, iar la 33.De5 urma 33...Dd4) **33.T:d2! C:d2 34. Dd4 Td8 35.Cd5+ Rg8 36.Tf2 Cc4 37.Te2 Td6 38.Te8+ Rf7 39.Tf8+** și negrul a cedat.

MECIUL FISCHER — SPASSKI
1972

ISLANDA

O insulă înghețată și fierbinte, liniștită și clocotitoare, născută din adîncurile mării, aproape de cercul polar, scăldată de apele oceanelor Atlantic și Înghețat de Nord, cu o suprafață de 10.000 km² și aproximativ 200.000 de locuitori. O insulă tînără. Atunci cînd artistul de Cro-Magnon picta peșterile din Sudul Franței, cei 150 de vulcani activi desăvîrșiau construcția acestei frumoase și pașnice insule, dar viu zbuciumată de apele învolburate ale oceanului sau zguduită din temelii de răbufnirile capricioase ale vreunui vulcan somnoros. Nu mai mult decît acum 10 ani, azvîrlindu-și furios din adîncuri lava, unul dintre vulcani a dat naștere insulei Surtsey, sora mezină a țării.

Islanda a fost descoperită în anul 300 înaintea erei noastre, de către exploratorul grec Pytheas, care i-a dat numele Thule — „cea mai îndepărtată insulă, unde vara nopțile sînt lungi și luminoase și plouă aproape tot timpul". Mai tîrziu, din greșeală, în drumul lor spre America, au nimerit pe insulă vikingii, care n-au găsit decît gheață, de unde și denumirea de Islanda (Iceland). Cea mai mare parte a teritoriului este un podiș între 500—700 m altitudine, străbătut de culmi muntoase, care ajung pînă la 2119 m înălțime.

Mulți ghețari, izvoare fierbinți și întinse cîmpii de lavă. În imensitatea rece, ghețarul Vatnojokull, mai mare decît toți frații săi din Alpi, izvoarele fierbinți, bogăție naturală inestimabilă, folosită pînă și la termoficare, sînt o prezență contrastantă. Aici, înconjurați de fum, de nori grei, de pămîntul arid, cenușiu, dezolant, foarte asemănător peisajului selenar, se antrenează cosmonauții și doar mai încolo pe coasta de sud-vest, sub mîngîierea caldă și binefăcătoare a Golfstream-ului, întîlnim un alt peisaj, proaspăt, înfloritor, îmbietor.

Islanda a fost colonizată în secolul al IX-lea de către scandinavi, mai ales de norvegieni. În anul 1000, islandezii au ajuns cu navele

lor pînă pe țărmul Americii de Nord, unde au și întemeiat cîteva așezări, care însă n-au dăinuit. Principalele ramuri ale economiei sînt pescuitul și creșterea animalelor. Islanda se află pe primul loc în lume la producția de pește pe cap de locuitor. Terenurile arabile ocupă sub 1% din suprafața totală a insulei. Islanda nu are căi ferate, transportul intern se face rutier și aerian. În schimb pe mare, mișună mii de vase, de la micile ambarcațiuni la traulerele de sute de tone.

Dacă am da crezare unei cunoscute legende locale, din celebrele „Saga", istoria șahului în Islanda începe cu aproape 1000 de ani în urmă. Această dată o aflăm din monografia „Șahul în Islanda" a profesorului Willard Fiske, evident impresionat de prezența frecventă a șahului în miturile islandeze. „Heimskringla", cronică a regilor norvegieni scrisă probabil înainte de 1240, amintește de marea pasiune pentru șah a regelui Canute. Se povestește că puternicul Earl, reîntors la curtea regelui după o mare bătălie, într-una din zile a jucat cu regele. Acesta din urmă, lăsînd calul în priză (pe un cîmp de unde putea fi luat fără compensație), i-a cerut lui Earl să-i restituie figura și să-i permită să facă o mutare mai bună. Refuzul de a întoarce mutarea l-a costat pe Earl viața; mînia nestăpînită a regelui Canute a fost necruțătoare.

Europenii care au vizitat Islanda prin secolul al XVI-lea, au povestit despre răspîndirea șahului pe insulă. În 1561, Gories Peerse, navigator nordic, povestește că în lungile luni de iarnă întunecată, islandezii stau în casă și joacă șah. În cartea sa „Om Island", scrisă înainte de 1600, Peter Clausson Friis scrie despre „maratonul șahist" al islandezilor: „Ei uneori pierd săptămîni întregi, jucînd o singură partidă". În sfîrșit, în 1694, Sir Robert Molesworth, ambasadorul englez la curtea daneză, nota: „E de mirare cum un joc atît de greu s-a răspîndit tocmai în nordul îndepărtat".

Și acum, Islanda, țară cu o asemenea tradiție, a devenit timp de două luni capitala șahistă a lumii. Islandezii au depus cu dragoste imensă eforturi nebănuite pentru a oferi cel mai frumos spectacol șahist ai secolului și poate cea mai puternică și intensă confruntare din istoria milenarului joc.

PRELUDIU

Odată cu încheierea meciului Fischer-Petrosian, întreaga lume șahistă intrase în efervescență. Cine va organiza „Meciul secolului"? Oferte veneau de pretutindeni:

Columbia — 40.000 dolari; Franța — 50.000 dolari; (plus 5% din încasări); Grecia — 52.000 dolari; Elveția — 70.000 dolari; Olanda — 80.000 dolari; Brazilia — 80.000 dolari; R. F. G. — 92.000 dolari; Bled (Iugoslavia) — 100.000 dolari; Chicago (S.U.A.) — 100.000 dolari; Sarajevo (Iugoslavia) — 120.000 dolari; Islanda — 125.000 dolari; Argentina — 150.000 dolari; Belgrad (Iugoslavia) — 152.000 dolari.

Sînt consultați cei doi protagoniști, campionul mondial Boris Spasski și șalangerul Robert Fischer, asupra preferințelor. Conform regulamentului FIDE, federația de specialitate a țării șalangerului, respectiv Federația de șah a Statelor Unite ale Americii, avea dreptul să organizeze primele 12 partide. Federației de șah a țării jucătorului care își apără titlul, de această dată a Uniunii Sovietice, i se conferea dreptul de a organiza a doua jumătate a confruntării. Astfel, Fischer a declarat: „Sper că meciul va fi organizat de un oraș american. Prefer America, deoarece sînt obișnuit cu clima și oamenii, dar nu aș dori să joc la Brooklyn". Motive subiective îl fac pe jucătorul american să ocolească orașul în care a învățat șah. Dar Spasski nu vrea să joace un meci atît de important în America. „Aș prefera să joc la Leningrad, s-a exprimat campionul sovietic, dar dacă nu va fi posibil, atunci în Islanda, unde clima este asemănătoare celei din orașul meu natal, și clima este singurul lucru care mă interesează". La acestea Fischer a răspuns cu aplomb: „Voi juca oriunde, în afară de Uniunea Sovietică bineînțeles, deoarece vreau bani și mai ales doresc să devin campion mondial".

După îndelungi discuții și tratative s-a ajuns în sfîrșit la o înțelegere: meciul urma să fie organizat astfel: prima jumătate la Belgrad, iar a doua la Reykjavik. La 10 februarie 1972, E. B. Edmondson, directorul Federației de șah a Statelor Unite și Efim Gheller, împuternicit din partea Federației de șah a Uniunii Sovietice, iau avionul pentru a se întîlni la Amsterdam și a perfecta meciul, împreună cu reprezentanții FIDE și organizatorii iugoslavi și islandezi. În urma deplinului acord, totul a fost pus la punct, s-au discutat și precizat toate amănuntele. Rămînea doar ca meciul să înceapă la 25 iunie la Belgrad, cînd o telegramă expediată din New York a produs îngrijorarea organizatorilor, Fischer anunța că nu se va prezenta dacă nu vor fi satisfăcute pretențiile pe care le avea cu privire la încasări, precizînd de asemenea că tratativele le va purta personal și nu prin intermediul federației. În aceste condiții, datorită incertitudinii ce începuse să planeze, FIDE cere celor două federații naționale interesate să depună cîte 35.000 de dolari, drept garanție că cei doi protagoniști se vor prezenta la meci, în conformitate cu acordul încheiat la Amsterdam. Federația de șah a U.R.S.S. confirmă cererea FIDE, dar aceea a S.U.A. refuză această cerere cu caracter de ultimatum.

Survine deci un moment de criză, rezolvat aproape miraculos de Federația islandeză, care își asumă riscul de a organiza meciul

în întregime, oferind un fond de premii de 125.000 de dolari. La 5 mai Fischer anunță că acceptă să joace cu Spasski la Reykjavik. Din acest moment, întreaga atenție a iubitorilor de șah este polarizată de „Meciul secolului", programat să înceapă la 2 iulie, ora 17,00, în marea sală a sporturilor „Laugardalshalle", din Reykjavik.

RĂZBOIUL NERVILOR

La 21 iunie sosește la Reykjavik Boris Spasski, însoțit de secundanții săi Efim Gheller, unul dintre cei mai tari mari maeștri sovietici, Nikolai Krogius, mare maestru internațional, doctor în psihologie, bun prieten al lui Spasski și Ivo Nei, maestru internațional, excelent partener de șah și de... tenis al campionului mondial. În acest timp, Fischer anunță că în afara premiilor, 78.125 de dolari pentru învingător și 46.875 de dolari pentru învins, deja stabilite, are pretenție la 30% din încasări, suma rezultată urmînd să fie împărțită între cei doi jucători. „Războiul nervilor" este definitiv declanșat la 25 iunie, cînd fără nici un fel de explicație, Fischer se prezintă la aeroportul internațional Kennedy, pentru a-și anula biletul de avion cu care trebuia să sosească la Reykjavik. A doua zi, Fred Kramer, vicepreședinte al FIDE și purtătorul de cuvînt al șalangerului, inginer energetician din Minneapolis, cere să viziteze sala de concurs, unde constată că lumina este nesatisfăcătoare. Un motiv în plus ca Fischer să refuze să joace; condițiile de joc nu erau pe placul său. Sînt inspectate în continuare camerele hotelului Loftleidir, unde urma să locuiască Fischer. Este cunoscut faptul că la Buenos Aires, în timpul meciului său cu Petrosian, Fischer a schimbat apartamentul de trei ori în trei zile.

În acest timp, la „Saga Hotel", Spasski, bărbat plăcut, potrivit de stat, cu înfățișare de atlet, cu păr castaniu și ochi albaștri-gri, răspunde cu tact și amabilitate la toate întrebările ziariștilor: „Fischer? Joacă practic și cu o imensă energie"... „Nu pot să vă spun dacă în prima partidă voi juca 1.e2—e4, este un secret profesional"... „Islanda mi-a plăcut totdeauna"... „Nu am văzut încă sala de joc, dar sînt convins că totul este în perfectă ordine".

Și în aceste zile, în care Spasski se relaxa înaintea marii bătălii, dînd interviuri, jucînd tenis sau pescuind, Fischer era căutat cu înfrigurare în SUA. Se afla probabil în Dauglaston, la Anthony Saidy acasă, un fizician și reputat maestru de șah, bun prieten al lui Fischer. La 29 iunie, Fischer, însoțit de unul dintre cei doi avocați ai săi, Andrew Davis, apare pe aeroporul Kennedy în așteptarea avionului pentru Reykjavik. A fost însă de ajuns să „răsară" cîțiva ziariști

și fotografi, ca Fischer să dispară cu desăvîrșire, numai Davis luînd avionul pentru Reykjavik.

La 1 iulie, în sala mare de spectacole a Teatrului Național, are loc festivitatea de deschidere a meciului pentru titlul de campion mondial. Sînt prezenți Președintele Republicii Islanda, Lordul primar al Reykjavik-ului, ambasadorul Uniunii Sovietice la Reykjavik, însărcinatul cu afaceri al SUA, membri ai corpului diplomatic, președintele FIDE, președintele Federației islandeze de șah, personalități din țară și străinătate, peste 2000 de turiști străini, iubitori de șah islandezi și deținătorul titlului mondial, marele maestru sovietic Boris Spasski. Lipsea Robert Fischer! În stupoarea generală produsă de absența șalangerului, Davis cere o amînare cu două zile a meciului, arătînd că Fischer este foarte obosit și nu se poate prezenta să joace.

O nouă „mutare" în „meciul nervilor", se pare însă fără efecte asupra lui Spasski, care este văzut relaxat și mereu zîmbitor. Între timp, Fischer nu este de găsit. În dorința fierbinte de a salva meciul, Dr. Max Euwe, președintele FIDE, acordă o amînare de două zile, însă cu condiția expresă că dacă în ziua de 4 iulie, ora 12,00 Fischer nu se va afla la Reykjavik, va fi descalificat și înlocuit cu Tigran Petrosian, finalist în meciul candidaților.

Deci suspense...! Toată lumea îl așteaptă pe Fischer. Va veni sau nu? Va renunța atît de ușor la avantajul material care i se cuvenea, chiar în cazul în care ar fi fost învins? Va renunța la munca și ambiția sa, investite cu atîta dîrzenie în fazele preliminare ale campionatului mondial și care îl aduseseră pînă la apogeu? Va risca să-și știrbească prestigiul de mare campion, pe care pînă acum și-l afirma cu atîta strășnicie? Apar discuții între cele două delegații. Șahiștii sovietici susțin că odată ce a avut loc festivitatea de deschidere, se consideră că meciul a început. Deci Fischer va trebui descalificat și Spasski declarat învingător. Delegația americană nu este de acord și arată că nu poate fi considerat un meci ca început, decît numai după ce arbitrul a pus în mișcare ceasul de control și a fost efectuată prima mutare.

Robert Fischer, văzut... de el însuși

Se fac în continuare eforturi susținute pentru salvarea meciului, toată lumea așteaptă apariția lui Fischer, care nu se știe unde se află. Singurul lucru care se cunoaște este că Fischer nu vrea să joace, deoarece nu-i convin condițiile financiare. Nesiguranța crește... Și iată că apare un „deus ex machina" în persoana bancherului englez Jim Slater, care este dispus să ofere un plus de 125.000 de dolari, dublînd astfel fondul de premii: „Dacă lui

Fischer nu-i este frică de Spasski, atunci eu, Jim Slater, voi rezolva problema banilor. Iubesc foarte mult șahul. Mulți iubitori de șah vor să vadă acest meci, totul a fost pregătit, iar dacă Fischer nu va veni în Islanda, mulți vor fi dezamăgiți".

În aceste împrejurări Fischer rupe tăcerea, care asigurări în ceea ce privește noile condiții bănești și la 3 iulie părăsește Dauglaston-ul (fusese totuși la Saidy) și ajunge cu trei ore întîrziere la aeroportul Kennedy, unde era așteptat de avionul special, care urma să efectueze cursa la Reykjavik. Aterizează în capitala Islandei doar cu cinci ore înainte de a atinge ora limită, care ar fi însemnat descalificarea sa și cu 10 ore înaintea desfășurării primei partide.

Boris Spasski.

Dar dacă la New York cerul se înseninase, deasupra Reykjavik-ului se îngrămădiseră din nou nori grei. Federația sovietică de șah, prin reprezentanții săi, înaintează un sever protest împotriva amînării meciului cu 48 de ore și a comportării lui Fischer și cere descalificarea marelui maestru american. Consecvenți pe linia salvării marii confruntări, reprezentanții FIDE și organizatorii islandezi, deși împărtășesc protestul șahiștilor sovietici, nu dau curs cererii și propun respectarea programului stabilit. La ora 12,00 urma să aibă loc tragerea la sorți a culorilor și apoi după amiază, la ora 17,30, prima partidă.

...Și totuși, meciul nu va începe!

CONTRAATAC ÎN „RĂZBOIUL NERVILOR"

La tragerea la sorți a culorilor, s-a prezentat în locul lui Fischer... Lombardy, secundatul său. Spasski, indignat de faptul că adversarul său nici de această dată nu s-a prezentat, a părăsit sala. Agenția TASS a transmis apoi protestul lui Spasski: „Fischer a încălcat regulamentul FIDE prin neprezentarea la festivitatea de deschidere. Prin comportarea sa, Fischer m-a insultat atît pe mine personal, cît și Federația Sovietică pe care o reprezint. Opinia publică din URSS și eu personal sîntem indignați de comportarea lui Fischer. El trebuie să fie pedepsit și numai apoi voi putea discuta asupra disputării meciului". Situația este din nou critică. Lombardy, împreună cu avocatul lui Fischer, au conceput textul unei scrisori de scuze: „Regret că meciul pentru

titlul de campion mondial a fost amînat. Motivele care au cauzat amînarea nu sînt legate de Spasski, pe care dealtfel eu îl respect şi îl admir atît ca om, cît şi ca jucător. Dacă prin aceasta l-am ofensat pe Spasski şi poporul sovietic, o regret sincer, deoarece nu am avut nici cea mai mică intenţie".

Delegaţia sovietică a respins însă această scrisoare, deoarece pe de o parte nu era semnată, iar pe de alta fusese prezentată de intermediar şi nu de Fischer şi cere ca Fischer să-şi prezinte scuze personal, întrucît el a mai dezavuat şi în alte rînduri pe cei ce au vorbit în numele său. De asemenea, i se cerea Dr. Max Euwe să condamne în termeni energici comportarea marelui maestru american şi să admită că Fischer a încălcat regulamentul FIDE prin neprezentarea la prima partidă, ceea ce implică pierderea acesteia. Din nou... suspense! Din nou emoţie şi întrebarea neliniştită: va avea loc meciul? Şi iată că pentru a îndrepta lucrurile, într-un moment de mare înţelepciune, Fischer a recurs la un gest spectaculos, făcîndu-i o vizită lui Spasski şi prezentîndu-i totodată o scrisoare de scuze pentru „comportarea nerespectuoasă", pe care a avut-o, absentînd de la festivitatea de deschidere a meciului. În aceeaşi scrisoare el a prezentat scuze şi preşedintelui FIDE, Dr. Max Euwe şi iubitorilor de şah din lumea întreagă. Totodată a solicitat lui Spasski şi Federaţiei sovietice să renunţe la cererea de a obţine atribuirea unui punct campionului mondial, ceea ce ar fi pentru el un „handicap serios". „Te cunosc ca pe un sportiv şi gentleman"—şi-a încheiat Fischer scrisoarea către Spasski.

Norii au început să se risipească. Atmosfera a devenit optimistă. Au reînceput pregătirile de ultimă oră. Din Londra s-a anunţat că „Meciul secolului" a ajuns să ocupe un loc de frunte la bursa pariurilor. Unul din cei mai celebri „bookmakeri" din capitala britanică a pariat 3000 de lire sterline la cota 2 la 1 pentru Fischer.

În sfîrşit, se anunţă oficial că scuzele au fost acceptate şi astfel seara a avut loc tragerea la sorţi. Spasski a venit la timp; Fischer a urcat pe scenă cu 20 de minute întîrziere. Arbitrul meciului, marele maestru vest-german Lothar Schmid, le-a oferit ambilor cîte un plic, în unul din ele fiind scris cine va trebui să ascundă piesele. I-a revenit lui Spasski această sarcină. El a luat două piese, una albă şi alta neagră, le-a ascuns, după care i-a întins lui Fischer pumnii strînşi. Fischer a indicat mîna dreaptă în care, cînd Spasski a desfăcut-o, era un pion negru. Deci albele în prima partidă le va avea Spasski. Imediat după tragerea la sorţi, Fischer a părăsit grăbit sala, îndreptîndu-se spre pista de popice, în timp ce Spasski s-a dus să viziteze sala de concurs.

DOUĂ MARI PERSONALITĂȚI

La Reykjavik („Golful care fumegă"), în Islanda, s-au întîlnit la jumătatea drumului dintre Moscova și New York cei mai mari șahiști ai timpului nostru: Boris Spasski și Robert Fischer. Doi titani, sportivi desăvîrșiți, care tind prin arta lor spre perfecțiune.

BORIS VASILIEVICI SPASSKI

S-a născut la Leningrad, la 30 ianuarie 1937. A învățat șahul din copilărie, activînd la început în secția de șah de la Palatul orășenesc al pionierilor. În 1952 devine maestru, iar în 1953, la București, îndeplinește norma de maestru internațional. Aici a primit „botezul focului", fiind primul turneu internațional la care a participat. Doi ani mai tîrziu devine campion mondial de juniori și obține titlul de mare maestru internațional. Campionatul Uniunii Sovietice îl cîștigă pentru prima dată în 1961, intrînd totodată direct și în lupta pentru supremația mondială. Șalanger în 1966, pierde meciul cu Petrosian, dar devine din nou candidat în ediția următoare, peste trei ani, cînd intră în posesia titlului de campion mondial. Spasski este de profesie ziarist; a absolvit Facultatea de ziaristică a Universității din Leningrad. E căsătorit, soția sa — Larisa — este de profesie inginer, are doi copii: Tatiana și Vasia.

Despre Spasski, unul dintre apropiații săi, spunea o dată: „Îl veți cunoaște mai bine pe Spasski, dacă veți ști că scriitorul său preferat este Dostoievski iar compozitorul Skriabin".

Un romantic al secolului al XX-lea, un intelectual de mare finețe și sensibilitate, sportiv desăvîrșit, de o modestie impecabilă, proprie marilor valori. Despre Spasski, marele maestru Igor Bondarevski, fostul său antrenor, spunea: „Șahul l-a educat, dezvoltîndu-i nu numai independența gîndirii, ci și fermitatea caracterului. Dar nimic nu i-ar fi ajutat, dacă nu și-ar fi descoperit sîmburele transformării în sine însuși, dacă nu s-ar fi bucurat de capacitatea sa de autodidact, de autocontrolul sever, de sinceritatea față de sine însuși". Crezul său este astfel formulat: „În orice situație a vieții, să rămînem fideli „eu"-lui nostru, să ne exprimăm pînă la capăt, să ne autorealizăm".

ROBERT JAMES FISCHER

Autentic „Mozart al șahului", avea să-și compună la Reykjavik cea mai frumoasă simfonie... S-a născut la 9 martie 1943, la Chicago. A învățat șahul la vîrsta de 6 ani de la sora sa Joan. La 13 ani

devine campion de juniori al S.U.A., la 14 ani campion de seniori și maestru internațional, iar în 1958, la numai 15 ani, caz unic în istoria șahului, obține titlul de mare maestru internațional.

Figură extrem de controversată, datorită caracterului său dificil, Fischer este cea mai proeminentă personalitate a șahului contemporan. Iată ce declară campionul american despre el însuși: „Au scris unii despre mine că sînt un computer, un miracol în lumea șahului. Nu este adevărat, sînt numai un profesionist al șahului. Stau toată ziua în fața tablei cu pătrate albe și negre, studiez, îmi îmbogățesc necontenit cunoștințele. Încă din copilărie am învățat limba rusă pentru a cunoaște tot ce este nou în teorie. Studiez cu permanent interes partidele vechilor maeștri, deși sînt convins că astăzi știu mai mult decît ei... Nu îmi plac remizele, de aceea joc pînă la ultima posibilitate. Idealul meu este să bat recordul lui Emanuel Lasker, care a păstrat timp de 27 de ani titlul de campion al lumii".

În săptămînalul șahist „64", marele maestru american Robert Byrne scria despre Fischer: „Cu Bobby Fischer m-am întîlnit prima dată la Cleveland, în 1957. Avea 14 ani. Era prietenos; purta un pulover gri, uzat și pantaloni de fermier. În timpul partidei noastre se scula de la masă și discuta cu soția mea. Am aflat mai tîrziu că îi descria partida în detaliu și foarte obiectiv. Explica cum a ajuns la atac, unde a greșit și chiar momentul în care îi era frică că va pierde. M-a impresionat puternic obiectivitatea lui, evaluarea corectă a jocului său și asta la numai 14 ani. Mai tîrziu l-am cunoscut mai bine. Rezervat și destul de neîncrezător... Noi, eu și fratele meu mai mic, totdeauna am petrecut timpul admirabil în tovărășia lui Fischer, în special în timpul Olimpiadelor, cînd am jucat cu el partide rapide, cînd ne arăta și comenta partidele jucate de el. Fischer, ca și Spasski de altfel, acordă o atenție deosebită condiției fizice: înoată, patinează și joacă tenis. Poartă pretutindeni cu el aparatul de radio și televizorul tranzistorizat. Fischer înțelege bine limba rusă, atît textul scris, cît și vorbirea vie. Cunoaște de asemenea limbile sîrbă și spaniolă. Am auzit de multe ori spunîndu-se că Bobby nu citește nimic în afară de „Informator" și cărțile despre Tarzan... Vă rog să mă credeți că nu este adevărat. Fratele meu, ca profesor de limbă și literatură, poartă cu sine cele mai recente romane pentru a le citi în timpul liber. Bobby îi cere mereu cărți și nu o dată s-au iscat între ei mici discuții din cauza obiceiului prost al lui Fischer de a îndoi fila de carte acolo unde întrerupe cititul. În ceea ce privește șahul, Bobby aspiră la perfecțiune... De aceea el pretinde condiții de joc ideale, confort, lumină bună, liniște desăvîrșită".

PALMARESUL LUI ROBERT FISCHER

ANUL	CONCURSUL	LOC	+	=	—
1. Turnee					
1956	Trofeul Rosenwald	8	2	5	4
1957	Campionatul open al SUA	1	(175 de participanţi, sistem elveţian)		
1957/8	Campionatul SUA (turneu zonal)	1	8	5	0
1958	Portoroj — Iugoslavia (turneu interzonal)	5—6	6	12	2
1958/9	Campionatul SUA (turneu zonal)	1	6	5	0
1959	Mar del Plata — Argentina	3—4	8	4	2
1959	Santiago	4—7	7	1	4
1959	Zürich — Elveţia	3—4	8	5	2
1959	Iugoslavia (turneul candidaţilor)	5—6	8	9	11
1959/60	Campionatul SUA	1	7	4	0
1960	Mar del Plata — Argentina	1—2	13	1	1
1960	Buenos Aires — Argentina	13	2	11	5
1960	Reykjavik — Islanda	1	3	1	0
1960	Leipzig — RDG: Olimpiada a XIV-a	—	10	6	2
1960/1	Campionatul SUA (turneu zonal)	1	7	4	0
1961	Bled — Iugoslavia	2	8	11	0
1962	Stockholm — Suedia (turneu interzonal)	1	13	9	0
1962	Curaçao — Antilele Olandeze: (turneul candidaţilor)	4	8	12	7
1962	Varna — Bulgaria: Olimpiada a XV-a	—	8	6	3
1962/3	Campionatul SUA	1	6	4	1
1963/4	Campionatul SUA	1	11	0	0
1965	Havana — Cuba (prin telex): Memorialul Capablanca	2—4	12	6	3
1965/6	Campionatul SUA (turneu zonal)	1	8	1	2
1966	Santa Monica — SUA	2	7	8	3
1966	Havana — Cuba: Olimpiada a XVII-a	—	14	2	1
1966/7	Campionatul SUA	1	8	3	0
1967	Monte Carlo — Monaco	1	6	2	1
1967	Skoplje — Iugoslavia	1	12	3	2
1967	Soussa—Tunisia (turneu interzonal); (retras din concurs)	—	7	3	0
1968	Nathania — Israel	1	10	3	0
1968	Vinkovici — Iugoslavia	1	9	4	0
1970	Rovinj — Zagreb — Iugoslavia	1	10	6	1
1970	Buenos Aires — Argentina	1	13	4	0
1970	Siegen — RFG; Olimpiada a XIX-a	—	8	4	1
1970	Palma de Mallorca — Spania (turneu interzonal);	1	15	7	1
	Total partide jucate: 518, din care:		288]	171	59

www.stere.ro

ANUL	CONCURSUL	LOC	+	=	—
2. Meciuri					
1958	Cardoso (Filipine)		5	2	1
1961	Reshevsky (neterminat)		2	7	2
1970	Belgrad — Iugoslavia: Meci U.R.S.S. — Restul lumii (masa a II-a — Petrosian)		2	2	0
1971	Meciurile candidaților:				
	— Taimanov: sferturi de finală		6	0	0
	— Larsen: semifinale		6	0	0
	— Petrosian: finala		5	3	1
	Total partide jucate: 44, din care:		26	14	4
	Total general partide jucate: 562, din care:		314	185	63

PALMARESUL LUI BORIS SPASSKI

1. Turnee

1952	Campionatul Leningradului	2	6	7	0
1953	București — România	4—6	8	8	3
1954	Leningrad — URSS	1	10	5	0
1955	Campionatul URSS (turneu zonal)	3—4	7	9	3
1955	Anvers — Belgia: campionatul mondial de juniori	1	13	2	1
1955	Göteborg — Suedia (turneu interzonal)	7—9	7	8	5
1955	Lyon — Franța; Olimpiada universitară	—	7	1	0
1956	Campionatul URSS	1—3	7	9	1
1956	Campionatul URSS; meci baraj pentru locurile 1—3	3	0	1	3
1956	Amsterdam — Olanda, turneul candidaților	3—7	3	13	2
1957	Campionatul URSS	4—5	7	12	2
1957	Reykjavik — Islanda: Olimpiada universitară	—	5	4	0
1957	Viena — Austria: campionatul european pe echipe	—	2	3	0
1958	Campionatul URSS (turneu zonal)	5—6	7	7	4
1958	Varna — Bulgaria: Olimpiada universitară	—	4	5	0
1959	Campionatul URSS	2—3	8	9	2
1959	Moscova — URSS	1—3	4	6	1
1959	Leningrad — URSS: campionatul orașului	1	11	6	0

ANUL	CONCURSUL	LOC	+	=	—
1959	Riga — URSS	1	10	3	0
1960	Campionatul URSS	9—10	5	10	4
1960	Mar del Plata — Argentina	1—2	12	3	0
1960	Leningrad: Olimpiada universitară	—	0	2	1
1960	Campionatul URSS pe echipe	—	3	5	0
1961	Campionatul URSS (turneu zonal)	5—6	7	8	4
1961	Campionatul orașului Leningrad	1—2	8	10	0
1961	Campionatul URSS	1	10	9	1
1962	Marienbad: Olimpiada universitară	—	6	3	0
1962	Havana — Cuba: Memorialul Capablanca	2—3	11	10	0
1962	Varna — Bulgaria: Olimpiada a XV-a	—	8	6	0
1962	Campionatul URSS pe echipe	—	4	4	0
1962	Campionatul URSS	5	9	7	3
1963	Campionatul URSS	1—3	5	14	0
1964	Campionatul URSS (meci baraj pentru locurile 1—3)	2	1	2	1
1964	Moscova — URSS (turneu zonal)	1	4	6	2
1964	Amsterdam — Olanda (turneu interzonal)	1—4	13	8	2
1964	Soci — URSS: Memorialul Cigorin	4	5	9	1
1964	Belgrad — Iugoslavia	1	9	8	0
1964	Tel Aviv — Israel: Olimpiada a XVI-a	—	8	6	0
1965	Soci — URSS: Memorialul Cigorin	1—2	6	9	0
1965/6	Hastings — Anglia	1—2	6	3	0
1966	Santa Monica — SUA	1	5	13	0
1966	Campionatul URSS pe echipe	—	0	9	1
1966	Soci — URSS: Memorialul Cigorin	5—6	6	7	1
1966	Havana — Cuba: Olimpiada a XVII-a	—	5	10	0
1967	Beverwijk — Olanda	1	7	8	0
1967	Moscova — URSS: „50 de ani de la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie"	6—8	4	11	2
1967	Soci — URSS: Memorialul Cigorin	1—5	5	10	0
1967	Winnipeg — Canada	3—4	2	7	0
1968	Lugano — Elveția: Olimpiada a XVIII-a	—	6	8	0
1968	Palma de Mallorca — Spania	2—3	10	6	1
1969	San Juan — Porto Rico	1	8	7	0
1969	Palma de Mallorca — Spania	5	3	14	0
1970	Oegstgeest — Olanda: Meci turneu în 4 tururi: Spasski, Donner, Botvinnik și Larsen	1	2	10	0
1970	Amsterdam — Olanda: Turneul IBM	1—2	8	7	0
1970	Siegen — RFG: Olimpiada a XIX-a	—	7	5	0
1971	Göteborg — Suedia	3	5	6	0
1971	Campionatul URSS pe echipe	—	3	1	0
1971	Moscova — URSS: Memorialul Alehin	6—7	4	11	2
	Total partide jucate: 825, din care:		356	416	53

ANUL	CONCURSUL	LOC	+	=	—
2. Meciuri					
1961	Leningrad — Budapesta; masa a II-a: Spasski — Portisch	3	1	0	
1965	Turneul candidaților:				
	— Keres (sferturi)	4	4	2	
	— Gheller (semifinale)	3	5	0	
	— Tal (finala)	4	5	1	
1966	Meci pentru titlul mondial Petrosian — Spasski:	3	17	4	
1968	Turneul candidaților:				
	— Gheller (sferturi)	3	5	0	
	— Larsen (semifinale)	4	3	1	
	— Korcinoi (finala)	4	5	1	
1969	Meci pentru titlul mondial, Petrosian — Spasski	6	13	4	
1970	Belgrad — Iugoslavia: Meci URSS — Restul lumii; masa 1; Spasski — Larsen	1	1	1	
	Total partide jucate: 108, din care:	35	59	14	
	Total general partide jucate: 933, din care:	391	475	67	

ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI PARALELE SAU INTERVIU „FULGER" CU CEI DOI MARI CAMPIONI

— Ce părere aveți unul despre celălalt?

Spasski: Fără Fischer ar fi fost neinteresant.

Fischer: Spasski îmi place.

— Care considerați că ar fi cel mai interesant meci pentru titlul mondial?

Spasski: Orice meci cu Fischer: poate al nostru, poate Fischer-Tal sau Fischer-Korcinoi.

Fischer: Desigur, Fischer—Spasski.

— Care este cel mai bun șahist din lume?

Spasski: S-ar putea să fie Fischer, dar va trebui s-o dovedească. (Declarația a fost luată la Belgrad, în 1970)

Fischer: Nu doresc să par lipsit de modestie, dar nici nu pot să nu spun adevărul: acesta este Fischer.

— De cine vă temeți la masa de joc?

Spasski: De mine însumi.

Fischer: Nu mă tem de nimeni, dar mulți pot fi periculoși: Spasski, Korcinoi, Larsen, Tal, Petrosian.

— Care sînt după părerea dumneavoastră cei mai buni jucători din istoria șahului?

Spasski: Morphy, Steinitz, Cigorin, Lasker, Capablanca. Alehin, Tal, Fischer, Botvinnik, Smîslov. Eu personal, aș fi dorit să joc ca Tal și Capablanca la un loc.

Fischer: Morphy, Steinitz, Tarrasch, Cigorin, Alehin, Capablanca, Lasker. Dintre contemporani: Petrosian, Spasski, Larsen, Korcinoi și... Fischer.

— Ce altă ocupație v-ați fi ales în afară de șah?

Spasski: Nu regret că m-am lăsat de atletism. Maximum ce aș fi putut obține în atletism ar fi fost doi metri la săritura în înălțime.

Fischer: Cred că mi-ar fi plăcut să fiu cîntăreț.

— Ce vă place în afară de șah?

Spasski: Muzica, literatura, tenisul.

Fischer: Muzica și călătoriile.

— Dacă ați pleca pe lună ce ați lua cu dumneavoastră?

Spasski: O asemenea invitație nu aș refuza-o niciodată. Aș lua cu mine o sticlă de vodcă rusească și un bun prieten, dar nu aș dori să stau mult acolo.

Fischer: De ce să merg pe lună cînd mie îmi ajunge să fiu campion al pămîntului nostru. Dar dacă totuși ar trebui, aș lua cu mine o fată.

— Suferiți după înfrîngere?

Spasski: Nu! Cel mai bine înveți din înfrîngeri. Doresc să scriu o carte a partidelor mele pierdute.

Fischer: După înfrîngere aștept cu nerăbdare runda următoare...

Partida 1

În sfîrșit, după nouă zile de așteptare, după îndelungi tratative, cereri, proteste, scuze, atmosfera Reykjavik-ului s-a înseninat.

11 iulie 1972. *În sala arhiplină, cu peste 2.000 de spectatori, la ora 17,00, Spasski, campionul mondial, a urcat pe scenă, a salutat arbitrul și după ce a fost pus în mișcare ceasul de control, a efectuat*

prima mutare pe o superbă masă de şah din lemn de mahon, cu pătrăţele din marmură albă şi neagră, pe care şedeau perfect orînduite piesele de şah model Staunton, confecţionate de asemenea dintr-un lemn de esenţă nobilă.

După şapte minute a intrat pe scenă cu paşi mari şi repezi, fără a se uita în stînga sau în dreapta, Fischer; a salutat, s-a aşezat la masa de joc şi a răspuns la mutare. În sfîrşit, meciul atît de aşteptat — „Meciul secolului" — a început!

88. APĂRAREA NIMZOVICI

B. SPASSKI — R. FISCHER

1.d2—d4 (Spasski s-a hotărît să mute pionul din faţa damei) **1...Cg8—f6** (Fără prea multă gîndire, Fischer a răspuns aproape mecanic) **2.c2—c4 e7—e6** (Fischer fuge de Apărarea Grünfeld, în care a pierdut două partide în faţa lui Spasski şi încearcă un sistem mai rar întîlnit în repertoriul său. Aceasta înseamnă că după ce a analizat cu atenţie partidele partenerului său, îl aşteaptă cu „preparate" de acasă) **3.Cg1—f3** (O invitaţie la Indiana damei!) **3...d7—d5 4.Cb1—c3 Nf8—b4** (Şi iată că marele maestru american s-a hotărît pentru Apărarea Nimzovici. O mutare mai agresivă decît modesta 4...Ne7. De obicei, Fischer joacă în această poziţie 4...c7—c5, pe care însă Spasski a combătut-o cu succes în partida a cincea a meciului său cu Petrosian, din 1969: 5.c:d5 C:d5 6.e4 C:c3 7.b:c3 c:d4 8.c:d4 Nb4+ 9.Nd2 N:d2+ 10.D:d2 0—0 11.Nc4 Cc6 12.0—0 b6 13.Tad1 Nb7 14.Tfe1 Tac8 15.d5! cu avantaj) **5.e2—e3** (Albul a consimţit la Apărarea Nimzovici. În această poziţie, continuările 5.Da4+ sau 5.Ng5 sînt mai puţin interesante, iar 5.c:d5 duce prea repede la simplificări) **5...0—0 6.Nf1—d3 c7—c5 7.0—0 Cb8—c6 8.a2—a3** (S-a ajuns la o poziţie foarte des întîlnită în practica turneelor) **8...Nb4—a5** (De obicei se joacă 8...N:c3. Mutarea din partidă a constituit o surpriză pentru Spasski, deşi după cum a declarat Fischer, aceasta nu este o noutate: a jucat-o Krogius, secundantul lui Spasski la Reykjavik, împotriva lui Spasski, în 1958, la cel de al 25-lea campionat al Uniunii Sovietice) **9.Cc3—e2?!** (O retragere, care are menirea să sublinieze îndepărtarea nebunului de cîmpuri negre de pe flancul regelui, unde intenţionează albul să-şi maseze figurile şi să dezlănţuie atacul. În acest caz, calul de la e2 va trebui să ocupe cîmpul g3) **9...d5:c4 10.Nd3:c4 Na5—b6** (Apără pionul şi retrage nebunul de pe un cîmp expus, deşi cu preţul pierderii unui nou tempo) **11.d4:c5** (Spasski se hotărăşte să treacă jocul într-un final mai bun, invitaţie pe care negrul o acceptă, deoarece nu are slăbiciuni) **11...Dd8:d1** (Mai bine acum, decît mai tîrziu; în partida Spasski-Krogius, amintită mai înainte, s-a jucat: 11...N:c5 12.b4 D:d1 13.T:d1 şi prin intervertire de mutări s-a ajuns la partida noastră: 13...Ne7) **12.Tf1:d1 Nb6:c5 13.b2—b4 Nc5—e7** (Nebunul a ajuns la locul său obişnuit, după ce a făcut un mic ocol: f8—b4—a5—b6—c5—e7) **14.Nc1—b2 Nc8—d7!** (Aceasta este noutatea, pentru care marele maestru american a intrat în varianta din partidă. Fischer se grăbeşte să termine dezvoltarea pieselor sale; dacă 15.N:f6! atunci după 15...N:f6 16.T:d7 N:a1, negrul are avantaj. În această poziţie Krogius a jucat mai slab: 14...b6 şi a pierdut în 50 de mutări) **15.Ta1—c1** (Meritau atenţie şi mutările 15.Rf1 sau 15.e4) **15...Tf8—d8 16.Ce2—d4** (Acest cal era pasiv; Spasski propune să-l schimbe cu cel din c6) **16...Cc6:d4 17.Cf3:d4** (17.N:d4 nu ar fi fost aşa de bine; în schimb, 17.T:d4 s-ar fi putut juca) **17...Nd7—a4 18.Nc4—b3 Na4:b3** (Desigur, nu 18...T:d4, deoarece ar urma 19.N:a4

și albul ar fi avut în final perechea de nebuni) **19.Cd4:b3 Td8:d1+** (Un cîștig de timp, deoarece negrul îl obligă pe alb, care a jucat Ta1—c1, să mai mute o dată acest turn, luînd la d1, în timp ce turnul din a8 va muta pentru prima dată pe coloana „c", singura pe care albul ar fi putut pătrunde în poziția negrului) **20.Tc1:d1 Ta8—c8 21.Rg1—f1 Rg8—f8** (Cu aceasta, negrul preîntîmpină amenințarea 22.N:f6 N:f6 23.Td7, deoarece ar fi urmat 23...Tc3) **22.Rf1—e2 Cf6—e4** (Negrul amenință Tc2, cu cîștig) **23.Td1—c1 Tc8:c1 24.Nb2:c1 f7—f6** (O măsură profilactică. Poate ar fi fost mai bine aducerea rapidă a regelui în centru: 24...Re8 25.Ca5 Cd6 26.Rd3 Rd7 27.Cc4 b5, cu remiză) **25.Cb3—a5** (Era interesant și 25.f3 Cd6 și 26.Cc5) **25...Ce4—d6** (Calul negru trebuie să se întoarcă, pentru a nu strica structura pionilor și a crea în acest fel cîmpuri de pătrundere pentru alb) **26.Re2—d3 Ne7—d8** (În general, partida se îndreaptă spre un făgaș pașnic, dar nici unul dintre adversari nu riscă, din prestigiu, să ofere remiza) **27.Ca5—c4 Nd8—c7** (Apărare și activizare a nebunului în același timp) **28.Cc4:d6 Nc7:d6 29.b4—b5** (Vezi diagrama)

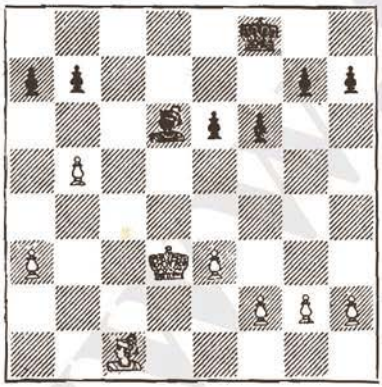

29...Nd6:h2?! (După 29...Re7 30.h3 e5 și 31...Re6, cu remiză. Fischer însă dorește cu orice preț să rupă echilibrul acestei partide liniștite, adoptînd o continuare periculoasă. După partidă Fischer a declarat că nu și-a asumat nici un risc sacrificînd nebunul; el ar fi făcut oricum remiză, dacă mai tîrziu, după întrerupere, nu ar fi greșit) **30.g2—g3 h7—h5 31.Rd3—e2 h5—h4 32.Re2—f3 Rf8—e7** (32...h3 nu merge, din cauza 33.Rg4! Ng1 34.R:h3 N:f2 35.Nd2! și cade nebunul) **33.Rf3—g2 h4:g3 34.f2:g3 Nh2:g3 35.Rg2:g3 Re7—d6 36.a3—a4** (Apără pionul și pregătește intrarea nebunului în joc: dacă 36.e4, atunci 36...Rc5 37.Ne3+ R:b5 38.N:a7 Rc4, cu șanse de remiză, pentru că nebunul este de culoare inversă cîmpului de transformare a pionului „a"; de asemenea, 36.Rg4 g6 37.Nb2 e5 nu dă prea mult albului) **36...Rd6—d5** (Ar fi dus la pierdere varianta 36...Rc5 37.Na3+ Rc4 38.Nf8 g6 39.Ne7. Acum, regele alb păstrează posibilitatea de a se deplasa de pe un flanc pe celălalt) **37.Nc1—a3 Rd5—e4** (Regele se depărtează de flancul damei, deși poziția sa în centru pare mai avantajoasă) **38.Na3—c5 a7—a6** (Pierde repede 38...b6, din cauza 39.N:b6 a:b6 40.a5) **39.b5—b6!** (Păstrează cît mai mulți pioni pe tablă; schimbul de pioni ar fi mărit șansele de remiză) **39...f6—f5** (La 39...e5 urmează 40.Nf8; după 40...R:e3 41.N:g7 Rd4 42.N:f6 Rc5 43.Nd8 Rb4 44.Rf3 R:a4 45.Re4 Rb5 46.Rd5! e4 47.Re6 a5 48.Rc7 Ra6 49.Ng5! a4 50.Nc1! negrul ajunge în zugwang și pierde. Dacă 39...e5, după 40.Rg4 g6 41.Ne7 R:e3 42.N:f6 e4 43.Rg5 Rd4 44.R:g6 Rc4 45.Rf5 se ajunge la o poziție similară cu cea care a survenit mai tîrziu în partidă) **40.Rg3—h4 f5—f4?** (Cu aceasta, negrul pierde ultima șansă de a obține remiza; mai bine era 40...Rd5 41.Nf8 g6 sau 40...Rd5 41.Nd4 e5 42.Nc3 f4 43.e:f4 e:f4 44.Rg4 Rc4 45.Ne1 Rb3 și regele reușește să ajungă la c8; sau 40...Rd5 41.Nd4 e5 42.Nc3 Re4 43.Rg5 f4 44. e:f4 e:f4! sau 41.Ne7 Re4 42.Ng5 e5, apoi f5—f4 și regele negru reușește să ajungă pe flancul damei pentru a salva partida. În acest moment partida s-a întrerupt. Vezi diagrama la pag.174)

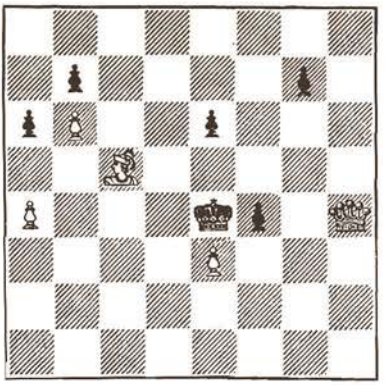

poziției: albul plasează nebunul pe cea mai bună diagonală, pentru a apăra puternicul său pion b6 și în același timp pentru a controla înaintarea celor doi pioni liberi ai adversarului) **44... Re4—f5 45.Nf2—h4!** (Îl obligă pe negru să mute pionul sau să elibereze drumul regelui alb) **45...e6—e5 46.Nh4—g5 e5—e4 47.Ng5—e3** (Reîntoarcerea pe diagonala cea mai bună, după ce și-a îndeplinit scopul) **47...Rf5—f6 48.Rh5—g4 Rf6—e5 49.Rg4—g5 Re5—d5 50.Rg5—f5 a6—a5** (Dacă 50...Rc4 51.R:e4 Rb4 52.Rd5 R:a4 53.Rd6 și albul câștigă) **51.Ne3—f2 g7—g5 52.Rf5:g5 Rd5—c4 53.Rg5—f4 Rc4—b4 54.Rf4:e4 Rb4:a4 55.Re4—d5 Ra4—b5 56.Rd5—d6** și negrul cedează, deoarece regele alb pătrunde la b7.

Așadar, după prima partidă, scorul în meciul Spasski-Fischer a devenit 1—0.

41.e3:f4 Re4:f4 42.Rh4—h5 Rf4—f5 (Împiedică regele alb să intre în joc) **43.Nc5—e3 Rf5—e4 44.Ne3—f2** (Cheia

● Cînd încă nu se știa dacă Fischer va veni sau nu la Reykjavik, organizatorii islandezi se aflau într-o serioasă dilemă: ce s-ar fi întîmplat cu premiul de 125.000 de dolari, în cazul în care șalangerul ar fi abandonat: trebuia să i se dea oare lui Spasski cele cinci optimi din premiu, chiar dacă nu a jucat, sau nu?

● În timp ce Fischer era așteptat să sosească la Reykjavik, un ziarist l-a întrebat pe Spasski ce crede că face Fischer, la New York în acele momente: „Cred că face o baie la hotel și că privește tavanul, gîndindu-se la ce mă gîndesc eu acum, așteptîndu-l aici la Reykjavik", a răspuns cu umor Spasski.

● O colecție de 355 de partide jucate de Spasski a fost editată la Hamburg. Se spune că Fischer a putut fi văzut pretutindeni chiar și în timpul mesei, cu această carte în mînă.

Partida a 2-a

„Eu sau camerele de televiziune" ! Aceasta a fost condiția pe care le-a pus-o Fischer organizatorilor islandezi, înaintea începerii celei de a doua partide a meciului. Domnul Chester Fox, care cumpărase toate drepturile de filmare, nu a fost însă de acord. Camerele trebuiau să rămînă în sală, deoarece au fost prevăzute în discuțiile și acordurile preliminare. Deși camerele televiziunii erau silențioase și practic invizibile, Fischer nu vroia să fie filmat, susținînd că prezența lor îl împiedică să se concentreze. Neajungînd la nici un acord, Fischer nu s-a mai prezentat la masa de joc, iar arbitrul meciului, marele maestru vest-german Lothar Schmid, conform programului, la ora obișnuită a pus în mișcare ceasul de control. Cu 25 de minute înainte de

a se declara forfait-ul, domnul Fox desperat, pentru că nu înțelegea să piardă cei 165.000 de dolari investiți, a anunțat că-și va muta camerele, dacă Fischer va veni totuși să joace. Fischer a acceptat, dar a cerut la rîndul său ca cele 35 de minute care s-au scurs, să nu i se pună în contul timpului său de gîndire. Cum regulamentul nu permite așa ceva și prevede că dacă un jucător nu se prezintă la masa de joc în timp de o oră de la începerea oficială a partidei, pierde prin neprezentare, scorul a devenit 2—0 pentru Spasski.

Partida a 3-a

A doua zi dimineață, Fischer personal a înmînat arbitrului un protest împotriva măsurii luate, prin care i s-a considerat pierdută prin neprezentare cea de a doua partidă. Protestul a fost însă respins, specificîndu-se din nou „că absolut toate condițiile de desfășurare a meciului sînt în conformitate cu regulamentul și că nu există absolut nimic care să conturbe liniștea". În acest timp, Spasski, departe de turbulența produsă, se ocupa cu pescuitul.

Se punea deci din nou întrebarea: va veni Fischer să continue meciul? Va risca el să piardă tot ceea ce obținuse pînă acum? Eforturile de pînă aici se vor dovedi zadarnice?

În această confuzie generală, s-a lansat zvonul că Fischer ar fi cumpărat un bilet de avion pentru Groenlanda. S-a aflat însă mai tîrziu, că era vorba de un turist german cu același nume. În schimb, era adevărat că Fischer își rezervase un loc pentru avionul de New York. Totuși, cu patru ore înainte de începerea celei de a treia partide, avocatul lui Fischer, Paul Marshall și secundantul său William Lombardy i-au cerut arbitrului favoarea de a juca această partidă într-o cameră separată. Schmid l-a întrebat pe Spasski dacă e de acord și acesta a acceptat. Mai tîrziu, Spasski a declarat că acest asentiment a fost una dintre greșelile psihologice, pe care le-a făcut în meci. Gheller, supărat, va spune cu această ocazie: „Fischer cere scoaterea camerelor de televiziune; îu curînd se va plînge de public, iar apoi va dori ca Spasski să plece acasă". Spectatorii rămași în fața scenei goale, au urmărit această partidă în fața aparatelor de televiziune cu circuit închis. Încă o dată „Meciul secolului" fusese salvat.

89. INDIANA REGELUI

B. SPASSKI — R. FISCHER

1.d2—d4 Cg8—f6 2.c2—c4 e7—e6 3.Cg1—f3 (Spasski propune aceeași deschidere, ca și în prima partidă) **3...c7—c5** (Fischer refuză; condus fiind cu 2—0, trebuia cu orice preț să complice jocul) **4.d4—d5** (Spasski acceptă invitația la o luptă deschisă. Dacă ar fi vrut să conducă partida pe căi mai liniștite, ar fi jucat 4.e3) **4...e6:d5 5.c4:d5 d7—d6 6.Cb1—c3 g7—g6 7.Cf3—d2 Cb8—d7** (Pentru ca la Cd2—c4 să poată răspunde cu Cd7—b6) **8.e2—e4 Nf8—g7 9.Nf1—e2 0—0 10.0—0 Tf8—e8 11.Dd1—c2 Cf6—h5!** (O foarte interesantă manevră,

care duce la un joc tactic; la 12.f4 Nd4+ 13.Rh1 Cdf6 negrul obține șanse de atac; dacă 12.Td1, atunci 12...Cf4 13.Nf1 Ce5 14.Cc4 g5 și calul negru ocupă o poziție activă; după 12.g3 urmează 12...Ce5) **12.Ne2:h5 g6:h5** (Vezi diagrama)

13.Cd2—c4 Cd7—e5 14.Cc4—e3 Dd8—h4 15.Nc1—d2 (La 15.Cb5 De7 16.a4 a6 17.Cc3 b6) **15...Ce5—g4** (Se mai putea juca 15...Nd7; 15...Cf3+ nu era suficient: 16.g:f3 Ne5 17.Te1 și regele va reuși să fugă) **16.Ce3:g4 h5:g4 17.Nd2—f4** (O altă idee ar fi fost Cc3—e2—g3 și Nd2—c3) **17...Dh4—f6 18.g2—g3** (O decizie importantă, care creează albului o ultimă slăbiciune; poate ar fi fost mai bine 18.Ng3) **18...Nc8—d7 19.a2—a4 b7—b6!** (Negrul își consolidează flancul damei, pentru ca în continuare să poată organiza atacul pe coloana „e" și să-și constituie o majoritate mobilă de pioni pe flancul damei) **20.Tf1—e1 a7—a6 21.Te1—e2 b6—b5! 22.Ta1—e1** (La 22.a:b5 a:b5 23.T:a8 T:a8 24.e5 Ta1+ 25.Rg2 d:e5 26.T:e5 b4 27.Ce4 Da6, cu multiple amenințări) **22...Df6—g6 23.b2—b3** (Negrul este mai tare pe flancul damei, de aceea albul nu poate deschide jocul aici; oricum, va trebui să blocheze masa de pioni, care înaintează) **23...Te8—e7 24.Dc2—d3 Ta8—b8 25.a4:b5 a6:b5 26.b3—b4** (Pionii negri vor fi blocați, dar cu ce preț!) **26...c5—c4 27.Dd3—d2 Tb8—e8 28.Te2—e3 h7—h5** (Negrul poate cîștiga oricînd pionul e4, dar nu are motive să se grăbească și își consolidează poziția) **29.Te3—e2 Rg8—h7 30.Te2—e3 Rh7—g8** (Negrul repetă poziția pentru a cîștiga timp de gîndire, înainte de a se hotărî la varianta forțată prin care va schimba nebunul pe cal și va cîștiga pionul) **31.Te1—e2 Ng7:c3 32.Dd2:c3 Te7:e4 33.Te3:e4 Te8:e4 34.Te2:e4 Dg6:e4** (În urma schimburilor, negrul a cîștigat pionul; mai mult, prezența damelor în finalul cu nebuni de culori diferite va condamna definitiv poziția albului) **35.Nf4—h6** (Nu 35.N:d6? D:d5 36.Df6 Dd1+ 37.Rg2 Nc6 și negrul cîștigă) **35...De4—g6 36.Nh6—c1 Dg6—b1** (Acțiunile negrului pe cîmpurile albe sînt mult mai puternice decît contraatacurile albului pe cîmpurile negre) **37.Rg1—f1 Nd7—f5 38.Rf1—e2 Db1—e4+** (Negrul forțează dama albă să părăsească diagonala) **39.Dc3—e3 De4—c2+** (După 39...D:d5? 40.Dg5+ poate duce la remiză) **40.De3—d2?** (Greșeală decisivă, în criză de timp; poate după 40.Re1 ar mai fi putut spera la salvare) **40... Dc2—b3 41.Dd2—d4?** (O nouă eroare, care va netezi negrului calea spre cîștig. Aici partida s-a întrerupt, iar negrul a dat în plic... mutarea de cîștig) **41...Nf5—d3** și albul a cedat, deoarece după 42.Re3 Dd1! urmează fie mat, fie pierderea nebunului; dacă 42.Re1, atunci urmează 42...D:b4+ 43.Rd1 Db3+ 44.Re1 Dc2, fără speranțe pentru alb.

Prima victorie a lui Fischer asupra lui Spasski, în cariera sa șahistă! Scorul meciului: 2—1, încă în favoarea lui Spasski.

● La continuarea partidei, Fischer s-a prezentat în sala de joc cu aproximativ un sfert de oră întîrziere, ceea ce l-a privat de felicitările adversarului său, care a considerat că nu trebuie să mai aștepte prea mult, fără ca ceasul de control să meargă, și a plecat.

● O primă încălcare a regulamentului de desfășurare a meciului pentru titlul de campion mondial a comis-o... Dr. Max Euwe, pre-

şedintele FIDE, care în timpul unei conferinţe de presă şi-a cerut scuze, spunînd următoarele: „Am încălcat regulamentul, blamaţi-mă pe mine şi pe nimeni altcineva, pentru amînarea primei partide. Am făcut-o conştient şi cu dorinţa fierbinte de a salva meciul".

● A doua încălcare a regulamentului îi aparţine arbitrului însuşi, marele maestru vest-german Lothar Schmid. S-a întîmplat în timpul partidei, cînd Fischer era încă mînios, deşi obţinuse satisfacţia de a juca într-o încăpere separată. La un moment dat, pe timpul de gîndire al lui Spasski, crezînd că se află o cameră TV ascunsă, în afară de aceea a televiziunii cu circuit închis, s-a ridicat furios, s-a repezit la arbitru acuzînd prezenţa televiziunii şi în această încăpere. Spasski, evident deranjat, s-a ridicat vroind să plece, să părăsească meciul. „Atunci, povesteşte Schmidt, cîteva secunde nu am ştiut ce să fac. Am oprit ceasul de control al lui Spasski, încălcînd regulamentul, dar în felul acesta am salvat situaţia. L-am invitat pe Fischer să ia loc şi să păstreze linişte, iar pe Spasski l-am rugat să revină la masă. Atmosfera s-a liniştit complet, după ce Fischer s-a convins că s-a înşelat şi şi-a cerut scuze".

Partida a 4-a

Cea de a 4-a partidă s-a jucat din nou normal, în sala mare a Palatului sporturilor din Reykjavik, nu însă înainte ca organizatorii să fi înlăturat camerele de televiziune, cu excepţia celei cu circuit închis, împotriva căreia Fischer nu a obiectat absolut niciodată.

90. APĂRAREA SICILIANĂ

R. FISCHER — B. SPASSKI

1.e2—e4 (Fischer este consecvent deschiderii sale preferate) **1...c7—c5** (Surpriză! Spasski joacă Siciliana mult mai rar decît 1...e7—e5 şi deobicei, împotriva unor adversari mai puţin periculoşi. Împotriva lui Fischer, la Santa Monica şi la Havana, a răspuns 1...e7—e5. Se poate deci deduce că Spasski îşi aşteaptă adversarul cu o nouă „délicatesse" de acasă) **2.Cg1—f3 d7—d6 3.d2—d4 c5:d4 4.Cf:d4 Cg8—f6 5.Cb1—c3 Cb8—c6** (Această ordine de mutări a fost propusă de Gheller; el nu mută calul la c6 imediat după 2.Cf3, pentru a evita variantele ce se bazează pe 3.Nb5) **6.Nf1—c4** (Atacul Sozin, preferată de Fischer încă din 1959, pe care desigur Spasski îl aştepta) **6...e7—e6 7.Nc4—b3 Nf8—e7 8.Nc1—e3 0—0 9.0—0** (Alte idei: **a**) 9.De2 şi 0—0—0, Fischer—Gheller, Skoplje, 1967 şi Fischer—Larsen, Palma de Mallorca, 1970, dar fără succes pentru alb; **b**) 9.f4, Fischer—Gheller, Curaçao, 1962, după care negrul a egalat repede şi a cîştigat) **9...a7—a6** (Opt luni a pregătit Spasski această variantă, pe baza partidelor Fischer—Korcinoi, Curaçao, 1962; Fischer—Larsen, Denver, 1971; Fischer—Saidy, East Orange, 1957; Fischer—Weinstein, campionatul SUA, 1958—59 şi Fischer—Korcinoi, Rovinj, 1970) **10.f2—f4** (Ideea variantei este de a înainta pionul pînă la f5, pentru a ataca punctul e6 şi a imprima o raţiune dezvoltării nebunului la b3)

10...Cc6:d4 11.Ne3:d4 b7—b5 12.a2—a3 Nc8—b7 13.Dd1—d3 a6—a5! (Iată surpriza mult așteptată! O complicată problemă teoretică, ce va trebui rezolvată de către alb la tablă. Din cauza slăbirii pionului e4, albul va trebui să renunțe la planul de atac asupra cîmpului e6. Rămîne doar să intre pe varianta forțată a cîștigului de pion. Vezi diagrama)

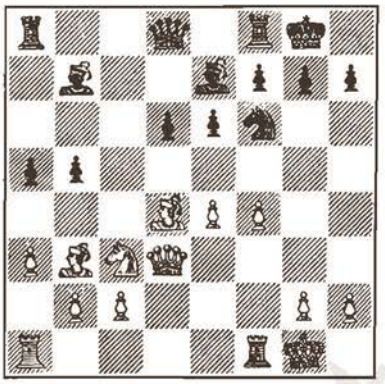

14.e4—e5 (14.C:b5 N:e4 nu este interesant, iar la 14.f5 b4, 15...e5 și 16...Na6, albul pierde calitatea) **14... d6:e5 15.f4:e5 Cf6—d7 16.Cc3:b5 Cd7—c5!** (Pentru pionul sacrificat, negrul a obținut o puternică inițiativă) **17.Nd4:c5** (Absolut necesar; dacă 17.De3, atunci 17...C:b3 18.D:b3 și 18...Dd5 sau 18...a4, cu neplăceri pentru alb) **17...Na7:c5+ 18.Rg1—h1 Dd8—g5!** (Aducînd dama pe flancul regelui, împreună cu cei doi nebuni, negrul se pregătește de atac) **19.Dd3—e2** (O altă continuare ar fi fost 19.Dg3, dar albul preferă să aibă dama în joc, subestimînd pericolul care îl amenință) **19...Ta8—d8 20.Ta1—d1 Td8:d1 21.Tf1:d1 h7—h5!** (O bună continuare a atacului, deși puțin cam lentă, oferind albului un „respiro". În timp ce se juca meciul, un grup de șahiști din București a propus ca negrul să continue atacul cu 21...Ne3! 22.Cd6 Na8 23.Cc4 sau 23.Tf1 Nf4, cu amenințarea Dh4; la 23...Nf4 24.Rg1 Dh4 25.g3 N:g3 26.h:g3 D:g3+ 27.Rf1 Nf3 28.Dd2 N:d1 29.D:d1 f6! cu atac cîștigător!) **22.Cb5—d6** (Varianta 22.Cd4 Td8 23.Cf3 T:d1+ 24.D:d1 N:f3 25.g:f3 D:e5 dă avantaj negrului) **22...Nb7—a8 23.Nb3—c4** (Astfel albul reușește să ia măsuri de apărare, prin centralizarea nebunului său pasiv) **23...h5—h4 24.h2—h3** (La 24.Ce4 D:e5 25.C:c5 D:c5 26.h3 Tb8, negrul păstrează inițiativa) **24... Nc5—e3 25.De2—g4** (Dacă 25.Nd3, atunci 25...Nf4, cu atac asupra pionului e5 și în același timp cu amenințarea 26...Dg3) **25...Dg5:e5** (După 25...D:g4 26.h:g4 Nf4 27.Te1 h3 28.Nf1 f6 și negrul păstrează de asemenea perspective bune) **26.Dg4:h4 g7—g5** (La 26... Ng5 27.Dd4 Dg3 28.Ce4 N:e4 29.D:e4 Nf4 30.Rg1 și albul menține egalitatea) **27.Dh4—g4 Ne3—c5** (27...Td8 28.C:f7! T:d1+ 29.D:d1 De4 30.Ch6+! Rg7 31.Df1! și albul se salvează) **28.Cd6—b5 Rg8—g7 29.Cb5—d4 Tf8—h8** (În mare criză de timp, negrul a omis mutarea intermediară de cîștig 29...Td8! După aceasta, nu merge 30.Cf5+ Rg6 31.Ch6 și albul pierde calul, ci 30.c3 Th8! 31.Cf3 N:f3 32.D:f3 Nd6 33.Rg1 Th4, cu atac cîștigător. Vezi diagrama)

30.Cd4—f3! Na8:f3 31.Dg4:f3 Nc5—d6 (Permite schimbul damelor, după care începe să se contureze clar remiza) **32.Df3—c3** (Datorită acestei legături, albul se salvează) **32...De5:c3 33.b2:c3 Nd6—e5** (Negrul are un final mai bun dar insuficient pentru cîștig, datorită prezenței nebunilor de culori diferite) **34.Td1—d7 Rg7—f6 35.Rh1—g1 Ne5:c3**

36.Nc4—e2 Nc3—e5 37.Rg1—f1 Th8—c8 38.Ne2—h5 Tc8—c7 39.Td7:c7 Ne5:c7 (După schimbul turnurilor, remiza este absolut inevitabilă) 40.a3—a4 Rf6—e7 41.Rf1—e2 f7—f5 42.Re2—d3 Nc7—e5 43.c2—c4 Re7—d6 44.Nh5—f7 Ne5—g3 45.c4—c5+ și remiză.

O partidă viu disputată. Scorul a devenit acum 2 1/2—1 1/2 pentru Spasski.

● Interesul pentru confruntarea dintre Spasski și Fischer a fost atît de mare, încît tratativele islandezo-britanice cu privire la pescuit — o problemă de extremă importanță pentru economia Islandei — au fost eclipsate. Mai mult chiar, au și fost întrerupte la un moment dat, din cauza luptei pentru titlul mondial!

● Cînd nu analizează, Spasski joacă jah, de obicei cu marele maestru iugoslav Svetozar Gligorici, tenis cu maestrul internațional Ivo Nei sau pescuiește. Fischer joacă popice și înoată, dar începînd de la ora două noaptea...

Partida a 5-a

Meciul continuă. Continuă însă și cererile mai mult sau mai puțin justificate ale lui Fischer. El a prezentat Federației de șah islandeze, înaintea partidei a cincea, o nouă listă cu 14 cereri. După ce a schimbat de două ori hotelul, acum cere o a treia reședință, folosirea exclusivă a piscinei hotelului, un teren de tenis particular, o nouă mașină, un nou Mercedes, mai mult decît 10 dolari pe zi bani de buzunar, controlul personal al filmărilor, tabla de șah să aibă pătratele mai mici etc... etc...

Partida a început ca de obicei: Spasski a sosit la timp, iar Fischer a întîrziat cîteva minute și s-a desfășurat asemănător cu a treia. Surprins de o noutate teoretică în deschidere, Spasski a consumat mult timp de gîndire și energie, găsind o foarte ingenioasă mutare — 11.f2—f4 — dar care se va dovedi mai tîrziu insuficientă.

91. APĂRAREA NIMZOVICI

B. SPASSKI — R. FISCHER

1.d2—d4 Cg8—f6 2.c2—c4 e7—e6 3.Cb1—c3 Nf8—b4 4.Cg1—f3 (Mai frecvent este aici 4.e3; Spasski joacă de obicei 4.Ng5, dar acum preferă să mențină posibilitatea de a dezvolta nebunul la f4 sau chiar la g5) 4...c7—c5 5.e2—e3 Cb8—c6 (Apărarea Nimzovici se întîlnește rar în partidele lui Fischer. Negrul va încerca să impună jocului un caracter închis, pentru ca activitatea nebunilor albi să fie limitată) 6.Nf1—d3 Nb4:c3+ 7.b2:c3 d7—d6 8.e3—e4 e6—e5 9.d4—d5 Cc6-e7 10.Cf3—h4 (Considerată ca cea mai activă continuare. Vezi diagrama la pag. 180)

10...h7—h6 11.f2—f4!? (Spasski a gîndit foarte mult la această idee nouă, numai aparent energică. În partida Donner—Andersson, jucată la Palma de Mallorca în 1971, s-a continuat cu: 11.f3 g5 12.Cf5 N:f5 13.e:f5 Da5 14.Db3 0—0—0 15.Tb1 Da6 16.Rf2 e4! cu mari complicații) 11...Ce7—g6 (O replică excelentă! Această mutare aparent

modestă este cea mai bună; periculos ar fi fost 11...e:f4 12.N:f4 g5 13.e5? Cg4 14.e6 — nu 14.e:d6 g:f4 15.d:e7 D:e7 + 16.De2 Ce3; la 14...Cf5 15.Ng3, cu atac puternic. Cu mutarea din partidă, Fischer propune schimbul ultimei figuri ușoare active a albului) **12.Ch4:g6 f7:g6 13.f4:e5** (Poate ar fi fost mai bine ca albul să nu se grăbească cu această mutare; eventualul schimb la f4 ar fi făcut să învie nebunul de cîmpuri albe. Mai simplu era: 13.0—0 0—0 14.h3) **13...d6:e5 14.Nc1—e3** (Poziția este blocată și albul nu a obținut absolut nimic. Negrul poate destul de ușor să-și apere slăbiciunile și are o mai armonioasă și activă dezvoltare a figurilor. Poate că încă din acest moment poziția albului să fie compromisă; totuși albul ar fi putut să lupte pentru inițiativă, după cum a arătat marele maestru Polugaevski, în modul următor: 14.0—0 0—0 și 15.a4. În această situație, negrul ar fi trebuit fie să permită înaintarea a4—a5, fie să joace a7—a5, după care albul ar fi putut relativ ușor să-și coordoneze forțele în vederea aducerii damei la g3) **14...b7—b6 15.0—0 0—0 16.a2—a4** (Albul își creează o nouă slăbiciune, deoarece negrul nu va permite înaintarea a4—a5, care ar fi dat contrajoc albului) **16...a7—a5!** (Jucată fără ezitare, prin reflex. Blocarea pionului de cîmpuri albe reduce la pasivitate nebunul de aceeași culoare, în timp ce slăbiciunea pionului b6 poate fi ușor apărată) **17.Ta1—b1 Nc8—d7 18.Tb1—b2 Ta8—b8 19.Tb2—f2** (O decizie importantă: albul transferă figurile grele de pe aripa damei, pe aceea a regelui) **19...Dd8—e7 20.Nd3—c2 g6—g5** (Marele maestru american și-a construit poziția după propriul său plan. Albul este complet imobilizat, îi rămîne doar să aștepte deznodămîntul) **21.Ne3—d2** (Mută nebunul pe un cîmp mai puțin expus, dar inițiativa albului a dispărut cu desăvîrșire) **21...De7—e8 22.Nd2—e1** (Cea mai bună contrașansă ar fi fost transferul nebunului la g3 și atacarea, dacă ar fi fost posibil, a importantului pion din e5) **22...De8—g6 23.Dd1—d3 Cf6—h5** (Schimbînd turnurile, negrul va păstra un considerabil avantaj pozițional) **24.Tf2:f8 + Tb8:f8 25.Tf1:f8 + Rg8:f8 26.Nc2—d1** (Precipită deznodămîntul, care ar fi putut fi eventual întîrziat prin 26.De3. De remarcat că 26.g3 ar fi luat nebunului un important cîmp, astfel că remediul ar fi fost mai rău decît greșeala) **26...Ch5—f4 27.Dd3—c2?** (Presat de criza de timp, Spasski are o orbire de necrezut. Ar fi putut să încerce 27.Db1, dar ar fi rămas în continuare în dificultate) **27...Nd7:a4** și albul a cedat. După 28.D:a4 urmează 28...D:e4, cu amenințare de mat sau capturarea nebunului din e1; 29.Rf2 Cd3 + iar la 28.Db1 N:d1 și 29...D:e4.

Astfel, după cinci partide, Fischer a recuperat handicapul de două puncte cu care începuse meciul, reușind să egaleze. Scor: 2 1/2—2 1/2.

● Într-un editorial publicat de un săptămînal englez, se afirmă că „Meciul secolului" demonstrează pentru prima dată că șahul poate rivaliza cu fotbalul în ceea ce privește capacitatea de a capta atenția opiniei publice.

● Calmul imperturbabil al lui Spasski stîrnește admirație. Chiar și în cele mai complexe poziții el rămîne la fel de liniștit. Uneori,

cu capul sprijinit în mîini, stă în fața tablei, gîndind nemișcat mai mult de o jumătate de oră. „Jucătorul bloc de gheață" l-a denumit un ziarist din Reykjavik.

Partida a 6-a

Probabil că datorită evoluției favorabile a scorului, Fischer arăta din ce în ce mai liniștit. Acum se putea discuta cu el chiar și despre camerele de luat vedere, deși nu se găsise încă o soluție, dar se nutrea speranța că totul se va aranja.

Ziariștii, dintre care unii n-au scris niciodată ceva despre șah pînă la acest eveniment, erau fericiți că pot avea subiecte, pe care să le comenteze în articolele lor cotidiene.

92. GAMBITUL DAMEI

R. FISCHER — B. SPASSKI

1.c2—c4 (Mare surpriză pentru Spasski. Fischer a jucat de-a lungul activității sale șahiste aproximativ 750 de partide și în toate, cu excepția a trei, a început invariabil cu e2—e4. Mutarea din partidă a făcut-o Fischer numai de două ori: la Interzonalul de la Palma de Mallorca, 1970, împotriva lui Polugaevski (remiză) și împotriva lui Panno, care nu s-a prezentat însă la joc, refuzînd să înceapă partida la ora 19.00, în loc de ora 17.00, cînd începuseră jocul ceilalți participanți. Fischer avea însă consimțămîntul FIDE ca sîmbăta să înceapă jocul după apusul soarelui, datorită convingerilor sale religioase. 1.c2—c4! Ce poate să însemneze oare? Insuficientă încredere în 1.e2—e4 sau descoperirea unor deficiențe în repertoriul de deschideri al lui Spasski?) **1...e7—e6** (Uneori Spasski răspunde 1...e7—e5, dar aceasta ar fi putut duce la o schemă de Siciliană cu culorile inversate, ceea ce se pare că negrul nu ar fi dorit) **2.Cg1—f3 d7—d5 3.d2—d4** (O altă surpriză! Niciodată Fischer nu a jucat Gambitul damei cu albul. Ce vroia să încerce: Apărarea Tarrasch sau ortodoxă? În cea din urmă, Spasski niciodată nu a pierdut vreo partidă) **3...Cg8—f6 4.Cb1—c3 Nf8—e7 5.Nc1—g5 0—0 6.e2—e3 h7—h6** (Varianta Tartakover, una dintre preferințele lui Spasski. Fischer se aștepta să i se joace această variantă, dar cine ar fi putut crede că va merge în întîmpinarea ei?) **7.Ng5—h4 b7—b6 8.c4:d5 Cf6:d5 9.Nh4:e7 Dd8:e7 10.Cc3:d5 e6:d5 11.Ta1—c1 Nc8—e6 12.Dd1—a4 c7—c5 13.Da4—a3 Tf8—c8** (Totul pînă aici este cunoscut din cărți) **14.Nf1—b5** (În a doua parte a meciului Petrosian-Spasski, 1966, albul a jucat 14.Ne2, fără să obțină nimic concret. Mutarea din text, jucată într-o partidă Furman—Gheller, Erevan, 1970 este mult mai activă și împiedică dezvoltarea calului din b8) **14...a7—a6 15.d4:c5 b6:c5** (15...T:c5 nu ar ușura poziția, din cauza 16.0—0!) **16.0—0 Ta8—a7** (Așa a jucat și Gheller în partida citată mai sus. Reamintim că Gheller era secundantul lui Spasski la acest meci. O altă idee ar fi fost 16...Db7 și 17...Db6, cu scăparea din legătura care a adus negrului multe neplăceri) **17.Nb5—e2** (Pierderea de tempo este de fapt un cîștig: nebunul se întoarce acolo unde trebuie să stea. Negrul are pionul „a" slab și flancul damei nedezvoltat) **17...Cb8—d7** (Prezintă interes și mutarea recomandată de Petrosian 17... c4. Slăbirea punctului d4 nu este așa de gravă, atîta timp cît există răspunsul 18.D:e7 T:e7 19.Cd4 Cc6. La 17...a5

18.Tc3! Cd7 19.Tfc1 Te8 20.Nb5, cu mari greutăți pentru negru) **18.Cf3—d4? De7—f8 19.Cd4:e6 f7:e6 20.e3—e4!** (Lovește în plin poziția negrului. După 20.Ng4 negrul ar fi reușit să se apere. Mutarea din partidă slăbește decisiv poziția adversă. Vezi diagrama)

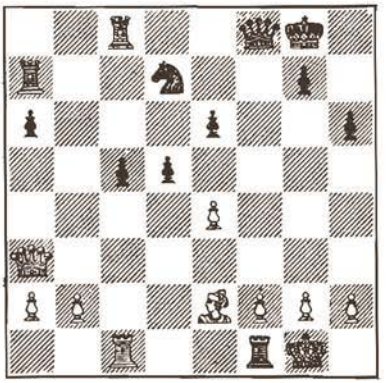

20...d5—d4! (Desigur, nu 20...d:e4, după care pionii slabi de pe coloana „e" ar fi fost ușor de atacat și de capturat. Negrul ar mai fi putut juca aici 20...Cf6 sau chiar 20...c4, după care poziția sa ar fi fost însă periclitată. Iată o variantă posibilă: 20...c4 21.Dh3 Df7 22.Ng4 Te8 23.e:d5 e:d5 24.Tfe1 și acum, după 24...Ce5 25.Nh5 g6 26.Dg3 Tae7 27.f4 Cd3 28.T:e7 T:e7 29.N:g6 D:f4 30.Nf7+! R:f7 31.Tf1 D:f1+ 32.R:f1 Te1+ 33.D:e1 C:e1 34.R:e1, rezultă un final de pioni avantajos albului. Dar varianta nu este obligatorie. Astfel, negrul poate, în loc de 27...Cd3, să joace 27...Rh7 sau mai devreme 24.Te1+ 25.T:e1 Cf8 și păstrează o poziție destul de solidă. Fiind în dificultate, negrul alege răspunsul cel mai agresiv, dar slăbește iremediabil cîmpurile albe din centru. Poziția ia un caracter pur tehnic, poziție pentru care Fischer are o preferință deosebită!) **21.f2—f4** (Controlează cîmpul e5 și amenință Nc4) **21...Df8—e7 22.e4—e5!** (Fixează definitiv pionul slab la e6, iar nebunul alb devine mult mai tare decît calul advers. În continuare, se întrevede atacul albului pe flancul regelui) **22...Tc8—b8** (Dacă 22...Cb6, atunci 23.f5 și nu se poate 23... e:f5 din cauza 24.Db3+) **23.Ne2—c4! Rg8—h8** (Albul amenință simultan f4—f5 și Da3—h3. Se pare că poziția negrului este pierdută. Dacă ar fi încercat 23...Cb6, probabil ar fi urmat 24.D:c5 C:c4 25.D:c4 T:b2 26.D:d4 sau — 26.f5 Dg5 cu contrajoc — 26...T:a2 27.f5! Td7 28.f6! și negrul pierde; în timp ce 26...Tab7 ar fi dat negrului speranțe, albul, jucînd liniștit 24.Db3! — în loc de 24.D:c5 — ar fi luat pionul e6) **24.Da3—h3!** (După ce a controlat slăbiciunile de pe flancul damei, albul pregătește un atac cîștigător pe flancul regelui) **24...Cd7—f8** (Negrul este condamnat la o totală pasivitate. Dacă 24...T:b2 25.N:e6 Cf8 26.Nc4, pionul ar fi fost făcut inofensiv, în timp ce centrul alb s-ar fi pus în mișcare) **25.b2—b3 a6—a5 26.f4—f5!** (Acum este momentul ca albul să deschidă coloana „f", pentru a putea pătrunde cu figurile grele în dispozitivul de apărare al adversarului și pentru a-și crea totodată un foarte puternic și periculos pion liber pe coloana „e". În continuare, partida poate fi considerată ca lecție de atac asupra regelui, simplă și logică. Vezi diagrama)

26...e6:f5 27.Tf1:f5 Cf8—h7 (Împiedică Tf5—f7, din cauza amenințării Cg7—g5) **28.Tc1—f1 De7—d8 29.Dh3—g3 Ta7—e7 30.h2—h4 Tb8—b7 31.e5—e6!** (Amenințările multiple devin decisive) **31...Tb7—c7 32.Dg3—e5 Dd8—e8**

33.a2—a4! (Îl pune pe negru într-un fel de zugzwang) **33...De8—d8 34.Tf1—f2 Dd8—e8 35.Tf2—f3 De8—d8 36.Nc4—d3** (După ce și-a făcut datoria pe diagonala a2—g8, nebunul ocupă o nouă poziție de atac. Ar fi cîștigat și 36.Tf7) **36...Dd8—e8 37.De5—e4!** (Amenințarea Tf5—f8, cu mat în două mutări, îl forțează pe negru să ofere un sacrificiu tipic pentru pozițiile de mat) **37...Ch7—f6 38.Tf5:f6 g7:f6 39.Tf3:f6 Rh8—g8 40.Nd3—c4** (Amenințarea este 41.Tf7) **40...Rg8—h8 41.De4—f4** (Cîștiga și 41.Tf7) și negrul cedează.

Scor 3 1/2—2 1/2 pentru Fischer, care preia conducerea în meci pentru prima dată.

● Spasski n-a pierdut niciodată în Apărarea Tartakover, dar de data asta nu a mai putut opune rezistență. Se pare că Fischer a pregătit absolut totul cu minuțiozitate. Spasski trece printr-o ușoară depresiune! Joacă pasiv, atît de pasiv încît nici nu se poate spune cu exactitate unde a greșit. Să fie oare aceasta o consecință a unei pregătiri teoretice limitate?

● Această partidă amintește prin simplitatea ei de stilul lui Capablanca. Mulți cred că îl pot ușor înțelege pe Capablanca, datorită expresiei sale atît de simple. Mulți cred astăzi același lucru despre stilul și concepția lui Fischer, la care simplitatea este expresie a profunzimii.

● După partidă, miile de spectatori l-au aplaudat cu entuziasm pe Fischer. Spasski, cu eleganța-i proprie, a strîns mîna șalangerului și s-a alăturat aplauzelor iubitorilor de șah prezenți în sală. Fischer este fericit că pentru prima dată conduce în acest meci și aceasta după un scor de 2—0 pentru adversarul său. Dar știe în același timp că pentru victorie mai are nevoie de 9 puncte! Și Fischer nu se gîndește atît la cele 9 puncte, cît la faptul că va trebui să-și mențină titlul cam 30 de ani, în orice caz să doboare recordul deținut de Emanuel Lasker.

● Într-una din serile sale libere, la un restaurant din Reykjavik, adresîndu-se marelui maestru argentinian Miguel Najdorf, unul dintre fervenții săi suporteri, Fischer l-a întrebat: „Ce vîrstă aveți maestre?" — „62 de ani" a venit prompt răspunsul lui Najdorf, la care Fischer a reflectat cu voce tare: „La această vîrstă, eu voi mai fi campionul lumii"!

Partida a 7-a

Este rîndul lui Spasski să înceapă cu o surpriză: 1.e2—e4, mutare la fel de neașteptată ca și 1.c2—c4 a lui Fischer din partida precedentă. Fischer, cu negrul, a adoptat Apărarea siciliană, sistemul său preferat. Va fi o partidă de mare luptă și mutarea 1...c7—c5 este o invitație la joc activ. În continuare se va aborda varianta Najdorf, unul dintre specialiștii acestui sistem de apărare fiind însuși Fischer. Dar prin

replicile sale, Spasski a arătat că este dispus să ridice mănușa care i s-a aruncat, că este gata să încrucișeze armele chiar pe terenul ales de adversarul său.

Înainte de începerea partidei, Fischer a transmis o scrisoare arbitrului, prin care îi cere să schimbe tabla de joc din marmură cu una din lemn, asemănătoare aceleia pe care s-a jucat partida a treia în camera izolată. Bobby preciza că modul în care este colorată tabla, combinația de culori, lasă impresia că pătratele albe sînt mai mari decît cele negre.

De acord cu cererea lui Fischer, organizatorii au acceptat ca masa să fie înlocuită.

93. APĂRAREA SICILIANĂ

B. SPASSKI — R. FISCHER

1.e2—e4 c7—c5 2.Cg1—f3 d7—d6 3.d2—d4 c5:d4 4.Cf3:d4 Cg8—f6 5.Cb1—c3 a7—a6 6.Nc1—g5 (Cea mai agresivă linie de joc) **6...e7—e6 7.f2—f4 Dd8—b6 8.Dd1—d2 Db6:b2** (Varianta așa numită „a pionului otrăvit", jucată de multe ori și cu succes de către Fischer. După această mutare, pentru pionul în minus, albul va fi obligat să „deschidă focul", iar negrul să se apere de asaltul masiv al adversarului) **9.Cd4—b3** (O nouă surpriză: prima mutare a cursei ce vrea s-o întindă albul damei invadatoare, care ar putea fi capturată prin a2—a3 și Ta1—a2) **9...Db2—a3 10.Nf1—d3 Nf8—e7** (Fischer se abate de la analizele marilor maeștri sovietici, care propun 10...Cd7. Linia aleasă tinde spre o consolidare mai eficace a aripei regelui. Albul va fi nevoit să sacrifice un al doilea pion pentru a-și menține inițiativa) **11.0—0 h7—h6 12.Ng5—h4 Cf6:e4 13.Cc3:e4 Ne7:h4 14.f4—f5 e6:f5 15.Nd3—b5+ a6:b5 16.Ce4:d6+ Re8—f8 17.Cd6:c8 Cb8—c6!** (Pînă în acest moment, Spasski consumase cu o jumătate de oră mai mult timp de gîndire decît Fischer. Vezi diagrama)

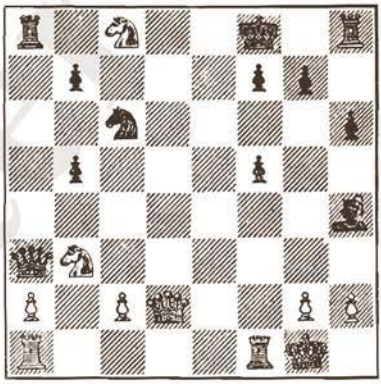

18.Cc8—d6 (Spasski nu a găsit nimic mai bun. Poziția este foarte complicată; se pare că atacul albului s-a epuizat, iar negrul are avantaj material. Spasski avea iar de ales între mutarea din text, care duce spre remiză sau 18.Dd7, care ar fi menținut presiunea. Dar la acea oră, Spasski avea cu 58 de minute mai mult pe cadranul ceasului său de control decît Fischer, astfel că prudența — „mama înțelepciunii" — l-a îndemnat să aleagă 18.Cd6; Spasski se decisese să lupte pentru remiză) **18...Ta8—d8 19.Cd6:b5 Da3—e7** (După 19...T:d2 20.C:a3 Td5, negrul ar fi păstrat pionul în plus într-o poziție liniștită, în care damele au dispărut) **20.Dd2—f4 g7—g6 21.a2—a4** (Atacul s-a terminat; negrul are avantaj material și pozițional. Va cîștiga oare din nou Fischer? Vezi diagrama)

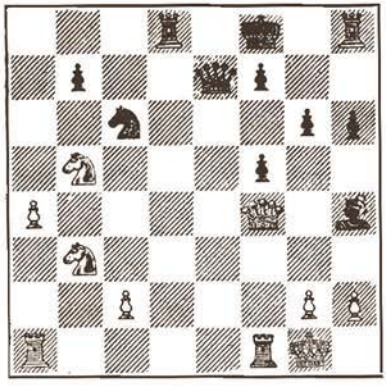

21...Nh4—g5 (O mutare simplă, dar eficace era 21...Rg7, cu poziție ușor cîștigată, pentru că și ultima figură, turnul din h8, intra în luptă) **22.Df4—c4 Ng5—e3+ 23.Rg1—h1 f5—f4 24.g2—g3 g6—g5** (Negrul a ajuns în poziție cîștigată, dar în continuare nu mai joacă cu aceeași eficacitate și va permite albului să obțină contrajoc. Mai bine ar fi fost 24...Ce5 și dacă 25.De4, ar fi putut urma 25...f3, iar dacă 25.De2, atunci g6—g5) **25.Ta1—e1 De7—b4 26.Dc4:b4+ Cc6:b4 27.Te1—e2 Rf8—g7 28.Cb3—a5** (Albul încearcă ultima șansă) **28...b7—b6 29.Ca5—c4 Cb4—d5 30.Cc4—d6** (Spasski a făcut tot posibilul pentru a opune rezistența maximă) **30...Ne3—c5** (Mai eficace ar fi fost 30...Rg6 31.c4 Cf6) **31.Cd6—b7 Td8—c8** (De necrezut! Mult mai tare ar fi fost 31...Ce3! 32.C:d8 C:f1 sau chiar 32...T:d8; la 32.Tef1 f3 33.C:d8 T:d8 34.Tf2 Cg4 35.T:f3 Td2, cu mat) **32.c2—c4** (O mutare absolut necesară pentru a distruge lanțul de pioni ai negrului) **32...Cd5—e3 33.Tf1—f3 Ce3:c4** (După 33...Thd8! sacrificînd calitatea prin 34.C:d8 T:d8, negrul ar fi obținut foarte bune șanse de cîștig) **34.g3:f4 g5—g4 35.Tf3—d3 h6—h5 36.h2—h3! Cc4—a5 37.Cb7—d6** (Slăbiciunea punctului f5 va ieși în evidență abia după 15 mutări) **37...Nc5:d6 38.Cb5:d6 Tc8—c1+ 39.Rh1—g2 Ca5—c4 40.Cd6—e8+!** (Deși pe tablă au mai rămas piese puține, poziția este încă foarte interesantă. După această mutare, albul începe să-l incomodeze pe regele advers) **40...Rg7—g6** (Aici partida s-a întrerupt. Spasski a dat în plic mutarea a 41-a, după 45 de minute de gîndire) **41.h3—h4!** (Cea mai tare, poate unica, cheia poziției. Fischer a analizat toate noaptea cu secundații săi și s-a culcat abia dimineața, convins că partida este cîștigată. Dacă albul ar fi dat în plic 41.Td5?, după 41...f6 42.h4 Tc3! negrul cîștiga, deoarece turnul alb ar fi eliberat linia a treia prea devreme. Negrul amenință Cc4—e3+ și dacă Spasski a găsit singura mutare corectă, se poate afirma că Fischer a omis din analizele sale continuarea cea mai bună) **41...f7—f6 42.Te2—e6 Tc1—c2+ 43.Rg2—g1 Rg6—f5** (După 43...T:e8 44.T:e8 Cd2, negrul ar fi avut șanse ceva mai bune) **44.Ce8—g7+ Rf5:f4 45.Td3—d4+ Rf4—g3 46.Cg7—f5+ Rg3—f3 47.Te6—e4 Tc2—c1+ 48.Rg1—h2 Tc1—c2+ 49.Rh2—g1** și remiză. Scor: 4—3 pentru Fischer.

● Această partidă prezintă curiozitatea că negrul a păstrat tot timpul turnul din h8 pe cîmpul inițial. Albul a trecut prin foarte mari dificultăți și s-a salvat numai datorită faptului că în final Fischer a jucat efectiv cu un turn în minus.

● La Reykjavik, marele maestru argentinian Miguel Najdorf a avut plăcuta surpriză să constate că atît Fischer, cît și Spasski au inclus în repertoriul lor de deschideri varianta care îi poartă numele. Najdorf a fost cel care l-a denumit pe Fischer „Mozart al șahului". Tot Najdorf povestea că la Buenos Aires, cu ocazia meciului Fischer-Petrosian a fost oferită o recepție. Fischer a venit, a stat 10 minute și apoi s-a scuzat că trebuie să plece! Avea în minte o

nouă variantă, pe care dorea s-o analizeze în liniște și nu-l mai interesa nimic altceva.

● În numele Federației americane de șah, campionului mondial i-a fost dăruit un fotoliu reglabil și pivotant, asemănător celui pe care îl primise Fischer și care costase 470 de dolari.

Partida a 8-a

Pentru prima dată în lunga sa istorie, șahul a polarizat în jurul său atenția lumii întregi. Pentru prima dată șahul se găsea pe primele pagini ale ziarelor. Interesul pentru șah era din ce în ce mai mare. La Reykjavik, Fischer în formă mare, cîștiga partide și popularitate. Inaintea partidei a 8-a, Fischer solicită din nou tabla de marmură și-l acuză pe arbitru de încălcarea regulilor și a regulamentului de desfășurare a campionatului mondial (sic!). Într-adevăr, regulamentul prevede la art. 18 că același material șahist, tabla și piesele alese de cei doi competitori la începutul meciului, să fie folosit pe parcursul întregii întreceri.

Partida a opta a fost un dezastru pentru Spasski!

94. DESCHIDEREA ENGLEZĂ

R. FISCHER — **B. SPASSKI**

1.c2—c4 (Mulțumit de rezultatul obținut în partida a șasea, Fischer continuă ofensiva cu Deschiderea engleză) **1...c7—c5** (În partida a șasea Spasski a răspuns 1...e6; mutarea aleasă acum este o preferința chiar a lui Fischer) **2.Cb1—c3 Cb8—c6 3.Cg1—f3 Cg8—f6 4.g2—g3 g7—g6 5.Nf1—g2 Nf8—g7 6.0—0 0—0 7.d2—d4 c5:d4** (După acest schimb, simetria a dispărut; poziția albului este ceva mai liberă, dar negrul are destule resurse pe flancul damei) **8.Cf3:d4 Cc6:d4 9.Dd1:d4 d7—d6 10.Nc1—g5!** (Primele nouă mutări ale deschiderii au fost, am putea spune, normale. Cu 10.Ng5, în locul cunoscutei mutări 10.Dd3, urmată de 11.Nf4, albul exercită o puternică presiune asupra centrului) **10...Nc8—e6 11.Dd4—f4!** (Manevra de damă este originală, negrul însă ar fi putut obține fără prea mari eforturi egalarea poziției. Dar, sub „șocul" surprizei, Spasski a pierdut aproximativ o oră, pentru a găsi un plan de joc satisfăcător. Pînă la această partidă, 10.Dd3 era considerată cea mai bună continuare în poziția ivită pe tablă. Mutarea din partidă este o noutate! Cu dama la f4, albul controlează eficient diagonala g5—d8, împiedică h7—h6 și eliberează coloana „d" pentru turnuri. Vezi diagrama)

11...**Dd8—a5** (63 de minute de gîndire, în care Spasski a găsit însă cea mai bună soluție. Încercarea 11...Tc8 12.b3 Ch5 13.De3 b5 14.C:b5! N:a1 15.T:a1 a6 16.Ca7 Tc7 17.Cc6 De8 18.Db6 nu este satisfăcătoare, sacrificiul de calitate dînd avantaj albului) **12.Ta1—c1 Ta8—b8 13.b2—b3 Tf8—c8 14.Df4—d2** (O nouă și neașteptată schimbare de plan: cu prețul unei pierderi de tempo, albul își întărește poziția în centru) **14...a7—a6 15.Ng5—e3** (Se întoarce spre flancul damei, pregătește centralizarea nebunului pe cîmpul d4 și în același timp amenință Ne3—a7) **15...b7—b5?** (Poate negrul ar fi obținut un joc mai bun, dacă în locul mutării din text ar fi jucat 15...Tc7, pregătind dublarea turnurilor pe coloana „c" sau 15...Nd7. Sacrificînd calitatea pentru pion, Spasski speră însă să tulbure calmul poziției. Sacrificiul de calitate făcut de campionul mondial a continuat multă vreme să stîrnească comentarii contradictorii: în timp ce marele maestru David Bronștein a lăudat îndrăzneala acestei manevre, făcută într-un moment favorabil pentru a dezvolta atacul, marele maestru Flohr a considerat mutarea drept cea mai mare greșeală din cariera șahistă a lui Spasski!) **16.Ne3—a7 b5:c4** (După 16...Ta8 17.N:a8 T:a8 18.Nd4 b:c4 19.Ce4 D:d2 20.C:d2, albul deține un final mai bun) **17.Na7:b8 Tc8:b8 18.b3:c4 Ne6:c4 19.Tf1—d1 Cf6—d7?** (O gravă greșeală, după care toate speranțele negrului sînt spulberate. În eventualitatea 19...Dh5, Spasski ar mai fi putut menține un bun joc de figuri și șanse tactice) **20.Cc3—d5** (Acum negrul pierde pionul e7) **20...Da5:d2 21.Cd5:e7+ Rg8—f8 22.Td1:d2 Rf8:e7 23.Tc1:c4** (A rezultat un final cu calitatea în plus pentru alb; realizarea avantajului material nu pune probleme prea grele) **23...Tb8—b1+ 24.Ng2—f1 Cd7—c5 25.Rg1—g2 a6—a5 26.e2—e4 Ng7—a1 27.f2—f4 f7—f6 28.Td2—e2 Re7—e6 29.Te2—c2 Na1—b2 30.Nf1—e2 h7—h5 31.Tc2—d2 Nb2—a3 32.f4—f5+** (Acum drumul figurilor grele este deschis; turnurile vor pătrunde decisiv în lagărul negrului) **32...g6:f5 33.e4:f5+ Re6—e5 34.Tc4—d4 Re5:f5 35.Td4—d5+ Rf5—e6 36.Td5:d6+ Re6—e7** | **37.Td6—c6** și negrul cedează, deoarece albul amenință 38.Tc7+ cu atac de mat. Scor: 5—3, pentru Fischer.

● Întrebat după partidă de un ziarist, cum se explică că un mare campion poate să facă o mutare atît de slabă, o mutare de începător, Spasski i-a răspuns glumind: „Voi explica aceasta în viitoarea mea carte. Va fi o carte, cum nimeni n-a mai scris pînă acum, o carte a partidelor mele pierdute".

● Una dintre problemele importante, care a trebuit rezolvată în timpul meciului, a fost aceea a temperaturii în sala de joc. Bineînțeles, fiecare dintre cei doi jucători a indicat o anumită temperatură preferată. În cele din urmă s-a ajuns la un compromis: instalația de aer condiționat a fost reglată potrivit mediei temperaturilor solicitate de cei doi campioni!

● Seara, după partidă, Fischer se găsea în apartamentul său de la hotelul Loftleidir, împreună cu sora sa Joan. Aflînd dintr-un buletin de știri că partida fusese televizată, fără ca el să știe, Bobby a aruncat cu furculița și cuțitul în pereți, cuprins de un neobișnuit acces de furie.

Partida a 9-a

În urma îmbolnăvirii lui Spasski, partida a noua a fost amînată. Maestrul internațional Ivo Nei, unul din secundații campionului mondial, i-a telefonat lui Lothar Schmid, arbitrul principal al meciului, anunțîndu-i indisponibilitatea lui Spasski. „Nu este nimic grav, a declarat el apoi ziariștilor; o simplă răceală, dar trebuie să țineți seama că șahul nu este la fel ca fotbalul sau tenisul. Chiar și cea mai mică răceală te poate răvăși, atunci cînd trebuie să te concentrezi profund timp de cinci ore".

Amînarea partidei s-a hotărît după ce medicul meciului a constatat că Spasski are o ușoară febră. Conform protocolului semnat la Amsterdam, fiecare jucător avea dreptul la trei amînări. Fred Kramer, reprezentantul Federației de șah americane a cerut în mod expres un certificat medical și a declarat că nu va accepta amînarea, decît după ce-l va vedea pe Spasski. Apoi, a mărturisit că cererea lui nu era expresia lipsei de încredere, ci dorința de a exercita o nouă „tortură" psihologică asupra campionului mondial.

În ziua rămasă liberă, Fischer a înotat în piscina hotelului în care locuia, iar Spasski a ieșit seara la cinematograf și bineînțeles n-au lipsit orele de intense analize. A doua zi Spasski a pierdut ca deobicei... meciul de tenis cu partenerul său Ivo Nei (3—6; 1—6; 1—6). Bobby și-a consacrat o bună parte din timpul liber trierii uriașei corespondențe pe care o primise din multe țări ale lumii de la suporterii și admiratorii săi. El a citit scrisorile trimise în limbile engleză, germană, franceză, spaniolă, rusă, pe care le vorbește, dar și în altele, inclusiv japoneza, prin intermediul traducătorilor.

Prezenți la Reykjavik, Jerry Weintraub — cel ce l-a lansat pe Elvis Presley—și Sid Bernstein, unul dintre managerii Beattles-ilor, au venit în sala de șah pentru a-l vedea pe Fischer, „The man of the year" (personalitatea anului), super-steaua care a urcat vertiginos pe firmamentul celebrității. Paul Marshall a declarat că după acest meci, Bobby Fischer va fi un adevărat milionar, în orice caz primul milionar din analele șahului. Între timp se reiau discuțiile în jurul camerelor de luat vederi. Șalangerul și-a exprimat nedumerirea cînd a văzut din nou prezente camerele de luat vederi la partida a opta, înaintînd chiar și un protest. Amuzant este faptul că avocatul principal al lui Bobby Fischer, Paul Marshall, a afirmat că șalangerul ar fi semnat un contract cu compania ABC, la care marele maestru american a replicat: „Eu n-am semnat nimic!" Tot în legătură cu aceste discuții, aflîndu-se într-un restaurant împreună cu Fischer, Lombardy și încă alți cîțiva prieteni (Bobby a luat suc de portocale, iar ceilalți... Bordeaux), Miguel Najdorf i s-a adresat lui Fischer: „Nu te înțeleg; ceri bani de

la Televiziune, dar nu permiți să funcționeze camerele de luat vederi".

Acordul prevedea ca 30% din profituri să fie împărțite între Spasski și Fischer, de restul urmînd să beneficieze compania de televiziune concesionară și Federația de șah islandeză. Înțelegerea care a survenit între societatea „Chester Fox", concesionara inițială și compania ABC, care a preluat televizarea partidelor, a dat satisfacție ambelor părți. Chester Fox a rămas cu exclusivitatea difuzării filmelor și fotografiilor din sala de joc, în timp ce ABC a preluat difuzarea transmisiilor televizate.

Așadar, după pauza regulamentară de încă două zile, arbitrul meciului a pus din nou în mișcare ceasul de control, dînd astfel drumul celei de a noua partide. Ambii mari maeștri au întîrziat: Spasski... trei minute, iar Fischer... nouă minute!

95. GAMBITUL DAMEI

B. SPASSKI — R. FISCHER

1.d2—d4 Cg8—f6 (Pentru prima dată în întîlnirile Spasski-Fischer apare pe tablă Gambitul damei, varianta Tarrasch) **2.c2—c4 e7—e6 3.Cg1—f3 d7—d5** (Mai agresiv ar fi fost răspunsul 3...c7—c5, dar Fischer preferă de această dată căile mai liniștite) **4.Cb1—c3 c7—c5** (În prima partidă s-a jucat 4...Nb4) **5.c4:d5 Cf6:d5 6.e2—e4!** (Această continuare activă s-a mai întîlnit în meciurile Alehin-Euwe. Adesea se joacă aici și 6.e2—e3. Jucînd aceeași variantă, Spasski a obținut în 1969 o strălucită victorie în fața „Tigrului din Erevan", Tigran Petrosian. Ce va aduce nou Fischer în această variantă destul de periculoasă pentru negru?) **6...Cd5:c3 7.b2:c3 c5:d4 8.c3:d4 Cb8—c6** (Deobicei aici se joacă 8...Nb4+, dar în ultimii ani, această idee nu prea a avut succes. Mutarea din partidă nu e complet nouă, fiind jucată în partida Platonov—Krogius, la Leningrad, în 1971) **9.Nf1—c4 b7—b5!** (Iată inovația pregătită de Fischer: negrul alungă nebunul de pe diagonala puternică a2—g8 și cîștigă timp și spațiu pentru dezvoltarea activă a pieselor sale pe flancul damei. Evident, pionul nu poate fi luat, din cauza 10... Da5+ și nebunul alb cade. Vezi diagrama)

10.Nc4—d3 Nf8—b4+ 11.Nc1—d2 Nb4:d2+ 12.Dd1:d2 a7—a6 13.a2—a4 0—0! 14.Dd2—c3 Nc8—b7 15.a4:b5 a6:b5 16.0—0 (16.N:b5 T:a1+ 17.D:a1 Db6, cu contrajoc activ) **16...Dd8—b6 17.Ta1—b1 b5—b4 18.Dc3—d2 Cc6:d4** (Schimburile iminente netezesc drumul spre egalitate) **19.Cf3:d4 Db6:d4 20.Tb1:b4 Dd4—d7 21.Dd2—e3 Tf8—d8 22.Tf1—b1** (Se eliberează cîmpul f1 pentru o eventuală retragere a nebunului) **22... Dd7:d3** (Nu 22...N:e4 23.N:e4 Dd1+ 24.De1) **23.De3:d3 Td8:d3 24.Tb4:b7**

g7—g5 25.Tb7—b8+ Ta8:b8 26.Tb1: b8+ Rg8—g7 27.f2—f3 Td3—d2 28. h2—h4 h7—h6 29.h4:g5 h6:g5 și remiză. Simplificările au dus la un final de turnuri complet egal, fiecare dintre cei doi jucători avînd cîte trei pioni pe aceeași parte. Scorul: 5 1/2—3 1/2, pentru Fischer.

● Prima partidă aparent pașnică a meciului. Poate un „respiro" pentru ambii jucători. Pentru Spasski, necesar în vederea redobîndirii echilibrului psihologic, acumulării de energie în vederea contraofensivei pe care o pregătește. Departe de a se fi încheiat, lupta este în toi. Pentru Fischer, care este în posesia avantajului de puncte, nu poate fi rău venită o zi de odihnă relativă și în același timp o zi care îl apropie de țelul dorit, cucerirea titlului de campion mondial.

● Spuneam mai sus că partida a noua a fost aparent pașnică. Cunoaștem zicala plină de înțelepciune „apele liniștite sînt adînci"; așa și cu această partidă. Iată ce scriau despre ea cîteva nume autorizate:

„Deși remiză, partida a noua nu a fost deloc pașnică, scrie în comentariul său din „Izvestia" marele maestru internațional Bronștein. Unii au apreciat-o ca „uscată", dar eu socotesc că această întîlnire dintre campionul mondial și șalangerul său conține mai multe subtilități decît pare la prima vedere și va constitui un interesant material de studiu pentru amatorii de teorie șahistă".

In „Nouvelles de Moscou", Salo Flohr, care a jucat o partidă asemănătoare în 1932, împotriva fostului campion mondial Dr. Max Euwe, actualul președinte al Federației Internaționale de Șah, apreciază că „varianta mai suportă serioase îmbunătățiri, mai ales din partea albului". El spune că Spasski a permis simplificări, care i-au adus repede negrului egalarea jocului. „Dacă albul ar fi continuat cu 9.Nd2, cum am jucat eu acum 40 de ani cu Euwe, el putea obține un final superior. Este desigur greu de spus că aceasta i-ar fi adus victoria; din experiența primei partide însă, campionul lumii putea trage concluzia că Fischer nu se simte în largul său în poziții simple, care îl obligă la apărări îndelungate".

● După ce s-a ajuns la un acord asupra remizei, unii corespondenți au afirmat că cel ce a propus egalitatea a fost Spasski. Alții, dimpotrivă, au susținut că Fischer a propus împărțirea punctului. Arbitrul Lothar Schmid a lămurit însă lucrurile. După ce a făcut mutarea a 29-a, Fischer a așteptat ca Spasski să o noteze și cînd campionul lumii și-a ridicat privirea, șalangerul l-a întrebat din ochi dacă acceptă remiza. Spasski a clătinat capul afirmativ și s-a ridicat în același timp cu Fischer, întinzîndu-și simultan mîna. Cei care au transmis că Spasski a propus remiza se aflau în spatele lui Fischer și nu au observat întrebarea lui tacită, echivalentă cu propunerea oficială.

Partida a 10-a

Robert Fischer este din nou furios pe camerele de televiziune. Discuții aprinse intervin între marele maestru și avocatul său, care se vede nevoit să-și cumpere bilet de avion și să părăsească Reykjavik-ul. ABC (American Broadcasting Company) își vede eforturile și speranțele spulberate. Și deși s-a vorbit mult despre interesele bănești ale lui Fischer, de această dată nu-l interesează nici pierderile considerabile ale companiei de televiziune, ale Federației islandeze de șah, ale lui Spasski și chiar ale lui personale. În ceea ce privește Federația islandeză de șah, lucrurile sînt mai roz, deoarece guvernul a promis „acoperirea" deficitului bugetar al meciului. Rațiunea? „Războiul peștelui" fusese amînat pentru toamnă, cînd Islanda urma să proclame extinderea apelor sale teritoriale cu 50 de mile și desigur, nu era rău că datorită „Meciului secolului" i se făcuse țării atîta publicitate.

Odată scoase camerele de televiziune se părea că Fischer nu va mai avea motive să se enerveze, nici pe el însuși, nici pe alții.

Partida a 10-a a furnizat o luptă aprigă, în care ambii mari campioni au desfășurat întregul registru al fanteziei, inventivității, științei și artei șahului. Această partidă a fost apreciată ca cea mai bună dintre cele jucate pînă atunci în acest meci.

96. PARTIDA SPANIOLĂ

R. FISCHER — **B. SPASSKI**

1.e2—e4 (Fischer s-a întors din nou la „marea lui dragoste") **1...e7—e5** (Spasski își invită partenerul să joace unul dintre cele mai vechi și mai bine analizate sisteme din literatura șahistă — Partida spaniolă — în care ambii jucători sînt excelenți specialiști. Vom asista deci la un „duel" teoretic extrem de interesant) **2.Cg1—f3 Cb8—c6 3.Nf1—b5 a7—a6 4.Nb5—a4 Cg8—f6 5.0—0 Nf8—e7 6.Tf1—e1 b7—b5 7.Na4—b3 d7—d6** (La Santa Monica, în 1966, Spasski a abordat atacul Marshall împotriva lui Fischer, jucînd 7...0—0 8.c3 d5; acum însă ar fi prea riscant) **8.c2—c3 0—0 9.h2—h3 Cc6—b8** (Varianta Breyer, una dintre variantele preferate ale lui Spasski. Un sistem solid, de nădejde. Singurul neajuns al său ar fi faptul că este cam lent) **10.d2—d4 Cb8—d7 11.Cb1—d2 Nc8—b7 12.Nb3—c2 Tf8—e8 13.b2—b4** (Deobicei se joacă aici 13.Cf1 Nf8 14.Cg3 g6 15.Nd2 Ng7 16.Dc1; cu mutarea din partidă, albul încearcă să îngreuieze înaintarea c7—c5) **13...Ne7—f8** (O mutare absolut necesară; alte continuări dau avantaj albului) **14.a2—a4 Cd7—b6 15.a4—a5 Cb6—d7** (15.a:b5 a:b5 nu dă nimic albului; în această poziție, în partida Minici—Petrosian, Rovinj—Zagreb, 1970, cei doi parteneri au convenit asupra remizei) **16.Nc1—b2** (Cea mai bună dezvoltare a nebunului) **16...Dd8—b8** (S-a ajuns într-o poziție solidă pentru negru, dar în care nu este atît de ușor de găsit un plan de joc promițător) **17.Ta1—b1!** (O mutare eficace, care nu numai că apără nebunul, dar și dă speranțe ca în perspectivă să folosească coloana „b") **17...c7—c5** (Caracterul liniștit al partidei este zdruncinat de acum încolo; armele vor fi mai tăioase!) **18.b4:c5 d6:c5 19.d4:e5 Cd7:e5 20.Cf3:e5** (Un schimb neinspirat; mai bine ar fi fost 20.c4! și datorită dezvoltării armonioase a figurilor, albul stă mai bine) **20...Db8:e5**

21.c3—c4 De5—f4! (Dama a înviat! Dintr-o poziție pasivă, a intrat în primele linii ale luptei. Vezi diagrama)

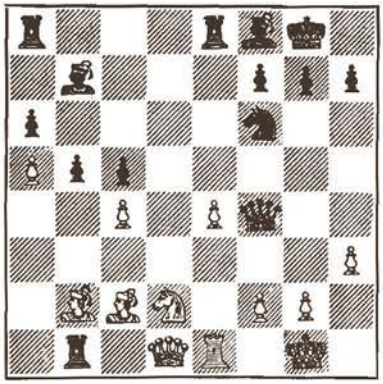

22.Nb2:f6! Df4:f6 (Luarea cu pionul „g" ar fi slăbit flancul regelui, iar menținerea inițiativei nu ar fi constituit o compensație suficientă) **23.c4:b5 Te8—d8** (Negrul dorește imediat să se folosească de legătură pe coloana „d". După 23...Tad8 24.Dc1 Dc3 25.b:a6 N:a6, albul are un răspuns foarte bun: 26.Na4! Iar dacă 23...a:b5! 24.T:b5 Na6 25.Tb6 Dc3 26.Cb3 c4 27.Dd2 De5! sau 25.Tb3 c4 26.Tf3, continuarea 26...Dd4 ar fi dat negrului un joc bun, în care pierderea vremelnică a pionului ar fi lipsită de importanță) **24.Dd1—c1** (Deplasează dama de pe o poziție incomodă) **24... Df6—c3 25.Cd2—f3! Dc3:a5?** (După aceasta, albul va dezlănțui un atac foarte puternic. Mai bine ar fi fost desigur 25...a:b5, dar și atunci ar fi urmat 26.e5!) **26.Nc2—b3!** (O combinație surprinzătoare și frumoasă) **26...a6:b5** (La 26...Dc7 ar fi urmat 27.b6!) **27.Dc1—f4 Td8—d7** (Rău ar fi fost 27...c4, din cauza 28.N:c4 b:c4 29.T:b7 f6 30.e5) **28.Cf3—e5 Da5—c7** (S-ar părea că negrul s-a salvat, dar albul a calculat o mutare mai departe) **29.Tb1—d1!** (În această mutare liniștită se află cheia poziției: 29...T:d1 30.N:f7+ și 31.Cg6 duce la mat. Bine ar fi fost pentru negru numai 29...Tad8 30.N:f7+ T:f7 31.D:f7+ D:f7 32.C:f7 T:d1 33.T:d1 N:e4 34.Cg5! Nf5 35.Td5!) **29...Td7—e7 30.Nb3:f7+ Te7:f7 31.Df4:f7+ Dc7:f7 32.Ce5:f7 Nb7:e4 33.Te1:e4 Rg8:f7 34.Td1—d7+ Rf7—f6 35.Td7—b7** (Atacul albului s-a încheiat cu avantajul calității, pentru un pion. Acum urmează realizarea tehnică a superiorității pieselor albe. Vezi diagrama)

35...Ta8—a1+ (În criză de timp, negrul scapă o posibilitate promițătoare: 35...b4 36.Rf1 Tc8! 37.Tc4 Te8! și albul ar fi avut dificultăți în valorificarea avantajului său material) **36.Rg1—h2 Nf8—d6+ 37.g2—g3 b5—b4 38.Rh2—g2 h7—h5 39.Tb7—b6 Ta1—d1 40.Rg2—f3?** (Corect era 40.g4) **40... Rf6—f7?** (Din nou 40...g5! ar fi anihilat pericolul pionilor albi și ar fi dat negrului șanse de remiză) **41.Rf3—e2** (Mutarea secretă, dată în plic la întrerupere) **41...Td1—d5 42.f2—f4!** (Analizele de acasă au arătat că șanse de salvare pentru negru se găsesc numai în varianta 42.Tb7+ Rf6 43.Td7 Rf5 44.f3 g5! 45.g4+ h:g4 46.h:g4+ Rf6, dar speranțele erau aproape nule ca partida să continue astfel) **42...g7—g6 43.g2—g4 h5:g4 44.h3 :g4 g6—g5 45.f4—f5 Nd6—e5 46.Tb6—b5!** (O ultimă fineță: dacă albul ar fi pierdut unul dintre pioni, ar fi apărut șanse de remiză pentru negru) **46...Rf7—f6 47.Te4:b4 Ne5—d4 48.Tb5—b6+ Rf6—e5 49.Re2—f3! Td5—d8 50.Tb6—b8 Td8—d7 51.Tb4—b7 Td7—d6 52.Tb7—b6 Td6—d7 53.Tb6—g6 Re5—d5 54.Tg6:g5 Nd4—e5 55.f5—f6 Rd5—d4 56.Tb7—b1** și negrul a cedat. Scor: 6 1/2—3 1/2, pentru Fischer.

● Nu se poate spune că în meciul dintre cei doi titani ai şahului nu s-au făcut greşeli. La urma urmelor sînt omeneşti. „Niciodată, nici cei doi campioni, nici toţi oamenii la un loc nu vor putea duce o partidă de şah pînă la limita ei absolută. Undeva, unul sau altul trebuie să greşească. Aceasta este aberaţia, dar şi măreţia splendidei întreceri care a făcut din Reykjavik cel mai căutat centru turistic în vara lui „72" (Mordal Tordvalssen).

● La Belgrad, suporterii lui Fischer i-au provocat la un meci, la 50 de mese, pe suporterii lui Spasski. După mai multe ore de joc, la care a asistat un public larg, profischeriştii au fost învinşi cu 27 1/2—22 1/2!

Partida a 11-a

Una din cele mai mari senzaţii ale meciului, al cărui rezultat părea pecetluit în urma victoriilor în serie ale lui Fischer, s-a produs cu ocazia acestei partide, care a reanimat interesul general pentru întrecerea celor doi competitori la titlul suprem şi a readus pe uşa sălii Laugardal paralizantul anunţ „Pentru astăzi nu mai sînt bilete".

Cîştigînd spectaculos această partidă într-un moment critic, cînd poate nimeni nu se mai aştepta ca el să găsească resursele morale necesare unei victorii, dar mai ales cîştigînd în stilul în care a cîştigat, Spasski a reamintit tuturor că este un mare campion. Partida a fost „fantastică", a declarat marele maestru iugoslav Svetozar Gligorici, a fost într-adevăr un duel demn de „Meciul secolului".

În rarele ocazii cînd Fischer pierde vreo partidă, el declară că oferă un mic cadou unui modest şahist. De această dată Fischer a trăit cu totul alt sentiment, al înfrîngerii fără drept de apel, absolute, amare. Partida a constituit un senzaţional şi dramatic moment al meciului.

97. APĂRAREA SICILIANĂ

B. SPASSKI — R. FISCHER

1.e2—e4 (Prima mutare a lui Spasski a avut un efect electrocutant: revenind la mult discutata Apărare siciliană şi la varianta „pionului otrăvit", deja jucată în partida a şaptea, în care negrul a rămas cu un pion în plus, dar nu a putut evita remiza, înseamnă că Spasski pregătise ceva...) **1...c7—c5 2.Cg1—f3 d7—d6 3.d2—d4 c5:d4 4.Cf3:d4 Cg8—f6 5.Cb1—c3 a7—a6 6.Nc1—g5 e7—e6 7.f2—f4 Dd8—b6** (Negrul este dispus să mai „încerce" o dată calea de joc din partida amintită. Discuţia reîncepe; Fischer este convins că luarea pionului din b2 este corectă. În practică însă, este riscant să te aventurezi pe un teren special „pregătit" de adversar. Oricînd pot să apară surprize, cărora le poţi găsi soluţii după analize minuţioase, dar poate... prea tîrzii) **8.Dd1—d2 Db6:b2** (Trebuie să remarcăm că teoria nu şi-a spus încă ultimul cuvînt asupra acestei variante, ea fiind jucată cu dezinvoltură atît de alb, cît şi de negru. Jucătorii

defensivi spun „mulțumesc" și iau bucuroși pionul din b2, iar jucătorii cu temperament ofensiv îl sacrifică cu plăcere) **9.Cd4—b3** (Adesea se întîlnește și 9.Tb1; mutarea din partidă este mai rar jucată) **9...Db2—a3** (O improvizație a lui Fischer, care își readuce repede dama pe un cîmp de retragere) **10.Ng5:f6** (Pînă aici, partida este identică cu aceea din runda a șaptea; acolo albul a jucat 10.Nd3, oferind prilejul unor complicații avantajoase negrului; acum însă adoptă un alt plan, care pare a avea noi perspective. Schimbarea nebunului slăbește mai întîi structura de pioni de pe flancul regelui; deobicei, în asemenea situații regele negru rămîne în centrul tablei) **10...g7:f6 11.Nf1—e2 h7—h5** (Nu trebuie permisă manevra de blocare Ne2—h5, după care ar fi urmat amenințarea f4—f5:e6, provocînd slăbirea cîmpurilor „d5" și „f5") **12.0—0 Cb8—c6 13.Rg1—h1** (O mutare profilactică, specifică Apărării siciliene, unde unul dintre atacuri se desfășoară pe diagonala a7—g1. Astfel, regele este la adăpost, pe un cîmp liniștit, iar albul își poate desfășura operațiile cu un plus de securitate) **13...Nc8—d7** (Problema principală a negrului este regele, care nu se poate refugia pe nici unul din flancuri. Oriunde s-ar duce, albul l-ar impresura energic. Vezi diagrama)

14.Cc3—b1! (Pentru această mutare, aparent paradoxală, Spasski a consumat 30 de minute. După propriile sale declarații, Spasski a găsit-o la tablă, nefiind nici telefonată de la Moscova, nici găsită în apartamentul său de la hotelul „Saga". Mutarea conține o idee nouă, este foarte puternică și pune dama neagră în mare pericol. Pentru prima dată în acest meci Fischer a fost pus în mare dificultate, pentru prima dată ceasul său de control a indicat mai mult timp de gîndire consumat decît cel al lui Spasski) **14...Da3—b4** (14...Db2? 15.a4, amenințînd Cb1—c3 și Tf—b1; dacă 15...Tc8, atunci 16.Ca3 dă mare avantaj albului. Bine ar fi fost 14...Da4 15.a3 Ce7 16.Cd4 Tc8 17.Cc3 Da5 18.Tf3 f5 și negrul se degajează) **15.Dd2—e3 d6—d5** (Prea optimist; negrul restituie un pion, cu speranța de a-și activiza piesele) **16.e4:d5 Cc6—e7 17.c2—c4!** (Poziția regelui este deznădăjduită, iar albul își pregătește energic lovitura decisivă) **17...Ce7—f5 18.De3—d3 h5—h4** (La 18...e:d5 19.Cc3! D:c4 20.Dd2, cu atac puternic. Lui Fischer îi va rămîne doar șansa întîmplătoare 19...Cg3+ 20.h:g3 h:g3+ 21.Rg1 Nc5) **19.Ne2—g4 Cf5—d6 20.Cb1—d2 f6—f5 21.a2—a3 Db4—b6** (Sau 21...Da4 22.Cc5) **22.c4—c5 Db6—b5 23.Dd3—c3** (Acum, la 23...Tg8, albul joacă 24.Cd4 Ng7 25.C:b5 N:c3 26.C:c3) **23...f5:g4 24.a3—a4 h4—h3 25.a4:b5 h3:g2+ 26.Rh1:g2 Th8—h3 27.Dc3—f6 Cd6—f5 28.c5—c6 Nd7—c8 29.d5:e6 f7:e6 30.Tf1—e1 Nf8—e7 31.Te1:e6** și negrul a cedat.

Scor: 6 1/2—4 1/2, pentru Fischer.

● În momentul în care Fischer a apăsat pe butonul ceasului de control, oprindu-l, în semn că a cedat partida, Spasski lipsea din sală. Cînd s-a întors, în locul strîngerii de mînă a lui Fischer, plecat în mare grabă de la masa de joc cu cîteva momente mai înainte, a fost întîmpinat cu aplauze puternice de miile de spectatori, care omagiau frumusețea acestei partide și bravura cu care Spasski

depășise unul dintre cele mai critice momente psihologice ale meciului. Meciul fusese relansat...!

● După părerea marelui maestru iugoslav Svetozar Gligorici, cea mai bună partidă a meciului trebuie aleasă între a 6-a, cîștigată printr-un fin joc strategic condus de Fischer sau a 11-a, în care Spasski a găsit o replică fără drept de apel, în varianta „pionului otrăvit" din Apărarea siciliană.

Partida a 12-a

În ziua în care s-a jucat partida a 12-a, apropierea de Sala sporturilor din Reykjavik, în care se desfășura „Meciul secolului", era imposibilă. După revenirea spectaculoasă a lui Spasski din runda a 11-a, amatorii de șah din Islanda și șahiști din toată lumea prezenți la marele eveniment, i-au făcut campionului mondial o vie și zgomotoasă manifestație de simpatie, fiind necesară intervenția poliției, pentru a descongestiona străzile din jurul sălii de joc. Dealtfel, Spasski, „adevărat gentlemen", este extrem de simpatizat în țara gheizerelor, pentru modestia, umorul și distincția comportării sale. Apropo de comportare, deosebit amuzament a produs foiletonul pe care Art Buchwald i l-a consacrat în „New York Times" lui Fischer: „Cum ar reacționa Fischer, dacă după ce ar fi cîștigat Meciul secolului, ar fi invitat la un dineu la Casa Albă? Mai întîi ar întreba ce onorariu primește, iar apoi — dacă îi convine — va pune cîteva condiții: să nu existe camere de luat vederi în timpul dineului; nimeni să nu vorbească în timp ce el mănîncă; lumina să nu fie prea puternică și să i se aducă fotoliul personal, fotoliul pe care a stat în cursul meciului de la Reykjavik..."

— După partida dramatică din runda precedentă, a urmat o zi de tenis pentru Spasski, în timp ce Fischer a stat închis în cameră toată ziua, împreună cu secundantul său, reverendul William Lombardy, analizînd partida pierdută cu o seară înainte. Fischer și-a revenit destul de repede după șocul primit, iar conducătorul delegației americane, doctorul Fred Kramer, nu a părut afectat de rezultat: „Este imposibil să cîștigi în permanență, chiar dacă te cheamă Fischer. Noi ne așteptam ca Spasski să contraatace".

Partida a 12-a, care marchează dealtfel și încheierea primei jumătăți a meciului, a venit ca un „intermezzo". Spasski s-a prezentat complet liniștit, relaxat și ca întotdeauna extrem de punctual. Fischer, ca deobicei, a întîrziat de data aceasta șapte minute, a urcat grăbit pe scenă și i-a salutat pe Spasski și pe arbitrul principal.

Întrebat de cineva de ce întîrzie la fiecare partidă, Fischer a răspuns că nu-i place să vină mai devreme și să stea în sală, în fața tablei de joc fără să aibă nimic de făcut, astfel că preferă să întîrzie.

De această dată, campionul mondial nu a mai dorit să joace o „Engleză" și prin intervertire de mutări, partida a ajuns într-un „Gambit al damei", cunoscut în manualele de teorie sub denumirea de „Apărarea ortodoxă". I s-a dat acest nume, pentru că negrul efectuează primele mutări în spiritul celor mai clasice dogme ale teoriei deschiderilor în șah. Sistemul este vechi; cu aproape 50 de ani în urmă, l-a iubit și l-a utilizat foarte mult marele Capablanca, lăsîndu-și chiar numele legat de una dintre variante.

98. GAMBITUL DAMEI

R. FISCHER — B. SPASSKI

1.c2—c4 (Prima mutare a lui Fischer indică tendința de a desfășura un joc calm, lipsit de complicații tactice. De-altfel, pe parcursul întregii partide, dacă pe tablă dorea și impunea liniștea și calmul, în schimb el era deosebit de nervos. În repetate rînduri s-a plîns arbitrului principal al meciului de zgomotul din sală, de fîșîitul hîrtiilor de bomboane, de rumoarea care ajungea pînă la el din sala alăturată, unde marele maestru danez Bent Larsen analiza desfășurarea partidei pentru spectatorii care nu mai încăpuseră în sală, rumoare care pe Fischer îl deranja) **1...e7—e6** (După ce a efectuat prima mutare, Spasski a dispărut de pe scenă, revenind după 10 minute. Să fi fost o replică la întîrzierea inițială a lui Fischer?) **2.Cg1—f3 d7—d5 3.d2—d4 Cg8—f6 4.Cb1—c3 Nf8—e7 5.Nc1—g5 h7—h6 6.Ng5—h4 0—0 7.e2—e3 Cb8—d7** (Totul pînă aici s-a jucat repede; Spasski a ales acest sistem, foarte solid, dar care cere răbdare din partea negrului, care „a priori" a acceptat ca albul să aibă o inițiativă îndelungată. Această deschidere a fost jucată cu succes și plăcere în meciul record din 1927, dintre Alehin și Capablanca, în care 30 din cele 34 de partide au fost jucate în Apărarea ortodoxă! Alegînd însă 7...Cd7, Spasski se abate de la 7...b6, sistemul Bondarevski—Makogonov, pe care l-a aplicat în partida a șasea) **8.Ta1—c1** (O altă posibilitate este schimbul 8.c:d5, care însă la un răspuns corect nu dă prea mult albului) **8...c7—c6 9.Nf1—d3 d5:c4** (După interpolarea mutării 5...h6, nu mai poate fi satisfăcătoare manevra lui Capablanca 9...d:c4 10.N:c4 Cd5, deoarece albul are la dispoziție mutarea 11.Ng3! și poziția negrului devine incomodă) **10.Nd3:c4 b7—b5** (Pregătește dezvoltarea nebunului din c8, „copilul înapoiat" al Apărării ortodoxe. Odată rezolvată problema nebunului de cîmpuri albe, se poate considera că negrul a egalat) **11.Nc4—d3 a7—a6** (Mutare absolut necesară pentru pregătirea degajării prin 12...c5 și apoi 13...Nb7. În această poziție, albul are mai multe posibilități: 12.0—0, 12.Nb1 și mutarea din partidă) **12.a2—a4** (Cea mai energică mutare pare a fi, dar numai la prima vedere, 12.e4, care s-a jucat într-una din partidele meciului Euwe-Alehin, 1935, pentru că după 12...C:e4! 13.N:e4 N:h4 14.N:c6 Ta7 15.0—0 Cb6! a rezultat un joc mai bun pentru negru) **12...b5:a4** (Recomandarea lui Capablanca, obligîndu-l pe alb să piardă un tempo pentru recuperarea pionului; 12...b4 este mai slab, deoarece urmează 13.N:f6 C:f6 14.Ce4 și negrul nu reușește să înainteze pionul c5. Există încă posibilitatea 13...g:f6 14.Ce4 f5 15.Cg3 c5 16.d5 Nf6! 17.d:e6 f:e6 18.Db3 Rh8! 19.Nc4 Cb6 20.N:e6 De8! 21.N:c8 T:c8 22.C:f5 D:a4, cu joc bun pentru negru, ca în partida Portisch—Barcza, Budapesta, 1960) **13.Cc3:a4** (13.D:a4 este mai slab, din cauza răspunsului 13...Cc5!) **13... Db8—a5+ 14.Cf3—d2 Ne7—b4** (Amenință N:d2+; mai slab este 14...Nb7 15.0—0 Tac8? 16.Cc4! și albul cîștigă repede, ca într-o poziție similară, apărută prin intervertire de mutări, în partida

Taimanov—Jimenez, Palma de Mallorca, 1971, de altfel singura partidă cu acest sistem, jucat din ce în ce mai rar în ultimii şapte ani) **15.Ca4—c3** (Albul este obligat să renunţe la presiunea pe cîmpul c5. După 15.N:f6 C:f6 16.Cc5 e5 17.Cb3 Db6 18.0—0 Ng4! 19.f3 Ne6 20.Cc4 N:c4 21.N:c4 a5, negrul are o poziţie ceva mai bună) **15...c6—c5!** (Negrul şi-a văzut visul realizat; teoria apreciază că poziţia este egală. Mai slab ar fi fost, desigur, 15...Cd5 16.0—0 N:c3 17.Cc4! Db4 18.b:c3 C:c3 19.Dc2, cu avantaj pentru alb. Vezi diagrama)

16.Cd2—b3 (Într-o partidă Fein—Belavenet, Moscova, 1937, s-a jucat 16.Cc4 Dc7 17.Ng3 Db7 18.0—0 c:d4 19.e:d4 Td8 20.Ca4) **16...Da5—d8** (O noutate! Aici s-a jucat 16...Db6 17.d:c5 N:c5 18.C:c5 D:c5 19.Ng3 Nb7 20.0—0 şi albul are un uşor avantaj, Stahlberg—Capablanca, Margate, 1936. În acest moment al desfăşurării partidei, pentru a doua oară în meci, ca şi în partida precedentă, Fischer folosise mai mult timp de gîndire decît Spasski: o oră şi două minute, în timp ce Spasski consumase doar 35 de minute) **17.0—0 c5:d4 18.Cb3:d4 Nc8—b7 19.Nd3—e4!** (Albul foloseşte optim fiecare tempo, deoarece după 19...N:e4 20.C:e4, legătura calului şi slăbiciunea punctului c6 sînt neplăcute pentru negru) **19...Dd8—b8** (Răspunsul este practic obligat) **20.Nh4—g3** (O altă alternativă ar fi fost 20.Cc6 N:c6 21.N:c6 Ta7 22.Ng3 Db6 23.Ca4 Da5 24.Dd4 şi albul cîştigă. Dacă 20...Dd6, albul are de ales între 21.Ce7+ D:e7 22.N:b7 Ta7 23.Nf3 sau 21.D:d6! N:d6 22.Tfd1! cu avantaj) **20...Db8—a7 21.Cd4—c6 Nb7:c6 22.Nf3:c6 Ta8—c8** (Albul a obţinut, în cele din urmă, mult dorita pereche de nebuni, dar caii negrului sînt destul de activi şi ameninţă 23...Cc5, cu stăpînirea punctelor d3 şi b3) **23.Cc3—a4 Tf8—d8 24.Nc6—f3 a6—a5!** (Întăreşte poziţia nebunului şi oferă damei mai mult spaţiu) **25.Tc1—c6** (Aceasta este consecinţa logică a mutării a 24-a; e greu însă de înţeles de ce albul nu a preferat aici mutarea 25.De2!) **25...Tc8:c6 26.Nf3:c6 Td8—c8 27.Nc6—f3 Da7—a6 28.h2—h3 Da6—b5 29.Nf3—e2 Db5—c6 30.Ne2—f3 Dc6—b5 31.b2—b3** (Poziţia este egală, dar albul nu este satisfăcut cu remiza prin repetarea mutărilor) **31...Nb4—e7 32.Nf3—e2 Db5—b4 33.Ne2—a6 Tc8—c6 34.Na6—d3 Cd7—c5 35.Dd1—f3** (Singura modalitate de a continua lupta) **35...Tc6—c8** (35...Cd5! i-ar fi asigurat însă negrului liniştea) **36.Ca4:c5** (Nu 36.Tc1 Dd2 37.T:c5 T:c5 38.Da8+Nf8 39.C:c5 Dc1 sau 39.Nd6 Tc1+ 40.Rh2 D:d3 etc.) **36...Ne7:c5 37.Tf1—c1 Tc8—d8** (Nu 37...D:b3? 38.T:c5) **38.Nd3—c4 Db4—d2 39.Tc1—f1 Nc5—b4 40.Ng3—c7 Td8—d7 41.Df3—c6** (Mutarea din plic) **41...Dd2—c2** (Negrul, oportun, împiedică înaintarea pionului la c4 şi e5) **42.Nc7—e5 Td7—d2** (Pentru o apărare activă, negrul acceptă chiar slăbirea flancului regelui, materialul redus ferindu-l de consecinţe periculoase) **43.Dc6—a8+ Rg8—h7 44.Ne5:f6 g7:f6 45.Da8—f3** (45.Df8 nu dă nimic, datorită răspunsului 45...Dg6) **45...f6—f5 46.g2—g4 Dc2—e4 47.Rg1—g2 Rh7—g6 48.Tf1—c1 Nb4—a3 49.Tc1—a1 Na3—b4 50.Ta1—c1 Nb4—e7!** (Jocul continuă pentru prestigiu; de această dată negrul este acela care nu vrea să accepte remiza; poziţia sa este mai activă şi ameninţă 51...Nh4) **51.g4:f5+ e6:f5 52.Tc1—e1 Td2:f2!** (O mică combinaţie, care duce însă tot la remiză) **53.Rg2:f2 Ne7—h4+ 54.Rf2—e2 De4:f3+ 55.Re2:f3 Nh4:e1** şi remiză.

Ultimele mutări au fost efectuate cu așa de mare rapiditate, încît nu au putut fi reproduse pe tablele de demonstrație; de aceea, printre spectatorii prezenți în sală a domnit un moment confuzia. Ei nu știau ce se petrece pe scenă. Singurul lucru pe care îl văzuseră, și de aceea s-a creat un veritabil „suspense", fusese faptul că Spasski sacrificase turnul! Scor: 7—5, pentru Fischer.

● Referindu-se la această partidă, maestrul internațional britanic Harry Golombek a făcut următorul comentariu: „Mi-a reamintit de legendarele partide pentru titlu dintre Alehin și Capablanca, pe care le-am văzut cînd eram copil. Dar există o diferență. Nici Spasski și nici Fischer nu iau în considerație posibilitatea de a face remiză".

● Cert este că ultimele două partide au demonstrat că „Meciul secolului" cunoaște o nouă evoluție, foarte interesantă. Spasski a reușit să-și recapete încrederea în sine, nu mai intră în criză de timp, joacă cu o vigoare sporită și a adoptat noi tactici pentru a se apăra de ceea ce unii numesc „inhibiția", pe care i-a provocat-o la un moment dat adversarul său. În același timp, Fischer a părut în unele momente că nu este sigur pe planul adoptat, că se răzgîndește, că e mai nervos și că nu reușește tot atît de ușor, ca la începutul meciului, să aducă jocul pe făgașul dorit. Jocul riscant, fie că a fost vorba de sacrificiul nebunului pe doi pioni din prima partidă, o combinație forțată doar de dragul complicării jocului, fie de abordarea mai puțin prudentă a unei variante atît de tăioase ca aceea a „pionului otrăvit", în care a fost „executat" fără drept de apel de către Spasski, l-a convins pe Fischer că nu-i este permis totul și se pare că pe parcursul acestor runde, șalangerul a traversat o perioadă de adaptare.

INTERMEZZO

După 12 runde, meciul a intrat în cea de a doua jumătate. Fischer conduce cu 7—5. Pentru a deveni campion al lumii mai are nevoie de 5 1/2 puncte, din următoarele 12 partide, adică 45,8%, în timp ce lui Spasski, pentru a-și păstra titlul, îi sînt necesare 7 puncte, adică 58,3%. Așadar, șansa marelui maestru american este cu 12,5% mai mare decît a campionului mondial.

	A	N	A	N	A	N	A	N	A	N	A	N
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Spasski	1	+	0	1/2	0	0	1/2	0	1/2	0	1	1/2
Fischer	0	—	1	1/2	1	1	1/2	1	1/2	1	0	1/2
	N	A	N	A	N	A	N	A	N	A	N	A

Remarcăm că din cele 11 partide efectiv jucate, șapte au fost decise, numai patru încheindu-se la egalitate și acestea după mare luptă, nu remize „de salon", ceea ce demonstrează spiritul creator și ofensiv care îi animă pe ambii competitori și conferă pasionantei lor confruntări galoanele unei desăvîrșite lupte sportive.

Partida a 13-a

Fischer, din nou furios, l-a amenințat — pentru a cîta oară? — pe arbitrul principal al meciului, că nu se va prezenta la partidă, dacă nu i se vor satisface cererile. S-a creat din nou o atmosferă încordată, plină de incertitudine. Va eșua sau nu meciul? Încă în cursul serii precedente, Fischer prezentase în scris cererea de a se desființa primele șapte rînduri de scaune din sală. În scrisoarea sa, precedată de cîteva intervenții verbale, șalangerul protestase împotriva prezenței unor spectatori excesiv de gălăgioși. Acustica sălii, inadecvată unui meci de șah, arăta el, permite să se audă în sală șoaptele și mișcările celor prezenți, stînjenind aprofundarea poziției de pe tabla de șah. Pretendentul la titlul mondial i-a reproșat arbitrului Lothar Schmid faptul că nu intervine suficient de energic pentru a menține liniște desăvîrșită. Organizatorii islandezi au convocat o reuniune de urgență, pentru a discuta cererea lui Fischer. Inițial, Lothar Schmid anunțase că nu poate participa, pentru că are programată o consultație la dentist. Unii au văzut în acest refuz o manifestare a nemulțumirii arbitrului împotriva faptului că Fischer i-a adus învinuiri. El a declarat unor ziariști că menirea conducătorului de joc este să stea în apropierea mesei la care se află cei doi adversari și nu să se plimbe prin sală. În cele din urmă, Schmid a renunțat la vizita pe care trebuia să o facă dentistului și a participat la ședința convocată de organizatori, dar nu a fost de acord cu cererea lui Fischer. După lungi discuții, organizatorii au adoptat o nouă măsură: două „patrule" să-i supravegheze pe spectatori și la nevoie, cum s-a și întîmplat apoi, să evacueze pe cei prea zgomotoși.

Între timp, la Reykjavik continuau să sosească spectatori din lumea întreagă, pentru a asista la finalul meciului celor doi giganți ai șahului contemporan.

În perioada de desfășurare a meciului și datorită acestui eveniment, turismul islandez a crescut cu 20% comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Deci și șahul poate fi rentabil!

Un financiar din Danemarca a anunțat că pune la dispoziție un premiu corespunzător celui acordat la actuala întîlnire pentru un nou meci revanșă, între actualii competitori, pe care să-l găzduiască Copenhaga.

Orașul Las Vegas a oferit în același scop un fond de premii de 500.000 de dolari.

Statul brazilian a prezentat o nouă ofertă pentru un viitor meci Fischer—Spasski și de ce nu, în cazul în care Fischer va cîștiga, un meci pentru titlu Fischer—Mecking, marea speranță a șahului brazilian, oferind un premiu de 150.000 de dolari, urmînd ca meciul să se încheie în momentul în care unul dintre cei doi competitori va cîștiga cea de a patra partidă!

Apropo de premii, ziarul „Daily News" din Republica Sud-Africană, a anunțat că un șahist pasionat din Durban, expert în telepatie și hipnotism, a provocat pe Spasski și Fischer la un meci cu miza de 125.000 de lire sterline (mai mult decît premiul de la Reykjavik!), sumă pe care o oferă, pentru a putea face astfel o experiență cu partide de șah jucate în stare de hipnoză. Întreprinzînd cercetări, un ziarist din Reykjavik a aflat că nu este vorba de nici o glumă, că ofertantul există, îl cheamă Romark, că este gata să vină în Islanda pentru meci și că singura condiție pe care o pune, este să joace simultan împotriva celor doi eroi ai „Meciului secolului". Propunerea nu a fost acceptată, pe bună dreptate, pentru că nobila artă a șahului nu poate fi cîmpul unor experiențe parapsihologice.

Dar să revenim la partida a 13-a, partida „maraton", cea mai lungă, cea mai frumoasă, dar și cea mai dramatică, nu numai a meciului, ci și a secolului, magistrală creație a celor mai buni șahiști ai lumii.

99. APĂRAREA ALEHIN

B. SPASSKI — **R. FISCHER**

1.e2—e4 (Încurajat de succesul obținut în partida a 11-a împotriva variantei Najdorf din Apărarea siciliană, Spasski a jucat din nou pionul din fața regelui, în speranța repetării succesului. Dar Fischer prudent, preferă să-l surprindă la rîndu-i pe Spasski) **1...Cg8—f6** (Apărarea Alehin, destul de rar întîlnită în meciuri de asemenea anvergură. Această deschidere s-a mai jucat și în partida a 28-a a meciului Alehin-Euwe, 1935, care s-a terminat remiză. Fischer a jucat această deschidere pentru prima dată împotriva maestrului internațional român Victor Ciocâltea, la Havana, în 1965, datorită eșecului pe care l-a înregistrat cu Apărarea siciliană tot în fața lui Ciocâltea, la Olimpiada de la Varna, din 1962) **2.e4—e5 Cf6—d5 3.d2—d4 d7—d6 4.Cg1—f3** (O continuare liniștită) **4...g7—g6** (Este probabil începutul planului de joc cu cele mai multe perspective. Specialist al acestui sistem este marele maestru american Hans Berliner, fost campion mondial de șah prin corespondență. Un adept entuziast al Apărării Alehin este și arbitrul principal al meciului, Lothar Schmid, care joacă de obicei 4...Cb6, pentru a continua apoi cu 5...g6) **5. Nf1—c4** (În partida Browne—Fischer, Rovinj— Zagreb, 1970, s-a continuat cu 5.Ne2 Ng7 6.c4 Cb6 7.e:d6 e:d6 8.Cc3 0—0 9.0—0 Cc6 10.Ne3 Ng4 11.b3 d5!) **5...Cd5—b6 6.Nc4—b3 Nf8—g7 7.Cb1—d2?!** (Nu trebuia grăbită dezvoltarea calului; mai bine ar fi fost continuarea obișnuită 7.De2. După o îndelungată gîndire, Spasski a găsit o noutate, dar din păcate nu cea mai fericită. Keres, specialist al variantei, cu care a repurtat repetate succese, recomandă în această

poziție 7.Cc3. De luat în considerație este și 7.Cg5 0—0 8.f4, întărind pionul e5) **7...0—0 8.h2—h3** (După mutarea 7.Cd2, Nc8—g4 nu mai constituie o amenințare; ar fi fost mai bine 8.0—0. Se observă că albul joacă deschiderea pasiv, ceea ce îi va permite negrului să egaleze destul de repede) 8...a7—a5 **9.a2—a4 d6:e5 10.d4:e5 Cb8—a6** 11.0—0 **Ca6—c5 12.Dd1—e2 Dd8—e8!** (Albul este obligat să sacrifice pionul, în speranța că va obține un atac compensator) **13.Cd2—e4** (Jucată după 30 de minute de gîndire, ceea ce denotă că albul are deja serioase probleme de rezolvat) **13...Cb6:a4 14.Nb3:a4 Cc5:a4 15.Tf1—e1** (O reacție tipică pentru Spasski, căruia nu-i place jocul în defensivă, pe care i l-ar fi dat încercarea de a restabili echilibrul material și care i-ar fi oferit șanse mai mari de remiză. Spasski preferă atacul, chiar dacă îi dă contrașanse partenerului său) **15...Ca4—b6 16.Nc1—d2 a5—a4 17.Nd2—g5 h7—h6** (Pentru a împiedica manevra Dd1—d2, Ng5:h6, cu eventual atac pe cîmpuri negre) **18.Ng5—h4 Nc8—f5** (Mai natural ar fi fost 18...Ne6) **19.g2—g4** (Merită atenție 19.Cd4, pentru că 19...N:e5 este riscant, din cauza 20.C:f5 g:f5 21.Cg3; dar negrul ar fi putut juca 19...N:e4 20.D:e4 c6 21.f4 e6 22.Ce2 cu ideea de a aduce calul la c3) **19...Nf5—e6 20.Cf3—d4 Ne6—c4 21.De2—d2 De8—d7 22.Ta1—d1 Tf8—e8** (Dacă 22...N:e5 23.D:h6 Ng7 24.Dg5, cu diverse amenințări; 23...N:d4 24.Cg5) **23.f2—f4 Nc4—d5 24.Ce4—c5 Dd7—c8** (Dacă privim mai atent poziția, observăm că la mari complicații ar fi dus 25.e6 Cc4 26.De2 C:b2 27.Cf5! cu atac puternic. Dar lui Spasski probabil nu i-a plăcut 25...Cc4, la care ar fi urmat totuși 26.Dc1, cu un foarte bun contrajoc. Vezi diagrama)

25.Dd2—c3 e7—e6 26.Rg1—h2 Cb6—d7 27.Cc5—d3 c7—c5 (Cu cîteva mișcări energice, negrul și-a activizat poziția; albului nu-i rămîne decît să se apere într-un final mai greu) **28.Cd4—b5 Dc8—c6 29.Cb5—d6 Dc6:d6** (Anulează toate șansele de atac ale albului) **30.e5:d6 Ng7:c3 31.b2:c3 f7—f6** (În final, pionul rămas la a4 devine o mare forță. Șansele albului au rămas doar în pionul d6 și în existența pe tablă a nebunilor de culori diferite) **32.g4—g5 h6:g5?** (Mai tare ar fi fost 32...c4 33.Cb4 h:g5 34.f:g5 f5 și după 35.C:d5 e:d5, albul obține cu greu contrajoc) **33.f4:g5 f6—f5 34.Nh4—g3 Rg8—f7** (Ar mai fi fost interesant 34...a3! 35.Ce5 C:e5 36.N:e5 Ted8 37.Tf1 Ta4 38.Rg3 a2, cu șanse de cîștig pentru negru) **35.Cd3—e5+ Cd7:e5 36.Ng3:e5 b7—b5 37.Te1—f1 Te8—h8!** (Preîntîmpină planul adversarului: Tf1—f4—h4. Turnul nu poate fi luat, deoarece albul nu ar mai avea forțe să împiedice pionul negru) **38.Ne5—f6 a4—a3 39.Tf1—f4 a3—a2 40.c3—c4! Nd5:c4 41.d6—d7 Nc4—d5 42.Rh2—g3!** (O mutare foarte bună, strîns legată de amenințarea Tf4—h4, care nu a fost efectuată pe tablă, ci scrisă în plic. De aici încolo, partida se va desfășura, datorită îndelungilor analize de acasă, pe căi extrem de interesante, la fel de pasionant. Primele mutări după reluarea partidei s-au efectuat cu mare repeziciune, ceea ce a arătat că ambii jucători analizaseră în profunzime, în cursul nopții, resursele poziției. Rapiditatea jocului i-a permis lui Spasski să iasă din criza de timp, în care intrase datorită faptului că în seara precedentă gîndise foarte mult la mutarea secretă. Fischer, sosit în sală cu 25 de minute întîrziere, a sacrificat o figură și i-a permis albului să-și aducă pionul „g" pînă la un pas de transformare. În schimb, el a dez-

lănțuit un multiplu atac de pioni pe coloanele „a", „b", „c") **42...Ta8—a3+** (Ar fi fost insuficient pentru cîștig 42... e5 43.N:e5 Re6 44.N:h8! T:h8 45.Tff1! Td8 46.Tfe1+ Rd6 47.c4! b:c4 48.Te2, cu luarea pionului a2) **43.c2—c3 Th8—a8** (Turnul pasiv devine o piesă activă; insuficient ar fi fost 43...a1D 44.T:a1 T:a1 45.Th4! Tha8 46.Th7+ Rg8 47.Th8+) **44.Tf4—h4 e6—e5** (Conform analizei de acasă; negrul trebuie să aibă resurse, pentru a fi ferit de surprize neplăcute) **45.Th4—h7+ Rf7—e6 46.Th7—e7+ Re6—d6 47.Te7:e5 Ta3:c3+ 48.Rg3—f2 Tc3—c2+ 49.Rf2—e1** (Totul forțat și cel mai bine jucat de ambele părți: negrul va lua pionul liber amenințător, dar va pierde nebunul, în schimbul căruia va obține o formație de pioni extrem de periculoasă) **49...Rd6:d7 50. Te5:d5+ Rd7—c6 51.Td5—d6+ Rc6—b7 52.Td6—d7+ Rb7—a6 53.Td7—d2 Tc2: d2 54.Re1:d2 b5—b4** (Pînă aici s-a ajuns aproape forțat; trei pioni liberi legați luptă contra nebunului. Șansele albului sînt pe flancul regelui, unde va realiza un pion liber. Este clar că albul a obținut un real contrajoc și la o continuare corectă trebuie să obțină remiza. Vezi diagrama)

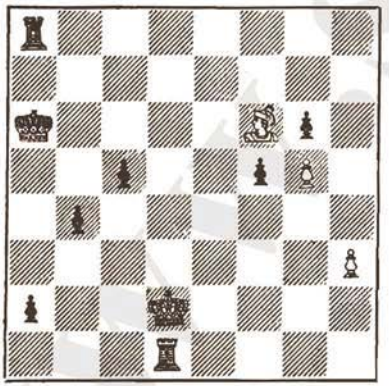

55.h3—h4 Ra6—b5 56.h4—h5 c5—c4 57.Td1—a1 (Nu e bine 57.h6, din cauza 57...c3+ 58.Rd3 a1D 59.T:a1 T:a1 60.h7 Td1+ 61.Rc2 Th1 și negrul cîștigă) **57...g6:h5 58.g5—g6 h5—h4 59.g6—g7** (O idee de apărare mai bună decît 59.N:h4 Tg8 60.T:a2 Tg6, după care albul va trebui să se apere în continuare cu mare atenție) **59...h4—h3 60.Nf6—e7!** (Nebunul ajunge la timp pentru a neutraliza turnul) **60...Ta8—g8 61.Ne7—f8 h3—h2 62.Rd2—c2 Rb5—c6 63.Ta1—d1! b4—b3+** (O poziție extrem de originală pentru șahul de concurs; seamănă mai curînd cu poziții din șahul artistic, decît din cel practic) **64.Rc2—c3?!** (Se pare că era mai bine 64.Rb2 f4 65.Td6+ Rc7 66.Td1 f3 67.Rc3 sau 64...h1D 65.T:h1 Rb5 66.Th8! c3+ 67.Ra1 c2 68.Th1 Rc4 69.Rb2 și 70.R:b3, cu remiză) **64...h2—h1D!** (Fischer a efectuat repede această mutare, fiindu-i limpede că numai așa poate lupta pentru cîștig; dacă 64...f4, atunci 65.Td6+ Rc7 66.Td1 f3 67.Rb2 Rc6 68.Td6 și nu mai poate susține pionii) **65.Td1:h1 Rc6—d5 66.Rc3—b2 f5—f4 67.Th1—d1+ Rd5—e4 68.Td1—c1 Re4—d3 69.Tc1—d1+?** (Epuizat în urma imensului efort pe care l-a depus pe întreg parcursul acestei partide „maraton", nervii lui Spasski au cedat și a urmat acest șah fatal, o greșeală irecuperabilă, care a adus deznodămîntul partidei și poate al meciului. S-ar putea ca aici, la această mutare a 69-a, din cea de a 13-a partidă, să se fi decis pe fruntea cui va străluci cununa de lauri a campionului mondial. Albul ar fi putut realiza remiza prin 69.Tc3+ Rd4 70.Tf3 c3+ 71.Ra1 c2 72.T:f4+ Rc3 73.Nb4+ Rd3 74.Tf1 T:g7 75.Rb2 și pionii negrului nu mai sînt periculoși. Vezi diagrama)

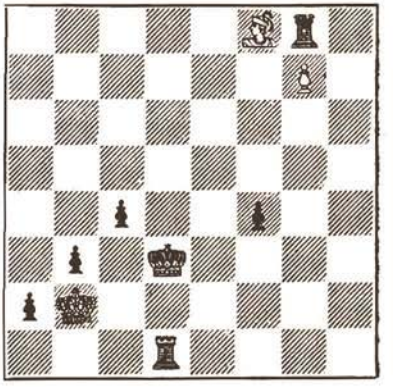

69...Rd3—e2 70.Td1—c1 f4—f3 71. Nf8—c5 (Încercare desperată: dacă 71.T: c4, atunci 71...f2 cîştigă turnul) 71... **Tg8:g7** (De asemenea ar fi cîştigat şi 71...f2 72.N:f2 R:f2 73.T:c4 T:g7 74.Tf4+ Re2 75.Te4+ Rd3 76.Te1 Tg3!) **72.Tc1:c4 Tg7—d7** (Mutarea cîştigătoare! Ameninţă 73...Td1) **73.Tc4—e4+ Re2—f1 74.Nc5—d4 f3—f2** şi albul cedează, deoarece ar fi urmat forţat 75.Tf4 T:d4 76.T:d4 Re2 77.Tf4 f1D 78.T:f1+ R:f1 79.Ra1 Re2 80.Rb2 Rd2 81.Ra1 Rd3! 82.Rb2 a1D+ 83.R:a1 Rc3 etc.

● A fost o partidă extraordinară, momentul culminant şi poate decisiv al acestui „Meci al secolului". O partidă de mare inventivitate, care a durat 74 de mutări, în opt ore şi jumătate de joc, cu atacuri şi contraatacuri ingenioase şi cu apărări excepţionale. În această partidă am putut admira tot ce are şahul mai ales şi mai frumos. Iată şi unele ecouri:

● *Larry Evans,* mare maestru internaţional, fost multiplu campion al S.U.A.: „Spasski a jucat genial pînă la mutarea a 69-a, cînd a greşit şi poziţia lui s-a prăbuşit. Cred că Fischer a înscris aici punctul hotărîtor în acest meci dramatic".

● *Svetozar Gligorici,* mare maestru internaţional, comentator al emisiunilor de radio Belgrad, a spus: „A fost tragic. După ce a jucat cu desperare finalul, campionul mondial a dat un şah nesăbuit, care l-a dus la pierdere. A fost o partidă uriaşă, care onorează deopotrivă pe învingător şi pe învins".

● *Lothar Schmid,* mare maestru din RFG, arbitrul principal al meciului: „Partidă inovatoare, un final extraordinar între doi titani ai şahului. La un moment dat, uitasem că sînt arbitru şi priveam înmărmurit la lupta magnifică de pe tablă".

● *Frank Brady,* biograful lui Fischer: „Teribilă partidă! Cea mai spectaculoasă de pînă acum. Ambii concurenţi s-au întrecut pe ei înşişi".

● *Comentatorul agenţiei UPI:* „Fischer înscrie un punct capital, care — probabil — îi va aduce titlul".

● Corespondentul francez *Henry Catozzi,* vorbind despre partida a 13-a o numeşte „Patetica", „Fantastica" şi relatează că specialiştii în jocul de final au fost entuziasmaţi: „O operă de artă, spun cunoscătorii, la fel de emoţionaţi ca în faţa unui Cézanne sau a unui Van Gogh".

● Scorul a devenit acum 8—5 pentru Fischer, care mai are nevoie de patru puncte şi jumătate din 11 partide pentru a deveni campion mondial, în timp ce lui Spasski îi mai trebuie şapte puncte pentru a-şi menţine titlul. Greu de presupus că după acest şoc, Spasski va mai putea găsi resursele morale pentru a lupta la cîştig.

Partida a 14-a

După cum era de așteptat, în urma deznodămîntului dramatic din partida a 13-a, Spasski a amînat reluarea concursului, campionul mondial acuzînd o indispoziție, astfel că medicul oficial al meciului, Ulsor Thordorsson, și-a dat avizul favorabil, apreciind că Spasski nu se află în plenitudinea forțelor sale fizice și psihice. Desigur, lupta epuizantă din această partidă nu putea să nu-și pună amprenta și asupra unui moral atît de robust, ca cel al lui Spasski.

Aflînd că s-a amînat partida a 14-a, Fischer și-a exprimat regretul că adversarul său nu se află în cel mai bun potențial și a adăugat: „Pînă acum meciul a fost minunat, furnizînd o luptă extrem de interesantă. Sper că va continua la fel pînă la sfîrșit. Boris este un jucător de elită și sînt convins că deținătorul titlului nu și-a spus încă ultimul cuvînt în disputa noastră. Dar eu sînt pregătit pentru aceasta." Și în completarea declarației lui Fischer, Paul Marshall, avocatul și purtătorul său de cuvînt a continuat: „În cazul în care Bobby va deveni campion mondial, ceea ce este aproape sigur, el este dispus ca, în afara meciului cu candidatul oficial al FIDE, să-și pună titlul în joc, între timp, în fața oricărui șahist al lumii, care se angajează să asigure condițiile financiare de disputare a meciului". Fischer pretinde o bursă de 150.000 de dolari. Imediat au și apărut primii candidați.

Americanul Samuel Reshevsky, la respectabila vîrstă de 61 de ani, fostul copil minune al șahului mondial, rival înverșunat al lui Fischer încă din anii de afirmare a șalangerului, afirma că dispune de girul unui grup financiar american, gata să avanseze suma și că el ar putea să-l întîlnească pe Fischer în 1973.

Danezul Bent Larsen speră să găsească și el sprijinitori și bani, intenționînd să apeleze la bunăvoința puternicului concern industrial „Hoogovens", care finanțează în fiecare an festivalurile șahiste de la Wijk aan Zee.

Pe de altă parte, Svetozar Gligorici, intenționează să determine Federația de șah a țării sale să organizeze un meci între Fischer și un mare maestru iugoslav.

Chiar și decanul de vîrstă al marilor maeștri internaționali, argentinianul Miguel Najdorf, ar fi dispus la cei 62 de ani ai săi, să dispute un meci cu Bobby, chiar dacă ar trebui să-și amaneteze pentru aceasta prețioasa colecție de tablouri pe care o deține.

Pentru a se asigura că vor fi blocate provizoriu toate veniturile bănești ale lui Fischer, Chester Fox s-a adresat judecătorului Constance Motley din New York, punînd la dispoziție un cec în valoare de 25.000 de dolari, pentru acoperirea cheltuielilor legale și a eventualelor despăgubiri.

Paul Marshall a cerut organizatorilor islandezi ca din fondul de premii, partea minimă care i s-ar cuveni lui Fischer să fie depusă cît mai curînd la aeroportul Kennedy sau la Ambasada SUA din Reykjavik. Un purtător de cuvînt islandez comenta: „Sîntem de acord să considerăm cererea rezonabilă, dar dorim să ştim de ce ni se cere acest lucru, acum la jumătatea meciului". Cauza era desigur Barry Fredericks, avocatul lui Chester Fox, după ce declarase că este profund contrariat de atitudinea incertă a şalangerului, care nu-şi onorează angajamentele şi că firma pe care o reprezintă are intenţia să-l cheme în faţa unui tribunal din Reykjavik, pentru a-i pretinde plata daunelor create de faptul că Fischer nu a admis să fie televizat.

Paul Marshall însă l-a asigurat pe Fischer că acest lucru nu va fi posibil, deoarece el nu a semnat nici un fel de contract cu Chester Fox. Pentru orice eventualitate, „prudenţa rămîne însă mama înţelepciunii..."

În acest context, a produs mare senzaţie declaraţia cu totul nonşalantă a lui Fischer, care se arăta a fi de acord ca ultimele partide ale meciului să fie televizate. Acceptînd televizarea meciului, pretendentul a precizat în mod expres că operaţiunile de filmare nu o să-l stînjenească în timpul jocului. Un reprezentant al lui Fischer a explicat că şalangerul nu este în principiu împotriva televiziunii, dovadă că el nu protestează contra televizării cu circuit închis. El este însă indignat de modul în care filmează oamenii lui Chester Fox. În prima zi a meciului de pildă, arbitrul a trebuit să întrerupă de două ori partida, pentru a permite mutarea aparatelor de luat vederi, ceea ce evident i-a deranjat pe jucători.

Organizatorii islandezi i-au reproşat pretendentului că nu-şi respectă cuvîntul, deoarece nu a semnat autografe pe cîmpurile albe ale celor zece table de şah de rezervă, lucrate manual şi care vor fi vîndute la licitaţie la New York, fondurile urmînd a fi vărsate Federaţiei islandeze.

La Reykjavik au sosit, venind de la Moscova, soţiile lui Spasski, Gheller, Krogius şi Nei, care s-au instalat la Ambasada Sovietică, cu intenţia expresă de a nu influenţa cu absolut nimic desfăşurarea meciului.

Dacă partida a 13-a a fost cea mai bună din meci, în schimb a 14-a a fost, după părerea specialiştilor, cea mai slabă. Ea a fost un veritabil duel al greşelilor, care probabil ar fi ocupat un loc de „cinste" în celebrele articole ale maestrului Eugene Znosko-Borovski, intitulate „Great Masters Blunders" (Gafe ale marilor maeştri), publicate în „British Chess Magazine".

„O partidă săracă, necorespunzătoare pentru campionatul mondial", a declarat ziariştilor Lothar Schmid.

„E teribil! Pînă la mutarea a 27-a, Spasski avea şanse să cîştige, dar ar fi fost o partidă extrem de lungă", a adăugat Gligorici.

În această partidă, Spasski l-a întrecut pe Fischer în jocul de mijloc, cîştigînd chiar un pion, dar din cauza oboselii, la mutarea a 27-a a avut pur şi simplu o „orbire", după care i-a permis şalangerului să egaleze.

100. GAMBITUL DAMEI

R. FISCHER — B. SPASSKI

1.c2—c4 (Scriam mai înainte că această mutare a jucat-o Fischer pentru prima dată la Palma de Mallorca, în 1970, împotriva lui Polugaevski, introducînd astfel în repertoriul său un nou sistem de deschidere, dar şi un nou element psihologic. Mutarea aleasă vrea să-i spună adversarului: „Eu am avantaj un mare număr de puncte, deci voi juca un sistem solid, fără riscuri, deoarece remiza mă mulţumeşte". Dacă ar fi jucat 1.e4, s-ar fi expus la un joc mai complicat, cu riscuri, cu atacuri, dar şi cu contraatacuri) **1...e7—e6 2.Cg1—f3 d7—d5 3.d2—d4 Cg8—f6 4.Cb1—c3 Nf8—e7 5.Nc1—f4** (Nesatisfăcut de 5.Ng5, Fischer joacă o mutare nouă) **5...0—0 6.e2—e3 c7—c5 7.d4:c5 Cb8—c6 8.c4:d5 e6:d5** (Negrul are un pion izolat în centru, o poziţie caracteristică Apărării Tarrasch care adesea se poate întîlni în partidele lui Spasski. După cum este cunoscut, slăbiciunea pionului „d" se va vedea abia în final, în timp ce în jocul de mijloc, prezenţa pionului la d5 permite desfăşurarea unui bun joc de figuri în centru) **9.Nf1—e2 Ne7:c5 10.0—0 Nc8—e6 11.Ta1—c1 Ta8—c8 12.a2—a3** (Lupta are un caracter liniştit: albul trebuie să menţină controlul asupra cîmpului d4, pentru a nu permite înaintarea d5—d4. Nu merge aici 12.C:d5, din cauza 12... D:d5 13.D:d5 C:d5 14.T:c5 C:f4 15.e:f4 Cd4 16.Te5 C:e2+ 17.T:e2 Nc4 şi albul pierde calitatea) **12...h7—h6 13.Nf4—g3** (De obicei, în poziţii asemănătoare se joacă 13.Cb5, cu aducerea calului pe cîmpul d4) **13...Nc5—b6 14.Cf3—e5 Cc6—e7!** (Evită schimbul calului alb, care este prost plasat pe cîmpul e5) **15.Cc3—a4** (După 20 de minute de gîndire) **15... Cf6—e4 16.Tc1:c8 Ne6:c8 17.Ce5—f3 Nc8—d7!** (Forţează retragerea sau schimbul calului din a4) **18.Ng3—e5?** (Mai bine ar fi fost 18.C:b6 D:b6 19.Dd4, cu un oarecare avantaj) **18...Nd7:a4 19.D:a4 Ce7—c6 20.Ne5—f4 Dd8—f6!** (Atacă la b2 şi ameninţă de asemenea la d4) **21.Ne2—b5?** (O nouă greşeală, în urma căreia va pierde un pion, ceea ce ar fi trebuit să-l coste pe Fischer partida. Dacă 21.Db3, se putea 21...d4! 22.Dd5 Te8 23.Nd3 Cc5, iar la 21.Dc2 g5 22.Ng3 h5, cu ameninţarea neplăcută h5—h4) **21...Df6:b2 22.Nb5:c6 Ce4—c3!** (Datorită acestei mutări, negrul cîştigă pionul. Ar fi fost slab 23.Ne5, din cauza 23...C:a4 24.N:b2 b:c6. Se pare că mutarea a 22-a a negrului i-a scăpat lui Fischer din calculul variantei) **23.Da4—b4 Db2:b4 24.a3:b4 b7:c6 25.Nf4—e5 Cc3—b5 26. Tf1—c1 Tf8—c8 27.Cf3—d4 f7—f6??** (O incredibilă orbire, după care poziţia se egalizează, prin pierderea pionului negru în plus. Răspunsurile normale 27...C:d4 sau 27...N:d4 ar fi păstrat bune perspective de realizare a avantajului material în final. Vezi diagrama)

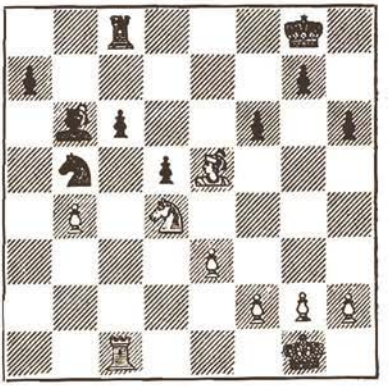

28.Ne5:f6! Nb6:d4 (Dacă 28...g:f6, 29.C:b5 nu dă negrului nimic) **29.Nf6:d4** Cb5:d4 **30.e3:d4** Tc8—b8 **31.Rg1—f1** Tb8:b4 **32.Tc1:c6** Tb4:d4 **33.Tc6—a6** (Poziția este complet egală și încă de pe acum cei doi parteneri ar fi putut fi de acord cu remiza) **33...Rg8—f7** **34.Ta6:a7+** Rf7—f6 **35.Ta7—d7** h6—h5 **36.Rf1—e2** g7—g5 **37.Re2—e3** Td4—e4+ **38.Re3—d3** Rf6—e6 **39.Td7—g7** Re6—f6 **40.Tg7—d7** Rf6—e6 și remiză.

Diferența de scor se menține: 8 1/2—5 1/2, pentru Fischer.

● O informație publicată de un cotidian, potrivit căreia Fischer ar fi petrecut cîțiva ani în urmă mai multe ore în compania unui expert în hipnotism, i-a determinat pe unii să se întrebe dacă nu cumva privirile lui Bobby au proprietatea de a-l influența pe adversar. Aberație! Marele maestru Florin Gheorghiu, care a jucat (și a și cîștigat) cu Fischer, declară: „Fischer în timpul partidei nu-și gratifica adversarul nici măcar cu o privire".

● Ziarul „New York Times" scria că în Statele Unite s-a înregistrat în timpul meciului o adevărată „explozie de șah", crescînd vertiginos numărul jucătorilor de șah legitimați și vînzarea cărților și materialelor șahiste. Cea mai căutată carte era „Cele 60 de partide memorabile", a lui Robert J. Fischer.

Partida a 15-a

Din nou tensiune la Reykjavik! Înainte de runda a 15-a, Fischer a prezentat alt protest scris, acuzînd faptul că nu poate juca din cauza zgomotului din sală, cerînd ca partidele următoare să se desfășoare într-o încăpere separată. În același timp, Fred Kramer, reprezentantul Federației de șah americane, a adresat o telegramă în același sens Dr. Max Euwe, Președintele F.I.D.E., cerîndu-i să intervină. Arbitrul principal al meciului a respins contestația, dar a intervenit pe lîngă organizatori, pentru evacuarea primelor șapte rînduri de scaune și l-a asigurat pe șalanger că în cazul în care nu vor exista condiții propice pentru desfășurarea întrecerii, vor fi luate toate măsurile de rigoare.

Între timp s-a aflat că există posibilitatea ca premiul de 250.000 dolari, la care s-ar adăuga celelalte sume ce se cuvin celor doi jucători, să devină impozabil în Islanda. Un reprezentant al Ministerului de Finanțe islandez a declarat că în mod normal numai o parte a premiului este scutită de impozite, cealaltă putînd fi taxată pînă la 55% din valoare. Asupra a ceea ce ar rămîne, a specificat același reprezentant, probabil că și fiscul american va aplica impozitele cuvenite.

Și o ultimă veste: producătorul de filme Chester Fox îl dăduse în judecată pe Fischer și anunțase că îi va cere daune 1.750.000 dolari. Din această cauză, din momentul anunțării intențiilor lui Chester Fox, Robert Fischer era însoțit în permanență de patru polițiști. Misiunea oamenilor puși să asigure respectarea legii părea destul de neobișnuită:

grija de a nu permite să i se înmîneze pretendentului la titlul mondial o citație pentru a compărea în fața tribunalului. Chester Fox exercita astfel de presiuni, pentru a-l determina pe Fischer să consimtă la televizarea partidelor care au mai rămas. Un „război al nervilor" care a determinat ziarul „New York Times" să-și intituleze cronicile „Meciul secolului la șah se desfășoară pe două fronturi".

Știrea cu privire la procesul intentat de Chester Fox l-a determinat pe expertul în hipnoză Ronald Romark, cetățean englez, emigrat în Republica Sud-Africană, să-și reînnoiască propunerea de a paria pe 125.000 lire sterline că îi poate învinge pe Spasski și Fischer, dacă va juca un meci cu ei. Romark s-a adresat din nou Federației islandeze, anunțînd că este dispus să mărească suma pariată, dînd asigurări că nu-i va hipnotiza pe ipoteticii lui adversari.

Propunerea nu s-a bucurat de succes. Cum nu s-au bucurat de succes nici alte propuneri, avînd drept scop mărirea considerabilă a fondului financiar al lui Fischer. I s-a propus de pildă, în cazul cînd ar accepta să facă reclamă, ca numele său să fie purtat de ambalajele unor produse cosmetice, cum ar fi, de exemplu, o loțiune pentru păr, ceea ce i-ar aduce 1.750.000 dolari în numai trei săptămîni. După o foarte scurtă ezitare, Fischer a respins propunerea: „Nu pot să fac aceasta. La urma urmelor eu niciodată nu folosesc această loțiune".

101. APĂRAREA SICILIANĂ

B. SPASSKI — R. FISCHER

1.e2—e4 (În amintirea succesului din partida a 11-a) **1...c7—c5** (Apărarea siciliană! Va urma din noua varianta Najdorf, cu al său pion „otrăvit", care l-a dus la dezastru pe Fischer în partida mai sus amintită? Totodată se pare că Fischer nu ține să afle ce a pregătit Spasski împotriva Apărării Alehin) **2.Cg1—f3 d7—d6 3.d2—d4 c5:d4 4.Cf3:d4 Cg8—f6 5.Cb1—c3 a7—a6 6.Nc1—g5 e7—e6 7.f2—f4 Nf8—e7** (Iată că 7...Db6, mutarea de început a variantei așa-zise a „pionului otrăvit" a fost evitată) **8.Dd1—f3 Dd8—c7 9.0—0—0 Cb8—d7 10.Nf1—d3** (Cea mai frecventă continuare în această poziție este 10.g4 b5 11.N:f6 C:f6 12.g5 Cd7 13.a3 Tb8, cu joc tăios) **10...b7—b5 11.Th1—e1 Nc8—b7 12.Df3—g3!** (Nu este o idee complet necunoscută, dar în orice caz este ceva nou. Poziția aceasta oferă posibilitatea unui interesant sacrificiu — 12.Cd5!? — care s-a jucat pentru prima dată în partida Jimenez-Mecking, Palma de Mallorca, 1970: 12...e:d5 13.Cf5! Nf8 14.N:f6? — 14.e5! cu atac — 14...g:f5 15.e:d5+ Rd8 16.De3 Dc5 și partida s-a terminat remiză, după un joc nu tocmai exact. În partida Walther-Fischer, Zürich, 1969, s-a jucat 11.N:f6 C:f6 12.The1 Nb7. Continuarea 12.e5, în loc de 12.The1, este urmată de complicații violente, care nu aduc însă decît remiza: 12...Nb7 13.Dg3 d:e5 14.f:e5 Ch5 15.C:e6 f:e6 16.Ng6+ h:g6 17.D:g6+ Rf8 18.Thf1+ Cf6 19.e:f6 N:f6 20.T:f6 g:f6 21.D:f6+ Rg8 22.D:e6+ Df7 23.Dg4+; în partida Velimirovici-Liubojevici s-a continuat în alt mod: 12.Cd5!? C:d5 13.e:d5 N:g5 14.T:e6+! f:e6 —14...Ne7, a fost recomandată ca o întărire pentru negru, dar împotriva unui atac condus impecabil, nici această propunere nu va fi suficientă pentru menținerea

echilibrului — 15.C:e6 Da5 16.Dh5+ g6 17.D:g5, cu atac cîştigător. Se poate deci conchide că după mutarea 12.Cd5?! albul obţine un atac foarte puternic) **12...0—0—0** (Efectuată după 26 de minute de gîndire) **13.Ng5:f6 Cd7:f6** (Rău ar fi fost 13...N:f6 14.N:b5 a:b5 15.Cd:b5, cu mare avantaj pentru alb. O combinaţie analoagă a existat în partida Gligorici-Fischer, Zürich, 1959: 13...g:f6 14.Dg7, cu cîştigul pionului, deoarece la 14...Tdf8, ar fi urmat 15.C:e6!) **14.Dg3:g7 Td8—f8 15.Dg7—g3** (Albul a cîştigat un pion, dar cu preţul renunţării la nebunul de cîmpuri negre, ceea ce va atrage după sine greutăţi pe aceste cîmpuri. Nu ar fi fost bine 15.Dh6, din cauza 15...b4 16.Ca4 Da5 17.b3 Cg4 18.Dh3 Cf2, cu cîştigul calităţii de către negru) **15...b5—b4 16.Cc3—a4 Th8—g8** (Comentatorii au recomandat aici 16...Da5 17.b3 Ch5 18.Df2 C:f4 19.N:a6! N:a6 — după 19...D:a6 20.D:f4 Thg8 21.Df2 negrul nu are suficientă compensaţie pentru pion — 20.Cc6 Ng5! 21.Da7! Db5 22.Cb6+ D:b6 23.Ce7+! N:e7 24.D:b6 Ce2+ 25.T:e2 N:e2! 26.Td4 şi poziţia negrului este lipsită de apărare; sau 24...Nb7 25.g3 Cg6 26.Td4 d5 27.e:d5 N:d5 28.T:d5 e:d5 29.Dc6+ cu atac decisiv) **17.Dg3—f2 Cf6—d7** (Pierzînd pionul, negrul va lupta pentru întărirea poziţiei figurilor sale. Interesant ar fi fost 17... Da5 18.b3 d5 19.e5 Ce4 20.N:e4 d:e4 21.g3 Td8) **18.Rc1—b1** (Se ameninţa 18...Da5 şi 19...Cc5. La rîndul său albul ameninţă c2—c3, cu deschiderea coloanei „c") **18...Rc8—b8** (Era posibil şi 18...Cc5 şi dacă 19.C:c5 d:c5 20.Cf3 D:f4 21.De2, cu avantaj clar pentru alb; la 20...c4 21.Nf1 Td8, cu luptă interesantă) **19.c2—c3! Cd7—c5 20.Nd3—c2** (20.C:c5? d:c5 21.Cc2 nu este bine, din cauza 21...b:c3 22.b:c3 Nf6 23.Dd2 Da5 24.Rb2 Td8, cu ameninţări periculoase. Dar după 21.Ce2 c4 22.Nc2 b3 23.a:b3 c:b3 24.N:b3 Nc5 25.Df1 Td8 negrul stă bine. Mai rămîne 21.Cf3 b:c3 22.b:c3 D:f4 23.Db2 Td8! 24.N:a6 T:d1 25.T:d1 D:e4+ 26.Ra1 Td8 şi negrul egalează) **20...b4:c3** (Slab ar fi fost 20...C:a4 21.N:a4 b:c3 22.Tc1! Da5 23.Nc6 sau 22...Dc4 23.Cc6+! N:c6 24.Db6+ Nb7 25.T:c3 D:a4 26.Tc7 sau 25...Nd8 26.D:d6+ Nc7 27.D:f8+) **21.Ca4:c3 Ne7—f6 22.g2—g3 h7—h5** (Pentru a putea oricînd să creeze o slăbiciune la g3, prin înaintarea pionului „h". Probabil acesta a fost momentul critic al partidei. Vezi diagrama)

23.e4—e5! (În această poziţie, cel mai bun plan de joc ar fi fost cel legat de dezvoltarea turnului la e3, de exemplu: 23.Te3! h4 24.Cb3 h:g3 25.h:g3 N:c3 26.T:c3 C:e4 27.N:e4 N:e4+ 28.Rc1! Da7 — 28...Tc8 29.Dd4; la 28...Dd7 sau 28...Dd8 urmează 29.Cc5!— 29.D:a7+ R:a7 30.T:d6, cu şanse bune de cîştig sau 23...Db6 24.Cf3! Td8 25.De2!) **23...d6:e5 24.f4:e5 Nf6—h8** (Bătaia la e5 nu este bine; după 24...N:e5 25.Cb5 a:b5 26.C:b5 N:g3 27.h:g3 Db6 28.a4, cu mare avantaj poziţional) **25.Cd4—f3 Tf8—d8** (După 25...N:f3 26.D:f3 N:e5 negrul şi-ar recîştiga pionul, dar cu preţul lipsei de siguranţă a regelui) **26.Td1:d8+** (Ar fi fost posibil şi 26.De3, păstrînd un oarecare avantaj) **26...Tg8:d8 27.Cf3—g5** (Corect era 27.Te3) **27...Nh8:e5 28.Df2:f7 Td8—d7 29.Df7:h5?** (Trebuia continuat cu 29.De8+ Td8 30.Df7 şi remiză. Dacă negrul refuză remiza prin 29...Ra7, atunci 30.C:e6, iar dacă 29...Nc8, atunci 30.Cge4 C:e4 31.C:e4 Db6 32.Nb3 a5 —32...Dd4 33.Cc3 Dd3+ 34.Nc2— 33.D:h5) **29...Ne5:c3 30.b2:c3 Dc7—b6+ 31.Rb1—c1?!** (Mai greu ar fi putut dezvolta negrul atacul dacă 31.Ra1 Td2 32.Tb1 — 32.Te2

Ca4! cu cîştig— 32...Da5 33.Dh8+ Ra7 34.Tb2 e5 35.Dh6 D:c3? 36.Db6+ Ra8 37.Ce4! sau 34...Da3 35.Cf3! şi albul ţine remiza) **31...Db6—a5 32.Dh5—h8+ Rb8—a7 33.a2—a4!** (Excelentă mutare! La 33.Rb2 ar fi urmat 33...Nd5, dar şi 33...Td2 ar fi fost la fel de neplăcut) **33...Cc5—d3+ 34.Nc2:d3 Td7:d3 35.Rc1—c2 Td3—d5** (Mai puternic ar fi fost 35...Td8 36.De5 D:a4+ 37.Rb1 Td5 sau 37.Rc1 Da1+ 38.Rc2 Da2+ 39.Rc1 Dd2+ 40.Rb1 Td5. După 36.Dh4 Nc6 şi împotriva 37...N:a4 nu există apărare satisfăcătoare. Vezi diagrama)

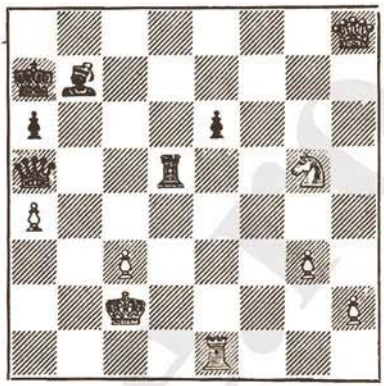

36.Te1—e4! (O ingenioasă mutare... salvatoare!) **36...Td5 — d8!** (O idee mai puţin eficace. Comentatorii au arătat că mai bine ar fi fost 36...Nc6! după care nici 37.Rb3 T:g5, nici 37.Tb4 N:a4+ 38.Rb2 Td2+ 39.Rc1 Td1+ 40.Rb2 Nb5 41.Dg7+ Rb6 şi nici 37.Cf3 N:a4+ 38.Rb2 Td1 39.Dg7+ Nd7 40.Td4 Db5+ 41.Ra2 De2+ 42.Ra3 Ta1+ 43.Rb3 Tb1+ 44.Ra3 nu îl mai salvează pe alb, deoarece urmează 44...Db2 mat) **37.Dh8 — g7 Da5 — f5 38.Rc2 — b3 Df5—d5+?** (Obligatoriu ar fi fost 38... Ra8 39.De5 şi după 39...Tg8 negrul ar fi cîştigat o figură, iar dacă turnul ar fi eliberat cîmpul e4, atunci atacul negrului ar fi continuat cu succes) **39.Rb3—a3 Dd5—d2 40.Te4—b4! Dd2—c1+** (Aici partida s-a întrerupt. Spectatorii prezenţi la reluarea partidei au plecat din sală dezamăgiţi: pentru 2,25 dolari plătiţi la intrare, au putut asista doar la 30 de secunde de şahl) **41.Tb4—b2** (Mutarea secretă dată de Spasski în plic şi ...presupusă de toată lumea. În continuare s-a jucat rapid) **41...Dc1—a1+ 42.Tb2—a2 Da1—c1+ 43.Ta2—b2 Dc1—a1+** şi remiză prin şah etern.

● Am asistat la o partidă de luptă, în care „Spasski a atacat în prima parte, dar a greşit şi a avut mare noroc că a scăpat cu remiză", declara campionul Islandei, marele maestru Friedrick Olafsson.

● France Presse anunţa: „A fost o remiză dramatică, prin care Fischer a mai făcut un pas spre ţelul propus".

● Referindu-se la actuala fază a meciului, marele maestru Robert Byrne declara: „Calitatea meciului a slăbit în ultimele partide. Se comit erori inadmisibile pentru nivelul unui campion mondial".

● Acum cînd scorul a devenit 9—6 în favoarea lui Fischer, acesta mai are nevoie de 3 1/2 puncte din nouă partide, pentru a intra în posesia titlului.

● Secundanţii lui Spasski nu şi-au pierdut încă încrederea şi afirmă că deţinătorul titlului, cu un efort suprem de concentrare, ar putea răsturna în favoarea sa soarta meciului şi să obţină „un egal", care să-i permită menţinerea titlului.

● Să apelăm la o scurtă statistică. După 15 runde și 14 partide jucate efectiv, situația se prezenta astfel:

Cu albele: Fischer + 3 = 3 − 0 : 4 1/2 puncte din 6;
Spasski + 2 = 3 − 3 : 3 1/2 puncte din 8;
Cu negrele: Fischer + 3 = 3 − 2 : 4 1/2 puncte din 8;
Spasski + 0 = 3 − 3 : 1 1/2 puncte din 6.

Așadar, fără a socoti partida a doua, pierdută prin neprezentare, punctajul real este: +6 =6−2; total 9−5, pentru Fischer.

Partida a 16-a

Pe măsură ce se apropie sfîrșitul meciului, intensitatea luptei de la Reykjavik scade. În timp ce dintre primele zece partide numai trei s-au încheiat remiză, între partidele 11—16 numai două au fost decise, patru terminîndu-se la egalitate. Aceasta nu înseamnă că partidele nu au fost de luptă, dar fără îndoială din cauza oboselii, precizia execuțiilor tehnice nu a mai fost la înălțime, iar în unele partide, de exemplu a 14-a, s-au făcut greșeli grave de ambele părți.

În partida a 16-a, chiar de la primele mutări, după sistemul de deschidere ales, se puteau desluși „intențiile pașnice ale celor doi parteneri". A fost remiză încă de la mutarea a treia, a declarat maestrul internațional Krogius. El se referea la faptul că jucînd Partida spaniolă, Fischer a ales una dintre cele mai liniștite variante pentru alb, așa numita „variantă a schimbului", preferată atunci cînd albul nu vrea să forțeze, arătînd prin aceasta, că pe măsură ce se apropie de finalul întîlnirii, avînd trei puncte în plus, înțelege să joace cît mai prudent, pozițional, să nu riște nimic. În felul acesta, se întrevede și o altă latură semnificativă a personalității șahiste a lui Fischer, jucătorul adept al complicațiilor cu orice preț, latură ce ne demonstrează că atunci cînd situația o cere, poate da dovadă și de cea mai mare prudență.

Partida a durat 57 de mutări, dintre care jumătate s-au jucat ad-absurdum. Spasski, cu un pion în plus, într-un final de turnuri, a continuat să joace îndelung, deși și unul și celălalt dintre protagoniști, știau că este imposibil de cîștigat. După ce s-a încheiat partida și ambii jucători au semnat fișele, Fischer a părăsit ca o vijelie scena. Era furios pentru că Spasski, jucînd o poziție fără speranțe, a ținut cu orice preț să-l supună unui examen asupra finalurilor de turnuri. Dar de ce? Se pare că Spasski a căutat să-i dea o replică, pentru că în ziua precedentă fusese adus la sală de către Fischer pentru 30 de secunde de joc, în loc să fie anunțat de dinainte că șalangerul este de acord cu remiza.

Fischer mai era supărat, de fapt continua să fie supărat, pentru zgomotul din sală. În timpul partidei a protestat de două ori, cerînd

ca masa lor să fie mutată în fundul scenei, cît mai departe de fotoliile spectatorilor.

El purta în buzunar chiar un protest scris, dar pe care l-a păstrat, pentru a-l înmîna arbitrului într-un moment mai prielnic. Deoarece mulți spectatori tușeau în sală, s-a adresat iritat arbitrului: „Ei ar trebui să se ducă la spital, nu la campionatul mondial de șah".

102. PARTIDA SPANIOLĂ

R. FISCHER — B. SPASSKI

1.e2—e4 e7—e5 2.Cg1—f3 Cb8—c6 3.Nf1—b5 a7—a6 4.Nb5:c6 (Varianta schimbului, care cu cîțiva ani în urmă i-a adus lui Fischer o serie de victorii strălucite. Au apărut însă idei noi, care aplicate corect, nu au mai dat albului posibilitatea să obțină avantaj din deschidere) **4...d7:c6 5.0—0** (Aici se mai joacă și 5.d4, dar fără eficacitate. Mutarea din partidă, jucată frecvent de marele maestru Bernstein(1882—1961) a fost redescoperită de Fischer. Ea i-a adus frumoase succese la Olimpiada de la Havana, în 1966, cîștigînd printre alții în fața lui Gligorici și a lui Portisch. Mult timp această continuare a fost considerată ca mai slabă, din cauza 5...Ng4 6.h3 h5, dar ulterior s-au găsit posibilități interesante pentru alb, astfel că la rîndul său negrul a fost obligat să găsească noi apărări) **5...f7—f6** (Poate cea mai elastică continuare. Nu de mult, la turneul de la Las Palmas, 1972, Portisch, cu negrul împotriva lui Andersson, a jucat 5...Dd6?! a făcut rocada mare și într-un stil strălucit a cîștigat partida) **6.d2—d4 Nc8—g4 7.d4:e5** (La un joc mai complicat ar fi dus 7.c3 Nd6 8.Cd2 sau 8.Ne3) **7...Dd8:d1 8.Tf1:d1 f6:e5 9.Td1—d3 Nf8—d6** (O altă continuare poate fi: 9...N:f3 10.T:f3 Cf6 11.Cc3 Nb4 12.Ng5 N:c3 13.b:c3 Tf8 14.N:f6 T:f6 15.T:f6 g:f6 16.Td1 a5, cu un final tăios și șanse de ambele părți) **10.Cb1—d2** (Nici această mutare nu este nouă; s-a întîlnit în partida Bronștein—Lengyel, de la turneul „Alehin", Moscova, 1971) **10...Cg8—f6** (S-ar putea ca în această poziție să fie mai tare 10...b5) **11.Cd2—c4 Cf6:e4 12.Cc4:e5** (Bronștein a luat la e5 cu calul din f3) **12...Ng4:f3** (Cu 12...N:e5, negrul ar fi putut obține un final cu nebuni de culori diferite, care însă ar fi fost avantajos pentru alb, avînd în vedere majoritatea de pioni de pe flancul regelui) **13.Ce5:f3 0—0 14.Nc1—e3 b7—b5!** (Amenință c6—c5—c4, cu inițiativă pe flancul damei, ceea ce explică reacția albului) **15.c2—c4** (Dacă 15. b3,atunci 15...c5 16.c4 b:c4 17.b:c4 Tab8 18.a3 Tb2 sau 18.Tb3 Tb4 19.Tc1 Tfb8 20.Tcb1 Cc3, cu contrajoc suficient, păstrînd și un ușor avantaj. Demn de considerat era și 15.Cd2! Cc5 16.N:c5 N:c5 17.Ce4 Nb6 18.Rf1 Tae8 19.Te1; după 15...Cf6 16.Cb3) **15...Ta8—b8 16.Ta1—c1** (Nici 16.b3 nu e rău; dacă 16...b:c4 17.Td4! c:b3 18.T:e4 b:a2 19.Cd2 Tb2 20.Ta4; însă cu 16...Na3! negrul menține egalitatea) **16...b5:c4 17.Td3—d4** (La 17.T:c4 T:b2) **17...Tf8—e8 18.Cf3—d2** (La 18.Tc2 urmează desigur 18...c3 19.b:c3 Tb1+ și pătrunzînd în lagărul advers, negrul obține șanse mai bune) **18...Ce4:d2 19.Td4:d2 Te8—e4** (Este posibil și 19... Tb4 20.a3 Tb3 21.T:c4 N:a3) **20.g2—g3 Nd6—e5 21.Tc1—c2 Rg8—f7 22.Rg1—g2** (Chiar și după 22.Te2 Nf6 23.Rg2 Tb4 24.Rf3 albul nu obține nimic) **22...Tb8:b2 23.Rg2—f3 c4—c3 24.Rf3:e4 c3:d2 25.Tc2:d2 Tb2—b5 26.Td2—c2 Ne5—d6 27.Tc2:c6 Tb5—a5 28.Ne3—f4** (Cel mai simplu pentru a opri inițiativa negrului; după 28.Tc2 Re6, cu continuarea 29... Ta4+ negrul ar mai fi avut un oarecare avantaj) **28...Ta5—a4+ 29.Re4—f3 Ta4—a3+ 30.Rf3—e4 Ta3:a2** (După 30...Re6 31.N:d6 c:d6 32.Tc2 finalul este de asemeni egal) **31.Nf4:d6 c7:d6 32.Tc6:d6 Ta2:f2 33.Td6:a6 Tf2:h2 34.Re4—f3** (Aici poziția este absolut

egală, așa după cum am mai spus, ambii jucători fiind convinși de acest lucru. Vezi diagrama)

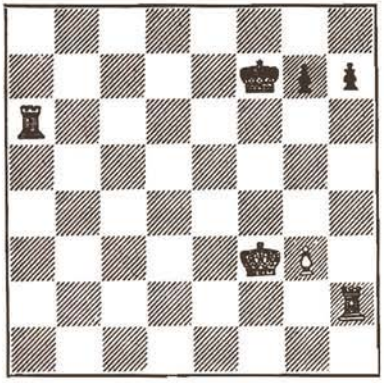

Totuși partida a mai continuat 26 de mutări, în 90 de minute. Spasski a ținut cu orice preț să-și „chinuie" adversarul! Este și acesta un mod de a-ți exprima supărarea! **34...Th2—d2 35.Ta6—a7+ Rf7—f6 36.Ta7—a6+ Rf6—e7 37.Ta6—a7+ Td2—d7 38.Ta7—a2 Re7—e6 39.Rf3—g2 Td7—e7 40.Rg2—h3 Re6—f6 41.Ta2—a6+ Te7—e6 42.Ta6—a5 h7—h6 43. Ta5—a2 Rf6—f5 44. Ta2—f2+ Rf5—g5 45.Tf2—f7 g7—g6 46. Tf7—f4 h6—h5 47.Tf4—f3 Te6—f6 48. Tf3—a3 Tf6—e6 49.Ta3—f3 Te6—e4 50. Tf3—a3 Rg5—h6 51.Ta3—a6 Te4—e5 52. Rh3—h4 Te5—e4+ 53.Rh4— h3 Te4—e7 54.Rh3—h4 Te7—e5 55.Ta6—b6 Rh6—g7 56.Tb6—b4 Rg7—h6 57.Tb4—b6 Te5—e1 58.Rh4—h3 Te1—h1+ 59.Rh3—g2 Th1—a1 60.Rg2—h3 Ta1—a4** și remiză. Scor: 9 1/2—6 1/2, pentru Fischer.

● Profesorul Willard Fiske, autorul deosebit de interesantei monografii „Șahul în Islanda", afirmă în lucrarea sa: „Șahul este unul din acele jocuri, pe care după ce l-ai învățat cum trebuie, abia atunci îți dai seama că nu știi nimic despre el".

● Pentru a organiza „Meciul secolului", autoritățile islandeze au oferit fonduri din bugetul statului. S-a calculat că fiecare cetățean islandez (bărbat, femeie, bătrîn sau copil) a avut de suportat cîte un dolar. Interesant este amănuntul că nu s-a înregistrat nici un protest împotriva „impozitului șahist". O nouă dovadă a dragostei islandezilor pentru șah!

Partida a 17-a

Continuarea meciului era din nou sub semnul unei incertitudini. Zgomotul care l-a deranjat foarte mult în timpul partidei precedente, l-a determinat pe Fischer să anunțe că dacă nu se va ține cont de protestul lui și nu vor fi eliberate primele rînduri de fotolii, iar copiii nesupravegheați nu vor fi evacuați din sală, el pur si simplu va părăsi Reykjavikul. Aceasta fiind cea mai puternică amenințare a lui Fischer, organizatorii au fost nevoiți să accepte. În adevăr, la partida a 17-a nu s-a așezat nimeni în primele rînduri, cu excepția unui bătrînel, care spre sfîrșitul rundei a și adormit. După ce partida s-a terminat, Fischer a spus: „Nu am nimic împotrivă, poate să doarmă! Dar de ce trebuie să și sforăie?" În orice caz, a fost mai multă liniște în sală, iar arbitrul principal a apăsat mai rar pe butonul care declanșează apelurile luminoase de a se păstra liniștea...

Şi în tot acest context „efervescent", plin de surprize şi neprevăzut, iată că „Meciul secolului" a avut nevoie de un Sherlock-Holmes sau un James Bond. În faţa impunătoarei „Laugardalshalle" au apărut poliţişti în uniformă, care patrulau şi nu permiteau absolut nimănui să se apropie de sala de joc.

Un alt poliţist îl însoţea tot timpul pe Fischer, la o distanţă decentă, după ce părăsea apartamentul său de la hotel. Motivul? Cu o zi mai înainte, fusese înaintată Comitetului de organizare o notă în limbile rusă şi engleză, semnată de secundantul principal al lui Spasski, marele maestru Efim Gheller, în care printre altele se arăta:

„Domnul Spasski şi alţi membri ai delegaţiei noastre au primit numeroase scrisori din diferite ţări. Un mare număr dintre acestea se referă la posibilitatea, necunoscută pînă acum în istoria şahului, de a fi folosite mijloace, care să exercite influenţe asupra unora dintre participanţi. Printre acestea, sînt numeroasele „capricii" ale domnului Fischer, reclamaţiile şi protestele sale, cererile repetate de a se juca într-o sală separată, întîrzierile constante. Toate acestea au avut ca scop să exercite o presiune permanentă asupra adversarului, să-l dezechilibreze, să-l facă să-şi piardă spiritul de luptă... Am primit de asemenea scrisori, care ne sugerează că anumite instalaţii electronice sau substanţe chimice se află în sală, pentru a exercita o influenţă negativă asupra domnului Spasski. Scrisorile fac unele menţiuni despre fotoliul personal al lui Fischer şi influenţa lămpii instalată deasupra mesei de şah, la cererea delegaţiei americane... Toate acestea par fantastice, dar cîţiva factori obiectivi, strîns legaţi de cele exprimate mai sus, ne determină să facem asemenea supoziţii fantastice. De ce, de exemplu, domnul Fischer protestează atît de vehement împotriva filmărilor, chiar dacă interzicerea lor îi aduce imense prejudicii financiare?... Este surprinzător faptul că membrii delegaţiei americane pot fi găsiţi în sala de joc atunci cînd nu are loc partida, chiar noaptea. Domnul Kramer a cerut ca domnul Fischer să-i dea fotoliul său personal, deşi ambele scaune sînt identice şi executate de aceeaşi firmă americană. De asemenea, aş vrea să subliniez că-l cunosc de foarte mulţi ani pe domnul Spasski, dar niciodată n-am văzut la el o aşa de evidentă slăbire a puterii de concentrare şi a reacţiei impulsive, pe care nu pot să le pun exclusiv pe seama jocului impresionant al domnului Fischer". Şi în încheierea scrisorii, Efim Gheller cerea: „Să fie examinate de urgenţă sala de joc şi instalaţiile tehnice de către experţi, iar în încăperile destinate participanţilor să nu fie permisă intrarea altor persoane".

Deci din nou nori grei deasupra Reykjavik-ului.

După partidă, arbitrul principal al meciului a anunţat: „Voi trata cu extremă seriozitate cererea delegaţiei sovietice, aşa cum dealtfel am făcut cu toate protestele delegaţiei americane" şi a adăugat că cererea

pare cam fantastică, dar este adevărat că comportarea lui Fischer nu este întotdeauna „gentlemanly" și că secundantul lui Fischer are nenumărate ocazii să urce pe scenă, să schimbe lampa sau scaunul campionului".

Datorită intervenției sovietice a fost introdusă o pauză de 24 de ore, iar scena și încăperile din spatele scenei au fost închise complet pentru toată lumea, cu excepția celor doi jucători și bineînțeles a arbitrului. Astfel, înconjurată de polițiști, frumoasa „Sală a sporturilor" produce o impresie mult mai puternică decît pînă acum.

Primirea tartinelor în timpul meciului a fost citată ca un exemplu de slabă conduită, drept pentru care arbitrul i-a interzis lui William Lombardy să-i mai aducă sandviciuri lui Fischer în timpul jocului.

103. APĂRAREA IUGOSLAVĂ

B. SPASSKI — R. FISCHER

1.e2—e4 (Acum, cînd nu mai are nimic de pierdut, Spasski joacă din nou pionul din fața regelui, după ce însă a constatat că nu a obținut prea mult cu 1.d2—d4 și aceasta pentru că în cariera sa șahistă, Spasski a jucat de predilecție 1.e4) **1...d7—d6** (Altceva! Excelent pregătit, Fischer vrea să demonstreze acum că are un registru larg de deschideri) **2.d2—d4 g7—g6 3.Cb1—c3** (Aici Spasski a refuzat intrarea în Indiana regelui) **3...Cb8—f6 4.f2—f4 Nf8—g7 5.Cg1—f3 c7—c5** (Această mutare tranșantă, care amenință c:d4, imprimă o schemă de Apărare siciliană, varianta Dragonului; modernă este aici continuarea 5...0—0 6.Nd3 Cc6, cu joc tăios) **6.d4:c5 Dd8—a5 7.Nf1—d3 Da5:c5 8.Dd1—e2 0—0 9.Nc1—e3 Dc5—a5** (Retragerea cea mai elastică; într-o partidă Tal—Gufeld, 1970, s-a continuat cu 9...Dc7 10.0—0 Cbd7 11.h3 a6 12.a4 b6 13.Df2 Nb7 14.Dh4 Cc5 15.f5 b5, cu echilibru dinamic) **10.0—0 Nc8—g4!** (O mutare nouă, sugerată de Friedstein în monografia sa „Pirc—Ufimțev", mai bună decît alte continuări, de exemplu:

a) 10...Cc6 11.h3! Nd7 12.a3! Tfc8 13.Df2 Nf8 sau 13...a6, cu joc inferior, Velimirovici-Tringov, Skoplje, 1971 și 14.f5! cu avantaj pentru alb, Olafsson—Benkő, Wijk aan Zee, 1969;

b) 10...Cbd7 11.h3 — 11.De1!— 11... a6 12.Df2 e5 13.f:e5 d:e5 14.Dh4 b5 15.Nh6 Nb7, cu șanse pentru ambele părți, Ree—Benkő, Wijk aan Zee, 1967.

Prin mutarea din partidă, negrul supraveghează cîmpurile d4 și e5) **11.Ta1—d1?!** (Merita atenție 11.h3 N:f3 12.D:f3 Cc6 13.a3, cu oarecare avantaj, albul pregătind un foarte promițător atac. După meci, Spasski a declarat că Fischer i-a lăsat în această partidă impresia unui pește, care-i scapă mereu din mînă) **11...Cb8—c6 12.Nd3—c4** (Aici era mai exact 12.h3. Acum negrul începe lupta pentru inițiativă) **12...Cf6—h5!** (Negrul își urmează planul început cu mutarea 10...Ng4, întărind controlul pe cîmpurile d4 și e5) **13.Nc4—b3** (Albul sacrifică un pion, deoarece datorită dispariției nebunului de cîmpuri negre, regele advers poate fi pus în dificultate) **13...Ng7:c3 14.b2:c3 Da5:c3 15.f4—f5! Ch5—f6!** (Era încă și o altă posibilitate de apărare: 15...Ce5 și dacă 16.Nd4, atunci 16...Cf4 17.De3—17.Df2 Ch3+18.g:h3C:f3+19.Rh1C:d4—17...D:e3 18.N:e3 N:f3 19.g:f3 g5) **16.h2—h3 Ng4:f3 17.De2:f3 Cc6—a5!** (Trebuie eliminat nebunul periculos, care paralizează pionul f7) **18.Td1—d3 Dc3—c7** (18...De5 nu merge, din cauză 19.Nd5! amenințînd 20.Nd4) **19.Ne3—h6 Ca5:b3 20.c2:b3**

Dc7—c5+ 21.Rg1—h1 (Acum, la 21... Tfc8 22.f:g6 h:g6 23.g4, cu amenințarea neplăcută g4—g5, negrul trebuie să sacrifice calitatea, obținînd însă o poziție foarte solidă) **21...Dc5—e5 22.Nh6:f8 Ta8:f8 23.f5:g6 h7:g6 24.Td3—e3 Tf8—c8** (Ocuparea acestei coloane anulează avantajul calității) **25.Df3—f4 De5:f4 26.Tf1:f4 Cf6—d7!** (Pentru a controla cîmpul e5, ceea ce este vital) **27.Tf4—f2 Cd7—e5 28.Rh1—h2 Tc8—c1 29.Te3—e2 Ce5—c6! 30.Te2—c2 Tc1—e1 31.Tf2—e2 Te1—a1** (Dacă s-ar schimba turnurile, albul ar putea cîștiga, dar toate eforturile depuse de alb în acest sens au fost zadarnice. Vezi diagrama)

32.Rh2—g3 Rg8—g7 33.Tc2—d2 Ta1—f1 34.Te2—f2 (În continuare, se joacă pentru a prelungi partida pînă la întrerupere, în speranța că la analiza de acasă se va putea găsi un plan de cîștig) **34...Tf1—e1 35.Tf2—e2 Te1—f1 36.Te2—e3 a7—a6 37.Te3—c3 Tf1—e1 38.Tc3—c4** (Albul este obligat la apărarea cîmpului e4) **38...Te1—f1 39.Td2—c2 Tf1—a1 40.Tc2—f2 Ta1—e1** (Aici partida s-a întrerupt și Spasski a dat mutarea în plic) **41.Tf2—c2 g6—g5 42.Tc2—c1 Te1—e2 43.Tc1—c2 Te2—e1 44.Tc2—c1 Te1—e2 45.Tc1—c2.** Aici Fischer s-a ridicat brusc de pe scaun și l-a chemat pe arbitru, reclamînd omologarea remizei! Ce se întîmplase? Poziția după mutarea a 45-a a albului era identică cu poziția rezultată și după mutările a 41-a și a 43-a. Ori, conform regulamentului, repetarea de trei ori a aceleași poziții duce, la cererea unuia dintre jucători, la remiză. Într-adevăr, poziția se repeta de trei ori după răspunsul negrului 45...Te2—e1.

Așadar, egalitate. O nouă deziluzie pentru Spasski. Scor: 10—7, pentru Fischer.

● France Press relatează în legătură cu „Meciul secolului", că „Bătălia de la Reykjavik" pasionează nu numai pe amatorii de șah, dar și pe profanii din toate țările. Aceștia din urmă, fără a fi întotdeauna capabili să se descurce în labirintul combinațiilor, vibrează la toate peripețiile unei lupte cu un caracter excepțional...

● Un specialist în programarea computerilor a afirmat că Bobby Fischer și Boris Spasski pot executa la nevoie un număr de mișcări, descris în termeni matematici prin numărul 25, urmat de 115 zerouri! Fantastic!

Partida a 18-a

Ușile sălii de concurs în această zi au fost deschise cu o oră înainte de începerea partidei. O echipă de specialiști competenți a cercetat amănunțit fotoliile și absolut toate instalațiile, pentru a identifica eventualele mijloace tehnice menite să influențeze starea psihică a jucătorilor. Examenul, bineînțeles, nu a scos la iveală nici un lasser în fotoliul

turnant al lui Fischer, nici aparate electronice destinate tulburării biocurenților cervicali sau substanțe chimice, care să acționeze asupra bulbului rahidian al lui Spasski.

În dimineața aceleași zile, arbitrul principal Lothar Schmid a convocat o nouă întîlnire, la care au participat delegația americană și organizatorii islandezi. Protestul pe care îl înaintase Fischer cu două zile în urmă era expres: „Voi considera meciul ca și terminat și nu voi mai juca mai departe în asemenea condiții". În consecință, s-au evacuat din nou primele rînduri de fotolii, creîndu-se un spațiu de 30 de metri între spectatori și masa de joc. Dar n-a trecut mult timp și delegația sovietică, văzînd schimbările din sală, a protestat pentru că nu fusese consultată. Deci scaunele au fost aduse înapoi! O zi grea pentru arbitrul principal, care a trebuit să răspundă cu tact protestelor și reclamațiilor ambelor părți.

104. APĂRAREA SICILIANĂ

R. FISCHER — B. SPASSKI

1.e2—e4 c7—c5 (O apărare... combativă, poate cea mai combativă, care duce la joc complicat cu șanse și contrașanse) **2.Cg1—f3 d7—d6 3.Cb1—c3** (Fiind condus cu trei puncte, Spasski caută cu orice preț să complice jocul, evitînd cu dibăcie posibilitățile de egalare, deoarece fiecare remiză îl îndepărtează de șansa de a reduce scorul, în timp ce pe Fischer îl apropie de țelul suprem, cununa de lauri a campionului mondial. Cu mutarea din partidă, Fischer evită varianta 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 a6, pe care el însuși o joacă cu negrul. Dacă i s-ar fi jucat 3...Cf6, probabil ar fi pregătit înaintarea 4.e5, care dă albului un joc bun, cu inițiativă) **3...Cb8—c6 4.d2—d4 c5:d4 5.Cf3:d4 Cg8—f6 6.Nc1—g5** (Fischer renunță la mutarea sa favorită 6.Nc4, din cauza partidei a patra, în care Spasski a adus idei noi, interesante, care au pus serioase probleme albului) **6...e7—e6** (Adesea se joacă aici 6...Nd7) **7.Dd1—d2 a7—a6** (Consecvent, Spasski optează pentru cea mai complicată și tăioasă variantă. După 7...Ne7 8.0—0—0 0—0 9.f4, albul poate transpune jocul pe o linie mai liniștită) **8.0—0—0 Nc8—d7 9.f2—f4 Nf8—e7 10.Cd4—f3 b7—b5 11.Ng5:f6** (După 11.e5, ar fi urmat 11...b4 12.e:f6 b:c3 13.D:c3 f:g6 14.Ch4 a5 15.Rb1 Cb4 16.a3 Tc8 17.Dd2 Cd5 18.c4 Cb6 și negrul are un joc bun, Jimenez—Taimanov, Havana, 1967) **11...g7:f6 12.Nf1—d3** (Poziția este foarte tăioasă: negrul va acționa pe flancul damei, pe coloanele „a" și „b", rămînînd cu regele în centru, puternic apărat de pioni și de nebuni, în timp ce albul va conduce atacul său împotriva pionului e6, prin înaintarea f4—f5. În general, nu este bine ca negrul să împingă e5 sau să ia la f5, deoarece va ceda calului advers cîmpul dominant d5) **12...Dd8—a5 13.Rc1—b1 b5—b4 14.Cc3—e2 Da5—c5** (Eliberînd coloana în vederea înaintării pionului „a", Spasski își urmează cu fidelitate planul strategic) **15.f4—f5** (Consecvent, Fischer caută să disloce pionul e6) **15...a6—a5 16.Ce2—f4 a5—a4 17.Td1—c1!** (O mutare profilactică, care împiedică b4—b3; la 17...a3 18.b3 și pregătește spargerea cu c2—c3) **17... Ta8—b8** (Pentru a mai apăra încă o dată pionul b4, deși nu se știe exact dacă era absolut necesar. Atenție ar fi meritat 17...Ce5; nu ar fi fost bine, desigur, 17...a3, deoarece urmează 18.b3 și albul dispune de dubla amenințare pozițională c2—c3 sau Nd3—c4, întărind presiunea pe cîmpul e6) **18.c2—c3**

(Albul deschide flancul damei, ceea ce se va dovedi un plan corect, lipsit de riscuri) **18...b4—b3 19.a2—a3 Cc6—e5 20.Th1—f1** (Fischer nu vrea complicații prea mari. Interesant ar fi fost 20.Cd4! Dc8; 20...Cc4 21.De2 C:a3+ 22.b:a3 b2 23.Tc2 sau 22...D:a3 23.f:e6 este insuficient pentru negru; la 20... C:d3 21.C:d3; simplu, dar cu joc mai bun este 21.f:e6! — la 21.D:d3 e5 22.Cd5 e:d4 23.c:d4 Da7 — dacă 21... C:c1, atunci 22.e:d7+ R:d7 23.T:c1; la 21...f:e6 22.D:d3! e5 23.Cfe6 Dc8 24.Cg7+ Rf7 25.Cdf5, cu avantaj pozițional; în sfîrșit, la 22...De5 urmează 23.Thf1 Rf7 24.Tce1) **20...Ce5—c4 21.Nd3:c4** (După 21.De2 C:a3 22.b:a3 D:a3 albul ar fi avut de suportat amenințări neplăcute) **21...Dc5:c4** (Negrul a reușit să respingă atacul asupra cîmpului e6; în continuare vor urma manevre de ambele părți pentru întărirea poziției) **22.Tc1—e1 Re8—d8** (Părăsește coloana „e" și amenință luarea la f5) **23.Rb1—a1 Tb8—b5** (Întărește controlul asupra centrului) **24.Cf3—d4 Tb5—a5 25.Cf4—d3 Rd8—c7** (Încercarea de eliberare prin 25...e5 nu merge, din cauza 26.Cf3 d5 27.Cf:e5 f:e5 28.C:e5 și 29.C:f7, cu cîștig; sau 27.Cd:e5! Nc6 28.De3! urmat de 29.Cd2 și 30.c4) **26.Cd3—b4 h7—h5 27.g2—g3 Ta5—e5 28.Cb4—d3 Th8—b8!** (Negrul propune un interesant sacrificiu de calitate, pe care albul îl refuză: 29.C:e5 d:e5 30.Cf3 Nc6 și 31...Td8. Vezi diagrama)

29.Dd2—e2! Te5—a5 30.f5:e6 (După 30.Cb4 D:e2, negrul ar fi avut un final mai bun) **30...f7:e6 31.Tf1—f2** (Dacă 31.Cf4, atunci 31...D:e2 32.T:e2 Te5 33.Cg6 Rd8! 34.C:e5 f:e5 35.Cf3 Nb5 și negrul recîștigă calitatea, cu poziție mai bună) **31...e6—e5!** (S-ar mai fi putut juca 31...Tg8 32.Cf4 D:e2 33.T:e2 Te5) **32.Cd4—f5 Nd7:f5 33.Tf2:f5 d6—d5** (Degajează punctul strategic d5) **34.e4: d5 Dc4:d5?** (O inexactitate, care va permite adversarului să preia inițiativa. Nu ar fi fost bine 34...T:d5? 35.Cf4! dar după 34...Td8! 35.Cb4 D:e2 36.T:e2 N:b4 37.c:b4 Ta:d5 negrul cîștigă. Rău ar fi fost și 35.Cf4 D:e2 36.T:e2 Rd6 și 37...T:d5 etc. După 34...Td8, albul ar fi putut să păstreze contrajoc prin 35.Tf4! D:d5 36.Cb4 N:b4 37.T:b4; la 35...e:f4 36.D:e7+ Td7 — sau 36... Rc8 37.C:f4 — 37.d6+ Rc8 38.Df8+ Rb7 — sau 38...Td8 39.Te8 etc. — 39. Te7+ Rc6 40.De8! și datorită poziției deschise a regelui, negrul nu mai poate juca la cîștig. În afară de 35.Tf4, albul are la dispoziție și 35.T5—f1 și din nou nu merge 35...Ta:d5? 36.Cf4!— nu 36.Cb4? Td1+ — după 35...D:d5 36.Ted1, cu amenințări multiple. Vezi diagrama)

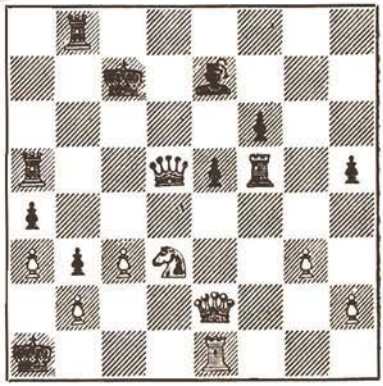

35.Cd3—b4 Dd5—d7 36.Tf5:h5 (Mai bine ar fi fost 36.Dc4+ Rb6 — 36...Rb7 37.De4+ Rb6 38.c4! — și cu 37.Tf3 albul ar fi pus negrului grele probleme) **36...Ne7:b4** (Calul este prea puternic) **37.c3:b4 Ta5—d5** (Figurile negre ocupă

poziții mai bune; cu toate că are un pion în plus, albul trebuie să joace foarte atent) **38.Te1—c1+** (Un șah „pierdere de timp"; mai activ este 38.Th4! Td8 39.Tc4+ Rb8 40.Tcc1, cu joc egal) **38...Rc7—b7** (38...Rb6 39.Df2+) **39.De2—e4 Tb8—c8!** (Fischer speră să obțină avantaj prin amenințarea 40.Th7, iar după acest excelent răspuns nu este simplu pentru alb să apere linia 1) **40.Tc1—b1 Rb7—b6 41.Th5—h7 Td5—d4 42.De4—g6** (Partida s-a întrerupt într-un final, caracterizat de către specialiști ca supercomplicat. O poziție care părea promițătoare pentru negru. Vezi diagrama)

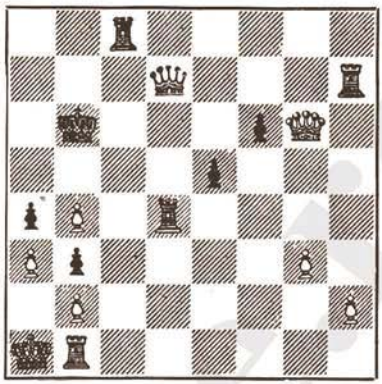

42...Dd7—c6 (Mutarea din plic) **43.Th7—f7 Td4—d6 44.Dg6—h6!** (O manevră de apărare excelentă: amenință 45.De3+; acum 44...Dc2 nu merge, din cauza 45.T:f6) **44...Dc6—f3 45.Dh6—h7 Df3—c6, 46.Dh7—h6 Dc6—f3 47.Dh6—h7 Df3—c6** și remiză.

O partidă excelentă, de mare luptă, încheiată cu remiză prin repetarea poziției de trei ori, deoarece nici unul dintre cei doi adversari nu a vrut să îndure „umilința" de a propune remiza. S-au privit doar în ochi, au clătinat afirmativ din cap și și-au întins mîinile.

● După 18 runde, scorul a devenit 10 1/2—7 1/2, menținîndu-se aceeași diferență de puncte în favoarea lui Fischer, căruia îi mai trebuie doar două puncte, două victorii sau patru remize, pentru a deveni campion mondial, în timp ce lui Spasski îi mai sînt necesare 4 1/2 puncte pentru a-și menține titlul.

Partida a 19-a

La Reykjavik și-a făcut apariția Richard Stein, reprezentant al lui Chester Fox, care a făcut deplasarea pentru că „sfîrșitul meciului este aproape și nu vor să vadă banii lui Fischer zburînd spre una din băncile elvețiene", a spus Stein. La acestea, președintele Federației de șah islandeze, Gudmundur Thorariuson a declarat ziariștilor: „Nu dorim să încheiem acest meci al secolului cu un fiasco, să le înmînăm jucătorilor plicurile goale și în loc de premii, citații pentru tribunale". Chiar Federația de șah islandeză a pierdut din această cauză mai mult de 60.000 dolari. Nemulțumit de rezultat, Richard Stein a plecat la Londra pentru a-l convinge pe financiarul James Slater, care a contribuit cu 50.000 de lire sterline, să blocheze banii. Dar toate acestea nu l-au convins pe Fischer să-și schimbe părerea despre camerele de luat vederi.

Din nou Fred Kramer a solicitat organizatorilor evacuarea primelor rînduri de fotolii, dar fără succes, după care reprezentantul american

l-a acuzat pe Lothar Schmid „că îl favorizează pe Spasski", la care arbitrul a răspuns: „Am considerat o absolută necesitate să iau propriile mele decizii, fără nici un fel de influență din afară".

Și partida a 19-a dintre Spasski și Fischer a început printr-o cordială strîngere de mînă. O frumoasă și promițătoare surpriză. După ploaie, vreme bună!

Această partidă, deși terminată pașnic cu remiză, a fost cea mai pasionantă dintre cele jucate pînă acum la Reykjavik! Disputată în fața unei săli cu 3.000 de spectatori, care s-au supus unei percheziții la intrare, pentru ca organizatorii să fie siguri că nu introduc nimic din ceea ce era nepermis în sală, partida a oferit o luptă de mare frumusețe, presărată cu momente de tensiune. A fost o partidă în care nici Spasski și nici Fischer nu au comis greșeli, în care fiecare a atacat și contraatacat și în care sacrificiile au adus răsturnări spectaculoase de situație.

105. APĂRAREA ALEHIN

B. SPASSKI — R. FISCHER

1.e2—e4 Cg8—f6 (Deoarece în prima jumătate a meciului, Spasski, jucînd de preferință 1.d2—d4, nu a obținut prea mult, s-a hotărît acum să treacă cu convingere la mutarea pionului din fața regelui. În general, Fischer la 1.e4 adoptă Apărarea siciliană, dar partidele a 11-a, în care Spasski a obținut o spectaculoasă victorie sau a 15-a, în care de asemeni a încheiat foarte bine deschiderea, l-au determinat să se întoarcă, ca și în partida a 13-a, la Apărarea Alehin, care i-a dat mai multe speranțe) **2.e4—e5 Cf6—d5 3.d2—d4 d7—d6 4.Cg1—f3 Nc8—g4** (Fischer deobicei nu repetă aceeași variantă. Așa s-a întîmplat și de această dată, cînd a jucat 4...Ng4, în loc de 4...g6, cum s-a întîmplat în partida a 13-a) **5.Nf1—e2 e7—e6 6.0—0 Nf8—e7 7.h2—h3** (Deobicei albul joacă aici 7.c4) **7...Ng4—h5 8.c2—c4 Cd5—b6 9.Cb1—c3 0—0 10.Nc1—e3** (Teoria recomandă mai întîi schimbul pionilor: 10.e:d6 c:d6 și apoi 11.Ne3) **10...d6—d5** (Negrul nu poate juca 10...Cc6, din cauza 11.e:d6 și 12.d5! cu avantaj pentru alb. Mutarea jucată de Fischer s-a întîlnit pentru prima dată în meciul pentru titlul de campioană mondială dintre Nona Gaprindașvili și Alla Kușnir, Tbilisi, 1969. Ideea este de a construi o formație de pioni specifică Apărării franceze, dar cu o diferență — și aceea favorabilă negrului — care și-a dezvoltat convenabil nebunul de cîmpuri albe. Dar și albul, la rîndul său, are în această poziție un oarecare avantaj pozițional în comparație cu Apărarea franceză: mai mult spațiu pe flancul damei. După 10...d:e5 11.C:e5 N:e2 12.D:e2, albul are oarecare avantaj) **11.c4—c5 Nh5:f3 12.Ne2:f3** (Aici Spasski a gîndit îndelung și la posibilitatea 12.g:f3 Cc8 13.b4 f5 — merită atenție și 13...Nh4, cu aducerea calului la f5 — 14.f4 Rh8 și 15...Tg8 etc) **12...Cb6—c4 13.b2—b3!** (Albul renunță la nebun, dar deschide pentru sine coloana „f" și obține o frumoasă posibilitate de acțiune în centru) **13...Cc4:e3 14.f2:e3 b7—b6** (Fischer se grăbește să atace pionii adverși, permițînd astfel contraatacuri în centru. Interesantă ar fi fost aici continuarea 14...Cc6) **15.e3—e4!** (După această mutare puternică, inițiativa este pe deplin în mîinile albului, negrul trebuind să se apere foarte atent. Vezi diagrama)

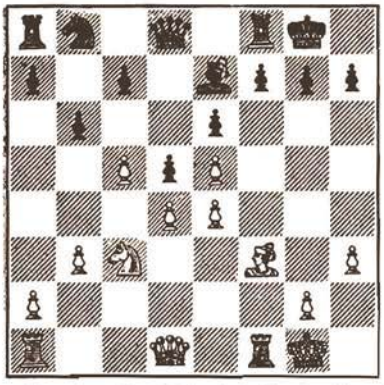

15...c7—c6 16.b3—b4 b6:c5 (Continuarea 16...a5 17.a3 a:b4 18.a:b4 ar fi fost în avantajul albului) **17.b4:c5 Dd8—a5 18.Cc3:d5!** („Calul troian străpunge fortăreaţa"! Primele mutări s-au făcut rapid, adversarii fiind evident excelent pregătiţi în această variantă. Abia la mutarea a 16-a Fischer a gîndit mai mult: 16 minute. Rezultatul meditaţiei, un răspuns mai puţin uzitat, jucat cu 10 ani în urmă în meciul Gaprindaşvili --Kuşnir. Toată lumea credea că Spasski este pe cale să reducă din handicapul de puncte, dar „maşina de gîndit", cum este supranumit Fischer, a găsit răspunsul extraordinar care readuce calmul pe tabla de şah. Foarte interesant sacrificiul de figură: în cazul acceptării — 18...e:d5 19.e:d5 — lanţul de pioni din centru ar fi dat albului o puternică presiune; de aceea Fischer, fără să se gîndească, a refuzat) **18...Ne7—g5!** (Acum calul nu mai are cîmp de retragere, de aceea Spasski va trebui să continue atacul cu orice preţ, ignorînd pierderile de material) **19.Nf3—h5!** (La 19.h4 este posibil 19...N:h4 sau 19...Nh6, iar după 20.Ce7+ Rh8, calul alb riscă să se piardă în lagărul negrului. Cu mutarea din partidă albul atacă cîmpul f7, care este destul de greu de apărat) **19...c6:d5 20.Nh5:f7+ Tf8:f7** (La 20... Rh8 ar fi urmat N:e6) **21.Tf1:f7 Da5—d2** (Negrul nu poate lua turnul, pentru că 21...R:f7 22.Dh5+ ar fi dat albului un foarte puternic atac. Posibil ar fi fost 21...Cc6, dar şi atunci atacul albului ar fi fost periculos: 22.Dg4 R:f7 23.Tf1+ Rg8 — 23...Re8 24.D:e6+ Ce7 25.c6! — 24.D:e6+Rh8 25.D:c6 şi pionii albi compensează din plin figura sacrificată. Cu mutarea din partidă, Fischer forţează schimbul damelor, anulînd în acest fel atacurile periculoase ale albului. Vezi diagrama)

22.Dd1:d2 Ng5:d2 23.Ta1—f1 Cb8—c6 24.e4:d5 e6:d5 25.Tf7—d7 (S-a ajuns la o poziţie aproximativ egală) **25... Nd2—e3+ 26.Rg1—h1 Ne3:d4 27.e5—e6 Nd4—e5!** (Fischer se apără foarte exact şi nu permite turnului să ocupe importantele cîmpuri d6 şi c7, ameninţînd totodată Ta8—e8 cu capturarea pionului e6) **28.Td7:d5 Ta8—e8 29.Tf1—e1 Te8:e6 30.Td5—d6** (Albul trebuie să simplifice poziţia, deoarece avantajul de figură, în cazul unei inspirate cooperări a pieselor, poate deveni efectiv un mare avantaj pentru negru) **30... Rg8—f7** (Continuarea 30...T:d6 31.c:d6 Rf7 32.Tc1! duce la pierderea pionului „a". După mutarea din text, negrul intră într-un final de turnuri egal. Pionul în plus al albului nu are valoare, din cauza regelui activ al negrului) **31.Td6:c6 Te6:c6 32.Te1:e5 Rf7—f6 33.Te5—d5 Rf6—e6 34.Td5—h5 h7—h6 35.Rh1—h2 Tc6—a6 36.c5—c6 Ta6:c6** (Nu 36...T:a2! 37.Tc5! sau 36...Rd6 37.Tf5, cu ameninţarea 38.Tf7) **37.Th5—a5 a7—a6 38.Rh2—g3 Re6—f6 39.Rg3—f3 Tc6—c3+** şi remiză. Scor 11—8, în favoarea lui Fischer.

● Din partea Președintelui SUA, Richard Nixon, a sosit la Reykjavik o telegramă prin care „Robert J. Fischer este invitat la Casa Albă, indiferent dacă va fi sau nu campion mondial".

● Matematica și muzica au afinități evidente cu șahul. Aceste trei domenii sînt ca formă de exprimare nonverbale. Numai în matematică, muzică și șah, istoria culturii a dat genii precoce. Compozițiile lui Mozart și Rossini, înaintea adolescenței, sînt de o inventivitate genială. Gauss a descoperit unele aspecte ale teoriei numerelor prime a seriilor algebrice, atunci cînd avea doar 10 ani. Capablanca și Reshevsky rezolvau probleme de șah extraordinare la vîrsta de 9 ani.

● Lui Fischer i-au fost propuse, pentru a alege, opt mese de șah și 13 scaune. Nu i-a plăcut nici una. Masa pe care au jucat a fost a noua, iar fotoliul după cum se știe, a traversat oceanul de la New York.

Partida a 20-a

Lupta se apropie de sfîrșit. Nimeni nu mai poate crede că Fischer va scăpa această victorie, cu toată ofensiva lui Spasski. Dealtfel, acest lucru se poate vedea și din faptul că la Reykjavik a și sosit Dr. Max Euwe pentru a asista la ceremonia de închidere a „Meciului secolului". În aceeași zi a părăsit Reykjavik-ul Ivo Nei, unul din secundații lui Spasski.

Vești bune! Pe de o parte, Ministrul islandez al justiției, Halldor Sigurdsson, a adus la cunoștință decizia autorităților de a nu impune nici un fel de impozit premiilor în bani, pe care Spasski și Fischer urmează să le primească după încheierea întrecerii. Conform legilor țării gazdă, campionul mondial trebuia să achite statului 27.000 dolari, din banii pe care urmează să-i primească din partea Federației islandeze. Pe de altă parte, proprietarul companiei de televiziune, care primise exclusivitatea transmisiilor din sală și care a fost împiedicat de pretendent să pună în funcție camerele de luat vederi, cu excepția a două partide, a anunțat că a hotărît să renunțe la încercarea sa de a obține prin intermediul justiției islandeze „înghețarea" sumei de bani cuvenită lui Fischer.

La această partidă, spectatorii au avut o surpriză încă de la început. Pentru prima dată în decursul meciului, Fischer a venit la masa de joc înaintea lui Spasski. Șalangerul a întîrziat patru minute, în timp ce campionul mondial a întîrziat cu trei minute mai mult.

106. APĂRAREA SICILIANĂ

R. FISCHER — B. SPASSKI

1.e2—e4 (Cei doi corifei ai șahului, reluînd acum la sfîrșitul meciului mutarea pionului din fața regelui, ne mărturisesc de fapt că ei o preferă celorlalte) **1...c7—c5** (Din nou Apărarea siciliană; negrul este de acord cu lupta la „cuțite", care

rezultă aproape întotdeauna în acest sistem de joc) **2.Cg1—f3 Cb8—c6 3.d2—d4 c5:d4 4.Cf3:d4 Cg8—f6 5.Cb1—c3 d7—d6 6.Nc1—g5** (Fischer preferă acum atacul Rauzer, în locul variantei Sozin. Este greu de spus dacă aceasta se datorește faptului că ar fi ajuns la concluzia că mutarea 6.Nc4 este mai puțin satisfăcătoare decît 6.Ng5 sau avantajul de trei puncte îl îndeamnă la prudență) **6...e7—e6 7.Dd1—d2 a7—a6 8.0—0—0 Nc8—d7 9.f2—f4 Nf8—e7 10.Nf1—e2** (Din nou schimbare; în partida a 18-a Fischer a jucat 10.Cf3, dar nu a fost mulțumit de rezultat. Mutarea 10.Ne2 a mai fost jucată de Darga în 1964 și de Kavalek în 1967) **10...0—0** (Ar fi fost prematur 10...h6 11.Nh4 C:e4 12. C:e4 N:h4 13.C:d6+. În partida Kavalek—Brosket Chicago, 1968, s-a continuat cu 10...Dc7 11.Nf3 Tc8. După mutarea lui Spasski, albul trebuie să-și definitiveze planul său de joc) **11.Ne2—f3** (Activizează mai mult nebunul, controlează mai bine centrul și împiedică înaintarea b7—b5) **11...h7—h6** (Negrul a egalat poziția, dar aceasta îi convine lui Fischer, deoarece fiecare remiză este încă un pas spre victorie. În partida Kavalek-Barden, 1969, s-a continuat cu 11...Tc8 12. The1 h6 13.Nh4 C:e4 și albul a avut dificultăți) **12.Ng5—h4** (O alternativă, neclară însă, ar fi fost 12.h4, dar albul nu este dispus la complicații prea mari, în timp ce 12.N:f6 N:f6 13.C:c6 N:c6 14.D:d6 N:c3 nu i-ar fi dat nimic) **12...Cf6:e4!** (Duce spre simplificări, pe care negrul nu le poate evita, din cauza slăbirii poziției regelui prin mutarea h7—h6) **13.Nh4: e7 Ce4:d2 14.Ne7:d8 Cd2:f3** (La 14...C:d4 ar fi urmat periculos 15.N:b7) **15.Cd4:f3 Tf8: d8 16.Td1:d6 Rg8—f8 17.Th1—d1 Rf8—e7** (Chiar din acest moment partenerii ar fi putut fi de acord asupra remizei; Spasski nu vrea și insistă să joace la cîștig. Vezi diagrama)

18.Cc3—a4 Nd7—e8 (Se amenință 19.T:d7+) **19.Td6:d8 Ta8:d8 20.Ca4—c5 Td8—b8** (Ambii jucători manevrează pentru schimbarea caracterului poziției) **21.Td1—d3 a6—a5 22.Td3—b3 b7—b5 23.a2—a3 a5—a4** (Pionii sînt așezați

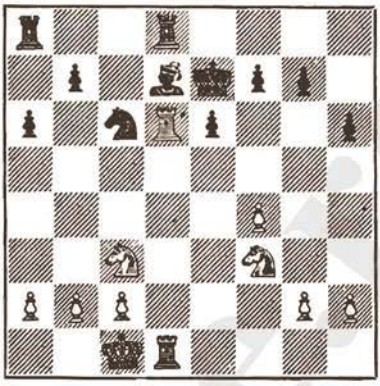

pe cîmpuri albe; negrul și-a slăbit întrucîtva poziția, în mod conștient) **24.Tb3—c3 Tb8—d8 25.Cc5—d3 f7—f6 26.Tc3—c5 Td8—b8 27.Tc5—c3** (Albul nu are pretenții și așteaptă ca acțiunile să fie întreprinse de negru. Spasski, în schimb, nu este dispus să repete mutările) **27...g7—g5 28.g2—g3 Re7—d6 29.Cd3—c5 g5—g4 30.Cc5—e4+ Rd6—e7 31.Cf3—e1 Tb8—d8 32.Ce1—d3 Td8—d4 33.Ce4—f2 h6—h5** (Inițiativa negrului este vremelnică; curînd va trebui să rezolve problema apărării pionului b5) **34.Tc3—c5 Td4—d5 35.Tc5—c3** (Albul evită schimbul turnurilor, care ar fi adus negrului un final mai bun) **35... Cc6—d4 36.Tc3—c7+ Td5—d7 37.Tc7: d7+ Ne8:d7** (Poziția este ceva mai avantajoasă negrului pentru că dispune de mai mare libertate de mișcare prin dispariția turnurilor, dar și albul are șanse bune să blocheze poziția) **38.Cd3—e1** (Apără cîmpul f3) **38...e6—e5 39.f4:e5 f6:e5 40.Rc1—d2 Nd7—f5** (Controlează cîmpul e4 și exercită presiune asupra pionului c2) **41.Cf2—d1!** (Aici partida s-a întrerupt. Vezi diagrama la pag. 224)

41...Re7—d6 42.Cd1—e3 Nf5—e6 43. Rd2—d3 Ne6—f7 44. Rd3—c3 Rd6—c6 45.Rc3—d3 (Albul trebuie să aștepte) **45...Rc6—c5** (Invită adversarul să joace Rd3—e4 și să schimbe eventual caii)

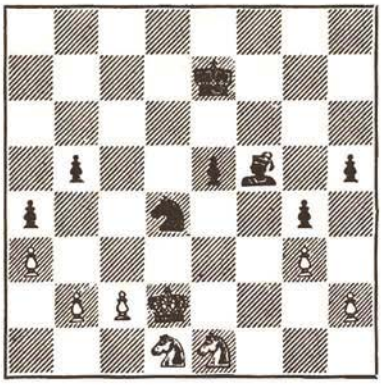

46.Rd3—e4 (Fischer nu rezistă tentației de a juca activ) **46...Rc5—d6** (La 46... Cc6 ar fi urmat 47.Cd3+) **47.Re4—d3 Nf7—g6+ 48.Rd3—c3 Rd6—c5 49.Ce1—d3+ Rc5—d6 50.Cd3—e1 Rd6—c6 51. Rc3—d2** (Din nou așteptare) **51... Rc6—c5?** (Singura șansă ce i-ar fi rămas ar fi fost 51...e4 și 52...Cc6; albul din nou ar fi avut probleme) **52.Ce1—d3+ Rc5—d6 53.Cd3—e1 Cd4—e6 54.Rd2—c3 Ce6—d4.** În acest moment Fischer l-a invitat pe arbitru să examineze situația pe tablă și să consemneze remiza prin repetarea de trei ori a poziției. Scor: 11 1/2—8 1/2, pentru șalanger.

● „De ce Cassius Clay (alias Muhammad Ali) — întreba deseori și nu fără indignare Fischer — să primească milioane de dolari chiar atunci cînd pierde, iar eu cînd cîștig să adun doar firimituri?"

● Șahul este într-adevăr un joc cu resurse fantastice, infinite, exprimările matematice ale unora dintre calitățile sale armonioase sînt doar palide exemplificări a ceea ce este de fapt acest joc fascinant. De exemplu, primele patru mutări dintr-o partidă de șah se pot combina în peste 70.000 de diferite poziții. Numărul posibilităților de joc pentru primele zece mutări, pentru alb și pentru negru, este atît de mare, încît dacă fiecare locuitor al globului pămîntesc (bărbat, femeie sau copil) ar juca fără întrerupere, ar trebui mai mult de 217 bilioane de ani pentru a fi epuizate. Cea mai recentă estimare a numărului de mutări care pot fi efectuate pe tabla de șah este de ordinul a 25×10^{115}, un produs fantastic, similar probabil numărului de atomi existent în univers.

Partida a 21-a

Partida aceasta cu toate că nu se știa că va marca sfîrșitul unui mare eveniment șahist, care și-a extins sfera de influență și asupra altor domenii de activitate, a fost așteptată cu deosebit interes. Lui Fischer îi mai trebuia doar un punct, o victorie sau două remize, pentru a deveni campion mondial. Și de ce nu ar fi putut aduce partida aceasta punctul mult așteptat? Că deznodămîntul începuse să se precipite, o aflasem și din aglomerarea evenimentelor menite să încununeze un mare efort, o manifestare sportivă de mare anvergură.

De exemplu, Henry Kissinger anunță oficial că i-a cerut telefonic lui Bobby Fischer, la mijlocul lunii iulie, în momentul în care „Meciul secolului" traversa marea criză înaintea celei de a treia partide, să

continue meciul. Henry Kissinger a făcut cunoscut de asemeni, că nu a acționat la indicația Președintelui Richard Nixon, dar acesta a fost foarte mulțumit cînd i s-a raportat inițiativa.

Începuse să circule zvonul că Fischer, în cazul în care va cîștiga campionatul, ar opta pentru un meci revanșă cu Spasski peste un an, dacă Federația de șah sovietică i-o va propune.

După șapte remize consecutive, cea mai lungă serie din cariera lui Fischer și din istoria campionatelor mondiale — recordul fusese deținut de meciurile Botvinnik—Petrosian, 1963 și Petrosian—Spasski, 1966 cu cîte șase remize — va urma o partidă extrem de interesantă, începută sub semnele caracteristice ale Apărării siciliene, transformată pe parcurs și pe nesimțite într-un veritabil Gambit scoțian. Se spune că Spasski nu putea să-și creadă ochilor, cînd a „realizat" cursa teoretică în care intrase, fiind pus să joace o deschidere, pe care n-a avut niciodată intenția, nici măcar în vis, s-o aplice.

107. APĂRAREA SICILIANĂ

B. SPASSKI — R. FISCHER

1.e2—e4 c7—c5 2.Cg1—f3 (Revenirea la Apărarea siciliană a fost o surpriză generală) **2...e7—e6 3.d2—d4 c5:d4 4.Cf3:d4 a7—a6** (Iată că Fischer, în mod justificat, a ales una dintre cele mai liniștite continuări: varianta Paulsen. Desigur, o eventuală remiză nu l-ar fi deranjat, ea apropiindu-l la distanța minimă de țelul propus) **5.Cb1—c3 Cb8—c6** (Este socotită la ora actuală cea mai tare continuare. Ideea constă în aceea că dacă albul ar vrea să joace varianta cu 6.g3, negrul ar putea continua ca în meciul Fischer-Taimanov, fără mutarea Dc7, direct cu 6...d6 și dacă 7.Ng2, atunci 7...Nd7) **6.Nc1—e3 Cg8—f6** (Continuarea 6...Dc7 și 7...Cf6 este considerată de către teorie ca egalizatoare) **7.Nf1—d3 d7—d5!?** (Surprinzător! Intenția mutării este de a stopa atacul pe care Spasski îl prepară cu pionul f4) **8.e4:d5 e6:d5** (Pînă acum în această poziție se juca 8...C:d5 9.C:c6 b:c6 10.Nd4 și albul avea șanse mai bune. Partida va intra însă într-o schemă a Apărării franceze, cu un pion izolat la d5, dar cu contrajoc compensator pentru pionul slab din centru) **9.0—0** (Ar mai fi de considerat 9.De2 Ne7 10.f3 și apoi De2—f2 și 0—0, cu joc activ în centru. În această variantă se mai poate efectua și rocada mare, dar aceasta o fac adepții jocului tăios, agresiv) **9...Nf8—d6 10.Cd4:c6** (Un schimb îndoielnic, deoarece întărește poziția negrului în centru. Lupta pentru obținerea unui avantaj ar fi putut continua prin 10.h3, cu ideea Cce2, c2—c3 și Ne3—f4 sau cu manevra de aducere a nebunului de cîmpuri albe la f3) **10... b7:c6 11.Ne3—d4 0—0 12.Dd1—f3** (Strategia este identică cu aceea indicată pentru poziția similară ce rezultă din Gambitul scoțian) **12...Nc8—e6 13.Tf1—e1 c6—c5** (Pentru a trece într-un final mai bun) **14.Nd4:f6 Dd8:f6 15.Df3:f6 g7:f6** (După cum spuneam, poziția este identică cu aceea ce survine în Gambitul scoțian: 1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Cc3 Cf6 4.d4 e:d4 5.C:d4 Nb4 6.C:c6 b:c6 7.Nd3 d5 8.e:d5 c:d5 9.0—0 0—0 10.Ng5 c6 11.Df3 Nd6 12.Tae1 h6 13.N:f6 D:f6 14.D:f6 g:f6. Diferența constă în faptul că negrul a jucat a7—a6, în loc de h7—h6 și că albul a adus la el turnul de pe coloana „f". Vezi diagrama la pag. 226)

16.Ta1—d1 Tf8—d8 (Apără pionul d5 și pregătește punerea în mișcare a pionilor centrali) **17.Nd3—e2** (În vederea sacrificiului calității, care asigură albului cel puțin remiza) **17...Ta8—b8 18.b2—b3** (Nu merge 18.C:d5? N:d5 19.T:d5

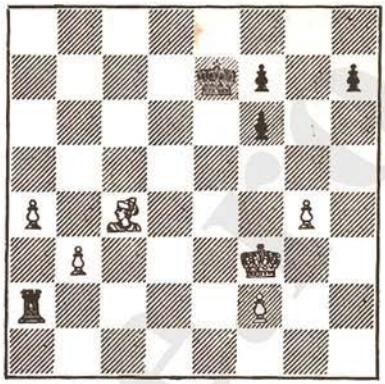

N:h2+) **18...c5—c4** (Negrul forțează lucrurile deoarece după 19.Nf3, poziția ar fi fost în avantajul albului) **19.Cc3:d5!** (Interesant! Albul speră ca prin capturarea pionilor de pe flancul damei să obțină șanse mai bune) **19...Ne6:d5 20.Td1:d5 Nd6:h2+** (Mai slab ar fi fost 20...c:b3 21.a:b3 N:h2+ 22.R:h2 T:d5 23.N:a6 Td2 24.Nd3 T:f2 25.Rg3 și turnul negru este în capcană) **21.Rg1:h2 Td8:d5 22.Ne2:c4 Td5—d2** (Atacul este cea mai bună apărare!) **23.Nc4:a6 Td2:c2 24.Te1—e2 Tc2:e2 25.Na6:e2 Tb8—d8 26.a2—a4!** (Albul pune în mișcare pionii săi liberi; în cazul cînd 26...Td2, atunci 27.Nc4 T:f2 28.a5) **26...Td8—d2 27.Ne2—c4 Td2—a2** (Nu 27...T:f2? deoarece ar urma 28.a5 Ta2 29.a6 Rf8 30.b4 Ta4 31.b5 T:c4 32.a7 Ta4 33.b6 și albul cîștigă) **28.Rh2—g3 Rg8—f8 29.Rg3—f3 Rf8—e7 30.g2—g4??** (O greșeală imensă! Permite negrului să pună în aplicare singura sa șansă, sacrificiul pionului „f" și înaintarea pionului liber „h". Ar fi trebuit neapărat 30.Rg3 și 31.f4. Vezi diagrama)

30...f6—f5 31.g4:f5 f7—f6 32.Nc4—g8 h7—h6 33.Rf3—g3 Re7—d6 34.Rg3—f3? (Încă o greșeală, după care albul se poate considera pierdut) **34...Ta2—a1** (Amenință neplăcut, după 35...Tg1, înaintarea pionului „h"; mutările următoare ale albului vor fi forțate) **35.Rf3—g2 Rd6—e5 36.Ng8—e6 Re5—f4 37.Ne6—d7 Ta1—b1** (Regele negru devine foarte activ, iar turnul imobilizează nebunul și pionii adverși) **38.Nd7—e6 Tb1—b2 39.Ne6—c4 Tb2—a2** (După 39...R:f5 pionul liber al albului ar fi ajuns la a6 și în consecință ar fi mobilizat toate figurile negre pentru blocarea sa) **40.Nc4—e6 h6—h5.** Aici partida s-a întrerupt iar albul a dat în plic mutarea secretă **41.Ne6—d7?** o nouă inexactitate, după care Spasski s-a recunoscut învins.

Intenționînd să nu se mai prezinte la reluare, îl anunțase telefonic pe arbitrul concursului că cedează partida. După 41.Rh3 ar fi urmat 41...T:f2, cu șanse clare de cîștig. După mutarea din text poate urma 41...Rg4 42.Nc6 — împiedică h5—h4—h3 cu atac de mat — 42...h4 43.Nf3+ R:f5 44.Nc6 Rg4 45.Nf3+ Rf4 46.Nc6 Tc2 și 47...Tc3 duce la cîștig. Însă în momentul în care Lothar Schmid l-a anunțat pe Fischer că adversarul său a cedat și că a devenit astfel campion mondial, acesta a refuzat să primească știrea fără ca fișele partidei, care se aflau în plicul cu mutarea secretă, să fie semnate. Astfel, la ora programată

pentru reluarea partidei întrerupte, cei doi adversari s-au prezentat doar pentru a semna fişele şi pentru a primi aplauzele miilor de spectatori, care îşi exprimau satisfacţia de a fi asistat la o luptă extrem de interesantă, la un meci epocal, pe drept cuvînt al secolului, aplauze adresate noului campion mondial Robert Fischer, al 11-lea în istoria milenarului şi minunatului joc al inteligenţei, ŞAHUL. Scor final: 12 1/2—8 1/2!

www.stere.ro

„GLORIE ÎNVINGĂTORULUI, ONOARE ÎNVINSULUI!"

Bătălia de la Reykjavik, desfășurată pe careul magic cu 64 de pătrate albe și negre, a captat miraculos interesul întregii lumi. Milioane de șahiști sau non-șahiști au citit zilnic, timp de două luni în coloanele ziarelor știrile despre evoluția meciului, s-au pasionat de transmisiile operative ale desfășurării partidelor efectuate de către societăți de radiodifuziune, televiziune sau de către agenții de presă; pentru prima dată în istoria lor, aceste gigantice elemente ale ceea ce numim acum „Mass media" își întrerupeau emisiunile importante, pentru a însera simbolurile altădată enigmatice ale mutărilor efectuate pe tabla de șah, de către cei doi competitori, incontestabil cei mai puternici mari maeștri contemporani.

Meciul a oferit iubitorilor de șah cea mai dramatică confruntare din întreaga istorie a campionatelor mondiale.

Robert Fischer a demonstrat în această confruntare o virtuozitate fascinantă. Dezavantajul de două puncte după debutul meciului, departe de a-i fi creat vreun complex, i-a dat parcă și mai multă forță, capacitate maximă de mobilizare, voință neîmblînzită de a învinge.

Dimpotrivă, Spasski nu s-a mai simțit în largul său la scorul de 2—0, mai ales după punctul cîștigat prin neprezentarea adversarului. Avantajul substanțial de două puncte a început să-l apese, i-a creat o super-responsabilitate inhibantă, a determinat cu siguranță prăbușirea de pe parcursul următoarelor opt partide.

Victoria lui Fischer este strălucită. El s-a prezentat la meci excelent pregătit din toate punctele de vedere: teoretic, tactic, fizic, psihologic. Posesor al unui repertoriu foarte larg de deschideri, calitate nemaiîntîlnită pînă acum la Fischer, a introdus numeroase inovații teoretice, a atacat inventiv și s-a apărat cu dîrzenie în momente deosebit de grele. A jucat cu piesele albe, cît și cu negrele la fel de dezinvolt; a obținut patru victorii cu negrele, fără să piardă vreo partidă cu albele. Forța de mare luptător a lui Fischer o deslușim

nu numai prin partidele pe care le-a cîştigat strălucit, ci şi din acele partide în care Spasski, aducîndu-l în situaţii de mare dificultate, s-a salvat pe căi ingenioase, a reuşit să scape „ca peştele ce alunecă din mîini", cum spunea însuşi Spasski, aşa cum nimeni altul nu ar fi putut-o face.

Partidele jucate în meciul de la Reykjavik vor rămîne în patrimoniul literaturii şahiste universale şi constituie prin înalta lor concepţie strategică şi tactică un adevărat tezaur şahist. Vioara întîi a marii întreceri a fost desigur *Robert J. Fischer*. Glorie învingătorului!

Spasski s-a regăsit abia în partea a doua a meciului, cînd a luptat admirabil, fiind probabil singurul jucător din lume, la ora actuală, de talia adversarului său. Din păcate, partida a 13-a a fost crucială. După o foarte lungă şi grea apărare, atunci cînd se părea că a rezolvat toate dificultăţile poziţiei şi s-a salvat, a avut un moment de scăpare în care n-a văzut posibilitatea de a forţa remiza. Sub şocul acestui eşec, în partida următoare, în poziţie excelentă, a greşit, permiţîndu-i lui Fischer să obţină egalitatea. Astfel, în loc ca scorul să devină 8—7, adică la o diferenţă minimă de un punct faţă de adversar, handicapul a revenit la trei puncte, care practic era imposibil de recuperat. După acest moment dramatic al meciului, Fischer însuşi a declarat: „Am simţit că mă aflu sub o presiune puternică; în ultimele două partide a fost teribil". Felul însă în care a jucat, mai ales partea a doua a meciului, ne-a arătat un *Boris Spasski* excelent, un luptător desăvîrşit, un sportiv impecabil. Onoare învinsului!

WWW.SCACHO

www.stere.ro

EPILOG

Meciul pentru titlul de campion mondial s-a încheiat printr-un foarte fastuos „banchet al secolului". Au participat cei doi mari jucători, personalități de seamă din țară și străinătate, islandezi care au cîștigat la loteria națională un bilet de participare la această ceremonie. La masă, Fischer și Spasski au stat la stînga și la dreapta președintelui FIDE, Dr. Max Euwe, fost campion mondial. Tineri islandezi, fete și băieți, îmbrăcați în costume de vikingi, au servit bucate tradiționale și renumitul vin roșu, denumit „sînge de viking". Și în timp ce petrecerea era în toi, în timp ce toată lumea cînta, dansa, filma, fotografia, Bobby Fischer s-a ridicat discret de la locul său și și-a făcut loc lîngă fostul adversar: „Apreciez mult acest meci, a spus campionul mondial. A fost o luptă frumoasă și m-aș bucura să jucăm din nou împreună, anul viitor". La care Spasski l-a întrebat: „Ți-ar face cu adevărat plăcere, o revanșă?". „Da, da, desigur, o doresc" l-a asigurat Fischer, care a scos apoi șahul de buzunar și l-a invitat pe Spasski să analizeze ultima partidă. „Am scris în plic o mutare slabă, a spus Boris. Trebuia să mut 41.Rh3 și nu 41.Nd7 „Nu, Boris, i-a replicat Bobby, partida era pierdută, orice ai fi jucat". Spasski n-a fost de acord și analizele au continuat pînă tîrziu, cînd în sfîrșit Fischer și-a pus șahul la loc în buzunar și a plecat să danseze, nu însă înainte de a da ziariștilor o ultimă declarație: „Ambiția mea este acum să rămîn toată viața campion mondial de șah... Sînt fericit că am cîștigat... Îmi place foarte mult Spasski. Este cel mai bun jucător pe care l-am întîlnit pînă acum".

DESFĂȘURAREA MECIULUI FISCHER – SPASSKI

	DESCHIDEREA	DATA	REZULTATUL PARTIDEI		EVOLUȚIA SCORULUI		NUMĂRUL MUTĂRILOR
			FISCHER	SPASSKI	FISCHER	SPASSKI	
1.	Apărarea Nimzovici	11/12.VII	0	1	0	1	56
2.	—	13.VII	—	+	0	2	0
3.	Indiana regelui	16.VII	1	0	1	2	41
4.	Apărarea siciliană	18.VII	1/2	1/2	1 1/2	2 1/2	45
5.	Apărarea Nimzovici	20.VII	1	0	2 1/2	2 1/2	27
6.	Gambitul damei	23.VII	1	0	3 1/2	2 1/2	41
7.	Apărarea siciliană	25/26.VII	1/2	1/2	4	3	49
8.	Deschiderea engleză	27.VII	1	0	5	3	37
9.	Gambitul damei	1.VIII	1/2	1/2	5 1/2	3 1/2	29
10.	Partida spaniolă	3/4.VIII	1	0	6 1/2	3 1/2	56
11.	Apărarea siciliană	6.VIII	0	1	6 1/2	4 1/2	31
12.	Gambitul damei	8/9.VIII	1/2	1/2	7	5	55
13.	Apărarea Alehin	10/11.VIII	1	0	8	5	74
14.	Gambitul damei	15.VIII	1/2	1/2	8 1/2	5 1/2	40
15.	Apărarea siciliană	17/18.VIII	1/2	1/2	9	6	43
16.	Partida spaniolă	20.VIII	1/2	1/2	9 1/2	6 1/2	60
17.	Apărarea iugoslavă	22/23.VIII	1/2	1/2	10	7	45
18.	Apărarea siciliană	24/25.VIII	1/2	1/2	10 1/2	7 1/2	47
19.	Apărarea Alehin	27.VIII	1/2	1/2	11	8	39
20.	Apărarea siciliană	29/30.VIII	1/2	1/2	11 1/2	8 1/2	54
21.	Apărarea siciliană	31.VIII	1	0	12 1/2	8 1/2	41

www.sah.ro

INDEXUL DESCHIDERILOR

DENUMIREA	NUMĂRUL PARTIDEI
Apărarea Alehin	99,105
Apărarea Benoni	12,
Apărarea Bogoliubov	52,54
Apărarea Caro-Kann	8,21
Apărarea franceză	38,40, 44, 61, 69, 75
Apărarea Grünfeld	7,17, 43, 49, 68, 84, 87
Apărarea iugoslavă	103,
Apărarea Nimzovici	51, 79, 80, 88, 91
Apărarea Philidor	5, 6,
Apărarea rusă	71,
Apărarea scandinavă	14,
Apărarea siciliană	13,15, 23, 25, 27, 29, 31, 33 35,46, 48, 50, 62, 63, 65, 66 67,70, 73, 90, 93, 97, 101, 104 106,
Apărarea slavă	11,
Deschiderea catalană	60,
Deschiderea engleză	9, 10, 37, 59, 94
Deschiderea nebunului	2,
Deschiderea Reti	36, 42, 53
Gambitul damei	22, 24, 26, 32, 39, 41, 55, 74 92, 95, 98, 100,
Gambitul regelui	1, 3, 83,
Gambitul scoțian	77,
Indiana damei	56, 58,
Indiana regelui	16, 19, 20, 28, 30, 34, 45, 47 64, 82, 89,
Indiana regelui la alb	18, 78
Jocul celor 4 cai	4,
Partida spaniolă	76, 81, 85, 86, 96, 102.

www.sfere.ro

www.stere.ro

BIBLIOGRAFIE

Revista română de șah

Revista de șah (România)

Tr. Ichim: Meciul Botvinnik-Tal, 1960—1961

S. Samarian: Meciul Smîslov—Botvinnik, 1957

V. N. Panov: 300 partide alese ale lui Alehin

Revista „Magyar Sakkélet"

Săptămînalul „64" — U.R.S.S.

Știri și reportaje transmise de agențiile de presă:

France Presse

Associated Press

Agerpres

Revista „Europe Echecs"

Fischer vs. Spassky the Chess Match of the Century de Svetozar Gligorici

www.stere.ro

www.stere.ro

CUPRINS

Cuvînt înainte: „Lumea în șah și șahul în lume" 7
Ce este jocul de șah? 17

PARTEA I: CAMPIONATUL MONDIAL DE ȘAH DE-A LUNGUL VEACURILOR 19

De la „Ciaturanga" la „jocul de șah" 21
Campionate mondiale neoficiale 28
Campionate mondiale oficiale 35

PARTEA A II-A: A VIII-A EDIȚIE A F.I.D.E. A CAMPIONATULUI MONDIAL DE ȘAH
Turneul interzonal de la Palma de Mallorca 75
Meciurile candidaților
Petrosian — Hübner 90
Korcinoi — Gheller 93
Larsen — Uhlmann 98
Fischer — Taimanov 102
Petrosian — Korcinoi 109
Fischer — Larsen 113
Fischer — Petrosian 120

PARTEA A III-A: „MECIUL SECOLULUI"

Confruntările jucătorilor români cu B. Spasski și R. Fischer 139
Partidele B. Spasski—R. Fischer, jucate pînă în anul 1972 150
Meciul Fischer — Spasski, 1972 158
Partida 1 171
Partida a 2-a 174
Partida a 3-a 175
Partida a 4-a 177
Partida a 5-a 179
Partida a 6-a 181
Partida a 7-a 183

www.stere.ro

Partida a 8-a **186**
Partida a 9-a **188**
Partida a 10-a **191**
Partida a 11-a **193**
Partida a 12-a **195**
Intermezzo **198**
Partida a 13-a **199**
Partida a 14-a **204**
Partida a 15-a **207**
Partida a 16-a **211**
Partida a 17-a **213**
Partida a 18-a **216**
Partida a 19-a **219**
Partida a 20-a **222**
Partida a 21-a **224**
„Glorie învingătorului, onoare învinsului" **228**
Epilog **231**
Desfășurarea meciului Fischer—Spasski **232**
Indexul deschiderilor 233
Bibliografie **235**

www.steie.ro

REDACTOR: TIBERIU RĂDULESCU
TEHNOREDACTOR: N. PANAITIDE

BUCUREȘTI, 1974
COLI DE TIPAR: 15+1 (cu fotografii)
TIRAJ: 7900 + 140 ex.
BUN DE TIPAR: 15.III. 1974.
COMANDA NR. 1638

Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918"
București, Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
R. S. România

www.stere.ro

Cîteva figuri de şah de-a lungul veacurilor:
1,2 — Stil gotic (sec. al XV-lea); 3 — Cambodgia (sec. al XI-lea); *4, 5* — Anglia şi *6* — Colonii engleze (sec. al XVIII-lea); *7,8,13* — Persia (sec. al XVIII-lea); *9, 12* — Persia (sec. al XVII-lea); *10* — Java (sec. al XIX-lea); *11, 18* — China (sec. al XIX-lea); *14* — Danemarca (sec. al XIX-lea); *15, 16, 21* — Siam (sec. al XIX-lea); *17* — Franţa (sec. al XVIII-lea); *19* — Franţa (sec. al XIX-lea); *20* — Franţa sec. (al XVI-lea).

Şahul în basme: scenă din „1001 de nopţi".

François André Danican — Philidor.

Adolf Anderssen, primul campion mondial neoficial de şah.

Paul Morphy, o apariție meteorică în istoria șahului

Wilhelm Steinitz, primul campion mondial de șah.

www.sah.ro

A. Anderssen și P. Morphy jucînd una din partidele pentru supremația mondială în șah.

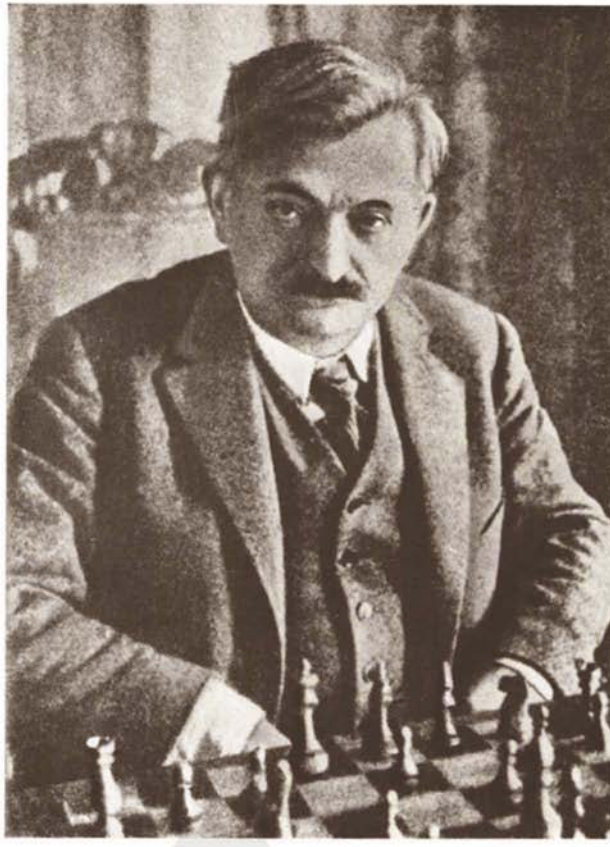

Emanuel Lasker, jucătorul care a deținut titlul mondial de șah pe timpul record de 27 de ani.

José Raul Capablanca, cel mai romantios campion mondial de şah.

Aleksandr Alehin, un „monstru sacru" al şahului.

Max Euwe cel mai „fair play" campion mondial de şah.

Mihail Botvinnik şi Mihail Tal, în luptă pentru titlu.

Vasili Smîslov, campionul mondial de șah al anului 1957.

Tigran Petrosian, un campion mondial al șahului și... al remizelor.

www.stiri.ro

Boris Spasski, cel de al X-lea campion mondial de șah.

Bobby Fischer, campion open al S.U.A. la 14 ani.

WWW.SAHISTI.RO

Florin Gheorghiu, campion mondial de şah la juniori în perioada 1963—1965.

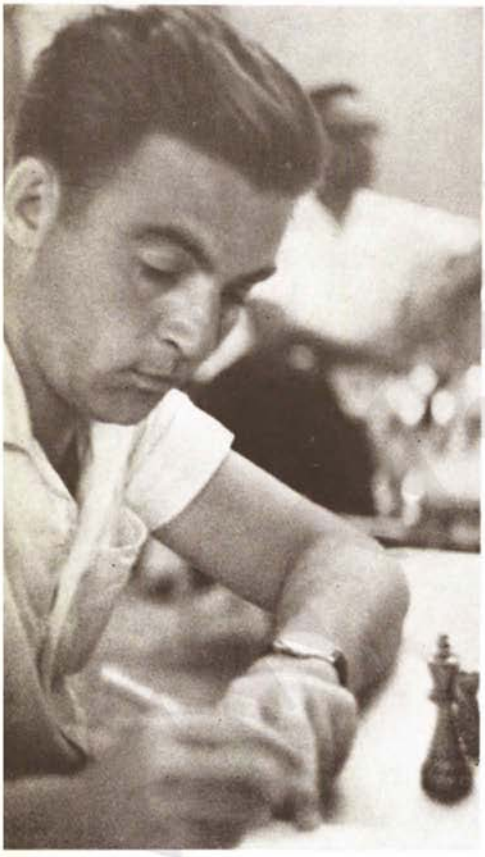

Victor Ciocâltea, unul din puţinii învingători ai lui Fischer.

Timbre filatelice emise cu ocazia meciului Fischer--Spasski, 1972.

www.sahie.ro

Robert Fischer se gîndește... la prima mutare.

Boris Spasski la mutare.

Robert Fischer dă interviuri.

Robert Fischer al XI-lea campion mondial de șah.

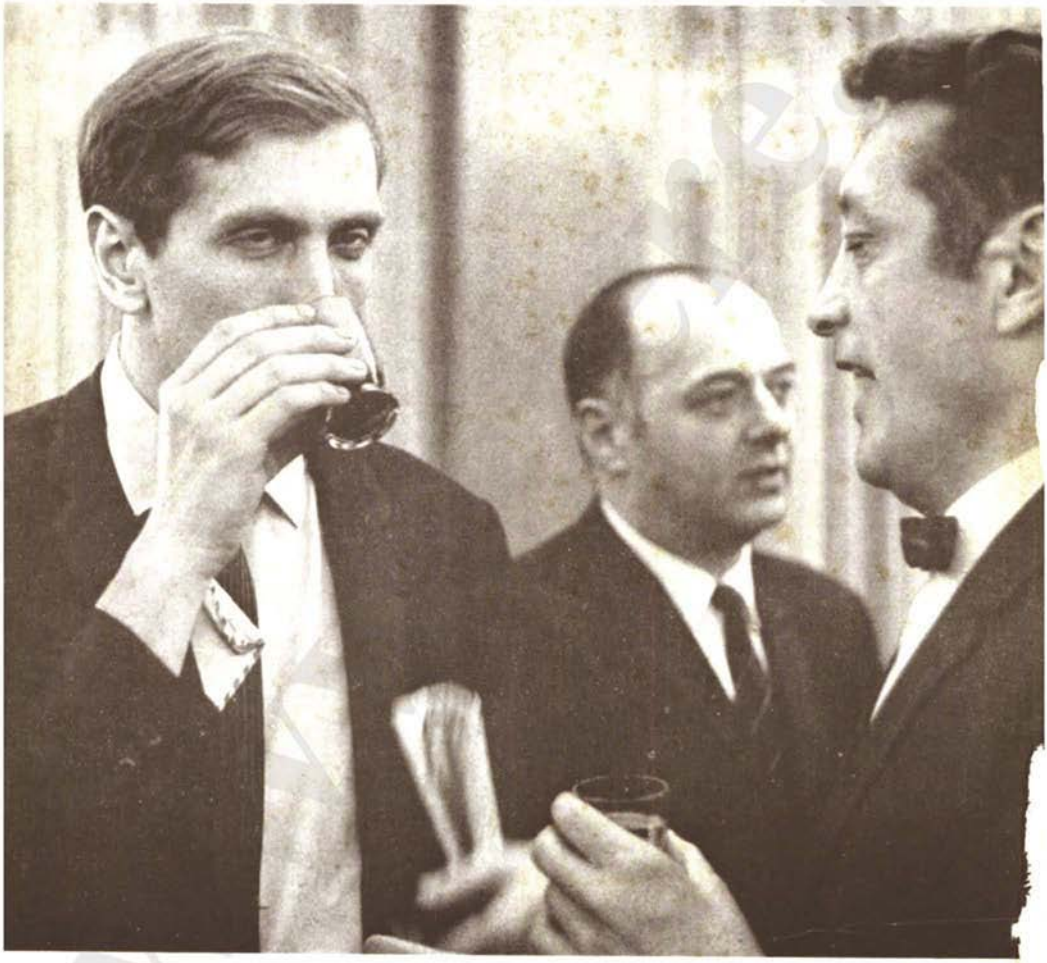

EDITURA STADION

www.stere.ro

LEI 12

EDITURA STADION